

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

20 2622-1157

bus:

~~80 = 5 - 4 = 4 72~~

66-9-32

Est. 90. Feb. 89. no. 436

BIBLIOTHECA CHEMICA

CONTRACTA

54
B 53

Ex delectu & emendatione

NATHANIS ALBINEI D. M.

*In gratiam & commodum artis
Chemicae studiosorum.*

GENEVE,

Sumpt. Ioannis Ant. & Samuelis de Tournes.

M. DC. LIII.

THE
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO
1800 EAST 5TH AVENUE
CHICAGO, ILL. 60607

PRÆFATIO.

NATHANIS ALBINEI
IN BIBLIOTHECAM
hanc Chemicam contractam

PRÆFATIO.

IN Bibliothecam Chemicam temporum lapsu tot undecumq; pestes irrepserunt, studiosissime tector, ut vix ulla nunc medendi spes superesse videatur. Multi pseudosophorum factus inter genuina veritatis pignora hermeticorum titulorum specie incautis scientia inquisitoribus quotidie imponunt. Quamplurimi præterea verorum philosophorum libri traductionibus, adulterationibus, insertionibus, muti-

J 2 latio

PRÆFATIO

lationibus, vetustate, & incuria ita
deturpati sunt, ut iis uti periculosius
multo sit quam omnino abstinere.
Qui supersunt integritate nitentes, aut
saltem tolerabilibus vitiis affecti, à
doctis & probis viris in posterorum uti-
litatem conscripti, ij sunt ex quibus le-
ctione assidua & meditatione indefessa
materiam, vasa, ignes, colores, regi-
mina, tempora, & quidquid ad phi-
losophici lapidis cognitionem, &
complementum spectat assequi poteris.
Principia Comitis Trevisani & Dio-
nysij Zachary opuscula tibi commendo:
ut ex iis ante omnia saltem id quod lapis
non est, ediscas, & te imposte-
rum ab
errandi occasionibus eximas: quam-
quam in D. Zachary historia nonnihil
circa tempora peccatum est. Ab his
reliquos

P R Æ F A T I O.

reliquos aggredere: consule Testamen-
 tum magnum Raimundi Lullij, eiusq;
 figuras tam theoricæ quàm practicas
 diligenter meditare. Lege & relege
 Ægidij de Vadis Dialogum, Mar-
 filij Ficini librum de arte chemica cum
 Illardi necromantici questionibus xiiij,
 Iodoci Greveri Secretum, Commen-
 taria in septem Hermetis capitula,
 Henrici Kunrathi Amphitheatrum
 æterna sapientiæ, Nicolai Flamelli
 pœma & figuras hieroglyphicas, innu-
 merosque alios probatissimos tractatus
 qui his atq; illic prostant, aut adhuc in
 privatis bibliothecis latent. Si qua
 polles ingenij acrimonia & sagacitate,
 Johannis Dee Londinensis Monadem
 hieroglyphicam in pretio habe; ibi enim
 numeri, puncta, lineæ, & figuræ geo-
 metricæ

PRÆFATIO.

metrica mirabili industria ad naturalia significanda usurpantur: Et si semel in methodi illius arcana pedem intruseris, secretissima quaque continuo tibi patebunt. Ex supra enumeratis venam philosophicam Et stylum hermeticum multa lectione tibi familiarem facies, atque inde postea scriptorum aliorum auctoritatem facitè dijudicabis: præcipuè verò ex sententiarum convenientia Et veritatis congruitate. At interim quia quo numerosior erit bibliotheca tua eo plus tibi laboris incumbet, plusque difficultatis te remorabitur, delectum hunc tibi præparavi ex Augurelli Chrysopœia maiori Et minori seu vellere aureo, Cosmopolita Novo Lumine Chémico, Et Anonymi Arcano hermetica philosophia opere.
Philoso-

P R Æ F A T I O.

Philosophorum enim nemo elegantius, juvenilius, & incorruptibilius Ioanne Aurelio Augurello Ariminensi lapidis mysteria explicuit : quæ pro poematis libertate tanto audentius sub schemate poetico occultando lectoribus explanavit. Cosmopolita & Anonymus Gallus raro omnino & excellenti tradendi modo præteritis omnibus omnium seculorum scriptoribus palmam ita præripuerunt, ut, ne ad dignitatem verba defint, laudare sit periculosum. Huius Physica restituta Enchiridiō non debuit omitti : nam licet in eo de lapide ex professo non tractetur, nihilominus ibi rerum naturalium non ad libitum conficta, sed veritati consentanea fundamenta studiosis meditanda rectè & utiliter præmittuntur. Bibliothecam hanc

PRÆFATIO.

*ita contractam & tibi apparatus ex
manibus meis accipe, tecum semper
habe, tere, lege, relege, meditare, ut
sit tibi omnium instar, ex qua viam
operis totam, omniâque ad lapidem
scitu necessaria excipias. Quod tamen
nisi superatis difficultatibus prima fron-
te insuperabilibus tibi contingere posse
ne existimes: cum revera omni idio-
mate longè difficilior sit philosophica
dialectus, immò [quod vix credas] pluri-
ma sint philosophorum dicta philosophis
ipsis obscura: vix enim sine Oedipodis
ingenio & linguarum disciplinarumq;
cognitione in scriptura philosophica sen-
sus intimos penetrare datur, neque
tamen omnium artificia omnes assequi
possunt. Nec propterea interim de-
speres, aut ab arcani tanti investiga-
tione*

PRÆFATIO

tionē pedem retrahas: nam Deum precibus fatigando, libros assidue legendo, in solitudinibus & meditationibus degendo, & cum artis studiosis inquisitoribus frequenter conferendo, fortasse fata viam inuenient. Denique si Dei optimi maximi benedictione & constanti indagine processum totum tibi aliquando intelligere concessum sit, continuo agnosces vitam civilem agentis longè difficilius esse quàm vulgo putatur magnum opus illud, quod tamen per se facillimum est, exequi: nec quod ignari omnes faciunt, tot sapientes sola pretiosissimi secreti & subtilissimorum scriptorum intelligentia contentos vivere miraberis.

Lucretius Lib. II.

Nam nil dulcius est bene quàm munita tenere

Edic²

PRÆFATIO.

Edita doctrinâ sapientum templa se-
renâ,

Despicere unde quæas alios passim-
que videre

Errare, atque viam palantes quæ-
rere viam.

*Sed finem facia si te hoc ultimum
monnera: Aristoticorum philosopho-
rum dicta celebria, & nervosas perio-
chas, non secus ac discipulus prescri-
ptum à ludomagistro pensum, memorie
exactè & tenaciter imprimere, inde si-
monterque in mente volvere, revolvere,
& inter se conferre, nihil omnino in eis
otiosum & inane repertum: alias frustra
rerum abstrusissimarum studio colloca-
veris operam. Vale.*

ÆNIGMA HEXASTICHVM

Editor in sacro accepit baptis̃mate
nomen,
Expressum Græcis elementis quod
tribus, ut sit
Litera Nũ prima, Α'λφ'α secunda, &
tertia Θ̃ντα,
Tres præbet totidem sapientum ar-
cana figuras.
Protinus in primis quæ namque de-
esse videntur
Sufficit æquipotentia, vel propor-
tio supplet.

NAΘ.

HERMETIS TRISMEGISTI

TABVLA SMARAGDINA,

*Qualis à majoribus nostris ad
nos peruenit.*

VERVM sine mendacio , certum
& verissimum

Quod est inferius est sicut id quod
est superius : & quod est superius
est sicut id quod est inferius , ad per-
petrandā miracula rei unius.

Et sicut omnes res fuerunt ab
vno , meditatione vnus : sic omnes
res natę fuerunt ab hac vna re , ada-
ptatione.

Pater

Pater ejus est Sol : mater ejus est Luna : portavit illud ventus in ventre suo : nutrix ejus est terra. Pater omnis telesmi totius mundi est hic. Virtus ejus integra est si versa fuerit in terram.

Separabis terram ab igne, subtile à spisso, suaviter, magno cum ingenio. Ascendit à terra in coelum, iterumque descendit in terram, & recipit vim superiorum & inferiorum.

Sic habebis gloriam totius mundi: ideo fugiet à te omnis obscuritas.

Hæc est totius fortitudinis, fortitudo fortis, quia vincet omnem rem subtilem, omnemque solidam penetrabit.

Sic mundus creatus est.

Hinc

Hinc erunt adaptationes mirabiles, quarum modus est hic.

Itaque vocatus sum Hermes Trismegistus, habens tres partes philosophiæ totius mundi.

Completum est quod dixi de operatione Solis.

BIBLIOTHECAM HANC
CHEMICAM componunt

Iohannis Aurelij Augurelli Chrysopœia utraque, Maior & Minor seu vellus aureum: cum editoris Carmine aureo.

Cosmopolita Novum Lumen Chemicum, duobus constans tractatibus de Mercurio scilicet & de Sulphure.

Anonymi Galli Enchiridion Physica restituta, & Arcanum Hermetica philosophia opus.

IOANNIS AVRELII
AVGVRELLI

P. Ariminensis

CHRYSOPOEIA,

ET

VELLVS AVREVVM;

SEV

CHRYSOPOEIA MAIOR ET MINOR;

CVM

NATHANIS ALBINEI, D. M.

Carminē auro.

IOANNIS AVRELII

AVGVRELLI CHRYSO-

POEIA AD LEONEM X,

Pontificem Maximum.

A Vriferam paruis animi pro viribus artem,
 Quasitam nobis, & longo tempore partam;
 Vt rerum inuolucris tantarum euoluere moles
 Se potuit, claro perhibentes carmine nuper
 Lufimus, & Musis hanc commendauimus almi;
 Quod nulli ex omni numero fecere priores.
 Cumque operi autorem cuius sub nomine tutum
 Pergeret optarem, foret & res praside digna
 Ipsa ex se magno, variaque hinc mente tenerer
 Cui merito cuncta hac, & non ingrata dicarem:
 Interea nobis tute velut aethere ab alto
 Missus ades mundi fessis succurrere rebus,
 Qui belli scelerumque faces, incendia tanta
 Extinguas, placidamque pio sperare quietem
 Des populis, solidamque per aurea secula pacem.
 Cuive etiam, si parua licet componere magnis,
 Ad sanctos hac nostra pedes ars aurea tendat:
 Vt quo te fidei sacra nunc cætus honore
 Prosequitur cunctus hoc te veneretur, & omni
 Ipsa tuum pro me cultu sic numen adoret.
 Hanc igitur, si non immensa negocia prorsus
 Impediunt, permittite precor se prodere tantum
 Quo tibi, detracto veluti velamine virgo
 Nobilis ingenio vultum profusa rubore,

Occultum incipiat semel ostentare decorem.
 Hac etenim prima quanquam se fronte legenti
 Non adeò ostendat, paulum tamen ipsa reclusis
 Detecta arcanis mira & gratissima pandit.
 Quam si forte legens interdum nomina diuûm
 Offendes quos vana olim coluisse vetustas
 Dicitur, ex templo haud renuas, sacra optima quanquam
 Exerces, verâque fidem, cultûmque tuêris.
 Illa etenim tanquàm priscis consueta vocari
 Vatribus enixè quos tunc imitabar adiui
 Supplex, & paribus curis in vota vocavi.
 Materies etiam solitum conquirere Solis
 Et Luna auxilium, nec non Vulcania velle
 Arma videbatur, quorum implorare fauorem
 Fas erat: & mihi jam per te licuisse sit id nunc
 Concessum, & venia dignum peccasse fatenti.
 Mox tamen hinc aliud quesitum ad carmina numen,
 Et precibus solum cunctis quandoque vocatum,
 Fortè aderit, præsens fueris si gratia calo
 Tanta mihi: magnum multo seu carmine Mosen:
 Seu quem flagranti vectum super aethera curru
 Mirati videre patres, oculisque sequuti
 Aëra per purum cali discindier oras,
 Astrorûmque globos intro aspexere micantes:
 Seu qui voce palàm porrectoque indise prodit
 Venisse auxilio iam tùm mortalibus agnum
 Ipse canam, vatem quamprimum matris in aluo
 Exultantem, & adhuc puerum ad deserta ferentem
 Antra pedes, puri mox & Iordanis ad vndam
 Dignatum caput illius contingere limpha
 Qui proprio antiquam nobis sic sanguine labem
 Abluit, ut scelerum maculas absterferis omnes:

Nomine

9
Nimine cuius item tibi quondam & moribus aucta
Defuit quaud vnquam fauor ac caelestis abunde
Gratia, qua tantum meritis conscendere culmen
Posses, & iustas mundi regere vna habenas:
Magnanimos equans propria virtute Leones,
Pontificum decus egregium iam saepe repertos
Esse, nec Italia sub iniquo tempore, & vsquam
Christicolis vllò prorsum in discrimine deesse.
Hac sed erunt mihi cùm dicendi facta potestas
Iam fuerit, dabiturque loqui qua iusseris ipse
Sancte pater, cuius nobis stant omnia nutu.

Inter ea certis hominum viis vlla-ne possit.
Indiciis aurum facere, & mutare metalla
Percipias primum: dehinc qua secreta labores
Ars id perficere, & naturam aquare potenti
Ingenio inspicias: demum quis rite sequatur
Hinc modus assiduis doctis que laboribus artem
Peruideas, & quò tandem experientia ducat.
Omnia qua gnaro passim tibi certa patebunt,
Si quo hac inter se nexu, quòve ordine constant
Ipse acie qua cuncta soles discernere mentis
Inspectans, paruum non dedignabere munus,
Quod tibi non parua offerri super arte laboro.

LIBER PRIMVS.

Humana experiens natura q̃, amula virtus
Aurum num verè faceret, qua fideret arte,
Quisve modus foret, est animus querentibus vltro
Dicere: quaque palam vestigia nulla priorum

Apparent proferre pedem : vos numina gressum
 Dirigit est hominum quibus experientia cura.
 Túque adeo in primis auro cui plurima tellus
 Spargitur , & vasto venas sub corpore condit
 Siderei succo plenas meliore metalli,
 Phœbe ades, & tecum accelerans non passibus aquis
 Alma soror grauis argento , cui saepe fatiscit
 Orbis iter summaque ostentat brachia terræ
 Candoris grato atheri fucata colore.
 Tu quoque nec cœptis Cylleni audacibus vsquam
 Defueris: tibi nam puro de fonte perennis
 Riuius argentum vulgo quod viuere dicunt,
 Sufficit , & tantis præstat primordia rebus.
 Denique tu pater ignipotens quem feruida flammis
 Antra iuuant , tentisque expressa foliis aura,
 Fornacésque , incudésque , & liquefacta caminis
 Massa aris ducti , aurique , electrique , recocti
 Inuictum exercent semper : tu maxime præsis
 Artifici vatrique simul tua facta canenti.
 Nil sine te solers ars inchoat : eia age sanctum
 Coniugis vt tecum pergat descendere numen
 Effice, quam penes est generandi plena potestas.
 Hac mihi ne cursu natura auertat , & vsquam
 Declinem , ostendet quot consistunt cuncta , quibúsque
 Principiis , quæve hinc ineunda est semita , quantus
 Sit modus vt certam capiant humórque calorque
 Temperiem , cuius suauis perfusa vigore
 Omnia perpetuo foetus in sæcla propagant.
 Tu molli è gremio surgens vxoris amata
 Arte pari prorsus genitalem imitaberis ignem.
 Per te sublimis pendet in vase metalla:
 Per te eadem triti specie sub pulueris imo

Fundo

Fundo harent : eadem per te calefacta liquecunt,
 Tu mihi , tu lentum solus pater alma calorem
 Intendes , & cùm tempus dabit ipse remittes.
 Tu princeps operis tanti , tu carminis esto
 Principium : feruens dulcis mihi spiritus oris
 Extet , eatque virum per te Vulcane per ora,
 Nec tu non faueas tantis aquisima votis
 Prisci perpetuum sacri decus heroine,
 Quam circum exultant laudata ad flumina Nympha
 Minciades , Phœbique chorus comitatur euntem,
 Aut fouet Andino recubantem in gramine Manto
 Lata trium nodo neptem complexa sororum.
 Sic mihi jam gradibus crescent incepta secundis:
 Nec rerum series illis aut copia deerit:
 Et sua scribendis accedet gratia rebus.

Immenso primum cali quodcunque sub orbe
 Seu simplex fertur corpus , seu corpore constat
 Multiplici , tendit sobolem proferre , diuque,
 Quaque potest augere genus , speciemque tueri.
 Namque vbi materiem sparsus comprehenderit ignis
 Victor agit flammis donec conuertat in ignem:
 Inficit humectatque liquor , nec deficit vsquam
 Quin in se quicquid tetigit , ni maior ibidem
 Vi obftet , vertat , tenuesque effundat in vndas :
 Sic aer , sic terra sibi conferre laborat.
 Undique , sic longo cuncta in se tempore transfert.
 At quæ compositis constant , quacunque feruntur
 Viuere , de propriis vel semina stirpibus edunt,
 Ut fecunda Ceres , ut germen fertile Bacchi:
 Vel sibi consimiles natos animantia gignunt,
 Ut bellator equus , bos ut bene iunctus aratro,
 Utq₃ hominum proles mira & celestis origo.

*Hac inter variants quæ nec primordia rerum
 Extant, quæq; frui vitali sorte negantur,
 Ut media quacunque sedent tellure metalla,
 Quisque latent miro grati fulgore lapilli:
 Nullo namque genus sobolémve augere putantur
 Semine, sed cunctos aui torpere per annos.
 Verùm hac ipsa etiam secreto vivere quivis
 Sentiat, & vita diuino munere fungi:
 Hac & oriri eadem si contemplabitur, & si
 Augeri ex sese penitusque incrementa cernet,
 Ut mox è variis patefactis nosse licebit.
 Quod si non sobolem educunt, non cetera vertunt
 In semet, causa est quod multa spiritus illic
 Materie abstrusus vitam qui porrigit omnem
 Explicat agrè ex se vires, ni viuida promat
 Has hominum virtus densa sub mole latentes.
 Hoc etenim quicquid diffunditur vndique cali,
 Aëraque, & terras, & lasi marmoris æquor
 Intus agi referunt anima, qua vivere mundi
 Cuncta putans, ipsumque hac mundum ducere vitam.
 Ast anima quoniam nil non est corporis expers,
 Mundus at & mundi partes quoque corpore constant,
 Spiritus hac inter medius fit, quem neque corpus
 Aut animam dicas, sed eum qui solus utroque
 Participans in idem simul hac extrema reducat.
 Hic igitur maria, ac terras, atque aëra, & ignem
 Viueròque, augeròque, atque in se cuncta referre
 Semper auct, semper stirpes, animantia semper
 Gignere, perpetuamque sequi per sæcula prolem.
 Denique sic etiam fuluo detentus in auro
 Ipse manum cupit artificis qui vincula soluat,
 Et qui se propria reddat virtute potentem.*

Quod

Quod si quis properans hunc artis viribus unquam
 Explicet, atque diu tepido post incoquat igni:
 Continuo aspiciet, visa mirabile, vitam
 Auro impertiri longo cum semini vsu:
 Nec deerit quin ex auro sibi procreet aurum.
 Quod cum ita confiterit, durare & credere dictis
 Insciti artifices, & res sperate secundas.
 Iam patet his ut non tantum sub montibus aurum
 Natura efficiat, sed ut id quoque prodeas arte:
 Quoque modo id fieri possit quandoque docebo.
 Interea ne quid nobis querentibus obftet
 Quo minus his adhibere fidem sit forte necesse,
 Qua contra soleant dici nunc omnia solvam:
 Mox eadem validis grata experientia signis
 Impetet, & grauium sententia prisca virorum
 Delebit, referens qua jam videre parentes
 Ipsi oculis, manibusque simul tetigere beati:
 Atque hinc incipiens cuncta hac ex ordine pandam.
 Nil mirandum aequè quàm si quod longa peregit
 Annorum series genitali semine coeptum,
 Audeat illud idem momento protinus hora
 Ars facere, ac proprio naturam vincere cursu,
 Quem tenuit tanto in spatio per grandia terre
 Viscera, summa eadem seruans vestigia ab ima
 Sede, per anfractus totos, ac caca per antra.
 Nec minus his mirum si quis primordia possit
 Scire quibus constet puri genus omne metalli:
 Atque ea componens, aurum dum conficit arte,
 Mensura exequet, necnon & pondere libret
 Meritur quibus hac natura, & ponderat vnus.
 Quid locus? an quisquam poterit fornace calorem
 Aequare exiguis qui circumducta caminis

Nunc

Nunc loca terrarum perfertur, nunc petit altam
 Tellurem, mox & supraque infraque refertur
 Vnus, & inserto distendit cuncta tempore?
 Quis potis est vnquam tanta omniparentis apisci
 Munera natura? qua vis mortalibus vnquam
 Tanta fuit? non ipsi etiam qui numina calo
 Dejicere in terras conati, vellere ab imis
 Jam potuere suis montes radicibus altos,
 Inuita auderent sacra in penetralia terra
 Tendere, scrutarique pia secreta parentis.
 Adde quod in varias mutari corpora formas
 Natura haud patitur: neque enim velocis equi bos
 Induerit speciem piger, aut Parnasia laurus
 In se Chaoniam poterit conuertere quercum:
 Nec magis as puro se commutauerit auro
 Quam si quodque etiam queat à quocunque creari.
 Hac sunt qua calo missam diuinitus artem
 Conantur frustra iudiciis tenuare pusillis.
 At neque scire opus est, quanquam hac sit noscere pul-
 chrum,

Qua quibus extiterint gignendis vltima rebus
 Principia, aut quali fuerint ea lance recepta
 In numerum & pondus: neque enim si farrea tractes
 Semina constituent qua far primordia queras,
 Quave ea conueniant mensura & pondere farri:
 Farra sed ipsa putri mandabis condita terra, &
 Virtutem latitantem intus, seseque mouentem
 Irritans tadium, natura cetera linques.
 Nec longinqua adeo spaciosi temporis atas
 Conuenit huic operi, vices quod promiss ab auro,
 Ac non principis è primis conficit aurum.
 Quid si necesse quoniam quod profect & ipsi

Auro

Aure contendant proprio molimine summi
 Perficere artifices, aptè cui nomen elixir
 Experti fecere Arabes, verique dedere
 Indicium id quoniam in melius quodcunque metallum
 Ducit, & infectum mira depurat ab arte?
 Sic neque spectandus nobis locus ille, colorque,
 Quo calet inclusum semen genitale metalli,
 Quicquid diu fertur specubus tellure sub alta:
 At alio prorsum ducendi tramite gressus
 Natura pariter secessus inter & artis,
 Quà simul ad metam prospectans utraque ducit.
 Denique nec speciem verti tunc arte putaris
 Ære vel argento duci si videris aurum:
 Sed primum hoc prius fieri ex ære atque argento
 Aurum credideris: veluti si farris in agro
 Infelix lolium & steriles nascentur auena:
 Aut si fortè boum videas per viscera toto
 Sordere apes vtero & ruptis effervere costis:
 Aut ut plura sinu molli simul ova puella
 Rite fouent, multus tenero sub pectore bombyx
 Palpitat & lecta nutritus fronde virentis
 Dehinc mori, tenui texto se velleris orbe
 Implicat, ac tandem pedibus munitus & alis
 Papilio de verme pedes volitansque recedit.
 Quid si cuncta etiam sint vni subdita forma
 Quæ specie vulgo perhibent differre metalla,
 E quibus existerit quodcunque impurius, atque
 Sordibus infectum terrestribus, exuet omnem
 Arte lucem citius, purumque nitescet in aurum?
 Atque ideo haud nescire opus est quibus abdita terris,
 Et quibus è causis sunt, & quot sorte metalla
 Quæ variè primo fuerint distincta sub ortu.

Sed

Sed quis in arcanos terra descendat hiatus?

Quisve referre pedem possit loca tetra remensur?

Veridicove queat fare quæ viderit ore?

Vos Mæsa quas nosse decens & dicere par est

Omnia, vos diuæ nulli memorata priorum

Dicite : sic vobis ipse aurea vasa sacerdos

Prima feram : aternum sic aurea carmina durens.

Lynceus , vt fama est , visu prælatus acuto

Omnibus , è summo Siculi qui culmine montis

Pœnorum in portus oculo contendere posset.

Et numerare etiam versantes littore puppes:

Hic simul oppositas moles, simul edita saxa,

Inserta montes acie penetrabat ad imos,

Altæque secreta spectabat viscera terra,

Aëra per purum veluti vitreæve per vndas

Aut liquida quondam crystallo missa videmus

Spectra quibus rerum nobis respondet imago.

O quoties patrû-residens sub rupe Pachyni

Trimacriamque omnem supra speculatus & infra

Æthnæi causas ignis motûsque videbat!

Qui simul ac tantâ vi se procul omnia sensit

Cernere, non vltra cunctandi certus, & altè

Prouidus externas animum conuertit ad oras.

Ergo ratem certa plenus spe magna videndi

Conscendit, pelagique deos in vota salutat.

Sicanio verum portu vix soluerat, ecce

Cum fera tempestas calique marisque legentem

Graiorum ob portus Epiri vertit ad vrbes.

Hanc Arethusa illi Nymphas hortata marinas

Immisit , Nymphisque etiam adnitentibus ipsis,

Et totum ex imo passim miscentibus aquor:

Namque illas metus in thalamis ne fortè videri.

Æquo-

Equoreis possent inuaserat aquas, & omnis
 Tum chorus obscura septum caligine calum
 Texerat, ac noctem nauis obduxerat atram.
 Hinc ille aërii properans it proximâ Pindi
 Culmina spectatum: nec longum tempus & omnes
 Interius Rhodopes, Hemi, Tomarique cauernas
 Fontibus irrigui centum procul inde videbat,
 Oraque ternebat terra in penetralia centum.
 Quin Pindo exoriens aderat Acbelous ab ipsis
 Sedibus ante oculos, & ab imo viscere Lynceos
 Altera qui longo retinet taurina recessu
 Cornua, seque altè exporgens immensa per antra
 Occulit Herculeæ metuentem verbera claua.
 Ille etiam lento præcelsa Ceraunia passus
 Circuit, & visu simul interiora petiuit
 Omnia: mox Graia variis in montibus ora
 Consedit, penitusque cauis rimatus inhasit
 Obtutu specubus, mirandaque plurima primus
 Vidit, & hæc eadem nobis memoranda reliquit:
 Quæ dum aliis ad nos olim delata vicissim
 Prodimus ante omnes hæc intro prorsus ab illis
 Spectari cupimus quibus alto in pectore Pallas
 Insidet, atque illic scitu pulcherrima versat.

Principio locus & sedes decreta metallis
 Gignendis terra est imum atque immobile viscus,
 Marmorea in morem patera sub montibus altis
 Excisum, velutique cauo sub fornice clausum:
 Quod solis radij penetrant, crebrique feruntur
 Siderei innumeris etiam fulgoribus ignes.
 Collectumque coquunt humorem, ac jugibus inde
 Saxa per & rimas loca cuncta vaporibus explent.
 Ast ubi continuumpassus vapor ille calorem

Conf-

Confedit, nec jam secreta per antra volutus
 Amplius, immensos post tandem induruit annos;
 Haret in expletis venis informe metallum.
 Namque liquor partes terra dispersus in omnes,
 Et tenuis mixtus tenui, lentoque calore
 Compositus, quondam fugiens & pinguis & vinctus
 Exiit è vasti fundo crateris, ab imo
 Sulphura ubi argento feruent immixta perenni,
 Argento fluere insigni, vitamque per auum
 Ducere: quæ primis gignuntur multa duobus.
 Hoc matris, patris illud enim vim continet: huius
 Suscipere, illius pars est præbere calorem.
 Hinc fulvi species auri pulcherrima fulget;
 Hinc nitet argenti candor, rubet area vena,
 Ferrea nigrescit sub apertum, pumbea pallet,
 Albicat at stanni facies, imitata colorem
 Argenti, pondusque ferens, ni strideret, aquum.

In primis igitur cupidis mortalibus aurum
 Quaritur ingentes inter variisque labores,
 Perque laboranti manifesta pericula vita.
 Namque ferunt Indos, regio qua vergit in Arcton;
 Tendere fulatum cumulos; quos egerit auri
 Formicarum ingens manus: at non segniter illas
 Exire, ac contra stare, & fugientia passim
 Vnguibus & rostris lacerare & figere terga,
 Ausugiat quamvis celeri gens illa camelo.
 Nec minus aut scrobibus cura, vastisve ruinis
 Hesperij impendunt, si quando è montibus aurum
 Eruerint: neque enim nunc quæramenta ferantur
 Fulva Tago expediam: sed quæ maioribus illi
 Sustineant subiecta laboribus atque periclis
 Innumeris, & quæ vincant opera ipsa gigantum.

Nam

Nam steriles magno primum conamine montes
Excindunt, penetrisque petunt qua nulla dabatur
Semina per cuneos accensis viscera lychynis.

Atque imas nulla Phœbi sub luce cavernas
Noctes atque dies penetrant, omnique recessu
Explorant aditus: humerisque excisa vicissim
Exportant traduntque aliis longo ordine primi
Per tenebras: donec lucem qui percipit unus
Egerat extrema pondus cervice receptum.

At illos pradura filex si fortè moretur,
Qualis jam Pæno rupes sese obtulit hosti,
Dum ferus ætias in nos transcenderet Alpes,
Hæc igni excoquitur tunc, & molliitur aceto:
Voluitur ac picea circum caligine fumus,
Et miseris latitans compresso spiritus ore
Obstruitur, vitamque opera sub fasce relinquunt.

Atq; ideo cadunt ingenti pondere ferri,
Et vacuos summa referant telluris hiatus,
Qua vapor inclusus cuneis exhalet apertis.
Nec mora, nec requies quin multo fornice montem
Sustineant totum: cum jam maiore peracta
Parte operis cadunt extrema fornicis arcus,
Et rima signum præbent, quam peruigil unus
Ærio montis residens in culmine sensit.

Hic ita, aut clara revocari voce repente
Cum famulis jubet artifices, ac deuolat ipse:
Protinus ingenti strepitu, longoque fragore
Mons cadit, humana nequeat qui mente referri
Conceptus, quantumque obtusas occupet aures,
Aut incredibili quam compleat omnia flatu.
Illi natura gaudent spectare ruinam
Victores: neque adhuc illinc educitur autum;

Effe.

Nec sciuerē etiam tum cum fodere, vel ante
 Esse: sed vna illos ad tanta pericula duxit
 Spes inuicta omnes per casus, p̄rque labores.
 Sed quid in his tantum morer? aut qua mira supersunt
 Præteream, nihilo cū sint his fortē minora?
 Est deinceps aliud fessis studiūque labōsque,
 Quo tantam expurgent immisso fonte ruinam.
 Iamque igitur summo præcelso ē vertice montis:
 Qui reliquos longē superet, centesimus etsi
 Separet hunc lapis, huc immissa canalibus ampla
 Flumina deducunt tanto currentia tractu.
 Desertas inter valles, p̄rque inuia saxa,
 Rupibus excisis, trabibūque inserta cauatis.
 Ergo omnis vario concursu protinus vnda
 In mare colligitur vastum: quo deinde recluso
 Erumpit tanta vi torrens omnia secum
 Vt trahat, ac latum terra prouoluat in æquor.
 Excipitur tendens variis hic denique fessis,
 Quas illi passimq̄ cauant, sternūntque gradatim.
 Est vlex, asp̄rque frutex, rorisq̄ marini
 Persimilis, retinet crebris qui stirpibus aurum:
 Propterea includunt tabulis latera omnia, & ipsis
 Altē suspensis ita, per prærupta canali
 In pelagus tendunt vda ē tellure lacuna:
 Quod superest ramis innectitur vlicis aurum.
 Nec labor ille etiam tenuis cū flumina tentant,
 Et grauib. dītes cribris agitantur arena:
 Aut operosum aquē quicquam quis proferat vt cū
 Effossis altē puteis, quacunque latenti
 Bruerint penitus fundo tundūntque, lauāntque,
 Vtrūntque, in tenuēmq̄ molunt diducta farinam?

Hi quo-

Hi quoque jam fuerant Isatis quandoque labores
 Fumina per , patet sive etiam , montisve ruinas,
 Itala dam patuit prisca exarata tellus:
 Cui post quippe pia lege interdicta pepercis
 Auri sacra famos : neque enim exhaustire metalla
 Italia parca & prudens est passa vetustas.
 Nec fore hac etiam regio fecundior vlla,
 Quere magis fluere venis nunc jugiter auri,
 Ipsa diu cum tot fueris non hausta per annos,
 Sinon mortales inter discordia , si non
 Mars eat hos inter vexans immania cordas
 Sed contra dicere orbem si regibus una
 Cura sit , & populi ditato fungiet orbe.
 Pacis opus , qua cuncta vigent inuenta per artes
 Ingeniis aptas animis : quas inter haberi
 Non imo dignata loco fortasse putanda est
 Ipsa hac qua grauida scrutatur viscera terra,
 Dives vbi patent latebris auraria cecis.
 Hac etenim reliquis pretiosius arte metallum
 Eruitur , meritoque id cunctis nomine praeferat:
 Seu color inspicitur gratus quo fidora subgant:
 Seu lentus facilisq; tenor quo cedit in omnes
 Partes : seu pondus rerum superabile nulli
 Penditur : aut vni quoniam nil deperit auro
 Igne : velut solum consumit nulla vetustas:
 Ac neque rubigo aut arugo conficit vlla.
 Cuncta adeo firmis illic compagibus haerent,
 Sulphur vbi ardoris posita pinguedine causam
 Perdidit , & fluidi quo non velut ante vaporet,
 At longo interea decoctum tempore pura
 Munditie & clara perfusum luce nitescit:
 Atque ita temperiem summam radicis haurit

b

Et ca-

Et calor exaquant illi, pariterque colorem
 Perspicuumque ferunt. Argento nec minus ipsi
 Viuo etiam terra partes miscentur in omnes
 Prorsus aqua partes nullo discrimine juncta.
 Hinc calor argenti nec non & sulphuris vna
 Perspicua inter se densat corpuscula paruo
 Multa loco, simul, unde color pondusque resultat,
 It longo constans illorum tempore nexus.
 His è principii poteris dignoscere certo
 Ordine quo distent inter se quaque metalla.
 Sulphura si fuerint lutulenta, argentæque viua
 Principio, inscient pariter quodcumque sub ipsis
 Gignetur, magis atque magis quo non calor aquas
 Contoquet, aut iusto quo jam maiorve minorve
 Durarit persans multos coctura per annos.
 Hinc varia rerum forma qua nomine quondam,
 Quod sint sepe simul, Graio dixere metalla:
 Singula seu propriam speciem sortita feruntur,
 Et diuersa aliis aded distinctæque persent:
 Sen cunctis vnum natura semen inharet,
 Et genere hac vno sese speciæque tuentur,
 Nec distant alio nisi quod felicius illud
 Exiit, hoc miserè secum sordentia traxit
 Principia, atque eadem constans non exiit vnquam:
 Vtraque cum menti sedeat sententia summis
 Patronis, neque adhuc litem dissolvere iudex
 Quiuerit incassum conatus, proxima veris
 Intuitus neque adhuc: tantum hic natura recessit,
 Abdidit & grauium sese in penetralia rerum.

Hactenus objectis tanta rationibus arti
 Responsum: lato nunc experientia vultu
 Prodeat erroris expers, & nescia falli.

Hanc

Hanc quoque seruitum perhibens venisse Prometheus
 Post famulas quas ille polo deduxerat artes,
 Atque diu illum operâ, famulanti nautiter usum:
 Verum ubi consensit tantum prudentibus illam
 Ipse viris fertur moriens liquisse volentem.
 Hos itaque hac certo docuit facilisque periclo
 Nonnulla inter se immutari ex arte metallæ
 Nec tantum hac, verum fieri quandoque per artem
 Verè aurum argentumve alius exemplis rebus.
 Est lapis effossus Syria pictoribus auri
 Pigmentum vero quod & ipsi nomine dicunt:
 Frangitur attritus specularis more lapilli,
 In summa ostentans auri tellure colorem.
 Hunc tu purgatum doctè prius excoque multo
 Igne per anfractus longos qui ducitur usque
 Quo redeas flammis in se voluentibus idem.
 Igne olim hoc Cay salertia principis aurum
 Fecerat, obryzon sapiens cui Gracia nomen
 Præbuit è rerum inserta virtute receptum:
 Seu multo quoniam purgatum redditur igni:
 Seu nulla quoniam maculatum sorde renidet:
 Nec pigmentum auri fuit amplius ipse, sed aurum
 Qui lapis ante auri tantum simulauerat aurum.
 At ne fortè nimis videamur prisca referre,
 Carmine perpetuo nobis propiora canamus.
 Increscunt hærentque cadis simul undique crustæ,
 Alba quibus longo senuerunt tempore vinæ:
 Has meus Euganeæ gentis scholatum decus imo
 Accipit erasas fundæ costisque vetusti
 Vasis, & includit purgato fictilis olla
 In medio, atque luto testam circumliniit omnem;
 Obsurâ: que illi rimas, atque obstruit ora:

b 1

Hanc

Hanc deinde ardenti iubet in fornace diurno
 Nocturnoque calore coqui, quae vitrea fuerat
 Massa dura olim varias liquescit figurat.
 Verum ubi iam fixis est ea visa caloribus usque
 Perpetuis, illam domit frangitque repente,
 Moris ut est, spumaeque simul num proxima albes.
 Et teritur vetere jam fuso deocho Læt.
 Interea sed enim, candidis mirabile visis,
 Scintilla, confusa polo velut aurea signa,
 Innumera argenti miro in candore videntur.
 Sed quid in alterius visis moror, in quo relictum:
 Atque aliena prendens nunc per vestigia tendo?
 Vidi ego qui tenuos argenti riuè in bellas
 Spargeret, & lacris conerit puluerem, & vna
 Huic virides aris squamas, nudaque perasili
 Contundi micæ salis in iungasque iuberet,
 Pulcreosque alibi grumos è rebus acervans
 Quas vetat & vacis hic non arripisse referri,
 Hæc ne sordentis vulgi vilescat in usus,
 Illa ut non ulli quæ sunt calandæ reuocet:
 Mox ita compositis angustæ in pyxide lamina
 Subjungere inclusas archæ sub fornice flammæ,
 Quales credideram terrori ad Tartara fontes,
 Aut ubi sulphureis diros premis Aethna sub antro.
 At postquam ardenti fuerant hæc cuncta camino
 Tosta dies noctesque novæ, tum demum massam
 Feruentem, de qua iuncta adhuc feruore ridentem
 Abluere argenti vorant, aspergine lymphæ:
 Quam simul in partes lima diduxerat vort
 Exiguas phialæ secreta in parte locabat
 Artificis mirè ingenium: nam desuper vadant
 Fundebas, quæ mox argento excerneret aurum.

Tum

Tum viridem sensim in lasidem liquene videtur
 Argenti vis illa prius compacta, sed ipsum
 Vas auti sejuncto graui ramenta petebant:
 Tantus aquae vigor est, tanta illo in puluere virtus.
 Nec forte apparat alibi concordia rerum
 Clarius, ut nechat quae vix iungenda videntur
 Si quis particulas commixti pulueris omnes
 Computet, & varios illarum arxistimos usus,
 Quae tamen hae vnum concordiae ex arte sulerunt.
 Nec minus ut rebus proprias discordiae vires
 Auferat, ut molli tenuari dura liquore
 Viderit, atque braui consumi prociuis hora
 Momento, & saues effundi praesens in undas.
 Lympharum verò species laud traditur una:
 Namque alia quaecunque hominum tellure metalla
 Erutaque & durata manu si tangere crebris
 Contingat gntis eadem, mirabile visu,
 Aut minuunt in frusta, aut in sanguinem ocyus undam,
 Dispergunt, liquidaque ducens affusescere fluctu.
 Sed tamen vnum adde vi hac non inficit aurum:
 Nam perstat simul incoluere, & simul omnibus illinc
 Sordibus ablutum confusum purius exit.
 Est etiam limpha illius, si credere dignum est,
 Mira quidem, & nobis non imperiosa potestas,
 Quae quodcumque semel purum & sine labe metallum
 Contigit argenti tramula sub imagine viui
 Cogit in alterius speciem formamque resolui.
 Quid quae de veteri gustatim stillas laccho
 Deinde fimo incoquatur putri lenaque calore,
 Donec in cibari splendoris versa calarem
 Accipit è summa celestem corpore nament.
 Hac quoque dura ferunt certe mollescere ductu

Corpora quæ Phœbi vel quæ dignata Diana
 Nomine mortales rebus præponere cunctis
 Instituire, quibus præstij mensura pateret.
 Nec tamen hac quamvis ita sint immune putabia
 Esse aurum certo quin ex humore fatiscat:
 Acris aqua hoc etiam dira violentia rodit,
 Et teris, & liquidas tenuatum vertit in vndas.
 Verùm hac exiguam lucem tibi recta sequenti
 Præstulerint, veri quæ cernere culmina possis,
 Quo te discutiens tenebras industria ducis,
 Sunt alia ex aliis quærenda fontibus vnda,
 Iam quibus ex sese nuda vi leniter aurum
 Humescat, nullo alterius veniente liquoris
 Auxilio exterius, propria solvatur in vnda.
 Hoc agito, hinc vobis summam perquirite laudem
 Diuini artifices: hac namque potentia calo
 Cælestis descendit aqua, quæ cuncta tuentur
 Robore se proprio, nec non producere fœtus
 Ipsa sibi similes, & in aurum extendere possunt.
 Progeniem multos fragilem durare per annos.
 Nonne vides quanto secum natura tenore
 Consonet? utq; modum generandi comprobet vnum
 Semper, & vnus vi nitens seminis, vni
 Seruiat vna operi, quod & vnum nacta quiescat?
 Nec Bacchi si tentet opus Cerealia miscet
 Semina, nec Cereris si frumentaria quarat
 Pinguis Cecropia tractat plantaria diua.
 Hordea cui cordi, demum serit hordea, ne tu
 Nunc aliunde pares auri primordia: in auro
 Semina sunt auri, quamuis abstrusa recedant
 Longius, & multo nobis quærenda labore.
 Nec maris immensi reputes, aut nubis aquosa

Vel A-

Vel liquidi fontis similem quam querere lympham
 Institui : neque enim , quod tu observare memento ,
 Inficit illa , liquatve aliquid cum spargitur , aut id
 Humectat propius cui venerit : arida namque
 Pulveris hac extra in speciem se prodit , at imis
 Vuida confusi liquet in penetralibus auri ,
 His olim veteres intenti gnauiter vndis
 In portum texere ratem felicibus auris .
 Ignarosque via mediis in fluctibus inter
 Obstantes scopulos frustra liquere natantes .
 Hinc multa expertum , necnon & multa docentem ,
 Insula diuino Balearis munere misit
 Alma virum , cuius miro velamine tectus
 Ipse liquor quo cuncta madent iam credere multas
 Impulit ut Bacchi candens & limpidus humor
 Principia ablueret secreta protinus artu ,
 At non ille quidem sentit qua dicere prima
 Est facie visus : neque tunc stillantia vina
 Miscebat , cum iam praestanti lentus in vrbe
 Insuatum ternos residens feliciter annos
 Fecit inexhaustum pondus praediuitis auri :
 Ac sociis , quos ipse sibi conjunxerat , aequos
 Diuisit tenuem diuini pulueris offam ,
 Cuius in immensum quota pars traduceret aurum
 Lampridem quacunque forent infecta metalla .
 Hinc quoque cultus Arabs vitreo de fonte liquorem
 Desertas inter valles praeruptaque purum
 Saxa super ducit , nemorumque occultat in vmbra
 Akorum , densis passim qua vepribus horrent :
 Ast alias tamen hic venas ostentat aperte ,
 Vber ubi emanat semper nec inutilis humor :
 Et te dum varis immensa per auiarebus

Detinet intentum, felices praeferit vndas
 Quas manibus quondam puris haurire solebat
 Ipse: nec admiscens aliud longumque diuque
 Compositas parua leuiter fornace coquebat:
 Vnde opera arcana natura occulta reclusit
 Sapius, & grates diis immortalibus egit.
 Sic alij quos experiendo maxima rerum
 Visere jam decuit summo quaesita labore,
 Angustum per iter recto de tramite nunquam
 Qua prius ingressi declinauere: nec ante
 Desinere optarunt licuit quam tangere latis
 Tandem exoptatum longo post tempore finem.
 Hoc opus, hanc primum tantam mortalibus artem
 Interpret rerum ostendit sanctissimus Hermes:
 Nec latuit tanto duxit quos munere dignos,
 Edoctos sed iam docuit, penitusque remotos
 Rebus ab his tanquam non dignos terruit omnes,
 Ne peterent qua non vnquam contingere possent:
 Iamque probos tandem accendens ut querere vellent
 Qua sciret, veroque ipseprehenderat vsu,
 Admonuit paucis contentum pergere doctum
 Artificem, tanquam natura rite sequentem
 Certa solo pressis stabili vestigia signis.
 Quinetiam humano docuit de corpore pelli
 Hac omnes valida morbos facilique medela,
 Seruarique diu nitido cum flore iuuentam,
 Et senium placidos produci grande per annos.
 Nec sanctam violare fidem, nec fallere quenquam
 Ille potens sacri patitur medicaminis vsus.
 Hoc sed qui poterit diu aspirantibus vti,
 Et praestare etiam quatiens defecerit, ille
 Plurima contemnens, & seruantissimus aequi

Hinc

Hinc erit & frugi, curasque eladet inanes:
 Et dites supra gradiens dirissimus omnes,
 Pauperiem simulabit ouans, ac saepe benignus
 Proderit, & miseris latitans succurret egenis:
 Innocuusque aliis sibi met gaudebit adesse:
 Et facilem ducet momenta per omnia vitam.

LIBER SECVNDVS.

HActenus auriferam secreta Palladis artem
 Inuentam humana quondam virtute coëgit
 Credere nunc ratio, nunc experientia suasisit.
 Iamque ea quid possit, quò prudens tendere pergat
 Hinc canere incipiam: dextro modò numine Phœbi
 Difficiles adeò factu dictūque per artes
 Ingrediar, verbis addens & rebus honorem.
 Tūque ades ô cultum Musis & Apolline pectus
 Ante alios olim cunctos diuine poëta:
 Quo duce secretum per iter procedere tantum
 Ipse queam, ut propius Pimplæi culmina cernens
 Alta jugi ne quò interea per devia ducar.
 Illuc namque animus certa spe ductus anhelat,
 Et fidit gradibus crescentis scandere fama,
 Nulla cui quam longa queat delere vetustas.

In primis niueo sparsus candore lapillus
 Queritur, aut longo contritus tempore pulvis
 E niueo in liquidum versus candore ruborem.
 Illius infecto tenuis pars mixta metallo
 Inferit, argenti subito, mirabile, pondus.
 Et speciem, vel si argento sit proxima viua
 Dedocet hoc fungi liquenti immobile rita:

At ruber ipso etiam pulvis pretiosior auro
 Quodcunque ex illis primum calefeceris igni,
 Vertet in immensum pondus tibi protinus auri.
 Atque ideo artificii maius nihil esse putato
 Quam quibus è primis opus id componere possis
 Noscere, quæve prius capiat, circumque laboret:
 Mox ut natura se tum præbere ministrum
 Sentiat, exemptum latebris cum nobile semen
 Proferet in lucem solers, iterumque tenebris
 Reddet, & occulta servatum pyxide claudet:
 Cumque alimenta putri sensim dabit humida massa,
 Agricola ut quondam telluri semine jacto
 Spargit rore leui tantum sitientia culta:
 Nec minus interea tepidum cum suggeret ignem,
 Et genitalem intus vim vi subeunte fouebit:
 Ut calor interius solet exteriore inuari,
 Ac stomacho prætenta manus præstare vigorem
 Ut valet, utq; agri vires releuare caducas
 Apposita exterius possunt fomenta medentum.
 Nec varias specie res admiscebit, & vni
 Quodcunque obstiterit junctum procul inde mouebit.

O tardas adeo mentes, assuetæque falli
 Artificum vario rerum per inania ductu
 Pectora! cum duris quid molia vina metallis?
 Aptæ spulis, atque apta bibi suauissima vina?
 Quid leuis humano missus de corpore sanguis?
 Quid lapsi è rosea flauæ ceruicæ capilli?
 Oua quid? & lecta summis in montibus herba
 Conueniens imis fosso sub montibus auro?
 Hic tamen expressam prælis torquentibus vuam.
 Accipit, & phiala postrema in parte reponit,
 Cuius in extremo rostrum connectitur ore.

Hanc

Hanc super ignitos cineres candente camino,
 Aut super undosum laticem ferventis aëni
 Collocas : ac tenuis fertur vapor intus , & harena
 Alta petit , leuiusque liquens ite fusus in undas,
 Ardentiemque vocant lympham , vitæque liquorem
 Vitæ quem raris effundit fistula guttis.
 Hic ergo ut multis vicibus stillauerit , una
 Collectus varios tandem servatur in usus:
 Præcipue verò modico lentescat ut igne,
 Siue simo incoctus nulla non arte repenti.
 Fingitur oblongo vitreum vas ductile collo,
 Bina vnde , exiles velut anse , brachia pendent
 Concaua , quæ ventrem vasis flectuntur ad imum.
 Hic igitur liquor inclusus cum summa per ora
 Fertur , continuò binas inclinat in aures:
 Ingreditur , reperitque iterum quas liquerat imo
 Fundo feruentes lymphas , iterumque refertur
 Ad supera , atque levis nusquamve quietus eandem
 Itaque reditque viam toties , & mobilis idem
 Ipse in se sua per vestigia confluit humor:
 Donec paulatim niveam densetur in offam.
 Tenuibus hac tandem lamnis componitur auri,
 Et coquitur lento forsitan longoque calore.
 Verum hoc ne an te alio quouis ea denique pacto
 Commiscens (namque hoc baud est exquirere nostrum)
 Incassum cuncta exercens , frustra que laborant:
 Nam specie diuersa simul dum jungere curant,
 Altera ut impediant primo mox altera motu,
 Efficiunt villo ne possint tempore quicquam
 Edere quod per se naturâ constet & vnum.
 Namque ita principio statuas cuncta esse sub vna
 Re , quibus hic opus est , nihil ut quasiueris extra:

Præcipue

Præcipue humorem, qui sese jugis abundè
 Sufficit atque intus servat, dum pradeat illud
 Quod cupis, & gigni tanto conamine certas.
 Quineriam duplicem scio vim intrinsecus esse,
 Et quæ semper agat, & quæ patiatur, ut una
 Fœmina mæsq; agitent: veluti cùm pullus in qua
 Crescit agente quidem hoc atque hoc patiente vicissim,
 Exterius tantum miri atque fouente calore
 Adjutus: neque tu quid convenientius vllum
 Exemplo hoc credas, neque quod me iudice semper
 Acris inspicies, atque ad quod cuncta reduces.
 At alius pure varias de sanguine partes
 Elicit, atque adeo ductas elementa vocare
 Instituit, tanquam possint ea forte videri
 Simplicia aut tangi manibus, secreta vel vsquam
 Esse vel includi quoquam quin protinus omne
 Vas penetrant duro quamvis adamante peractum
 Id fuerit: simplex neque enim consistere corpus
 Parte potest orbis vasti violenter in vlla,
 Sed propria tantum gaudens in sede quiescit.
 Sic sæpe ex aliis rebus, sic sæpe seorsum
 Quatuor è consis ponunt elementa capillis,
 At non sic natura patens hac segregat unquam:
 Sed miscet potius simul, & confundit eodem,
 Frigida commutans calidis, humentia siccis:
 Atque ita corrumpit solidum, nec diuidit vllas
 In partes, seruans genitalem seminis illi
 Vim qua corrupto corpus de corpore gignat:
 Namque ex qua quicquam genitum est, id putruit ante
 Quid, qui conatur quasita longius herba
 Inualido aufugiens argentum sistere succo,
 Idq; gelat duratque simul, sed figere nulla

Arte potest idem quod molli ducere possis?
 At non quod solidam faciat vel ductile tantum
 Quenendum est, sed quod videatur posse priorem
 Auferre, atque illi despecto inducere formam
 Mox aliam, & puri speciem donare metalli.
 Sulphura quid memorem longo deterfa labore?
 Nitraque, purgatōsque sales, costāsque Lyai
 Longani feces, vel quæ atramentū calenti
 Accensa effundunt guttas è vase rubentes?
 Hinc solvunt, iterantque vires, ac saepe resolvunt:
 Deinde lauant, iterumque, terunt, mox figere tentant,
 In calcem vertunt etiam, missōque vapore
 In sublime ferunt tenuati corporis auram.
 Compositos varia videas hinc lege caminos
 Innumeros, totidēneque luto lita vitrea vasa.
 Quæq; sibi voret faber argentarius usu,
 Sordidiāsque alia quicquid fabrilibus artes
 Exercent curis nostri arripuere, fœdēque
 Insani asciuere laboribus: atque ita semper
 Sulphur olent, semper faciens fuligine tincti
 Horrendas atra simulant ab imagine lernas.
 Nec miseram magis affumes veraciter ullam
 Artem aliam quam quæ extorris Alchettia verbis
 Dicitur, obscurāsque tegens ambagibus erras
 Ania per, miserāsque trahis per iniquosquentes,
 At tandem rejectas in caeca barathra relinquit.
 Ut videas quandoque bonum sua pradia ciuem
 Vendentem, patrisque domos, mercēsque repostas,
 Fornaces inter versari, ac foliis auram
 Captare, in tenuemque, nefas, convertere fumum
 Rem, dubias dum quarit opt: infans, avidam.
 Difficilem interea conjux massiffima vitam

Pro-

30 I O. AVR. AVGVRELLI.
Protrahit , illachrymans nati , fit sordidus ipse
E lauto , ludâsque patens & fabula vulgi.

Quare agite , exemptam tenebris hanc cernite lucem
Mortales , cecisq; viis auertite gressum,
Ac prohibete nefas tantum , & depellite viros
Infectum quo vulgus iners se posse per artem
Diuinam miscere manus putat , abdita rerum
Qua valet & causas aded spectare latentes.
Hanc non impuriis manibus fraudator auarus
Attingat , decoctor item , quisquisve fabrili
Arte valet , mollisve etiam cui perdisa cordi
Otia , mercatorue vagus , vel deditus vrbi
Ciuis , & incumbens telluri arnisque colendâ,
Et qui multa animo praesertim & magna minetur:
Vel si qui similes hac vulgò querere sueti
Fraude mala tantum , vel habendi prorsus amore:
At sapiens , superos in primis qui colat , & qui
Noscendis penitus caustis modò gaudeat , huc se
Conferat , hanc totis sectetur viribus artem.
Huic comes heredit grauis exploratio rerum
Intima natura passim vestigia seruans:
Tum mora sollicitos cursus remorata sequetur,
Et visura olim stabilis patientia finem:
Mox labor , ingenuosque mouens industria gressus
Haud aberit : vitreâque feret vas scilicet vnum,
Vnum opus , atque vnam secum rem denique ducet:
Ille igitur tanto comitatu septus inibit
Longum iter : & lento peruadens omnia passu
Continuè miris oculos mentemque repertis
Pascet , & assiduum fallent spectata laborem,
Donec in arcana tectos tellure recludet
Thesauros , ignotum argenti pondus & auri.

Eloquar?

Eloquar? an vulgo prorsus non credita versa
 Expediam primus? nec erat cum talia cepti
 iam fari mens ista mihi, sed compulit ordo
 Integer ut dictis etiam maiora reuelam.

Ille ergo ulterius procedens vltima rerum
 Secreta inueniet, quæ se natura peractis
 Oblectat: gemmasque pari consinget ab arte.
 Ac nisi dicendis superessent multa metallis,
 Gemmarum forsân causas, sedesque referrem
 Sepisitas, quibus in specubus natura beatis
 Ludit, & in nulla magis hac mirabilis vsquam
 Parte valet, summas variando promere vires.
 Perspicua ut tellus lymphæ commixta minutim
 Pura ferat gemmas, ut calî motus, & ardar,
 Sidereusque situs certam præscripserit illis
 Sedem gignendis canerem: nec gemmeus vnde
 Irradiet fulgor, variet color vnde tacerem:
 Durities etiam vnde illis inuicta, nec igni
 Cedens, nec ferro: vnde nitens distinctaque miris
 Interdum maculis facies jam qualis achaten
 Eacida ornatat Musis & Apolline felix.

Vos natura parens, nulla cui motus ab arte
 Prouenit, ô Diue, parua concludere gemma
 Sponte nouem voluit propriis insignibus omnes
 Ornatas, mediûmque simul considerare Phœbum
 Deposito mistem cornu citharæque canentem:
 His ut testatum signis mortalibus esset
 Quo numero, & quali semper præstati honore.
 Fecem tanto dignatum munere Pyrrhum!
 Et fortunatos licuit quibus ista videre!
 Indomiti hinc virtus adamantis multa refert
 Debuerat: solis ut quondam Regibus esset

Cogni-

Cognitus : viq; vno tantum quaesitus in auro:
 Viq; actus ferro durisque incudibus ictum
 Respuat , atque etiam ferrum dissulcet vtrimque,
 Dissiliantque ipsis incudes ictibus acta:

Vt pradura adeo vis hac corrupta recenti
 Sanguine calfactoque hirci rumpatur , & ictu
 Crebro librantis graniter per inania ferri:

Vt lapis accessu magnes adamantis oberrans
 Ferrum declinet , vel inhaerens abdicet idem:

Irritâque vt tandem faciat concepta venena,
 Et pellat de mente metus adamantina virtus.

Omnia qua quondam fassa est vidisse ventitas
 Credula : namque horum fortè experientia priscis
 Certior arrisit , quæ non ostendere sese

Quiuit adhuc nobis : seu non genus illud in auro
 Congenitum pateat : seu sic , vt pleraque falso

Nunc alia , hoc etiam non vero nomine dicant
 Artifices , ideoque ipsa re prorsus aberrant:

Quo neque qua veteres super his scripsere fuerunt
 Esse , sed in dubium reuocari tradita posse

Ipsa has contendunt manifestis omnino signis.

Nec virides etiam fas hic transire smaragdos

Indictos : neque enim color est iucundior vllas

Quàm quo se tellus horis genitalibus anni

Vestit , & ostentat vultu meliore virentem.

At mage nil vires his : nihil est quod compleat aquæ

Contuitu his oculos , satiet minus : ipsaque multo

Obscurata acies intentu protinus ipso

Aspectu viridis claret recreata smaragdi.

Fulgurat vt picto viola carbunculus igne

Mox etiam canerem : variâque vt fulget jaspis:

Concolor & fuluo radiat topacium auro:

Iunone.

Innumerasque alias specie vel nomine tantum
 Diuersas cœpto memorarem carmine gemmas.
 Verùm hac jam satis est leuiter retigisse vagantem,
 Atque aliis monstrasse viam qua tendere pergant:
 Si quos fortè iuuat natura occulta subisse,
 Hac eadèmq; palàm dulci fecisse Camœna.

Nunc age materiam tanta quam præstitit arti
 Natura expediam: ne quis perferre labores
 Inassum studeat tantos, sed grandia vitet
 Durimenta quibus vesani saepe tenentur
 Artifices, longè primis dum rebus aberrant
 Quas capere, at solas illos seruare decebat.
 Est lucus summo secreti in vertice montis,
 Fons vbi decurrit nitidis argenteus vndis,
 Et specus exesum tendens aperitur in antrum:
 Intus habet præstans diuino numine virgo,
 Ruricola Glauram prisco quam nomine dicunt.
 Huc densos inter vepres angustus & asper,
 Accliusque agrè perducit callis euntem.
 Vestibulum ante ipsum spelunca lauis & aqua
 Planities, non ampla tamen, horrentibus vmb ris
 Cingitur, ac fluuij ripis, & margine tophi
 Obducta viridi musco, spissisque corymbis.
 Ingreditur verò siquis feliciter, omnem
 Continuò labem humanam, mirabile dictu,
 Exiit, ac pondus subitò mortale relinquit,
 Et purus penitusque leuius fit spiritus illi:
 Quisque aditus lustrat cunctos, agilisque feratur
 Per cuneos, quibus in mediis sedet aurea Nympha,
 Aureus & circum thalamus, supraque renidet:
 Quin auri tabula pedibus calcantur eunum,
 Atque ipsa ex auro splendet conflata supellex.

*Taruisis ne qua titubes in montibus antrum
 Hoc pete, qui rebus tantis primordia quæris:
 Quodque illic visum fuerit pretiosius inde
 Erue, nec sumptu nimio, nec parce labori.
 Non tamen aut viuum sulphur, tremulumve repones
 Argentum, vel qua vndanti dilata vapore
 Exit ab his primum putrisque infectaque vena:
 Sed purum atque omni purgatum sorde metallum
 Accipies, cuius secreta in parte recessit
 Spiritus, & crassa pressus sub mole latenter
 Victitat, ac solui vinculis, & carcere caco
 Emitteri expectat tennes effusus in auras:
 Quæq; erat innato subsidens pondere moles,
 Iam levis ascensu superas contendat in oras
 Duæque mollescat, naturam imitata per artem
 Eximiam, retro qua per consueta reuertit
 Imperat, ut longo sese torpore recludat
 Inclusum semen, vegetantis more, nec intus
 Ardua constantis metuat jam vincula massa.
 Quod tibi ne mirum valeat quandoque videri,
 Pullulat interdum proprii virtute vigoris
 Auri perpetuum germen, ferturque sub auras,
 Non secus ac summa fruticis tellure cacumen
 Exit, & inde sua vi sese extollit: ut Isti
 Accola felici sæpe illud stirpibus harena
 Capreoli in morem nati circumdare truncos,
 Implicuimque etiam saxi inuenit obesis.
 Vix agiles serpunt hædera, latèque pererrant
 Amplexa lateres circum, parietesque fatiscit
 Durutus, ingressu rimas radicibus, atque
 Frondibus, ac prætergressu latera obuia ramis:
 Sic topus inseritur crescentis viuulus auri*

Surgit

*Sursulus, atque intus partes explorat inanes,
Egrediturque illinc, & se diffundit in auras,
Aut variè illius summas complectitur oras,
Quasque tenet solidè conspersas purus inaurat.*

*Hinc duo præcipuè qua verset cura probatis
Artificii statuo: quid primum seligas, & quo
Selectum pacto moderetur, & aptius edat
Quo possit modico solui lentoque calore.
Vtrumque innumeris prisci iruoluere tenebris:
Barbaraque occultis rebus conjungere verba
Haud dubij centum statuerunt nomina, quorum
Quodcunque incertam signaret remque modumque
Multaque qua lepidi quondam finxere poeta,
Quæq; sacrorum olim veri vox nuncia vatum
Protulit: his etiam vice sunt interpretis vsi,
Singulaque exposuere, atque inseruere libellis
Ipsa suis patefacta, velut calantia pridem
Artis opus tanta: cum porro vana Poëta
Fingenda illecibris vacuas captantia mentes
Commenti, multo fuerint diuersa loquuti.
Qui verò incomprehensum & inenarrabile munus
Divina humanas aduentu proliis ad oras
Præfati, haud quaquam parua hac sensere sub ingens
Qs illud tam magna sonans mysteria vates.
Hæc tamen haud nullis nostri suadentibus vsi,
Vel quòd eos ea vana fide tenuisse putandum est,
Vel sua quòd variis inuit calasse figuris.
Quinetiam huic vni quo se mollire metalla
Inuenere modo, cunctarum nomina rerum
Imposuere: quod hæc cunctis vis insita rebus
Hæreat, incipiatque omnes, & compleat vna.
Cuncta adeo cunctis occultantur: neque illi*

Nequiquam interdum seriem abrupte loquendo
 Perpetem, & excursus interposuere vacantes.
 Ergo altè vestiga animis, & rite repertam
 Materiam rebus tantis per devia sume.
 Nam non vna tibi regio dabit, aut locus vnus:
 Montibus at multa spaciatur Oreades altis,
 Antra quibus cura est seruare, ingentiâque intus
 Munera: jam quorum venientes saepe remittunt
 Participes, manibus puris & pectore si qui
 Accessere illuc, dices vbi pectine eburno
 Aurea perpetuo depectunt vellera Nympha,
 Qua prima heroum pubes rate sancta petiuit,
 Nec timuit tantos per fluctus quarere summus
 Tum ducibus ditem sub lasone & Hercule Colchoni
 Alter inauratam noto de vertice pellem,
 Principium velut ostendit quod sumere possis:
 Alter onus quantum subeas, quantumque laborem
 Impendas crassam circa molem, & rude pondus
 Edocuit. Neque enim quem debes sumere magnum
 Inuenisse adeo est, habilem sed reddere massam
 Hoc opus, hic labor est, hic exercentur inanes
 Artificum cura: varijs hic denique nugis
 Sese ipsos, alijsque simul frustrantur inertes.
 Et nunc vrentes latices, Bacchive liquorem,
 Nunc olidae miscent lymphas, qua menstrua & ipsi
 Appellant, veluti sint vt quæ dulcia complent
 Pignora perfectæ materna mensibus aluô:
 Deinde coquunt lento spatiosi temporis igne
 Assiduè instantes frustra, longique laboris
 Premia decepti tardè ventura morantur,
 Nam varias rebus formas adhibere ferendis
 Non puduit, quæ sic natura monstra repugnant,

Hoc

Hic opere in toto praesertim, quod nihil aequè
 Postulat ac quod sit simplex, farragine nulla
 Rerum alia expletum quàm qua tellure sub alta.
 Continuo puri suffitu sulphuris atque
 Comparis attractu viui conflantur in aurum.

Preparat aut aliter alius: fortasse nec vnus
 Est modus, vna modo res ipsa & pura reduci
 Lam liquido videatur, & in se sola relinqui.
 Ars hic sed propius naturam imitata laboret:
 Illic ipsa suam constans natura tenorem,
 Artificis sed mota manu directaque seruet.
 Namque vbi compactum valida soluetur ab arte,
 Expositumque extra venienti vi dabit ultro
 Sese opus, & certa fecundum prole patebit:
 Quod superest ipsum secreta in sede locabis,
 Perpetuèque calore, & longo tempore forum
 Exercebis, & huic sensim sua pabula reddes.
 Nec graue decreti spatium tibi temporis esto,
 Quicquid id est: certo nam prodit tempore quicquid
 Exoritur, donec perfectum circuat orbem
 Quo se vitalis profert in luminis auras.
 Ac veluti informis paulatim matris in aluo
 Fœtus inaugefcit, parvus dum fingitur infans:
 Sic locus exceptus dextrè, cui semina mandes
 Aurea continuè produccns illa fouebit,
 Donec in optatos adolescent edita fructus.
 Tumque ministrabis paruum crescentibus ignem
 Principio, humentemque, & corrumpentibus aptum,
 Temperiemque illi, Maria qua balnea dicant,
 Iner & humorem statues interque calorem.
 Quodque finum falso appellant, & balnea, tantum
 Tu mitem ac proprium gignendis vsque teporem

*Sufficies aquas : neque enim qui deficit , aut qui
Excedit calor , & medium seruare nequit : sed
Alternat , variatque vices hic profuit vnquam
Natis , aut certo nascendis tempore rebus.*

*Materiam quoque nec multam concludere parua
Pyxide curandum est : modico namque ipsa calore
Haud poterit resoluta suas expromere vires.*

*Id quoque non opus est : nam cum semel ipse beati
Pulueris extiteris compos , non amplius optes
Aut multum , aut ipsum rursus componere : namque
Augebis quoties vlli tibi venerit vsu.*

*Illud nec parui facies quod clara beatus
Signa dabit pulvis tibi , cum manifestus haberi
Coeperit , & varios ostendet ritè colores,
Sed ruber in primis quamuis optabitur , album
Non tamen excipies , quin & magni quoque pendas
Atque atrum : namque hic operis tibi monstrat aperta
Principium magni , secretaq; ostia pandit
Prima via , ignarum frustra qua vulgus anhelat,
Et vaga multiuij collis diuertit in ora.*

*Ille iter inceptum quondam , propiusque peractum
Iam medium ostendit , nec jam procul esse ruboris
Indicium , gaudet cum vis humana propinquum
Affore opus , quo non maius perfecerit vlla
Ars vllis adjuncta opibus : licet ipsa potenti
Nil non ingenio peragat . quæ sidera cali
Suspicit , atque obitus signorum inspicat & ortus,
Conscenditque polum gradibus subnixa superbis,
Ac maris & terra tractus metitur , & ipsas
Innumeras prorsus numero comprehendit arenas,
Caelestes etiam concentus voce referri
Edocet humana , fidibusque imitata canoris*

Athclei

*Ætherei septem tentat discrimina cantus.
 Arte etiam inuenta leges & ciuica jura :
 Arte vrbes constant clara , sanctique senatus :
 Arte regunt reges populos : exercitus arte
 Ducitur : atque etiam præstans dux imperat arte.
 Ars & corporibus fectis diuina ministrat
 Adjumenta quibus reparant languentia vires :
 Fertili & terra cultus non abnuuit artem ,
 Cum dura ac sterili tellus mansuescit arando ,
 Et secreta prius crescunt vineta sub vlnis ,
 Hæc igitur quæ nos inter versantur vbiq[ue]
 Tractat , & illa etiam contemplans audet adire
 Quæ procul à nobis tanto sunt edita tractu .
 Quin bene si reputes , arti penè omnia certa
 Attribuit genus humanum : nec dicere quicquam ,
 Aut facere illius recta sine lege requirit .
 Saluæ hominum præsens simul & gratissima cura
 Ars grauium , seu te sancta de Pallade natam ,
 Seu famulam potius dicam sub Pallade primam :
 Namque ferunt illam proprium seruasse pudorem
 Semper , eam quamvis adamauerit Lemnius heros
 Ex quo disiecit patri caput ipse securi ,
 Prodiit vnde ferox patrio dea prædita sensu .
 Saluæ magna parens iterum , fœcunda virorum
 Atque operum : tibi tot sacris è vatibus vnus ,
 Quos equo ad tantos gressu procedere riuos
 Par' erat , Aoniis ausim conspergere lymphis
 Tantarum causas rerum caligine terra
 Obductas , atrâsque illis detergere sordes ,
 Et liquida ablutas aspergine ferre nitentes
 Ante oculos . Ergo cum tu deprehenderis arte
 Eximia si tiem tantam & manifesta colorum*

Signa , procul longi speres promissa laboris
 Præmia : namque tibi diuino munere pulvis
 Præsto erit auri potens , parua qui quodque metallum
 Parte sui purum subito conuertet in aurum.
 Ac veluti modicus , si forte coagula desint,
 Caseus extemplo lymphæ resolutus & igni
 Adstringit plena liquidi mulctaria lætis,
 Cogit & alterius lac in se vertere formam ;
 Sic argentea sacer pulvis liquentia sistes,
 Sidereæque auri specie donabit , ut omni
 Præstent & nullo prorsus superentur ab auro,
 Ipse etiam augetur pulvis , ne forte labores,
 Nève iteres opus expletum semel : addere summam
 Vim licet , ut minimus tum pulvis denique viui
 Immensam argenti valeat conuertere molem.
 Seu leuis & nulla demum non parte solutus
 Spiritus ingreditur longa in penetralia densi
 Corporis , & toto penitus se viscere miscet ;
 Seu potius longo concoctus tempore pulvis,
 Compressusque diu , multumque & sæpe reductum
 In sese , proprium cogit densæque vigorem,
 Vtique croci exiguis pura stros sparsus in vnda
 Immodicum grato diffundit odore colorem ;
 Plurima sic agens contracto in puluere virtus
 Obuia percurrit liquidi loca cuncta metalli,
 Seu nulla hic ratio est hominum deprehensa sagaci
 Ingenio , quare vix paruo in semine tanta est.
 Herculei neque enim lapidæ si forte requiras
 Inuenies causam , qua ferrea vincula necitas,
 Et trahat abiuncti pondus per inania ferri:
 Nec minus vnde regat nautas , & vergat ad Arcton
 Spectantes parua clausum sub pyxide fidem.

Multa

Multa tegit sacro involucto natura : neque vllis
 Fas est scire quidem mortalibus omnia : multa
 Admirare modo , necnon venerare : neque illa
 Iniquas qua sunt arcanis proxima : namque
 In manibus qua sunt hac nos vix scire putandum :
 Est procul à nobis adeò praesentia veri.

Nec tamen haud speres artem perdiscero posse
 Difficilem , atque aliis grauiorem , percipe iam nunc
 Quadicam , & posthac alta tibi mente reserua.
 Qua sciri poterunt , ea primùm sola putabis
 Cognoscenda tibi : dehinc ordine cetera discer.
 In primis etenim rerum cognoscere causas
 Ne dubita : nam sapè ferunt quarentibus illa
 Se se vltro faciles , si quem via recta reducat
 Continuis ad se gradibus : nec sistere detur
 Ante illi quàm se thalamo concludere possit
 Quò se maiestas veri veneranda receptat,
 Illic qua fuerint fingendis prima metallis
 Semina visuntur , quae hinc coctura serendis
 Diversas adeò conjunxerit vltima formas :
 Nec mirus apparet ratio qua posse metalla
 Ipsa vices praeberere suas , alienaque ferre
 Imperia aspicitur : necnon & gignere , si qua
 Ars iuuat atque manum natura porrigat alma :
 Quin etiam vi sensim madeant , & mollia persent,
 Magnum opus , & quo non credas operosius vllum
 Esse aliud , nec quo magis ars se maxima jactet.
 Praeterea haud aberit longè quin cetera de te
 Percipias ipso , nam vincula iuncta tenentur
 Cuncta vno : hincq; modus lentè deprehenditur ignis
 Et locus , atque decens lapidis mensura futuri,
 Et calor optato vario sub puluere fusus,

Quoque modo augendus, deerit si forsitan ante
 Conditus, & multo durarit tempore pulvis.
 Omnia qua lato passim tibi certa patebunt,
 Si rerum seriem longo servaueris usu.
 Et quandoque probus non dedignabere forsan
 His equidem dignas meritis persolvere grates:
 Qui procul ignari linquens ludibria vulgi
 Nunc iter ingrederis nobis ducentibus arctum
 Usque adeo ut paucos capiat, paucosque remittat
 Incolumes, crebris laceros quin vepribus omnes
 Id referat, nisi quos alta sub rupe relinquit
 Errantes cecis in flexibus, vnde nec ipsi
 Se unquam, mortalisve manus miserata referret.
 Sed tu ne dubites sinuosa errare per antra:
 Caca reges filo vestigia quod tibi nuper
 Offendi, ut tutus ferres, tutusque referres
 Ipse pedem. Quod si finem assequerere beatus
 Optatum, Diuis ageretur gratia primum:
 Deinde mihi merito, tibi qui presentibus illis
 Consului. Verum si non contingere metam
 Forte darent superi, captum sed sistere cursum
 Effet opus, casu quo saepe humana laborat
 Conditio: at saltem falsi mendacia vulgi
 Exagitans, alios errantes, cernere possis.

Illud saepe etiam in primis, iterumque monebo
 Ne si rara tibi contingat gratia calo,
 Namque aliunde sibi nemo sperauerit, ulli.
 Hanc vix insinues caro fidove sodali,
 Nedum alius referes, ea nec te noscere jactes
 Qua scieris: verum secreto in pectore servans
 Tecum habita, & tecum tantum ipsa arcana reuolue.
 Nam suspecta probis ars ipsa inuisa, ne multis

Inuisos

Inuisos etiam cultores efficit artis:
Mendaces adeo multi quacunq; vagantur,
Multaque polliciti vanè, quæ multa nec ipsi
Resciuerè, neque est illis ea noscere promptum,
Qui recta quæ nos ducit via prorsus aberrant.
Multos quinetiam insignes & cætera doctos
Vidi cuncta equidem tractare & pendere magni
Quæcunq; ignatum probat ac ignobile vulgus.
Quid? qui derident omnes, quæ maxima turba est,
Artifices, tanquam nihil hos intersit & illos,
Atque vno pariter pendunt examine cunctos.
Sunt qui sæpe petant quenam sit causa quod vsquam,
Aut vnquam tantos inter qui talia curans
Apparet nemo qui re miracula tanta
Comprobet: idcirco nullam quam dicimus artem
Esse, sed ingentes nugæ, & inania mentis
Insana commenta sibi manifesta videri.
Sed quis tam fragili munitus robore pectus
Non queat hæc vlli nunquam reseranda tacere?
Nam quem non prohibet rerum prudentia dari
Quæ sibi continud fuerint cum dicta nocebunt?
Tutus ab infidiis quæ se virtute tueri
Posset, qui præ se ferret se condere paruo
Diuitias loculo ingentes, quibus vndiq; regum
Et regna assurgunt, & opes, opulentaque cedunt:
Omnia, tanquam illis sint vnus quæque minora?
Thesauros igitur tantos componere si quis
Iam potuit, mirè sub amica silentia seruat.
Quod quoque tu facies: neque te desistere cæptis
Id moueat nullos opibus quod talibus auctos
Videris aut vulgo sese ostentare beatos.
Nec quoque te graui hæc, atq; inopportuna retardem:

Temi-

Tempora, quæ numquam miseri sperauimus ante:
 Hostis ut heu mites inuaderet has quoque terras
 Barbaras, & longo seruata tempore pacem
 Perderet usque adeo, nedum turbaret iniquus.
 Nunc licet inuasas vrbes, direptæque passim
 Oppida: nunc turpes pradas, raptusq; nefandos
 Audire, & miseris iniecta incendia villis,
 Naruisiam vnde suam tristis flet Musa Bononi:
 Turpatos etiam cultus, violatæque fœdo
 Milite templa deum, sceleratæque insuper vsta,
 Et confusa simul diuina humanæque tantum
 Bella nefas, scelerumque parens discordia necit.
 Pectora quinetiam diro commota pauore,
 Et concussa hominum paucis sic ante diebus
 Cernere erat, veluti dirarum agitata flagellis:
 Ut sibi quisque nouas trepidaret querere sedes,
 Collectisque opibus propriis oneratus abiret,
 Atque solnm linquens patrium se ferret ad urbem
 Reginam magna qua cingitur Amphitrite:
 Tanquam illo sub tuta forent tunc omnia calo,
 Quo sese quondam fugiens electa recepit
 Gens Italum, ut paruis scopulis seruaret & vnda
 Se modica, immensus totam cum exureret ignis
 Italiam accensus sæua penè vndique ab omni
 Barbarie, & multos duraret fœtus in annos.
 Quare age, quo magis hac fortuna subdita cernia
 Quæ bona mendaci mortales nomine jactant,
 Illius aduersum violentos fulminis ictus
 Presidio hoc stabili temet munire labora:
 Ut si fortè metus pauidos inuaderet vnquam
 Nos iterum horrendus, quem Rex hominumq; deumq;
 Inuictos posuit conuersat iustus in hostes,

Ipse

Ipse tibi atque tuis & amicis commodus ad sis.
 Namque ubi diuinum secreta munus habebis,
 Diuitibus cunctis opulentior ipse sub ala
 Aptius aut loculo quouis, nulloque labore,
 Quo te cunque pedes, quocunque in tempore, tecum
 Omnia secunda gestabis commoda vita.
 At si pax iterum nos exoptata reuifet,
 Quam prope iam, siquid veri mens augurat, esse
 Credimus, & nobis missum diuinitus iri,
 Quo potiore queas tranquilla munera pacis
 Exercere modo quam quo, seu seria tractes,
 Seu tibi sint cordi lusus & honesta voluptas,
 Vtraque tum frugis possis tum iustus obire
 Nam neque auarities, neque honorum insana cupido
 Nec qui perturbant reliqui mortalia corda
 Affectus, variæque mouent & inaniter angunt,
 Illecebris poterunt vllis te vincere, tanto
 Praesidio ac placida mentis munimine tutum.
 Sed neque bellorum diri motus, neque pacis
 Alma quies tantum moueant te querere causas
 Rerum adeo obscuras, nec opes, nec commoda que te
 Perpetuo quocunque voles tum multa sequentur.
 Verum id precipue moueat quod munere dignus
 Hoc ipse euadas tanto, quo maxima possis
 Intimaque ingentum penitus primordia rerum
 Noscere, quas facile haud vnquam natura creauit
 Ni qui eam exterius iam nota adiuuerit arte.
 Qua qui scire queat, felix queat haud minus idem
 Esse: nec optandum quicquam fortasse relinquat
 Præterea quod non inuentis talibus ipse
 Posthabeat, letusque velit fecisse minoris.
 Mens etenim arcanis solum contenta reclusis

Gaudet

*Gaudet pars nostri melior : nec plura requirit
Cum sese in veri secessus intulit altos.*

LIBER TERTIVS.

PRotinus optatos opulenti pulveris ortus
Exequar : hanc etiam solertes sumite partem
Artifices , animoque diu versate volenti.
Maxima iam vobis grauium miracula rerum,
Ingentesque ausus , artisque ex ordine summa
Ignes , & spacia , & numeros , & pondera dicam.
In magnis labor est , nec non par gloria , siquem
Respiciunt placido praesentes lumine Diui,
Insequiturq; ardens velut inde accensa voluntas :
Ne vos difficilis rerum experientia turbet,
Neu me dicendi nouitas ingrata retardet.
Tu quoque , si quid adhuc tibi quae praelusimus alium
Tentarunt pectus , votis persaepe vocata
Nympha mihi , dudum sacri custodia fontis,
Extremam tantorum operum ne desere curam
Hanc nostram oramus : nec , si quae maximus olim
Ille tuus cecinit vates ornantia supra
Tellurem complexa foues , contemnere prorsus
Inducas animum quae nos imitamur : & ipsis
Illius impressis quae nunc vestigia signis
Ponimus , interna scrutati viscera terra,
Ne velut ex alto penitus despecta refutes.
Quin videas siqua pariles ea figere sorte
Conamur , , paruo vadentis grandia passu.
Sic eat aeternum puris tibi leniter vndu
Mincius , & tenera praelexat arundine ripas.

Princi-

Principio spontis propria, semotus ab omni
 Sili cura, & vitam tranquilla per otia ducat
 Secretus latitansque etiam, cui talia cura.
 Illi sit non ampla quidem, sed commoda multis
 Tractandis domus, & vulgo qua ab juncta recedat:
 Quaq; locis habeat secreta cubicula certis.
 Quo nullis aditus pateat, ni forsitan ipse
 Iussit huc famulos non nil inferre minister,
 Quique quid gestent norint, nec cuius in usum.
 Hic brevis aestiva spatiantem porticus aura,
 • Et modica exceptum brumali tempore seruent
 Atria, contineantque domi: nec paruulus absit
 Hortus, ubi se vacuum toto se exerceat anno,
 Et velut huic tansum studiosè deditus instet,
 •• Semina nunc olerum properanti seligat vngue,
 Nunc eadem excolta telluri condita mandet.
 Mox animum atque oculos pascat florentibus herbis:
 Hac etiam interdum dulces admittat amicos:
 Dissimulètque domi quid agat, gratòque sodales
 Detineat lusu captos, suauique lepore.
 Interea non ille tamen cessare calorem
 Occultum sinat, aurigerum si forte locarit
 Semen, ubi proprios aui jam compleat orbis:
 Aut si id continuoque igni, multòque labore
 Abstrusum in venis auri perquirere tentet.
 Atque ideo haud abs te fuerit quasisse fidelem
 Muneris egregij socium, longique laboris,
 Interiore domus se qui tum parte recondat,
 Inq; vicem partitus onus curanda ministret.
 Est etiam non illa quidem postrema beati
 Artificis ratio, qua se commendat, & ipsum
 Dis opus aternis, neque enim sine numine diuū

Hac

Hec veniunt, neque ad hac ulli adspirare licebit
 Qui non ritè deos studuit sibi adesse precando.
 Ipse ego qui tantum hec tenui nunc carmine tēto
 Pandere, ter Musis feci pia vota, precēque
 Intendi manibus supplex & pectore puro:
 Vnde mihi insolitum cælo adspirare fauorem,
 Paulatimque nouas in carmina surgere vires
 Sentio, perque altos colles, atque auia ferri
 Per nemora incertus videor: ducor sed auenti
 Mente tamen quò fata ferunt, vt primus amœno
 Ex Helicone sacra referam mihi fraude coronam,
 Primus & Aonijs intexam floribus aram:
 Qua mihi cùm fuerit teneris efflata sub annis
 Et Phæbo, Phæbiq̃ue choro, Genioque potenti,
 Stat maris Adriaci secretis in listore ducta
 Ad culmen, placidis qua fertur Ariminus undis,
 Aut rapitur torrens vastum violentus in aquor,
 Inclyta dum subter pontis monumenta vetusti
 Præterit, & dulces undas permiscet amaris.
 Propterea incæptas artes, operūque labores
 Prosequar indictos prius, & fumantia circum
 Tecta ferar Diuūm, tenues qui follihus auras
 Captant, & liquido distendunt ære caminos.
 Et iam Cyclopum fremitus audire videmur
 Cominus ingentes: calūmque incudibus actum
 Murmurat, & longo chalybum stridore liquentum,
 Insolitisque mihi resonat mugitibus Æthna.

Seu quis sementem faciendi quaritat auri,
 Seu prius argenti rectè primordia poscit,
 Nosse gradus primum varios ne spreuerit ignis.
 Sunt plures etenim per quos procedat oportet:
 Sed duo præcipue: Natura est amulus alter

Tran-

Tranquilla: aſt alter violenta conuenit arii.
 Niſitur hic operum immenſa vi trudere ſemen
 E ſolido innexum miris compagibus auro:
 Cùm prius, vt tibi mox reſerabo, ſolueris aurum,
 Reddideriſque humens, necnon & putre, ſubactũque
 Vt facile id valido demum patiatur ab igne,
 Exhaliſque tumens, atque in ſublime feratur.
 Exemplum fouet ille, nec excedentiſ adurit
 Tum virtute caloris opus: frigere nec ante
 Permittit quàm ſe mirè componat, & ante,
 Quàm ſeſe propria perfectum ſponte reponat.
 Hic mihi compoſita dedatur mente miniſter:
 Magna etenim reſeram primũ, tum plurima ſando
 Commodus expediam, qua priſca & barbara turba
 Subicuit, quæue ipſam etiam celaffe volentem
 Crediderim, aut verbis neſciſſe potentiſ vti,
 Hec idèò lingua nunc illuſtrare Latinorum
 Auſus: quimetiam numeros his addere conor,
 Grata magis doctas veniant vt miſſa per aures.

In primis auri lamnas, tamentæue puri
 Accipiens, crebris contundes iſtibus, atque
 Pulueris in morem triti, aut fluuialis arena
 Diminues longũque teres: quo denique putri
 Humore ex ſeſe interius reſoluta liqueſcant.
 Proderit huc etiam largos infundere rores
 Seminis interdum propriũ, ne fortè alienum,
 Vt docui ſuprà, quicquam miſcere labores:
 Ni quod multa queat connectere forſitan addas,
 Quòdve etiam ſparſum rebus communiter inſit.
 Nam ſimili gaudere ſuo ſimile om̃e putato:
 Atque etiam exterius ſimili quodcumque iuuari:
 Praeſertim cùm naturam natura requirat,

d

Atque

Atque amplexa parem contraria cuncta recuset.
 Sis quoque non digitis aut plectro pulsa mouetur
 Fortè fides, tanquam fidibus tunc affonet ictis

Ipsa quibus fuerit concordi consona voce:

In cunctis aded rerum concordia pollet.

Quare id ne pigeat quodcunque est querere compar,
 Aut ubicumque latet, seu montibus abditur imis,
 Vel maris eruitur scopulis, aut fontibus hæret

In mediis, alto vel se producit Olympo,

Seu quacunque patet, seu parte absconditur omni:

Quicquid id est, totòve orbis se corpore miscet,

Cuius prauvalida vi tam compacta resoluas.

Ergo ubi jam humescant, angustis vasis in alto

Fundo compones ipsa hac non ordine nullo:

Namque per aqua tibi maneant dispensa necesse est,

Ut calor ex aquo penetrans per cuncta feratur

Vnus, & ex omni compellat parte vaporem.

Nunc quibus exceptum rebus componere possis

Instituam: vas illud ubi perferre calores

Immensos opus est aurum sic rite peractum.

Est genus indomita mirum telluris, Iberus

Quam fessor vitreas Italùm transmittit ad artes:

Hac etenim argilla fictis vitrarius ollis

Vitrea liquat feruens, eadèmq; liquentia totas

Noctes atque dies longo depurat in igne.

Hanc igitur primum creta compone tenaci,

Qua figulus currente rota surgentia profert

Vascula, & his pergit gratas inducere formas.

Est etiam Euganeis tellus in collibus atra

Sulphurei ad fontes Aponi quæ semita ducit:

Nec minus effosis puteis quandoque subalba

Eruiitur marmor referens persape vetustum:

Quas

Quis ut tu cunctas vnâ conjungere cures
 Est opus, atque aded manibus miscere subinde,
 Vnam quo pariter possis inducere massam.
 Inde scyphi speciem oblongi simulancia finge
 Pocula: quæ etiam parua circumdare zona.
 Os summum studeas, illis aptentur ut altè
 Vitrea vasa super tennes captura vapores.
 Nec minor illa quidem fueris tibi cura camini,
 Quo validum accendas ignem, multumque, diuque
 Accensum summa foueas industriæ arte.
 Hunc igitur duplici munisum pariete firma,
 Compositoque aptè limo duc omnia circum.
 Nec mihi displiceat vinculis præcinctus & ære:
 Et silice intectus dura, qua regmine ferri
 Fortior, hoc melius tanti vim perferat ignis.
 Hanc quoque continuo multoque foramine comple,
 Vascula quo possis illic tam multa locare,
 Quàm multa est operi satis, & quàm multa laboris.
 His ita compositis cum primum accenderis ignem.
 Estuat is clausa rapidus fornace, feritque
 Vas recta inferius, totumque ignescere cogit.
 At proprio quondam species madefacta liquore
 Aurea, quis credat? tamen hac videre periti,
 Soluitur, & sponda paulatim vasis adheret,
 Mox petere hinc sensim vitri connexa videtur:
 Duræque quæ quondam fuerat, & densa, grauisque,
 Mollis hebet, volitatque leuis, & rara fatiscit.
 Quin nixeo candore etiam fucata renidet
 Principio: mox cæruleo pallore repente
 Et viola leuiter tincto perfunditur omni,
 Quæ prius æstherum calique imitata colorem
 Fulserat, atque auri fulua perstabat in aura.

Non tamen indicium facient hac vna, sed ipsum
 Illius interea licet observare saporem,
 Haerit os circum. cum vix perceptus amator
 Indicio est: etiam sonus hinc obtusus, & aure
 Deprehendi haud facilis: nec non odor haud gravis, etsi
 Sulphuris extemplo paulum spiraverit attri.
 Quid quod & interdum liquidam se fundere in vndam
 Ipsa videtur item qua sursum repserit ossa?
 Usque adeo non grande semel mutarier aurum
 Visum est, & superas ferri graue pondus in auras.
 Hic liquor est qui si certo sit tempore lectus
 Bina ministeria ex sese praeſtabit abunde:
 Alterum ut hinc aurum proprii quandoque liquore
 Seminis infundas, ipsum cum solvere primum
 Coeperis, & prima simul id contriveris arte:
 Alterum erit quod cum hic doctè immiscebitur humor,
 Forsitan aduectas Indo de litoribus baccas,
 Cum senio obducta nonnil pallere videntur,
 Restituet quondam proprio candore nitentes.
 Aut ex arte novas etiam, si forte cupido
 Id facere inceſſit vnquam tibi, fingere posse
 Perspicuo inuenies illo puroque liquore.

Quod si quando sequens rerum pulcherrima, quoddam
 Egregium meditari opus, & componere velles:
 Pulchrum aequè haud quicquam, nec tam mirabile possis
 Deligere, humanam quod tunc imitere per artem:
 Has adeo circum ludit natura creandas,
 Seu cum se summo pandunt in marmore concha,
 Ut genitalis eas anni stimulauerit hora,
 Implenturque leui conceptu roris hiantes,
 Et grauida certo mox edunt tempore foetus,

Ætherius.

*Ætheriusque illis sit candens vnio partus:
 Sine animaduertas cur non se roscidus vnā
 Induat in speciem simili conceptus ab ortu.
 Namque vbi ros purus cupidus influxerit illis,
 Conspicitur toto diffusus corpore candor:
 Turbidus at fortum prorsus sordescere cogit:
 Quem rursus videas calo pallere minante.
 Quippe illo constant, calique his maior inest vis
 Quam maris: hinc variant, & pro lurore vicissim
 Nubilus est illis color, aut pro luce serenus
 Dum fouet alba senis Tithoni Aurora cubile.
 Hinc etenim pasci tunc illas cernimus, & cum
 Se tempestiue saturent grandescere foetus.
 Comprimitur verò si fulgurat ipsa repente
 Concha pauens, restatque minor jejuna timendo.
 Verum si insonuit, pariter compressa pauensque
 Inflatam vento speciem, & sine corpore gignit:
 Atque hi concharum verè perhibentur abortus.
 Nam cute multiplici sani constare feruntur,
 Et penitus solido compleri corpore partus:
 Atque ita quo callum reputes id corporis esse,
 Quod sale permulto soleant purgare periti.
 Id mirum est calo tantum gaudere sereno:
 Sole rubere illas, candorem & perdere: & ipsum
 Custodire ideo mersas pelago altius atque
 Se radij valeant vsquam contingere Phœbi.
 Flauescunt tamen, & rugas traxere senecta:
 Nec constat vigor ille nisi durante iuuenta
 Quem petimus: sic hi etiam longa officit ætas.
 Hæret & interdum duris vetus vnio conchis,
 Quem neque ab his valeas nisi forti auellere lima:
 Quanquam omnis pariter proprio sit in aquore mollis,*

Exemptus vero durefcatur protinus idem.

At ſi forte manum capientis prauidet ipſa
Concha, ſtatim compreſſa operit ſeſequè ſuaſque
Intus opus, ſe gnara peti violenter ob illas:

Atque ita praueniens acie proſcindit acuta
Sape manum, & pœnas decepto ſumit ab hoſte.

Denique quod ſolers ſummi prudentia vatis

Esſe apibus circa regem miratur, id ipſum

Obſervare ferunt conchas: vt grandior auo

Imperet, atque alias paſtum præcallida ducat.

Qua ſi forte capi, nam hæc vrinantibus vna

Cura eſt contingat palantes protinus omnes

Includi reliquas facile eſt tum retibus: atque

Incolumi quo maior erat fiducia rege,

Hoc illis capto ſubit inconstantia maior:

Uſque adeo in cunctis ductorem amittere magnum eſt.

Præcipua his verò dos eſt æquiſſimus orbis,

Candor item æthereus, tum limpidus vndique laevis,

Et magno pariter inſtum ſub corpore pondus.

Sed ſatis hæc, ne qua videar contendere ſummis

Ipſe viris, merito ſibi qui peperere virentem

Semper, & in nullo languentem tempore laudem:

Nec mihi certandi veniat tam vana cupido.

Tu modò cum dabitur collectum ritè liquorem,

Nam non ſape fluit, tantos ſeruabis in uſus

Namque illo ſparſus pallens prius vnio candet:

Quin nouus efficitur, ſi poſt componere cures.

Cætera quæ curâ nihilo maiore parantur,

Vt referunt qui hæc egere & ſcripſere docentes.

Poſſem multa tibi querentum inuenta referre

Artificum: qui dnm res hæc ſcrutantur, & errant

Nunc hæc nunc illuc, alienaque ſape ſequuti

Quam

Quam peterent, miranda alias, nec cognita pridem
 Inuenere, quibus fruitur nunc vita repertis.
 Ut qui vitra adeo varias imitantia gemmas
 Effecere prius: necnon qui nitra salesque
 Injunxere simul lymphis & alumina primi,
 Sejungique alius aurum docuere metallis:
 Vel qui tot nobis etiam ostendere colores,
 Purpureum, viridemque aut quo caelestia tecta,
 Interspecta micant, & crebris ignibus ardent:
 Seu quem floriferi tranquillo tempore veris
 Leta maris summas spargit Galatea per undas.
 Quem facere eximia si qua cupis arte colorem,
 Namque illum nobis etiam natura ministrat
 Inuentum scabris in rupibus, hic tibi nulla
 Proxeniet de parte magis, quacunque vel arte,
 Carula qui placidi referat Neptunia ponti,
 Quam qui praesens flauo detergitur auro:
 Hunc adeo ex sese profert, & detegit vitro
 Aurea cyaneo conspirans aura colori:
 Cum floret mira in morem rubiginis aurum
 Suspensum supra os olla candentis aceti,
 Marmoreoque etiam completa puluere primum,
 Deinde fimo in putri iugive humore reposita.
 Hu ergo atque aliis quos enumerare colores
 Longum esset, cuncta in tabulis simulata reponunt
 Pictores quacunque procul propiusve videri
 Contigit: ut prisca mira expressere, neque ulli
 Non eadem mirè nunc & pinxere minores.
 Quos meus ingenio cunctos imitatus & arte
 Iulius, effingit quicquid natura sub ipsis
 Exposuit diuersa oculis: seu surgere montes
 Aërios, imasque simul subsidere valles,

Collibus atque etiam introrsum protendere hiatus

Aspicias, vacuísque ipsos se findere rimis:

Seu petere exiguo comprehensos margine cures

Prospectu latè campos, & florida rura,

Fluminaque immensas inter currentia terras,

Et maria atque lacus, viridique in gramine fontes;

Quo Nympha, Satyríque, & monticola Siluani

Conueniunt, calóque illic & sole fruuntur

Quisque suo, variis intenti lufibus omnes.

Multaque prater ea quibus artes baud pudet vii

Ceu propriis reliquas, si qua immiscere metallis

Pergit ritè manus: vt cum spirantia quondam

Æra Myrton, vel nunc eadem cum excudere Crispus

Certat fingendi prastans, & fundere iuxta,

Multaque construere, & multa admiscere, suúmque

Sufficere his ignem doctus. Nec inaniter illum

Crediderim arcanam meditatum plura per artem

Qui genus id nuper tormenti ex are peractum

Horrendum miseris edit mortalibus altos.

Quo murorum apices longè quatit, & graue pandus

Machina terribili jaculatur in aëra bombo:

Quo tellus tremit assultans, atque oppida circum

Ista procul diro strepitu ceu fulminis horrent.

Quales attonita stupidi percepimus aure

Littore nunc Veneto, Patavi dum magnus ad urbem

Rex sedet, & latos diuerso milite campos

Occupat: at contra Venetus se exercitus intra

Continet, & variis arcet terroribus hostem.

Sed quid in hac fando diuersi venimus? an quod

Nos & agit qui nunc vertit ferus omnia Maiors?

Pierides contra contendite: nam neque vobis

Vnquam aberunt ausini qui talia: sed neque munus

Ingrat

Ingratum est quodcumq; paro : namque hoc mihi tantum
 Insisisti , quod & ipse lubens praestare laboro ,
 Aequus in his quamuis labor est , & gloria dispart.
 Nunc age continuus calor , & secretior ignis
 Quo fouet ac reficit sese vis seminu intus ,
 Edetur , tempusque sacri geniale Hymenaei ,
 Perpetuisque aimi succensa cubilia tediis
 Coniugis , & veri Veneris dicentur amores.

Ergo niuem cum tu vitro deaferis auri ,
 Hanc byali paruo tarsus in vase repones :
 Cuius item modicum feruentis os obstrue vitro .
 Tum tibi seu lapide excisum formare caminum ,
 Sive luto fictum studeas : cui subdita lampas
 Ardeat assiduum producens vsque teporem :
 Quem super impositus dense cinis aurea seruet
 Semina qua fundo phiala claudantur in imo ,
 Et vires dum vase diu conclusa coquuntur ,
 Ostendant prima varios in fronte colores .
 Namque ipsum quoniam praecunctis quarimus atrum
 Post quater vndenos soles cum noctibus actos ,
 Vnde color tota candens educitur aëre ,
 Ex atro ad candentem alios extare necesse est ,
 Quos spectes medios inter contraria sensim
 Apparere tibi . Namque hoc natura requirit ,
 Quo sibi conueniat concors , atque vndique tota
 Nec nisi decursis spatium extrema tenebis .
 Omni namque dabunt tibi tot se parte videndos
 Quot trahit aduerso solis splendore colores
 Iru , vbi terris calo incuruata recumbit : .
 Aut quot saepe leui motu variata videmus
 Colla referre auium quas Iuno jungere curru
 Ante alias omnes volucres dignata superbis

d s .

Cen-

Centum Argi voluit pratexere lumina pennis.
 Ast vbi se fusco perfuderit ipsa colore
 Massa, putes proprium te suffecisse teporem,
 Quo femella marem suavi complexa foueret
 In gremio : ast illi sensim instillaret amorem
 Fetus amans, dulcique simul langueret vterque
 Connubio, & ditem proferret denique partum.
 Hinc ea paulatim pullam deponere vestem
 Incipit, & sese pallenti obducere palla,
 Inq³ dies minus atque minus pallere : neque vlllo
 Cessare interea momento temporis vnquam
 Sapius innumero conspersa colore vicissim
 Quin albere iterum matureret fœdere tanti
 Conjugij juncto, quo jam resoluta latenter,
 Putruit, & vires quo nunc recreata resumit.
 Hic igitur ne qua tepidum summoneris ignem,
 Et genitalem intus vim vi subeunte foueto:
 Ales vt asidue tepidis super incubat ouis,
 Nascendisq^{ue} adhibet pullis intenta vigorem.
 Quem tu continue morem seruare memento,
 Hanc vt, dum Phœbi circum se verterit orbis,
 Plurimus exacto comprehendat tempore candor.
 Hec tibi tangenda est duranti denique meta,
 Hic equus est soluendus, & hic jam terminat aquor,
 Quo cursum tenuisse diu latere laborum
 Tantorum, & longum patienter multa tulisse:
 Ac jam tempus adest quo felix premia sumas
 Debita, qua tanto demum sudore pararis.
 Accipies igitur viui de more subactum
 Argenti pondus, triquetriq^{ue} in vase repones
 Quo calefacta solent immissa metalla liquere:
 Cùmque tibi in medio ras ipsum aptaueris igni,

Cœperit

Caperit & misso sursum feruescere fumo,
 Pulueris exiguam perfecti projice partem
 Desuper, & tantis succendas follibus ignem
 Namque id continuè, quod tu mirere, liquescet
 Argenti in speciem, quam fusam deinde canali
 Angusto in gracilem videas durescere virgam.
 Non tamen hic prorsus sistendum est: eia age longum
 Ingresso tibi restat iter, quo pergere cura
 Strenuus, & quondam felicem perfice cursum.

Nec mihi det vitio quisquam si condita claustra
 Natura referare nimis, vel inutile forsan
 Humano quicquam generi proferre videbor:
 Cum, veluti cunctos auro discescere vellem,
 Ipsum qua fieri possit ratione docere
 Tentabo. Abstrusum quod sic natura sub imis
 Montibus occuluit, quo gens humana per omnes
 Id peteret patiens atque exantlata labores:
 Quove vno pretiique modum summamque tenerent
 Mortales, illoque foret mutatio rerum
 Equior, & varias inter commercia gentes
 Aptamagis. Quod si certa produxerit arte
 In lucem id quisquam, vulgoque ut pergat in usum
 Fecerit, atque idè pretiosum ut vile putetur:
 Continuo exciderint reliqua tam segniter artes.
 Quantum hac extulerit caput indefessa: neque ipse
 Fortè pater curis acuet mortalia corda
 Amplius, inde graui passus torpere veterno
 Omnia, vel potius sceleratum mox genus omnem
 lusserit humani speciem mutare decoris.
 Ipsum autem, ut variis agitauerit ante periclis
 Autorem sceleris tanti, aut detruget ad orcum
 Fulmine, vel celsa religatum in rupe per ennes

Æter-

Æternum pœnas coget dare. Nam quid Olympo
 Ossa superpositus, necnon & Pelion Ossa
 Cœumque Iapetumque magis seuumque Typhœa
 Finxerit horrendi Iouis ita & fulmine dignos?
 Aut magis athereis subductus sedibus ignis
 Caucaſea meritum velucrique & rupe Promethea,
 Quàm qui hac imprudens aurum inuulgauerit arte
 Dignus erit pœna simul vt multetur vtraque?
 Cauerat hac princeps reſorſan Claudius vna
 Flexibile vt fieret mirando examine vitrum,
 Detraheret nequid pretia olim impoſta metallis.
 Vidit idem inferior longo poſt tempore Caſar
 Ipſe etiam fortasſe, artu cum perdere tanta
 Artiſces voluit, juſſitque exurere librũ
 Multorum aggeſtum cumulũ, dum forte peragrat
 Milite compoſito Ægypti ditiffima regna,
 Et timet imperio Romano prouidus arte
 Ex illa, & multis opibus tunc inde paratis.
 Quin fruſtra Phaunus Pico ſatus, & Iouis almus
 Ipſe nepos, merita ferretur laude quod olim
 Primus ad Heſperios ſpecubus deprompſerit altis
 Argenti late venas, primuſque per ipſum
 Aurum aditus tantos tellure recluſerit ima,
 Horum conditio ſi qua vileſceret arte.
 Verũ id non agimus, non omniſbus omnia namque
 Scribimus: hac tota vulgus ſed parte peroſi
 Ludimus: & procul hinc certum eſt arcere profanum,
 Et terrere etiam ſcriptis, ne attingere ſenſu
 Speret quæ paucis canimus prudentibus, & quæ
 Non tanquam artiſces, ſed vt olim cætera tanquam
 Scrutantes opus id natura dicimus, & quæ
 Vix illis pateant magno percepta labore

Qui

Qui moniti nobis dignique ad tanta vocantur:
 Praesertim cum ritè volunt indicta relinqui
 Nonnulla, aut dici scelus est ea quippe nefandum
 Ni penitus cecis ambagibus inuoluantur.

Ac nonnulla etiam, quod parè nos tamen ultro
 Fecimus, interdum sparguntur falsa: neque illic
 Omnia precipuè credas tibi vera referri

Ars ubi secretos duci tentatur in usus,
 Atque ubi quo pacto sese experientia promat
 Prodimus, addicti perplexa legibus artis.

Quin ubi natura vires aperimus, & artem
 Illius affectam decernimus, atque ubi primum
 Esse hanc, mox qua ea sit ostendimus, omnia passim
 Vera tibi porro occurrent magis, & magis inde
 Omnia percipies qua sunt ducenda sub usum,

Quàm illinc artis ubi nobis modus ipse doceri
 Est visus, nostróque patens fieri documento.
 Nec fuit hac fandi tantum sententia quantum
 Hic mihi nescio quis furor incidit, unde fauensi

Numine non trito ductarer calle sub alta
 Culmina Pieridum, letósque inuisere colles,
 Et fontes haurire sacros, & carpere frondes
 Sperarem docta jam pramia frontis honesta,
 Atque adamata mihi, & multos quaesita per annos.

Hac nam sollicitas inhibens solatia curas:
 Hic amor, hac vacuam tenet oblectatio mentem,
 Gratiáque, atq; vna hac animum complexa voluptas
 Explet, & hinc totum percurrunt gaudia pectus,
 Gaudia Castalidum dono concessa sororum.

Ergo hinc digrediens edico ne quis ab igne
 Amoveat quod vexit opus, ne fortè remittat
 Conceptum durante diu virtute calorem:

Sed

Sed contra intendat potius, quo perferat ipsum
 Tacta manus tamen artificis, ne quando mouentem
 Vim sese excedat calor, ac tam jugis & aquis
 Perduret quàm lata illum natura sequatur.
 Ergo quin pergas tunc te mora nulla retardet,
 Desisteris cùm jam vltterius proferre nitorem
 Sperati & demum iam tum candoris adepti:
 Sed tamen vt properes obftet patientia semper
 Fida comes, qua te pariter ne longa moretur
 Ipsa dies faciat. Neque enim tibi tempore parta
 Tanta breui speres qua si conquirere possis,
 Nulla aquè quarcenda alia, aut optanda relinquant.
 Hic itaque vltterius postquam processerit ignis,
 Non vnus color, aut facies spectanda: sed ante
 Quam tibi purpureus se proferat ipse videndum,
 Paulatim croceo perfusus candor amictu,
 Et variè immutans totum durabit in annum,
 Cùm ruber ostendi mox cœperit, atque sub altam
 Perspicuus florere cutim, violaq; rubenti
 Assimilis, iuxtaque nitens Tyrio hyacintho.
 Haud tamen hic etiam sistas, sed protinus vltra
 Perge nec à recta qua te via ducis aberres.
 Tum tibi ne in mentem veniat, nec suadeat vllus
 Vt quicquam immutes ignem, ni fortè parumper
 Intendas, quem ferre tamen vel tangere possis,
 Cum libet, illasus: qua sit tibi meta, modusq;
 Quo nihil hoc toto seruandum tempore credas
 Esse magis, namque hoc naturam imitabere tantum.
 Cetera si pecces aliquid vel fortè relinquant,
 Corrigere, aut rursus componere nil prohibet: si
 Rectè animaduersa hac pridem, & quesita fuerunt.
 At si desistas, quo vs intermoriatur

Ignea

Ignea continuo qua factum fomite pascit,
 Nil agis, & subito cum primum desinet ignis
 Cuncta ruent, qua non ulla reparaueris arte
 Amplius, ac frustra tentes fulcire ruinam.
 Verum si contra studeas augere calorem
 Impatiens, pigeasque mora te, protinus illud
 Amittes longo quod dudum tempore queras.
 Propterea assistens operi bombycina lychnis
 Nunc ipse imponas filo contorta trilici:
 Nunc oleo demissa lenes, eademque retorto
 Profer acu, aut putres contundas forcipe fungos.
 Contemplator item cum se mutaueris aër,
 Sumpserit & vires iam tempestatibus aquas:
 Si media, ut par est, torrenti aestate calescet,
 Et tuus hic etiam nolens augebitur ignis:
 At si frigesceat gelidis Aquilonibus aër,
 Et tuus hic etiam nolens sedabitur ignis.
 Tu verò si frigus eris mox addere primis
 Fila tribus, sapiens accingere qua tibi speres
 Esse satius: sed si aestatis supereminet aestus,
 Occurras, demasque celer qua adjunxeris ante,
 Aut latera extemplo attenua nimis ampla camini,
 Et graciles illi spondas aptare labora.
 Aut contrà, tenuis paries ubi fortè maligna
 Ex sese admittet vel rimis frigora, limo
 Tum latera haec eadem crasso duc omnia circum,
 Quaque potes iussum conserues arte teporem.
 Nec pudeat cribro cineres agitare, neque ipsos
 Ampullam circum tenues aptare tepentem,
 Interea quando videas inolescere factum
 Scilicet, & densum magis affectare ruborem,
 Tertia quo tandem veniat feliciter aëtas,

Qua

Qua tibi prateritos demas perfecta labores.
 Nam simulac plenum color effert purpureus se
 Cunctandum nihil est, quin pulvis vase beatus
 Dematur, variosque tibi seruetur in vsus:
 Cetera siue velis auro mutare metalla,
 Seu libet affectis etiam mortalibus esse
 Auxilio, & tristes illis depellere morbos.
 Haud tamen exactè quisquam sic computet annos
 Vt nil diminuat numero huic, nil insuper addat.
 Nam seu materies habilis quandoque reperta
 Acceleret cursus, eadem non apta retardet:
 Seu calor intensus paulo minus aut magis aquam
 Mensuram exuperet, variet tempusve, locusve:
 Hinc tibi si spectes, ratioque & causa patebit
 In longum tanti spatium qua duxerit ortus,
 Fecerit aut breuius. Neque enim quem septimus edit
 Mensis erit fallax hominum partus, nec & hunc quem
 Protulit vndecimus non verum dicere possis:
 Quamquam hac in superos soleant & in astra referri.
 Sunt qui deinde tamen non paruis ignibus illum
 Noctes atque dies septem in fornace perustum
 Detineant, donec magis hic densetur, ut aiunt.
 Quod tamen haud omni sapiens ex parte probarit:
 Nam facere haud quicquam simile huic natura videtur:
 Cœperit at siquem seruat mox vna tenorem
 Semper, & incœpto qua sint diuersa refutat.
 Hac tibi quo totum peragant quem circumagis orbem
 Rectius, integri moneo ne spreueris anni
 Observare tuis in rebus tempora passim.
 Ac si me quicquam studeas audire, sub ipsum
 Ver adeo incipies quo totus parturit orbis,
 Et quo se cunctis aperit natura creandis:

Cujus

Cuius ad arcanum componas cuncta remorem
 Me dace, quod monui semper, ne calle relicto
 Illius, à recta quòquam discedere tentes.
 Vere igitur tum vitra tibi conflare iubeto:
 Vere etiam formare luto atque aptare camines,
 Cum desinit hyems, ac dum non impedit aëtas
 Ut quamvis validos pertractes cominus ignes.

Forſitan hic numeros queras, & pondera rerum
 Quas tibi conſtituas, opus id quàm perficit ante:
 Verùm ſi reputes tria ſunt primordia tantùm,
 Dehinc duo, dehinc etiam rectè ſi videris vnum
 Tantum erit, & ſolo triplex conſtabit in auro.
 Quin ipſa hæc vno comprehendas pondere cunctas
 Nam nihilo diſtant inter ſe junctæ, ſuamque
 Quodque ſibi alterno permutat pondere pondus.
 Quæ tamen exactè prorsus ſic omnia tractes,
 Ut neque tam tenui numero ſubducere curent,
 Ac neque tam modica perpendere lance minutim
 Hi quibus argento mirè ſecernitur aurum,
 Inſtrumenta quibus mancant quæ templa vocantur:
 Nam templi faciem præſtant circumdata vitro,
 Et pedis vnius modula conſtructa decenti,
 Quo nuſquam tenui penetret vi ſpiritus, atque
 Hic erecta bilanz præceps immotæque perſtet.
 Atque ideo argenti maſſæ, quæ continet aurum
 Inſuſum, drachmam capiunt, quæ rursus acuto
 Incidunt ferro, mediâque illius in acres
 Diffundunt latices partem: mox illa viſcentes
 Particulas auri linquit reſoluta per vndas.
 Hæc propria nigra ad fundum gravitate feruntur
 Quas illi excipiunt, & parva lance receptas,

c

Exi-

Exiguo quocumque leues sint pondere pendunt:
 Subductisq[ue] ipsis, dum quod sub parte repertum est
 Tunc aurum artificii miro solertia ductu
 Computas, in toto reperit qua summa resulet.
 At quamquam numeris opus est vtare minutis
 Vsque adeo, vel ponderibus, satius attamen vna
 Tantum electa tibi fuerit tribus vncia primis
 Ex illis, quam tu vt docui sic rite gubernes
 Aut si fortè duas sumis, nil amplius addas.
 Nam te, quod superest, etiam nonnulla docebo,
 Qua tibi cùm fuerint alta sub mente reposita,
 Noris cur modica contentus parte labores.

Hic ego non fictis qua sunt tractanda figuris
 Eloquar, & longis obducta ambagibus edam
 Qua quondam artifices ipsi calasse fatentur
 Consulto, tanquam veteris mandata Sibylla.
 Extremo huic igitur prudens ne cede labori:
 Nam brevis atque artus minima est, sed diuitis usus.
 Ergo vel in primis fuluo confunde metallo
 Confecti paulum medicaminis: idque beati
 Pulveris actusum pra se vim ferre videbis.

Vel grauidum puro semen cùm rursus ab auro
 Haud facili & multa extrusum collegeris arte,
 Qui modus ex illis qua pridem exegimus extat
 Expressus satis, & fari non omnia par est:
 Huic tu purpurei partem mox pulveris aquam
 Immisce: atque illis lentum succende calorem,
 Ac geminos illas etiam simul excoque menses,
 Quo seriem spatio cunctam prodire colorum
 Peruideas, qualem ternos miratus in annos
 Videris: atque breui sumas qua maxima longo

Tempore

Tempore jam tota-quasisti sedulus arte.

Idq̃ iterum, atque iterum facias: quotiesq̃ petactum

Id fuerit, toties vires illius, & ipsum

Pulverem exauctes tumulam: namque ocyus ipse

Crescit, & hinc aliam sumit, retinetque priorem

Virtutem crescentem etiam. Nec credere vanum est

Illam adeo interdum priscis auctoribus auctam,

Ipsius vi tenui projecta parte per vndas

Aequoris, argentum si viuum tum foret aquor,

Omne vel immensum verti mare possit in auram:

Neptunúsque supra diuos ditissimus omnes

Tum fieri, & strato lusum Nereides auro

Ire super puro siccantes sole capillos

Cerulea, quo non alius color aptius auro

Raret, & aethereo cui plenè conuenit aurum.

Hac super aurifera non inuidus arte canebam,

Dum ferus Ausonia populos agit vndique motus,

Atque rapit refides & longa pace quietos

Arma per, innumerasque immani vulnere cades,

Horrendum in facinus: quo mixtum ignobile vulgus

Principibus, rerum quibus est permissa potestas,

Præcipitat, stupidiisque necem mortalibus atram

Ingerit, atque ipsa grauiores morte labores.

Illo Augurellum me tempore tutus habebas

Adriacus baccante sinus per cuncta furore

Barbarico, magna vel cum primoribus vrbis

Versantem, aut studius Musarum multa vacantem.

Carmina qui fidibus jampridem aptare canoris,

Tum doctos salibus sermones spargere puris

Tentaui, & demum jam rectos ausus lambos

*Edere : nunc lusi somno velut excitus arcto,
Qua data porta inter geminas qua somnia servant:
Cornea nec nobis patuit , nec prorsus eburna
Emissus cecini falsis insomnia verbis.*

IO. AVRELII AVGVRELLI
P. Ariminensis

VELLVS AVREVM
ad Vonicum.

VT noris qua forte mihi Vonice videnda
Contigerint , positis rebus paulisper agendis
Audi qua poterant forsā tibi vana videri,
Si reputes sed vera tamen nec somnia credas :
Ut sapiens qui multa vides velamine moto,
Quod circumpositu sic caligantibus obstat
Sæpe oculis ut vix paulum discernere possint
Discrimen rerum obscurum. Sed pergite Musa
Vestrum opus hoc : pauci hominum nunc visa canamus.
Transferam medium sub iter , jam mille feroci
Ipse animo horrendū perpeßus monstra pericli,
Cum me difficilis ceperunt tedia vita.
Et iam terga locis vertebam fessus iniquis,
Numina ni tanti mouissent sancta labores.
Nam quis tot vastas potuisset repere rupes
Vi sine caelesti ? sylvasque , & lustra ferarum,
Fluminaque abscissas inter currentia valles

Tr. 42.

*Transisset vita incolumi, tutusque malorum ?
Sed fesso auxilium Deus attulit : & mihi certus
Continuo illuxit puro sub lumine callis,
Cum prius offerrent sese quocunque tenebra.*

*Principio auulsum magno de corpore saxum,
Et contra arrectum prærupta mole subibam,
Quà tenuis tantum venienti rima patescit,
Es quà nec radios profert nec lumina Phœbus.
Errabam in cæcis tenebris & nocte profunda,
Donec sæpe graui passu losa tetra remensus
Illic vnde breuis mihi se lux obtulit hæsì.
Hic vero primum subsedi fessus : & ante
Prospectans, circumque oculos per singula voluens
Extimui : retròque pedem tam fortè tulissem.
Sed me ne facerem tenuis qui rupe cadebas
Exiguus humor guttù, acremque leuare
Ipse sitim admonuit siccis qua faucibus olim
Hæserat : & nusquam suasit desistere cœptis.
Sic ego jam modica requie, paruisque refectionibus
Haustibus inceptum qua callis peruius extat
Ite iter instituens, iterum sub luce maligna
Conuallem obscuram nebulis pluuiisque madentem
Ingredior, quæcumque pati grauiora paratus.
Atque hic lenta solo putri vestigia figens
Vndenos quater ipse dies cum noctibus egi:
Iamque via ad summum tandem venisse videbar
Cum mihi se penitus oculis lux abstulit omnis.
Quid facerem ? vel quà tantis proferret in vmbriis ?
Aut quò me solita retrò sine luce referrem ?
Nec tibi qua interea transmissa fluenta lacusque
Evassi refero : aut mediis quam sæpe sub vndis*

Memē habui , collōque tenuis latera ipse subegi.
 Quae non vota Diis , seu quas non mittere voces
 Tustinui ? quare ipse animo non iusta peregi ?
 Tum mihi visa praecipua inter discindier ingens
 Cum tonitru nubes , purūque per aethera ferri
 Accelerans & lux terris placidissima reddi.
 Ac vallem interea jam pratergressus opacam,
 Exieram altis in campos , lateque patentes.
 Atque hic diuersis maculis inspersa per omne
 Corpus ouis , varioque micans tum forte colore,
 Quarebat tenuem Luna candentis amictum
 Sedula propter aquam , vitreis ubi rivulus amnem
 Praterit immensumymphis , & florea circum
 Arua sonans scatebris ieni cum murmure fertur.
 Hanc ego , perfectū voris , ut proxima vidi
 Gramina carpentem , nitidūque ad flum. nis undas
 Siccan. tem vellus fluuio quod merserat ante:
 Continud obstupui , miro succensus amore
 Sectari pecus egregium quo tendere gressus
 Inde videre eitur , vel quā se verteret vsque.
 Hac ita perpendens stabili dum mente valuto,
 Et rectā jam tento gradus , avidūque propinquo,
 Illa solo teneris , alta ceruice , relictis
 Floribus ibat ouans contra , meque ipsa petebat:
 Ac veluti nouisset herum , mihi protinus vltro
 Blindiri , & gremio sese dare , & aurea saepe
 Cornua , saepe ungues ostendere , versicolorque
 Motare interdum varium latus , & mihi prorsus
 Sola vni tantis opibus gestire colenti.
 At ego , quam poteram magno veneratus honore,
 Accipio hanc blandēque fouens deduco sub antrum
Exe sum^c

Excisum, quod forte caua de rupe patebat,
 Obductum viridi musco spissisque corymbis.
 Deinde thoro lectis foliis & fronde recenti
 substrato, liquidos fontes, & lata ministro
 Pabula: & hinc paribus studiis certare laboro.
 Nec illa exuviis positum noua vellera primum
 Induit, & vicibus tot eas mutata resumit
 Quot trahit aduerso solis splendore colores
 Iris, ubi tauris calo incuruata recumbit:
 Aut quot saepe leui motu variata videmus
 Colla referre auium quas Iuno jungere curru
 Ante alias omnes reges dignata superbis
 Centum Argi voluit prae texere lumina pennis.
 Bis senos menses ita se variadis illis
 Praterij, cum jam niueo candore viderem
 Omnia conspergi: & lato mihi pectus iniba
 Pertentare fauor, simul & pertundere cura.
 Contemplabar enim quod diues vertere vellus
 Caeperat, & mihi non paruum rabida ora timore me
 Intulerant animo qua vix arcere cubili
 Nostra vigil poterat custodia, siue luporum
 Ingluuias erat, aut rabies pellenda leonum,
 Et quos inuidia exagitat vesana timebam:
 Sed metus ille tamen vanus, neque vi mihi obesse.
 Amplius vlla virum poterat, non vlla ferarum.
 Vescabatur omnis passim florentibus herbis,
 Apricos vaga per campos, ubi nulla perennis
 Vrit hyems glacie segetes, aut solibus aestas:
 Temperies illis tanta est, & gratia caeli.
 At grato quondam victu mihi mitia poma
 Praebebat ramis foeta incuruantibus arbor:

Semper & irrigui complebant pocula fontes.
 Alter & interea circum se voluerat annus:
 Instabatque dies promissi muneris, ut jam
 Sperarem redditum longo post tempore latus
 In patriam, & tanto finem prope adesse labori:
 Ignarus quod erant mihi sex obeunte calore
 Servandi, atque etiam totidem sub frigore menses.
 Nam qua marmoreo succrescens alba colore
 Iam candens ebur & nitidos superabat olores,
 Nescio quem in croceum sensim conuersa ruborem
 Tendebas Tyrio paulatim murice pingi.
 Ut vidi tunc majus opus, tunc aurea terga
 Speravi: atque operi tanto praeferre laborem
 Haud vllum passus, pariterque intendere tempus
 Omne illi iustituens, iterum melioribus ipse
 Auspiciis tantas accingor vincere moles:
 Donec concessi perfecto temporis orbe,
 Candida purpureum referebant cuncta colorem,
 Et de purpureo subitus color aureus ibat.
 Nec mora, continuè pecus ore & naribus auram
 Aurea suspirans cadit: & graue pondus inani
 Corpore vellus adest pedibusque & cornibus aureis.
 Hic ego tum grauius casu perculsus acerbo,
 Latitiâque, auidûsque loco discedere, primum
 Vota diis, gratesque simul persoluo benignis:
 Mox humeris onus imponens, ad proxima tendo
 Littora: & in patriam rediens, sic alter Iason
 Aurea felici deuexi vellera Colche.

NATHA-

NATHANIS ALBINEI
Doct̃oris Medici
CARMEN AVREVM
AD IANVM CVSINVM.

IANE CVSINE, tibi decrevimus omnia paucis
 Natura atque artis mysteria, carmine amico
 Scribere ludentes : & te de nocte profunda
 Ereptum in mediam Solis perducere lucem.
 Ergo age, & intentis animis ad singula, prudens
 Abstrusos planis è sensibus erue sensus.
Principio mundi regionem implebat inanem
 Torpens massa, expers motus, forma, atq; caloris:
 Quam latè patet expansis toto orbe tenebris.
 Unde Creatoris nūtu omnipotente supremum
 Limpida lux sortita locum, rutili area cali,
 Undosum pelagus, terræque grauiſſima moles
 Exilere : echao in mundum se vertere iuſſo.
 Tūmjugè à reliquis terra imprægnata elementis,
 Subque superque ſolo, vario discrimine rerum,
 Innumeras ſpecies noſtros produxit in vſu.
 Hinc plumbum nigricans, & ſtanni ſtridula vena,
 Lunarique nitens argentum albedine : ferrum
 Hinc durum, cuprumque rubens, cognata metalla,
 Denique & hinc aurum duxit primordia fulgens.
 Namque vâ quodcunque alma telluris in aluo

Concipitur corpus, sancto de semine lucis
 Exiit, & medio tenuis de spermate cali,
 Inconstantis aquae fecunda in menstrua fusis:
 Imprimis specie atque gradu distincta metalla,
 Quorum princeps est aurum, finisque supremus.
 Deficit hoc illi, penetratis vertice claustris
 Quod sese in superas vegetans non proferat auras,
 Sed sterile in latebris aeternum torpeat imis:
 Ni manus artificis crassa de mole solutum,
 Docta ministerio suauis, vegetale metallum,
 De gradibus mediis, necdum auri nomine dignis,
 Sublimet, ditesque sibi fecundet in usus.
 Nunc te scire opus est iisdem quibus ipsa creata
 Naturam totum submittere legibus orbem:
 Ut prius in tenebris lateant primordia rerum,
 Inque chaos tarpore graui confusa quiescant,
 Quam quavis extra causas inceperit esse.
 Arti scito etiam nullis elementa subesse
 Gignendis rebus, quam qua natura creando
 Fœtibus inseruit: nec libertate potiri
 Edendis aliis ea, ni corruptio primum
 Compositi primi praecefferit. Inde memento
 Omnia ab interitu longè meliora renasci:
 Principiis à se diductis, purificatis,
 Nobilissimisque iterum in sese redeuntibus iisdem.
 Nonnisi constantes animi, mentesque sagaces,
 Continuo studij fortisque tenore, latentis
 Quaeis datur arcanos veri penetrare recessus,
 Huic se dent operi: quod longo tempore, vili
 Principio, varios per casus perque labores,
 Ducitur inceptum summa ad fastigia rerum.
 Quicquid enim natura parens perducit in ortum,

Promouet

Promouet id certâ & constanti lege dicrum.
Ex quo materna comprehensum est semen in aluo,
Nonne vides menses septemve nouemve requiri,
Quis solus tandem vitalis nascitur infans?
Æquius exemplum dicto, me iudice, non est.
Præterea ne quis nostra se immisceat arti,
Experientia quem non fecerit ante scientem
Quis gradibus paulatim insurgant luxq; calorq;
Vnde pari gressu sequitur productio in annos.
Postquam ergo ex vno tria feceris: ex tribus vnum
Vi confles iterum, naturam imitare creatam,
Perque gradus similes subjectum intende calorem:
Donec eâ seriem conspexeris arte colorum,
Qui tandem in fixis niueo rubeove quiescant.
Plus satis hac: cur non etiam secreta reuelem
Pondera? Principia tria sunt, septemque metalla
Nostro in subjecto: primus se spiritus effert
Sublimis, qui deinde animam de corpore fixo
Allicit, & leuibus per inania portat in alu:
Deque tribus tantum duo sunt, vnumque decemque:
Ex quibus emergunt septem longo ordine fratres.
Ergo vbi natura motus legesque magistra,
Constanti studio & longo cognoueris usu:
Nullas nece moras, submitte laboribus artis
Vim ignis in experti mineram prædiuini auri,
In qua habitat vite scintilla integra latens,
Quaque finu modico vberius cœlestia dona
Hauferit. Hinc sulphur viuum, claraque renidens
Munditie, auspiciis Saturni, atque arte sagaci
Elice: mercurioque nitens immerge nitenti,
Compositumque istud crystallo conde serena.
Huic vbi continuos succenderis vsque calores

Exterius.

Exterius, quales languens optauerit ignis
 Interior: qui sese alio similique foueri
 Expetit imprimis, maiori fomite major
 Factus eget: subito videas, mirabile dictu,
 In chaos antiquum rursus, tenebrasque silentes
 Omnia diffundi, & noctem succedere opacam.
 Tu ne deficias animo: nam post tenebras lux
 Splendida distribuet distinctas vndique partes,
 Digestumque nouâ reuocabit origine mundum.
 Tum quoque terra breuïs cœlestem intra ilia rorem
 Purior excipiet minerus sine labe creandis:
 Quæis non argentum, ast argentea semina crescant:
 Proque auro aurificum tellus feret aurea germen.
 Non tamen hic operum finis, non meta laborum:
 Nam vel in argentum, vel si tentaris in aurum,
 Puluere projecto, mutare infecta metalla,
 Moris ut est, operam spe vana luseris omnem.
 Ergo prius fixis satages vnire metallis
 Mercuriis lapides mediantibus: ut tribus illis
 Vnum in compositum coeuntibus igne perenni,
 Optatos tandem valeas contingere fructus.
 O fructus dulces, summoque cacumine montis
 Præstantes: ad quos raris exercita plantis,
 Per labyrinthos inflexus, semita ducit!
 Mons est præruptis altissimus vndique saxis:
 Cuius in occulto radix descendit in atra
 Tartara, vertex de superato sole triumphat,
 In medio splendent argentea cornua luna.
 Hi sunt qui tota dominantur in arte colores,
 Atque, manu velut, artificem per singula ducunt,
 Quodlibet artis opus peragrantes ordine eodem.
 Hac nisi sufficiant, addite quid amplius optes:

Accipe

*Accipe deinùm qua viridi calata smaragdo
Venturis posuit voluenda nepotibus olim,
Arcana interpret sophia, ter maximus Hermes.
Tu licet obserues fundo graue corpus in imo
Perstare, atque laues vndare per aëra fumos:
Sunt tamen ex vno: naturâ est id tamen vnum,
Quodcunque est, quantumq, etiam in diuersa mouetur.
Non secus ac circum quicquid patet vndique cæli,
Subiacet & quicquid cælo terraque marisque,
Ex vnâ massâ est diuino nomine cretum.
Hæc sole & lunâ res vna parentibus orta est,
Aëreo gestata vtero, telluris alumna:
Constanti artificis qua in terram versa labore,
Perfectâ virtute vigens miracula prestat.
Dirue compositum natura, elementaque miris
Consociata modis, paulatim disjice, magno
Ingenio. Leuibus transcendit in æthera pennis,
Et cæli interea vires adipiscitur altas:
Inde solum redit, & magno decedit inani,
Et terra interea vires adipiscitur imas.
Hinc est præcellens totius gloria mundi:
Cui cedunt toto migrantes corpore morbi,
Duraque paupertas, fallaxque inscitia rerum.
Iane vale, nostrumque hilari vultu excipe carmen,
Aurea quo leuibus latet ars obducta figuris.
Scilicet annulus est vigili verè aureus ille,
Molliter inserto turgens viridante smaragdo,
Quo te præteritâ donari nocte videbas,
Grata præsagi delusus imagine somni.*

FINIS.

NOVVM LVMEN² CHEMICVM,

E' NATVRÆ FONTE ET
MANVALI EXPERIENTIA
depromptum.

Cui Accessit Tractatus
DE SVLPHVRE.

Auctoris Anagramma.

DIVI LESCHI GENVS AMO.

GENEVÆ,

Sumpt. Ioannis Ant. & Samuelis de Tournes.

M. DC. LIII.

P R Æ F A T I O.

Omnibus Chemicæ artis inquisitoribus
Genuinis videlicet Hermetis filiis,
author salutem & benedictionem à Deo precatur.

VM *mecum per-*
penderem, Candide
Lector, multos adulteri-
nos libros, falsaque, (ut
vocant) Alchemistarum Rece-
pta, Impostorum fraude & avaritia
composita, in quibus ne scintilla qui-
dem veritatis elucet, inter natura-
lium occultarumq; artium indagato-
res versari; quibus & quàm plurimi

decepti sunt, & adhuc decipiuntur: nihil me utilius facturum existimaui, quàm si Talentum à Patre luminum mihi concreditum, cum filiis & heredibus scientiæ commune haberem. Ut & posterì animaduertent, non solum prioribus seculis, verùm etiam hac nostro, singularem illam Dei benedictionem Philosophicam quibusdam hominibus non fuisse denegatam. Nomen meum certis de causis publicare non consultum visum est, dum non mihi laudem quero, sed Philosophiæ amatoribus prodesse studeo. Ideò vanam gloriæ cupiditatem relinquo illis qui malunt VIDERI quàm ESSE. Quæ hic in veritatis Philosophicæ indubitata attestationem scribo, paucis comprehensa,

PRÆFATIO

comprehensa, à Manuali experientia mihi ab Altissimo concessa, deprompta sunt: ut ij qui in hac laudatissima scientia, prima & realia posuerunt fundamenta, hac cohortatione, pulcherrimarum rerum exercitationem non deserant: & sic à scelerata Fumiendulorum turba, cui dulce est decipere, tuti sint. Non sunt somnia, ut ignarum vulgus loquitur, nec inania otiosorum hominum commenta, ut stulti & insipientes, qui artem rident. Veritas est ipsissima Philosophica; quam, ut veritatis amator, in veritatis Chemica, immeritò proclamata, subsidium & confirmationem, occultare aut silentio inuoluere non debui nec potui. Quāvis hisce malignis temporibus (ubi

★ 3 virtus

virtus & vitium equiparatur) propter saculi indignitatē hominumq; ingritudinē & infidelitatē (ne quid de Philosophorum maledictionibus loquar) in publicū prodire maximoperè pertimescat. Possem adducere Chémica hujus veritatis testes, autores videlicet gravissimos, juxta unanimem veneranda Antiquitatis in tot diversis Nationibus consensum: At quæ experimēto oculari videtur probatione non indigent. Viderunt illam sine veste DIANAM hisce elapsis annis (sciens loquor) multi & suprema & infima sortis homines. Et licet reperiantur quidam malè feriatī, qui aut ex invidia, aut malitia, aut metu detectionis imposturarum suarum, clamitent auro suam animam posse extrahi

extrahi, & pomposa ac vana ostentationis delusione, alieno reddi corpori; non sine temporis, laborum ac sumptuum iactura & detrimento: sciant pro certo Hermetis filij, ejusmodi animarum, ut loquuntur, siue ab Auro, siue à Luna (quacunque via vulgari Alchemistica) extractionem, meram esse persuasionem; quod quidem à multis non creditur, sed tandem per experientiam, unicam & solam veritatis magistram, cum damno verificatur. E contra, qui (via Philosophica) hoc sine fraude & fucò prestare possit, ut vel minimum metallum, siue cum lucro, siue sine lucro, realiter colore Solis vel Luna in omnibus examini- bus requisitis permanente) tingat:

*

4

Illum

*Nullum jure affirmare possum habere
fores Naturæ apertas, ad ulteriora
& aliora arcana investiganda, &
cum DEI benedictione acquirenda.
Porro præsentem hos Tractatus, mea
experientia conscriptos, scientiæ filiis
offero: ut dum omni cogitatione mo-
tuque animi in Naturæ occultis ope-
rationibus inquirendis versantur, in-
de rerum veritatem, ipsamque Na-
turam perspiciant & cognoscant: in
qua Re sola totius sanctissimæ Ar-
tis Philosophica perfectio consistit,
modo via Regia, quam Natura in
omnibus operationibus præscribit,
progrediantur. Ideo hic Candidum
lectorem admonitum velim, ut scri-
pta mea, non tam ex verborum cor-
tice quam è Naturæ viribus intelli-
gat;*

gat; ne postea tempus, laborem, & sumptum frustra expensum deploraret. Consideret Sophorum hanc esse scientiam, non imperitorum: Et longè alium esse Philosophorum sensum, quàm ut eum percipiant, vel Thrasones gloriosi, vel literati irrisores, aut contra conscientiam vitiosi (qui dum virtutibus emergere non possunt, sceleribus & honestorum virorum calumniis id moliuntur,) vel imperiti circumforanei, qui suis dealbationibus & rubefactionibus, cum indignissima laudatissima scientia Chemica diffamatione, uniuersum ferè mundum deceperunt. Dei enim donum est; si quidem ad eam non nisi sola Dei intellectum illuminantis gratiâ, per patientem & religiosam

★ S

giosam humilitatem perueniri possit
 (aut per ocularem experti praecepto-
 ris demonstrationem:). Quapropter
 à Deo alienos meritò à secretis suis
 procul abigit. Quod reliquum est;
 filios artis unicè rogo ut meum bene
 de ipsis merendi studium animo grato
 accipiant: & cùm OCCULTUM
 fecerint MANIFESTUM,
 atque Dei nutu, constanti labore in
 optatum portum Philosophicum ap-
 pulerint, Philosophico more omnes
 indignos ab hac arte excludant: amo-
 risq; erga proximum egenum in ti-
 more Dei (postposita vana osten-
 tatione,) memores, Optimo-ter-
 & Maximo pro speciali hoc munere,
 sine abusu, in tacito & piè gauden-
 ti

ti sinu, sempiternas gratitudinis laudes decantent.

Simplicitas veritatis figillum.

Cùm

CVM à Præfatione hac
spatij aliquid inanis su-
peresset, eique implendo
ut vacarem rogabundus instaret
Typographus : *Arnaldi Villano-*
uani Testamentum breuius, à me
olim sequentibus versiculis exara-
tum, in mentem mihi venit. Hoc
tibi Lector hic communicare non
indignum visum est : quippe in
quo desiderata verborum elegan-
tia ab expressorum in ejus generis
scriptis semper optabiliore inte-
gritate suppleatur.

TESTAMENTVM ARNALDI
DE VILLANOVA.

*Traditur his olim mentem signasse supremam
Nostra gentis honos Arnaldus Villanouanus.
E terra exoritur, virésque acquirit in igne
Perfectas celebris veterum lapis ille Sophorum.
Limpidus hunc horis bis senis nutriat humor,
Donec distentis turgentior undique membris,
Expositusque loco sicco modicéque calenti,
Horarum quoque bis senarum tempore, sensim
Expurget sese nimio externoque vapore,
Duratisque etiam solidescat partibus intus.
De lapide expressum meliori virgineum lac
Confestim vitreo clausum seruatur in ovo,
Pullifico inque dies mirè variatur ab igne:
Dum varij in fixo cessent candore colores.
Excipit hunc tandem crescentis viribus ignis
Purpureus, completi operis virtutis & index.*

NAΘ.

TRACTATUS PRIMVS
DE NATVRA,
QVIDNAM EA SIT,
ET QVALES EIVS DE-
beant esse scrutatores.

NULTI Sapientes doctissi-
miq; viri ante complura
sæcula, imò (Hæmete
teste) ante diluvium, multa
scripserunt de conficiendo
lapide Philosophorum; &
tot nobis reliquerunt scripta, vt nisi Natu-
ra in dies operaretur credibilia nobis, vix
iam aliquis verum existimaret esse NATV-
RAM: quia superioribus sæculis non tot
inventores rerum fuerunt; Nec etiam an-
tecessores nostri aliud quicquam confide-
tarunt præter Naturam ipsam, & Naturæ
possibilitatem. Et quamvis illi in simplici
tantum Naturæ viâ manserint, ea tamen
invenierunt quæ nos nunc in tot rebus ver-

A

Santes , vix nostris ingeniis potuissimus
imaginari. Hoc fit quia nobis Natura , &
Generatio rerum in orbe iam vilis simpléx-
que videtur. Et ideo ingenia nostra , non
ad res cognitās , sed ad talia quæ non vel
vix fieri possunt , intendimus : quapropter
ita etiam nobis succedit facilius excogitare
res subtiles , & quas ipsi Philosophi nesci-
rent imaginari , possumus , quàm ad verum
Naturæ cursum , & Philosophorum sensum
peruenire. Et sic Natura hominum compa-
rata est , vt ea quæ scit negligat , alia semper
quærat ; multò magis ingenia humana qui-
bus Natura subdita est. Exempli gratiâ ; vides
quemlibet artificem cum iam ad summam
artificij sui perfectionem peruenerit , alia
querit , aut eo abutitur , aut planè desinit.
Ita etiam generosa Natura semper agit
vsque in ipsum Iliadum , hoc est , Termi-
num vltimum , postea cessat. Nam indita
est Naturæ permissio quædam ab initio , vt
per cursum integrum possit ad meliora ve-
nire , & requiem habere plenariam , ad
quam omni conatu tendit , & gaudet suo
fine ; non aliter vt Formica senio , cui in se-
nectute Natura creat alas. Ita nimirum &
nostra ingenia eoque progressa sunt , præ-
sertim

sertim in Arte Philosophica, seu lapidis praxi, vt iam ferè in ipsum Iliadum peruenerimus. Nam Ars Chemiæ eiusmodi subtilitates nunc inuenit, vt vix maiores possint reperiri; & eatenus differt à veterum Philosophorum Arte, prout Faber Horologiorum à simplici Fabro Ferrario: Et licet ambo tractent Ferrum, nihilominus neuter sciret alterius labores, quamuis ambo sint in sua arte Magistri. Si hodie reuisceret ipse Philosophorum pater Hermes, & subtilis ingenii Geber, cum profundissimo RAIMUNDO LULLIO, non pro Philosophis, sed potius pro discipulis à nostris Chemistis haberentur: Nescirent tot hodie vsitatas distillationes, tot circulationes, tot calcinationes, & tot alia innumerabilia Artistarum opera, quæ ex illorum scriptis huius sæculi homines inuenerunt & excogitarunt. Vnicum tantum nobis deest, vt id sciamus quod ipsi fecerunt, lapidem videlicet Philosophorum seu Tincturam Physicam. Nos dum illam quærimus alia inuenimus: & nisi ita vsitata esset procreatio humana, & natura in eo suum ius teneret, iam vix non deuiaremus. Sed, vt reuertar ad propositum; Promisi in hoc primo Tractatu Naturam

explicare; ne nos à simplici via vera, vana
 deflectat imaginatio. NATVRAM igitur
 dico Vnam, veram, simplicem, in-
 tegram in suo esse, quam Deus ante secula
 fecit, & spiritum ei inclusit: scito autem
 Naturæ Terminum esse Deum, qui & Na-
 turæ principium est; siquidem nullum fini-
 tur initium nisi in eo in quo incipit. Dixi
 vnicam esse naturam, per quam Deus omnia
 facit: non quod Deus sine illa operari no-
 sciret, (si quidem ipse Naturam fecit, & o-
 mnipotens est;) sed ita sibi placuit, & fecit
 Res omnes ex illa Natura vnica proueni-
 unt; nec est in orbe aliquid extra Natu-
 ram: Et quamuis aliquando abortus fiant;
 hoc non est naturæ, sed vel artificis vel le-
 ti vitium. Natura hæc diuisa est in loca
 quatuor, in quibushæc omnia operatur quæ
 apparent & in vmbra sunt, siquidem res po-
 tius in vmbra sunt quam vt verè appareant.
 Mutatur in mare & scæmina, & Mercurio
 assimilatur; quia se iungit variis locis; &
 secundum terræ loca bona vel mala res pro-
 ducit; licet non sint loca mala in Terra,
 prout nobis videtur. Qualitates autem
 sunt tantum quatuor, & hæc omnibus in-
 sunt rebus, neque concordant; semper vna
 exce-

exceedit aliam. Natura autem non est visibilis, licet agat; nam est spiritus volatilis qui in corporibus suum agit officium: locus & sedem suam habet in voluntate Divina. Nobis in hoc loco ad nil aliud prodest, nisi ut citius loca sciamus quæ sint ipsi convenientiora vel propinquiora; hoc est, ut sciamus coniungere rei rem, secundum Naturam ne misceatur lignum homini, aut Bos vel animal metallo; sed quodlibet agat in suum simile: & tunc etiam Natura suum præstabit officium. Locus Naturæ non est alius quàm, ut suprà dictum, in velle Dei.

SCRUTATORES Naturæ tales esse debent qualis est ipsa Natura, veraces, simplices, patientes, constantes &c. & quod maximum, pii. Deum timentes, proximo non nocentes. Postea diligenter considerent num. propositum suum cum Natura concordet, an sit possibile ab exemplis discant apparentibus, ex quibus videlicet rebus quid fiat, quomodo, & in quali vase Natura operetur. Nam si simpliciter aliquid vis facere, sicut ipsa facit Natura, sequere Naturam: sin vero præstantius quid moliris quàm Natura, id animaduertere in

quo, & per quid melioratur, & semper in
suo id fiat simili. Exempli gratiâ, si cupis
metallum (quæ est nostra intentio.) vltcrius
quàm Natura fecit, in virtutē promouere;
Naturam accipere oportet Metallicam, &
hoc in mare & fœmina, alias nil efficies: Si
enim intendis ex herbis creare Metallum,
laborabis in vanum; sicuti ex cane vel bestia
lignum non produces.

TRACTATUS SECVNDVS,

*De Operatione Naturæ in nostro propo-
sito & spermate.*

NATURAM iam dixi esse veram, vni-
cam, vbique apparentem, continuam;
quæ cognoscitur ex rebus productis, lignis
videlicet, herbis, &c. Dixi etiam scrutato-
rem Naturæ esse oportere veracem, sim-
plicem, patientem, constantem, vnica salu-
tem rei animum applicantem, &c. Nunc
de naturæ actu incipiendum. Sicuti Natura
in Dei velle est, & Deus creauit illam, vel
imposuit omni imaginationi; ita Natura fe-
cit sibi semen, hoc est, velle suum in Ele-
mentis.

mentis. Illa est quidem *via*, & tamen res profert diuerfas; sed nil operatur sine *spermate*: quidquid *sperma* vult operatur *Natura*, nam est instar *Artificis* alicuius *instrumētum*. *Sperma* igitur *vniuscuiusque* rei melius & *vtilius* est *Artifici* quā *Natura* ipsa: Nam ē *Natura* sine *spermate* efficies tantum quantum sine igne, auro vel argento *Aurifaber*, aut sine grano & *semine* *agricola*. *Habito spermate* *Natura* *præsto* aderit, siue ad malum, siue ad bonum, Operatur illa in *spermate* vt *Deus* in libero hominis arbitrio: & hoc est *magnū miraculum*, quod *Natura* obedit *spermati*, non coacta sed propria sponte; sicuti & *Deus* omnia concedit quæ *Homo* vult, non coactus sed ex proprio *velle*: Ideo homini liberum dedit arbitrium, siue ad malum, siue ad bonum. *Sperma* igitur est *Elixir* cuiusque rei, vel quinta *Essentia*, seu perfectissima rei *decoctio* & *digestio*, vel *sulphuris Balsamū*, quod idem est quod *Humidum radicale* in *Metallis*. *Magnus* quidem hīc de hoc *spermate* posset institui sermo, sed nos tantum ad propositum in *Arte Chemica* tendimus. Quatuor *elementa* generant *sperma*, voluntate *Dei* & *imaginatione Naturæ*: quemadmodum c-

nim viri sperma habet centrum, seu vas sui seminis in renibus; ita quatuor elementa motu indefinēti (quodlibet secundam suam qualitatem) projiciunt sperma in terrę centrum; vbi digeritur; & per motum emittitur foras. Centrum verò terrę est quidam locus vacuus vbi nil quiescere potest: in Excentrum (vt ita loquar) seu centri marginem & circumferentiam quatuor Elementa suas projiciunt qualitates. Sicuti vir summi emittit semen in vterum mulieris; in quo nil manet de semine, sed postquam debitam matrix accepit portionem; ceterum ejicio foras: similiter accedit in centro terrę vt vis Magnetica partis altius loci rem ad se attrahat conuenientem sibi ad pariendum aliquid; ceterum ejicitur foras in lapides & alia excrementa. Nam omnes res ex eo fonte habent originem, nec quicquam in toto mundo nascitur nisi per hunc fontem. Exempli gratiā; Habeatur in aliqua mensa plana vasculum aquę, quod locetur in mensę medio, & circum circa ponantur res varię, & colores varii, item sal, &c. quodq; separatim: effundatur postea aqua in medium; videbis illam aquam hinc inde distillare, & dum riuulus vnus attinget colorem rubeum

rubrum rubefiet ab illo , si ad salem salis sa-
 pore mutabitur , & sic de cæteris. Aqua
 enim loca non mutat , sed locorum diuersi-
 tas mutat aquam. Simili modo è centro ter-
 ræ semen vel sperma à quatuor elementis in
 centrum projectum ad varia loca transit , &
 secundum loci Naturam naturatur res : si
 peruenit ad locum terræ & aquæ purum fit
 res pura. Semen & sperma omnium rerum
 est vnicum, & tamen varias res generat, ut
 è sequenti apparet exemplo. Viri semen est
 semen nobile , & saltem ad generationem
 hominis est creatum ; nihilominus si vir abu-
 utatur eo , quod est in eius libero arbitrio,
 nascitur abortus : Nam si , contra grauissi-
 mas Dei inhibitiones, vir iniret vaccam, aut
 aliam bestiam , facile conciperet bestia viri
 semen, quia Natura non est nisi vna; & tunc
 non nasceretur Homo, sed bestia & abortus;
 siquidem locum non inuenit semen sibi
 competentem. Tali inhumana & detestan-
 da commixtione virorum cum bestiis variæ
 bestię producerentur hominibus similes. Ita
 enim fit , si sperma intrat centrum nascitur
 quod inde nasci debebat ; sed cum iam in
 locum venit & concepit , non amplius mu-
 tat formam : verum dum adhuc in centro

10 NOVVM LVMEN
sperma est, æquè facile ex illo spermate
produci potest arbor quàm metallum, tam
citò herba quàm lapis, & vnus pretiosior
altero, secundùm puritatem loci. Sed quo-
modo Elementa sperma generent nunc no-
bis dicendum est, & hoc modo fit. Elementa
sunt quatuor, duo sunt graua & duo sunt
leuia, duo sicca duo humida, sed vnum ma-
ximè siccum & alterum maximè humidum,
sunt masculina & foemina &c. Horum
quodlibet per se est promptissimum ad pro-
ducendum res sibi similes in sphaera sua, &
ita voluit Altissimus: Hæc quatuor non qui-
escunt, sed semper inuicem agunt; & quod-
libet per se emittit suum subtile, ac in
centro conueniunt: In centro verò est Ar-
chæus, Naturæ seruus, qui ea spermata mis-
cendo ejicit foras. Quomodo autem id fiat,
in Epilogo horum duodecim Tractatum
copiosius videre est.

TRACTATVS TERTIVS.

De Vera prima Metallorum materia.

Prima Metallorum materia duplex est,
sed vna sine altera metallum non creat.
Prima

Prima & principalis est humidum aëris condititate mixtum ; hanc Philosophi Mercurium nominarunt , qui radiis solis & lunæ gubernatur in mari philosophico : secunda est terræ caliditas sicca, quam vocarunt sulphur. Sed quia omnes veri Philosophi hanc maximè occultauerunt , nos paulò lucidius illam explicabimus ; pondus præsertim, quæ ignorato omnia destruntur. Inde fit ut multi ex re bona producant abortus : sunt enim , qui totum corpus pro materia seu femine vel spermate sumunt, alii frustum , & hi omnes à recto declinant tramite. Exempli gratiâ ; si quis viri pedem & mulieris acciperet manum, & vellet ex hac commistione creare hominem , non esset possibile. Est enim in quolibet corpore centrum & locus , vel feminis seu spermatis punctum, & semper 8200. pars , etiam in ipso grano tritici ; & hoc aliter esse non potest. Nā non totum granum vel corpus vertitur in semen, sed tantum est in corpore scintilla aliqua necessaria, quæ à suo corpore custoditur ab omni excessiuo calore & frigore, &c. Si habes aures & sensus, hîc animaduerte & securus eris, non tantum ab illis qui locum spermatis ignorant, totumque granum in semen

reducere nituntur ; verum etiam ab his omnibus qui in solutione metallorum versantur vana ; & metalla per totum solvere volunt ; ut postea ex illorum commixtione sortita , novum ercent metallum. At hi , si Naturæ processum considerarent , viderent rem se habere longè aliter : Nam nullum metallum est tam purum quod non habeat & suas impuritates , vnum tamen altero puriores vel plures. Sed tu , amice lector , primum observabis Naturæ punctum , ut suprà dictum , & scire habes : sed hanc tibi habeo exueclant , ne in metallis vulgibus quæras punctum , in quibus non est. Nam hæc metalla præsertim aurum vulgi , mortua sunt , sed nostra sunt viva spiritum habentia , quæ omnino fomenta sunt : solito enim metallorum vitam esse ignem , dum adhuc in suis muneris sunt , & mortem etiam ignem , fusionis videlicet. Prima verò metallorum materia est humiditas quædam mixta aëre calido ; & est in forma aquæ pinguis , adhaerentis unicuique rei puræ vel impuræ ; in vno loco tamen abundantius quàm in alio. Quod fit quia terra est in vno loco magis & potius & potius , vim attractivam habens , quæ in alio. Prouenit aliquando per se in lu-

in lucem induta veste aliqua, præsertim in locis ubi non habet adhærere alicui; cognoscitur ita, quia res omnis ex tribus principiis est composita: In materia verò metallorũ vnica tantũ sine coniunctione, excepta veste vel eius vmbra; scilicet sulphure, &c.

TRACTATVS QVARTVS.

*Quomodo metalla in terra visceribus
generantur.*

PROducuntur metalla hoc modo: postquam quatuor Elementa vires suas projecerunt in terræ centrum, Archanus distillando sublimat calore motũ perpetui in terræ superficiem: Est enim terra porosa, & ventus stillando per poros terræ resolvitur in aquam, ex qua res nascuntur omnes. Sciunt ergo doctrinæ filii sperma metallorum diuersum non esse à spermate rerum omnium, scilicet vaporem humidum: idè frustra querunt Artiste metallorum reductionem in materiam primam, quæ tantũ vapor est. Philosophi non tamen intellexerunt

materiam primam, sed tantum materiam secundam, sicuti Bernardus Trevisanus optimè disputat, quamvis non ita lucidè, quia de quatuor Elementis loquitur; nihilominus id dicere voluit, & solummodo cum filiis locutus est. Ego verò ut clariùs Theoricam detegerem, omnes hìc præcauere monere volui, ut tot solutiones, tot circulationes, tot calcinationes ac reiterationes finirent; nam frustra id quæritur in re dura cum per se mollis ubique sit: Non prima, sed secunda tantum quærat^{ur} materia, talis nimirum quæ simul ac concepta est, in aliam mutari formam non potest. At si quæras quomodo metallum in talem reducat^{ur} materiam, sequor in eo Philosophorum intentionem: Hoc tantum præ cæteris volo, ut filii artis intelligant sensum scriptorum non syllabas, & ubi Natura definit, in metallicis videlicet coram oculis nostris perfectis corporibus, ibi arti esse incipiendum. Sed ut ad propositum reuertar (siquidem hìc non est intentio nostra de solo lapide,) agamus nunc de materia metallorum. Paulò antè dixi Res omnes nasci ex aëre liquido vel vapore quem Elementa perpetuo motu in viscera terræ stillant: hunc postquam

quàm Naturæ Archæus accepit , per poros sublimat , & vnicuique loco sua sagacitate tribuit (sicuti in præcedentibus retulimus,) sic locorum varietate res etiam proueniunt & nascuntur variæ. Sunt qui opinentur Saturnum habere aliud semen, aurum quoque aliud , & sic consequenter metalla reliqua: sed vana sunt ista ; vnicum tantum est semen, idem in Saturno quod in auro inuenitur, idem in Luna quod in Marte ; Sed locus terræ diuersus fuit, si me rectè intelligis; quamuis in Luna Natura citiùs quàm in Sole defierit , & sic de aliis. Quando enim ex terræ cætro sublimatur vapor ille, transit per loca vel frigida vel calida: Si igitur transit vapor per loca calida & pura, vbi pinguedo sulphuris parietibus adhæret, vapor ille, quæ Philosophi Mercurium Philosophorum dixerunt, accommodat se & iungitur illi pinguedini, quam postea secum sublimat ; & tunc fit vnctuositas, relicto nomine vaporis accipit nomen pinguedinis ; quæ postea veniens sublimando ad loca alia, quæ iam vapor antecedens purgauit, vbi est terra subtilis, pura, & humida, implet poros eius & iungitur illi; & sic fit Sol : si verò pinguedo illa venit ad loca impura, frigida, fit Saturnus : si verò talis terra pura sit & mixta sul-

phuri, fit Venus &c. Quò enim magis depuratus locus est, eò pulchriora reddit metalla: nam sciendum est quòd ille vapor continuè egreditur ex centro ad superficiem, eundo purgat loca. Inde fit quòd hodie reperiuntur minerae in locis vbi ante mille annos nullae fuerunt; nam progressu suo semper subtiliat crudum impurum, purum successivè secum trahens: Et hæc est reiteratio, & circulatio Naturæ; tandem sublimatur, res novas producendo, donec locus depuratur optimè; & quò magis depuratur, eò etiam nobiliores res producit. Hyeme verò, cum aër frigidus terram constringit, congelatur etiam ille vinctuosus vapor; qui postea, redeunte vere, vnà cum terra & aqua miscetur; & fit Magnesia trahens ad se sibi similem Mercurium aëris, qui dat vitam omnibus rebus, per radios Solis, Lunæ & stellarum, & sic gramen, flores & similia profert. Natura enim ne momentū tēporis oriatuf. Metalla verò sic procreantur; longa destillatione purgatur terra, postea accessu pinguedinis ea generantur: alio modo non proueniunt, sicuti quorundam, Philosophorum scripta sinistrè interpretantium, vana opinio est.

T-R A-

TRACTATVS QVINTVS.

*De Generatione lapidum omnium
generis.*

Lapidis materia est eadem quæ & aliarum rerum ; & secundum locorum puritatem hoc modo nascuntur. Quando quatuor Elementa suum vaporem stillant in terræ centrum , & Archæus Naturæ eundem ejicit & sublimat ; hic, dum transit per loca porosque terræ , trahit secum omnem terræ impuritatem vsque in superficiem , quem postea congelat aër (nam quod aër creat purus , aër congelat crudus , quia aër in aërem habet ingressum & se jungunt inuicem , nam natura Naturâ lætatur :) & sic fiunt petræ & montes lapidei , secundum magnos & paruos poros. Et quò maiores terræ pori , eò etiam melius purgatur locus : dum enim per tale respiraculum maior caliditas , & aquæ maior quantitas transit , eò citius depuratur terra ; & sic postea in eiusmodi locis commodius metalla nascuntur. Sicuti & ipsa testatur experientia , vt aurum

B

non alibi nisi in montibus queratur & reperiatur, quod in planitie, nisi rarò, fieri nequit: nam sæpissimè talia loca humida sunt, non vapore sed aqua Elementalī quæ ad se trahit vaporem illum, & ita sese amplectuntur vt non facilè separentur; postea Sol cœli digerens illam facit argillam pinguem qua figuli vtuntur. In locis verò vbi est arena grossa, & vapor non habet secum pinguedinem vel sulphur, herbas & gramin in pratis creat. Sunt & alij lapides pretiosi, vt Adamas, Rubinus, Smaragdus, & reliquæ gemmæ: generantur omnes hoc modo. Quando vapor Naturæ per se sublimatur, sine accessu pinguedinis sulphuris, & venit ad locum aquæ puræ salis, fiunt Adamantes; & hoc in locis frigidissimis, ad quæ non potest peruenire pinguedo illa, quia pinguedo non permetteret ista. Sciendum enim est quod spiritus aquæ facillimè sublimatur calore facili; sed oleum seu pinguedo non nisi magno eleuatur calore, & in loca calida: etiamsi enim ex centro progrediatur, leui congelatur frigore, & sic subsistit; vapor verò ad loca debita ascendit, & congelatur in aqua pura in lapides granulatim. Quomodo verò in gemmis colores fiant;

fiant ; sciendum est illud ratione sulphuris in hunc modum fieri : si sulphuris pinguedo congelatur , motu illo perpetuo postea spiritus aquæ transeundo digerit & purificat illud vi salis , donec colore digesto rubeo vel albo coloretur, qui color tendens ad meliora cum illo spiritu, quia subtiliatus est tot reiteratis distillationibus, eleuatur: spiritus postea habet potentiam intrandi res imperfectas , & sic introducit colorem , qui postea iungitur illi aquæ tunc partim congelatæ, & sic implet poros eius, & fixatur cum ea fixatione inseparabili. Cōgelatur enim omnis aqua calore si est sine spiritu, cōgelatur frigore si habet spiritum; sed qui scit congelare aquā calido, & spiritum cum ea iungere, certe rem inueniet millesies pretiosiores auro & omni re. Efficiat igitur ut separetur spiritus ab aqua, ut putrescat , & appareat granum ; postea relectis facibus reducat spiritum ex alto in aquam , & faciat coniungere simul: illa enim coniunctio generabit ramum dissimilem forma parentibus.

TRACTATVS SEXTVS.

De Secunda Materia, & putrefactione rerum.

DIximus de prima materia rerum ; & quomodo nascuntur res ex Natura sine semine , hoc est , quomodo Natura ab Elementis accipit materiam ex qua generat semen : Nunc verò de semine , & rebus generatis ex semine , sermonem instituemus. Omnis res habens semen multiplicatur in eo , sed absque Naturæ auxilio non fit : semen enim nihil aliud est quàm aër congelatus in aliquo corpore, seu vapor humidus, & nisi hic resolvarur calido etiam vapore, nullius est vsus. Sciant ergo investigatores artis quid semen sit, ne quærant rem quæ nō est: & sciant illud esse triplex, quod ex quatuor elementis productum est. Primū est MINERALE, de quo hoc loco sermo est ; alterum VEGETABILE ; Tertium ANIMALE. MINERALE semen à Philosophis cognoscitur : Vegetabile commune ac vulgare est , vt videmus in fructibus : Animale ex ima-

ex imaginatione cognoscitur. Vegetabile nobis ostendit quomodo natura creat illud ex quatuor Elementis. Sciendum enim est quod hyems est putrefactionis causa, siquidem spiritus vitales in arboribus congelat : & quando hi calore solis (in quo est vis magnetica omnis humiditatis attractiva) resoluntur ; tunc calor naturæ , per motum excitatus , pellit ad circumferentiam vaporem aquæ subtilem , qui poros arboris aperit , & guttas stillare facit , semper purum ab impuro separando. Præcedit tamen interdum purum impurum ; purum stat & congelatur in flores , impurum abit in folia , grossum & spissum in corticem : arboris cortex manet fixus , folia cadunt frigore vel calore , quando obstruuntur pori ejus : flores congelantur in tali colore qualis est ipsi calor , & adferunt fructum & semen (veluti pomum in quo spermæ est , ex quo nascitur arbor ; sed in illo spermate est semen vel granum intrinsecè , ex quo etiam absque spermate nascitur arbor ; nam multiplicatio fit non in spermate , sed in semine.) Sic oculariter videmus Naturam creare ex quatuor elementis semen , ne nos in hoc frustra occuparemur ; nam quod crea-

tum est creatoro non indiget. Hoc exempli loco lectorem admonuisse sufficiat ; sed ad propositum Minerale redeo. Semen Minerale vel Metallorum creat Natura in visceribus terræ : propterea non creditur tale semen esse in rerum Natura , quia inuisibile est. At non est mirum quod ignari dubitent , siquidem id quod præ oculis est non percipiatur ab illis ; multò minùs istud quod inuisibiliter absconditum est : sed verissimum est quod superius non est nisi vt istud quod est inferius , & vice versa id quod nascitur supra , nascitur ex eodem fonte sicuti illud quod infra in terræ visceribus. Et quam prærogatiuam vegetabilia præ metallis habent , vt Deus illis semen inderet , & hæc immeritò excluderet : Nonne eiusdem dignitatis metalla apud Deum cuius & arbores , Hoc pro certo statuatur , nihil sine semine crescere : vbi enim nullum est semen , res est mortua. Necessè est ergo vt , vel quatuor elementa creent semen metallorum , vel ea producant sine semine : si absq; semine producuntur , tunc perfecta fieri non possunt ; siquidem res omnis sine semine imperfecta est , ratione compositi : qui hanc indubitata veritati fidem non adhibet,

bet , non est dignus vt naturæ secreta scrutetur ; nil enim in orbe nascitur quod semine destituatur. Semen metallorum verè & realiter ipsis est inditum : generatio autem eius ita fit. Quatuor elementa in prima operatione naturæ stillant , per Archæum Naturæ , in terræ centrum vaporem aquæ ponderosum , qui est metallorum semen , & dicitur Mercurius propter ejus fluxibilitatem , & vniuscuiusque rei conjunctionem , non propter essentiam , assimilatur sulphuri propter internum calorem ; & post congelationem est humidum radicale. Et quamuis corpus metallorum ex Mercurio sit procreatum , quod de mercurio Philosophorum intelligi debet , tamen hi non sunt audiendi qui putant Mercurium vulgi semen esse metallorū , & ita corpus loco seminis accipiunt : non considerantes quod & dictus vulgi Mercurius suum in se habeat semen. Errores omnium horum è sequēti patebunt exemplo. Manifestum est quod homines habeant semen in quo multiplicantur : Hominis corpus Mercurius est ; sed semen occultum est in corpore , & ratione corporis quantitas in pondere exigua : qui igitur hominem generare vult , non Mercurius , qui

corpus est , sed semen vapor aquæ congelatus accipiatur. Sic in regeneratione metallorum sinistrè proceditur à vulgaribus Chemicis : Corpora metallica solvunt , siue Mercurium, siue aurum , siue Saturnum, siue Lunam , & corrodunt illa aquis fortibus , & alijs rebus heterogeneis ad veram artem non requisitis ; postea coniungunt ; nescientes quòd ex corpore humano dissecto non generatur homo ; quia corruptio corporis , & seminis destructio hoc pacto præcessit. Vnaquæque res in mare & foemina multiplicatur , vt in tractatu de duplici materia mentionem feci : Diuisio sexus nil creat vel producit , sed debita illius coniunctio profert nouam formam: Semina vel spermata ergo, nō corpora, sunt accipiēda : &c. ergo marem viuum & foeminam viuam ; hos coniunge simul vt inter se imaginentur sperma ad procreandum suæ Naturæ fructum. Primam enim materiam nemo mortalium credat se facere posse : Prima materia hominis terra est , & nemo hominum ex illa hominem creare potest, solus Deus hoc scit ; at è materia secunda quæ iam creata est , si in locum debitum posita fuerit , facile Natura operante generabitur

tur

tur id cuius formæ semen est. Artifex hic nil facit nisi vt sciat subtile à spisso separare, & in vas imponere debitum. Nam hoc considerandum est, prout res incipitur ita finitur; ex vno fiunt duo, ex duobus vnum, & non vltcrius. Vnus est Deus; ex hoc vno Deo filius est genitus: Vnus dedit duo, duo vnum dederūt Spiritum Sanctum ab vtroque procedentem: sic factus est mundus, & sic erit finis eius. Considera priora quatuor puncta exactissime: habes in illis Patrem, Patrem & filium, vltimò S S: habes quatuor Elementa: habes quatuor luminaria, duo Coelestia, duo Centralia: Nil amplius est, fuit, & erit, quàm in hac figura patet: si deberem omnia mysteria hinc elicienda consignare, magnum oriretur volumen: Redeo ad propositum, & tibi dico verum, fili mi, non creatur ex vno vnum, quia hoc folius Dei est proprium: sufficiat te posse ex duobus creare vnum tibi utile. Scias ergo sperma multiplicatiuum esse materiam secundam, & non primam: Prima enim materia rerum non videtur, occulta est in natura vel in Elementis; secunda verò interdum filijs doctrinæ apparet.

TRAC.

TRACTATUS SEPTIMVS.

De virtute Secunda materia.

SED vt facilius possis comprehendere qualis sit hæc secunda materia, virtutes ex quibus illam cognosces describam tibi. Ac primum scias quòd Natura in tria Regna diuisa est; Duo sunt Regna quorum quodlibet per se stare potest, etsi alia duo non essent: est regnum Minerale, Vegetabile, & Animale. Minerale per se subsistere potest, etsi nullus hominum in mundo esset nec arbor, vel herba. Vegetabile itidem, etiamsi nullum metallum, nec animal esset, per se stare potest: hæc duo sunt ex vno per vnum creata. Tertium vero ex dictis duobus vitam habet, sine quibus esse non posset, & est nobilius ac præstantius quàm duo prædicta, sicuti etiam postremum est inter illa, & dominatur eis: quia semper in tertio virtus finitur, & in secundo multiplicatur. Viden in vegetabili Regno? Prima materia est Herba, vel Arbor, quàm tu creare nescis, Natura hoc solummodo

modo facit : In hoc regno secunda materia est semen quod tu vides : in hoc multiplicatur Herba vel Arbor. In Regno Animalium prima materia est Bestia vel Homo, quem tu creare nescis : sed secundam materiam sperma tu nosti, in quo multiplicatur. In Regno minerali metallum tu creare nescis, & si gloriaris vanus es & mendax, Natura hoc fecit : & quamuis haberes primam materiam secundum Philosophos, illud sal centrale, tamen sine auro multiplicare impossibile tibi foret : semen autem metallorum vegetabile filij tantum doctrine nouerunt. In vegetabilibus semen apparet extra, Renes digestionis eius est aer calidus. In animalibus semen apparet intus & extra, renes digestionis ejus sunt renes viri. Aqua in mineralibus semen est in centro cordis eorum & vita : Renes digestionis eius est ignis. Vegetabilis seminis receptaculum est terra: Animalis seminis receptaculum est matrix foeminae : Aquae, mineralis seminis, receptaculum est aer. Et ea sunt seminum receptacula quae sunt congelationes corporum : ea est digestio quae solutio : ea putrefactio quae destructio. Virtus autem cuiusque seminis est unicuique rei in suo Regno

se coniungere, quia subtile est, & nihil aliud quàm aër qui pinguedine in aqua congelatur: cognoscitur ita, quia non miscet se extra suum Regnum naturaliter alicui rei: non soluitur sed congelatur, quia solutione non indiget, sed congelatione. Necesse est ergo ut pori corporum aperiantur, ut emittatur sperma in cuius centro semen iacet quod aër est: illud quando in matricem venit debitam, congelatur & congelat quod reperit purum, vel impurum puro mixtum. Quàm diu in corpore semen est vivit corpus, quando totum consumitur corpus moritur, omnia autem corpora post emissionem seminis debilitantur: Experientia etiam testatur homines veneri nimium indulgentes debiliores fieri, ut arbores nimios fructus ferentes fieri postea steriles. Semen igitur, ut iam multoties repetitum est, res est invisibilis, sed sperma est visibile, & ferè est anima vivens, non inuenitur in rebus mortuis: Elicitur dupliciter, suaviter & cum violentia. Sed, quia hîc de virtute eius saltem sermo est, dico quod nil sine semine nascatur, virtute feminis fiunt omnia: & sciant artis filij in arboribus amputatis frustra semen quæri, quod solummodo in viridibus reperitur.

TRACTATVS OCTAVVS.

*Quomodo per artem operatur natura
in Semine.*

OMNE semen per se nullius momenti est, si non ponatur, vel ab arte, vel à Natura in matricem debitam. Et licet semen per se nobilius sit omni creatura, tamen matrix eius est vita, quæ facit putrescere sperma vel granum, & puri puncti congelationem causatur, insuper calore corporis sui illud nutrit & crescere facit: & hoc fit in omnibus supradictis tribus naturæ regnis, & fit naturaliter, per menses, annos, & tempora. Sagax verò ars illa est quæ in regno minerali & vegeabili aliquid abbreviare potest, sed non in animali: in minerali solummodo perficit hoc quod natura non potest, propter aërem crudum qui sua violentia implevit poros corporis cuiusque, non in visceribus, sed in superficie terræ, ut antea in præcedentibus capitulis dixi. Sed ut faciliùs intelligatur hoc, adhuc adungere volui quoddam Elementa certan-

ter inter se projiciunt in centrum terræ, quasi in renes, semen suum: centrum verò per motum emittit illud in matricem: matrices verò sunt innumerabiles, quot loca tot matrices, vna purior altera, & sic in infinitum ferè. Scias ergo quòd pura matrix purum dabit foetum in suo simili: Exempli gratiâ, in animalibus sunt matrices hominum, vaccarum, equorum, canum, &c. sic in minerali & vegetabili sunt metalla, lapides, salia: nam salia in hisce duobus regnis sunt considerata, & loca eorum, secundum magis vel minus.

TRACTATUS NONVS:

*De Commixtione Metallorum, vel
de eliciendo semine
Metallico.*

DIximus de Natura, de Arte, de corpore, & de spermate ac semine: iam ad praxim descendamus, quomodo videlicet metalla commisceri debeant, & qualis eorum sit inter se correspondentia. Scias ergo mulierem non discrepare à viro, ex eodem

eodem semine & in vna matrice ambo nascuntur, nihil defuit præter digestionem, & vt matrix purior est in sanguine & sale: sic Luna ex eodem semine cum Sole, & eadem matrice: sed matrix magis habuit de aqua quàm de sanguine digesto, secundùm rēpus Lunæ cœlestis. Vt verò eò facilius tibi imaginari possis quomodo metalla coëant, vt emittant & recipiant semen, intueri cœlum & planetarum sphæras: vides quòd Saturnus supremus sit, cui succedit Iupiter, huic Mars, postea Sol, quem sequitur Venus, hanc Mercurius, vltimo loco Luna statuitur. Considera iam quòd planetarum virtutes non ascendant, sed descendant: dedit hoc & ipsa experientia quòd ex Venere non fit Mars, sed ex Marte fit Venus, vtpotè vna sphæra inferior: sic etiam Iupiter facilè transmutatur in Mercurium, quia Iupiter secundus à Firmamento, & Mercurius secundus à terra: Saturnus primus à cœlo, Luna prima à terra: Sol miscet se omnibus, sed nunquam per inferiores melioratur. Non autem te lateat magnam esse correspondentiam inter Saturnum & Lunam, quorum in medio Sol constitutus est: sicuti inter Iouem & Mercurium, in quorum

medio Sol etiam consistit : Eodem planè modo inter Martem & Venerem, qui duo Solem etiam habent intermedium. Nouerunt Chemistæ ferrum in cuprum seu Venerem sine Sole mutare : nouerunt etiam è Ioue facere Mercurium : sunt & aliqui qui è Saturno conficiunt Lunam : sed si scirent his mutationibus Solis administrare naturam, certè rem omni thesauro inuenirent pretiosiore. Propterea dico non ignorandum esse quæ metalla inuicem sint coniungenda, & quorum natura naturæ correspondeat. Propterea vnum datur metallum quod habet potentiam alia consumendi, est enim ferè vt aqua eorum, & ferè mater : vnica tantum res, humidum radicale, Solis videlicet & Lunæ, resistit ei, & melioratur per illud : sed, vt detegam, Chalybs vocatur. Si vndecies coit aurum cum eo, emittit suum semen, & debilitatur ferè ad mortem vsque : concipit Chalybs, & generat filium patre clariorem : postea cum semen iam nati imponitur in suam matricem, purgat illam, & facit millesies aptiorem ad pariendum optimos fructus. Est & alius Chalybs qui assimilatur huic, per se à natura creatus, qui scit ex radijs solis

solis (mirabili vi & virtute) elicere illud quod tot homines quæsierunt; & operis nostri principium est.

TRACTATVS DECIMVS.

De Generatione Supernaturali. filij Solis.

TRactauimus de rebus quas Natura creat, & quas Deus creauit; vt scrutatores artis eò faciliùs possibilitatem naturæ intelligerent. Sed, ne diutiùs differam: modum ac artem conficiendi lapidis Philosophorum aggredior. Lapis Philosophorum seu tinctura nil aliud est quàm Aurum in supremum gradum digestum: nam Aurum vulgi est sicuti herba sine semine, quando maturefcit producit semen; sic aurum quando maturefcit, dat semen seu tincturam. Sed quæret aliquis quare aurum vel aliud metallum non producat semen: ratio redditur talis, quia non potest esse maturum, propter aëris cruditatem, non habet sufficientem calorem: & contingit in quibusdam locis vt reperiatur aurum purum.

C

quod natura voluit perficere, sed impedita fuit ab aëre crudo. Exempli gratia, videmus quod Pomorum Arantiorum arbores in Polonia quidem crescant instar aliarum arborum; In Italia & alibi, vbi est illarum solum natium, dant & ferunt fructus, quia sufficientem habent calorem; in his verò frigidioribus locis minimè, vbi enim maturefcere deberent, desinunt, quia frigore opprimuntur; & sic nunquam à Natura hisce locis habentur earum fructus: sed si aliquando iuuetur natura suauiter & cum ingenio, tunc ars iam perficit quod natura non potuisset. Idem planè in metallis accidit: Aurum potest dare fructum & semen in quo se multiplicat, industriâ sagacis artificis, qui scit naturam promouere; sed si absque natura id velit tentare; errabit. Nam non solum in hac arte, sed & in omni re, nihil possumus quàm Naturam iuuare; & hoc non alio medio quàm igne seu calore. Sed cum hoc fieri non possit; siquidem in congelato corpore metallico non appareant spiritus; oportet vt prius soluatur corpus, & pori ejus aperiantur, quò natura operari possit. Qualis autem illa debeat esse solutio, hic lectorem admonitum velim, dupli-

duplicem esse solutionem, licet multæ sint alia solutiones, at inutiles; vna tantum est vera naturalis, secunda est violenta sub qua alia comprehenduntur omnes. Naturalis eiusmodi est, vt pori corporis aperiantur in aqua nostra, quo digestum emittatur semen, & matrixi suæ imponatur: Aqua verò nostra, aqua est cœlestis, non madefaciens manus, non vulgi sed ferè pluuiialis: Corpus est aurum quod semen dat: Luna nostra est (non argentum vulgi) quæ recipit semen auri. Regitur postea igne nostro continuo, per menses septem, & interdum decem, donec aqua nostra consumat tres, & relinquat vnum; & hoc in duplo. Postea nutritur lacte terræ, vel pinguedine eius quæ nascitur in vberibus terræ, & regitur vel conseruatur à putrefactione sale Naturæ. Et sic generatur ille infans secundæ generationis. Nunc à Theorica ad praxin accedamus.

TRACTATVS XI.

*De Praxi & confectiōe lapidis seu tinctura
per artem.*

PER tot capita sparsa est oratio de rebus per exempla, vt eo facilius intelligatur praxis, quæ fieri debet naturam imitando in hunc modum.

℞. Terræ nostræ per xī. gradus xī. grana, auri nostri & non vulgaris granum i. Lunæ nostræ non vulgaris grana ii. sed hoc admonitus sis, ne accipias aurum & argentum vulgi, nam hæc sunt mortua, accipe nostra quæ sunt viua: postea pone in ignem nostrum, & fiet inde liquor siccus; primum resoluetur terra in aquam quæ Mercurius Philosophorum dicitur, & illa aqua resoluet illa corpora Solis & Lunæ, & consumet ea vt non remaneat nisi pars decima cum vna parte, & hoc erit humidum radicale metallicum. Postea ℞ aquam salis nitri de terra nostra, in qua est riuulus & vnda viua si ad genuam foderis foueam, accipe igitur ex illa aquam, sed claram accipe, huic

huic impone illud humidū radicale , & impone igni putrefactionis & generationis , non tali vt in prima operatione fecisti : rege omnia magno cum ingenio , donec colores appareant instar caudæ Pauonis , rege digerendo , nec tetædeat , donec cessent colores , & vnus per totum appareat color viridis , & sic de cæteris : & quando videbis in fundo cineres brunī coloris , & aquam ferè rubram , aperito vas , madefacito penam , inunge ferrum aliquod , si tinget habeto in promptu aquam de qua postea erit sermo , & infunde tantum eius aquæ quantum aëris intrauit crudi , iterum coquito priori igne donec iterum tingit. Hucusque peruenit mea experientia , non plus possum , non plus inueni. Aqua verò illa debet esse menstruum mundi , ex sphæra Lunæ , toties rectificatum quod possit calcinare Solem : Hic tibi volui omnia detegere , & si sensum meum interdum non syllabam intelliges , cuncta reuelauī , præsertim in opere primo & secundo. De igne verò adhuc dicendum restat. Primus ignis seu primæ operationis est ignis vnus gradus , continuus , qui materiā circumdat : se-

cundus est ignis naturalis, qui materiam digerit & figit: dico tibi veritatem quod pater feci. Ignis regimen, si naturam intelligis: de vase adhuc restat loquendum. Vas Naturæ esse debet, & sufficiunt duo: Primi operis vas rōtundum fieri debet: In secundo verò paulò minus vitrum instar phiolæ vel oui. Sed per omnia scito Naturæ ignem esse vnicum, quicquid operatur diuersum locorum distantia efficit, Vas item Naturæ vnicum, sed nos propter abbreviationem bisis vtimur: materia vna, sed ex duabus substantijs. Si igitur animum intendis ad res creandas, considera primum res creatas: has vtpotè obuersantes oculis tuis si non potes assequi, multò minus res creandas quas producere cupis. Scito enim te nihil creare posse, quod solius Dei proprium est: sed res occultas in vmbra latentes facere apparentes, & vmbra ab illis tollere, hoc Philosopho intelligenti à Deo per naturam concessum est. Considera obsecro simplicem nubis aquam: Ecquis vnquam crederet illam in se continere omnia quæ mundus habet, lapides duros, salia, aërem, terram, ignem, cū tamen simplex per se appareat aqua? Quid dicam de terra, quæ
in

in se continet aquam, ignem, salia, aërem, & per se nuda terra videtur? O mirabilem naturam! quæ nouit ex aqua in terra fructus producere mirabiles, & ex aëre illis suppeditare vitam. Hæc omnia fiunt, & vulgarium hominum oculi ista non vident, sed oculi intellectus & imaginationis percipiunt, visu vero, verissimo: oculi enim sapientum naturam vident aliter quàm oculi communes. Exempli gratia, oculi vulgi vident Solem esse calidum, oculi verò Philosophorum è contra vident Solem potius esse frigidum, sed motus eius calidos: Actus enim & effectus eius per distantiam locorum deprehenduntur. Ignis naturæ vnus & idem cum ipso est: sicut enim Sol inter sphæras Planetarum centrum est, & ex hoc centro cœli deorsum calorem motu suo spargit, sic in centro terræ Sol terræ est, qui motu suo perpetuo calorem vel radios sursum ad terræ superficiem pellit. Is calor intrinsecus multò efficacior est hoc igne elementalī, sed temperatur terrena aqua quæ de die in diem poros terræ penetrat, illamque refrigerat: sic Solem cœlestem & eius calorem temperat aër qui de die in diem circumuolat orbem: & nisi hoc esset,

calore tali res omnes consumerentur, neque quicquam nasceretur. Sicuti enim ignis ille inuisibilis seu calor centralis omnia consumeret si non intercederet aqua, sic Solis calor omnia destrueret sine intermediente aëre. Sed quomodo hæc Elementa inter se agant breuibus dicam. In centro terræ est Sol centralis, qui motu suo vel sui firmitati dat calorem magnum, qui extendit se usque ad terræ superficiem. Ille calor causatur aërem hunc in modum: Aëris matrix aqua est, quæ parit filios suæ naturæ, sed dissimiles, & multò subtiliores, nam ubi aquæ introitus est denegatus aër intrat: quando itaque ille calor centralis, qui perpetuus est, agit, facit distillare aquam & calefieri, & sic illa aqua vi caloris vertitur in aërem, atque hoc pacto erumpit ad superficiem terræ, quia se includi non patitur: ubi postea refrixit resoluitur in aqua. In oppositis locis interim etiam fit ut non solum aër, verum etiam aqua exeat, sicuti apparet dum nigræ nubes violentia in aërem attolluntur: cuius rei tibi sit hoc exemplum domesticum. Facias in olla feruere aquam, videbis igne lento lentos vapores, & ventos: Igne vehementiori appare-

parebunt nebulæ crassiores. Eodem planè modo calor operatur centralis, subtilem aquam in aërem eleuat, quod spissum est ex sale vel pinguedine distribuit terræ, vnde res varix nascuntur, residuum saxa & Petræ fiunt. Posset aliquis obiicere, si ita se res haberet, tunc continuò id fieri deberet, cum tamen sæpè nullus sentiatur ventus. Respondeo, si non violenter in vas distillatorium infunditur aqua non fit ventus, nam parum aquæ paruum excitat ventum: vides non semper fieri tonitrua, etiam si pluuia sit & ventus, sed tantum quando vi aëris aqua turbida fertur ad sphæram ignis, nam ignis non patitur aquam. Habes ante oculos exemplum, dum in calidam fornacem effundis aquam frigidam, vnde tonitrua excitantur. Sed quare non vniformiter aqua intret in illa loca & cauitates, ratio est quod multa sunt eiusmodi vasa & loca, pellit interdum vna concauitas, ventis, aquam à se ad aliquot dies & menses, donec iterum fiat aquæ repercussio: vt videmus in mari, cuius fluctus aliquando multa millaria agitantur, antequam repercussionem, vt regrediantur, offendant, sed ad rem nostram. Dico ignem vel calorem esse

causam motus aëris, & vitam omnium rerum: & terra est horum omnium nutritrix, vel receptaculum. Sed si non esset aqua quæ refrigerat terram & aërem nostrum, tunc terra exsiccaretur, propter has duas rationes, nimirum ob motus centralis & solis cœlestis calorem: nihilominus contingit hoc in aliquibus locis, quando pori terræ obstruuntur, ut humidum penetrare non possit, tunc per correspondentiam solis cœlestis & centralis (quia vim habent inter se magneticam) accenditur terra à Sole: sicq; etiam aliquando cadet gravis orbita mundi. Fac igitur ut operatio talis in terrâ nostrâ sit: ut calor centralis aquam possit mutare in aërem, ut in planitiem mundi egrediatur, & residuum, ut dixi, per poros terræ spargat, & tunc in opposito aër vertetur in aquam multò subtiliorem quàm fuit prima: & hoc sic fiet, si seni nostro aurum & argentum deglutire dabis, ut ipse consumat illa, & tandem ille etiam moriturus comburatur, cineres eius spargantur in aquam, coquito eam donec satis est, & habes medicinam curandi lepram. Hoc saltem animaduerte, ne frigidum pro calido, vel calidum pro frigido accipias, natu-

naturas naturis misce , si aliquid est quod contrarium naturæ (siquidem vna tibi est necessaria) separa illud , vt natura naturæ similis sit , hoc fac igne non manu , & scito si non sequeris naturam vana esse omnia : & hic tibi dixi per sanctum Deum quod pater filio debet : qui habet aures audiat, & qui habet sensus animum aduertat.

TRACTATVS XII.

De Lapide, & ejus virtute.

IN præcedentibus sufficienter dictum fuit de productione rerum naturalium, de Elementis, & de materia prima & materia secunda, de corporibus & seminibus, de usu & virtute eorum : Conscripsi etiam praxin conficiendi lapidem Philosophorum : de eius verò virtute tantum quantum mihi natura concessit, & experientia patefecit, nunc reuelabo. Sed, vt priùs adhuc summatim & breuibis verbis comprehendam omnium horum tractatuum argumentum, vt Deum timens lector mentem meam assequatur & sensum meum, ita se res habet.

De veritate artis si quis dubitat, legat copiosa Philosophorum antiquissimorum ratione & Experientia verificata scripta, quibus ut fide dignis, in sua arte fides non deroganda est: qui verò illis fidem non adhibet, tunc contra principia negantem non esse disputandum novimus: Surdi enim & muti loqui non possunt. Quam enim prærogatiuam in hoc mundo res omnes haberent præ metallis? Cur hæc sola per denegationem feminis immeritò à summi Creatoris vniuersali multiplicationis benedictione excludemus, quam sacræ literæ affirmant omnibus rebus creatis statim à condito mundo inditam & impertitam fuisse? si verò semen habent, quis tam fatuus est qui non credat in suo semine illa posse multiplicari? In natura sua ars Chemiæ vera est, vera etiã natura, sed rarò verus artifex: Vna natura, ars vna, sed multi artifices. Quod autem natura creat res ex elementis, generat eas per velle Dei ex materia prima, quam solus Deus scit: natura creat res illasque multiplicat ex secunda materia quam Philosophi sciunt. Nil fit in mundo sine velle Dei & naturæ. Elementum enim quodlibet in sua sphaera est, sed vnum absq; altero

altero esse non potest, vnum ex alio viuit, & tamen coniuncta non conueniunt; sed aqua est omnium elementorum dignior, quia mater est omnium rerum: hanc supernatat spiritus ignis. Causante igne aqua fit materia prima, certatione videlicet ignis cum aqua; & sic generantur venti vel vapores apti vt congelentur cum terra, per aërem crudum qui ab initio separatus fuit ab illa. Et hoc fit sine cessatione, motu perpetuo; quia ignis siue calor non excitatur aliter nisi motu: quod facile videre est apud fabrum ferrarium ferrum lima comminuentem, quod eatenus motu vehementiori incalescit ac si igne incanduisset. Motus ergo causat calorem, calor mouet aquam, aquæ motus causat aërem omnium viuentium vitam. Crescunt igitur res hunc in modum, vt supra dixi, ex aqua videlicet: nam ex illius vapore subtiliori, res subtiles, leues proueniunt; ex oleo verò eiusdem, graues & maioris pretij; ex sale autem res prioribus longè pulchriores. Quia autem Natura interdum impeditur ne res puras producere possit; siquidem vapor, pinguedo, sal maculantur, & miscent se terræ locis: propterea docuit nos experientia

purum ab impuro separare. Ideo si velis vt natura melioretur in actu , solue corpus quod vis , & illud quod naturæ accessit heterogeneum separa , purga , coniunge pura puris , cocta coctis , cruda crudis , secundum naturæ pondus non materiæ. Nam scito quod sal nitri centrale non accipit plus de terra nisi quantum opus habet , siue sit pura siue impura : Aquæ verò pinguedo aliter se habet , nam nunquam habetur pura ; ars purgat illam per duplicem calorem , & denuo coniungit illam.

E P I L O G V S S E V
*conclusio horum duodecim
 tractatum.*

C Onscripsi , amice lector , præcedentes duodecim Tractatus in gratiam filiorum artis , vt antequam manum adhiberent operi , naturæ operationem haberent cognitam , quomodo videlicet illa operando res producat ; ne sine clauibus portam ingrederentur , & cribro aquam haurirent : frustra enim laborat ille qui sine cognitione naturæ manus ad labores porrigit.

git. In hac sanctâ & verissimâ scientiâ, in nocturnis versatur tenebris cui sol non lucet, in densa vmbra est cui de nocte non apparet luna. Habet natura lumen proprium, quod nostris oculis non est peruium; vmbra naturæ oculis nostris corpus est: sed si quem lumen naturæ irradiat, illi confestim nebula de oculis tollitur, & sine impedimento potest conspiciere punctum magnetis nostri correspondentis utriusque centro radiorum, solis videlicet & terræ: eo usque enim naturæ lumen penetrat & interna patefacit; cuius rei tale tibi sit exemplum. Induatur veste vniiformi adolescens duodecim annorum & puella eiusdem ætatis; si iuxta se locentur, nemo cognoscet quis masculus, quæ fæmella sit; oculi enim nostri penetrare non possunt, idè decipit nos noster visus, & falsa pro veris accipit: sed cum vestibus sublati denudantur, ut ita appareant quales natura eos formauit, facile vterque in suo dignoscitur sexu. Simili planè modo noster intellectus facit vmbre naturæ vmbra; Nam corpus nudum in homine est feminis naturæ vmbra: sicuti igitur vestimentis tegitur corpus humanum, etiam tegitur cor-

pore natura humana, quam sibi Deus referuauit tegendam & detegendam. Possem hic prolixè & Philosophicè differere de hominis dignitate, creatione eius, & generatione: Sed cum eiusmodi non sint huius loci, silentio prætereunda sunt; de vita eius solummodo paucis agam. Creatus homo de terrâ, ex aëre viuit: est enim in aëre occultus vitæ cibus, quem nos rorem denotæ, de die aquam vocamus rarefactam, cuius spiritus inuisibilis congelatus melior est quam terra vniuersa. O sancta & admirabilis Natura quæ filios doctrinæ errare non permittis, sicuti in vita humana indies demonstras! Porro in hisce duodecim Tractatibus tot rationes naturales in medium attuli, vt eò faciliùs cupiens & Deum timens lector intelligere possit ea omnia quæ oculis meis, Deo benedicente, vidi, manibus feci proprijs sine vlla sophisticationis fraude: sine lumine enim & cognitione naturæ impossibile est hanc assequi artem, nisi singulari reuelatione diuina alicui contingat, vel per secretam amici demonstrationem. Res est vilis & pretiosissima, quam aliquoties descriptam nunc denuo repeto.

Æ. aëris partes X. Auri viui vel lunæ viuz partem

partem I; hæc omnia impone vasi tuo; coque aërem hunc inprimis vt sit aqua, & postea non aqua: si hoc ignoras, & aërem coquere nescis, procul omni dubio errabis; siquidem hæc est veterum Philosophorum materia, Id enim accipere debes quod est, sed non videtur donec artifici placeat; est aqua roris nostri, ex qua extrahitur sal petrae Philosophorum, quo omnes res crescunt & nutriuntur: Matrix eius est centrum solis vel lunæ tam coelestis quam terrestris: & vt apertius dicam, Magnes est noster, quem in præcedentibus chalybem esse dixi: Aër generat magnetem, magnes verò generat vel facit apparere aërem nostrum. Sanctè tibi veritatem hanc manifestavi, roga Deum vt cœpta tua secundet: Et sic hoc loco habebis verissimam explanationem Hermetis asseuerantis Patrem eius esse solem, matrem verò lunam, & quod ventus portauerit illum in ventre suo; nimirum sal Alkali, quod Philosophi Sal Armoniacum & vegetabile nominarunt, occultatum in ventre magnesiæ. Operatio eius talis est, vt soluas congelatum aërem, rem in quo solues auri decimam partem; hoc figilla, & igne nostro labora, donec

D

aër vertatur in pulueres ; & apparebunt, habito mundi sale, colores varij. Descripſiſem interum proceſſum in hiſce Tractatibus ; ſed quia ille, vnà cum multiplicatio-
ne, in Lullij & aliorum verorum Philoſophorum libris ſufficienter continetur ; propterea ſatis mihi fuit tantum de mate-
ria primâ & ſecundâ tractare ; quod candi-
dè factum eſt, nec arbitreris vllum mortali-
um me luculentius illud præſtitiffe ; ſiqui-
dem id non è multis libris, ſed ex mearum
manuum labore & propria experientia feci.
Si igitur vel non intelligis, vel non credis
veritati, noli meum librum, ſed te ipſum
accuſare ; & crede Deum tibi, hoc ſecre-
tum nolle reuelare : hunc igitur precibus
fatiga, & multoties reiteratis lectionibus
hûc libellum euolue, præſertim horum XII.
Tractatum Epilogum : conſiderando ſem-
per naturæ poſſibilitatem, & elemento-
rum actiones, & quodnam ſit in illis præ-
cipuum, & præſertim in rarefactione aque
vel aëris, ita enim creati ſunt cæli & totus
mundus : hoc tibi ſicut Pater filio ſigni-
ficare volui. Ne mireris quòd tot Tractatus
ſcripſerim, non mea cauſa factum eſt, cum
libris non egeam, ſed vt multos qui in va-
nis

his rebus laborant monerem ne frustra
sumptus exponerent. Potuissent quidem
omnia paucissimis comprehendere lineis;
imò verbis; sed per rationes & exempla
volui te ad naturæ cognitionem deducere;
ut ante omnia scires quid quærere deberes;
an primam vel secundam materiam: Ha-
beres etiam patefactam naturam; eiusque
lumen & umbram. Noli moueri quod ali-
quando contradictoria in meis Tractati-
bus, more Philosophorum vſitato, tibi
occurrant; opus habes illis si intelligis;
non reperitur rosa sine spinis. Perpende di-
ligenter quod supra dixi; quomodo vide-
licet quatuor elementa stillent in centrum
terræ humidum radicale, & quomodo sol
terrenus centralis motu suo producat &
sublimet illud ad terræ superficiem. Dixi
etiam solem cœlestem habere correspon-
dentiam cum sole centrali: nam sol cœle-
stis & luna peculiarem habent vim & vir-
tutem stillandi per radios suos in terram:
calor enim calori, sal salī facile iungitur.
Et sicuti sol centralis habet suum mare, &
aquam crudam perceptibilem; sic sol cœ-
lestis habet etiam suum mare & aquam sub-
tilem & imperceptibilem: In superficie

P NOVVM LVMEN

terræ radij radijs iunguntur, & produçunt flores, & omnia. Propterea quando pluvia fit, accipit ex aëre illam vim vitæ, & coniungit illam cum sale nitro terræ, (quia sal nitri terræ est instar calcinati Tartari, sua siccitate aërem ad se trahens ; qui aër in eo resolvitur in aquam : Talem vim attrahendi habet ille sal nitri terræ, qui etiam aër fuit, & est coniunctus pinguedini terræ) & quo radij solares copiosius tunc feriunt, eò maior salis nitri quantitas fit, & per consequens maior frumenti copia crescit, & hoc de diem diem fit. Tantum de correspondentia rerum inter se, & efficacia solis & lunæ & stellarum innuere volui ignorantibus ; nam scientes non indigent hac instructione. Versatur subiectum nostrum toti mundo ob oculos & non cognoscitur. O cælum nostrum ! O aqua nostra ! O Mercurius noster ! O sal nitri nostrum in mari mundi versans ! O vegetabile nostrum ! O Sulphur nostrum fixum & volatile ! O caput mortuum, seu fæces maris nostri ! Aqua manus non madefaciens, sine qua nemo mortalium vivere potest, & sine qua nil nascitur & generatur in toto orbe ! Et hæc sunt auiculæ Hermetis epitheta,

theta, quæ nunquam quiescit; vilissima est, nemo eâ carere potest: & sic habes rem omni mundo pretiosiores detectam, quam planè dico nil aliud esse quam aquam nostram ponticam, quæ in sole & luna congelatur, & extrahitur è sole & luna, chalybe nostro, artificio Philosophico, miris modis, per prudentem artis filium. Consilium meum non erat, propter rationes in præfatione commemoratas, hunc librum publicare; attamen vult me de liberalibus & Philosophicis Ingenijs promerendi cupiditas: ut ijs qui me norunt animum ostenderem bonum; simul illis qui artem callent manifestarem me illis parem esse & socium, eorumq; notitiâ appetere. Non dubito multos bonæ conscientiæ & voluntatis homines illud donum Dei clanculû possidere; hi meo admoniti exemplo, & meis periculis cautiore & providetiores facti, Harpocratis sibi commendatum habeant silentium: quotiescunque enim me magnatibus detegere volui, semper aut in damnum, aut periculum mihi cecidit. Hoc scripto me adeptis filijs Hermetis patefacio, & ignorantes ac errantes instruo, ac in viam veram reduco. Credant scientiæ hæredes se nun-

quàm habituros meliorem viam, cui instant quam quæ ipsis hîc demonstrata est; omnia enim apertè dixi: Extractionem saltem nostri salis Armoniaci vel Mercurij Philosophici ex aquâ nostrâ pontica, eiusq; tantum usum non ita apertè reuelavi, quia à magistro naturæ non habui vltiorem loquendi licentiam; & hoc solus Deus reuelare debet, qui nouit hominum corda, & animos: quem si diligenter oraueris, per reiteratam huius libri lectionem poterit tibi intellectum tuum aperire. Vas, vt supra dictum, vnicum est à principio vsque ad finem, vel ad summum duo sufficiunt vasa: ignis etiam continuus in vtroque opere; quo nomine legant errantes Tractatum x. & xi. Si in tertiâ materiâ operatus fueris nil efficies: hanc transcant hî qui extra hoc vnicum sal nostrum quod Mercurius est, laborant in herbis, animalibus, lapidibus, & mineris, excepto sole & lunâ nostra quæ obducta est sphaera Saturni. Et qui optatum desiderat finem, sciat conuersionem elementorum, & leuia facere ponderosa, & Spiritus facere non Spiritus; tunc non laborabit in re extranea: ignis est regimen, quicquid fit igne fit; vt sufficienter in præceden-

cedentibus, & hic conclusionis loco, fatis dictum est. Vale lector beneuole, & hisce per experientiam meam verificatis laboribus diu, ad nominis Diuini gloriam, animæ tuæ salutem, proximique commodum, perfructuere.

AD FILIOS VERITATIS

PREFATIO IN ÆNIGMA

Philosophicum.

IAM vobis, filij scientiæ, è scarutrigine vniuersalis fontis detexi omnia, vt nil sit amplius residuum. Nam in præcedentibus meis Tractatibus naturam per exempla sufficienter explicui: Theoricam & praxin quantum fas fuit manifestauit. Sed ne quis de Laconismo conqueri possit, quodd ali- quid omiserim, totam artem ænigmaticè adhuc vobis describam; vt videatis quo- usque Dei ductu peruenerim. Infiniti sunt libri de hac arte tractantes; vix in vilo re- perietis veritatem eatenus vobis patefa- ctam: quod hanc ob causam præstare vo- lui, quia cum multis Philosophorum scri- pta se bene intelligere putantibus sermo-

nem contuli ; sed deprehendi illós eadem scripta longè subtilius explicare quàm natura, quæ simplex est, requirerat : imò omnia mea dicta veridica , ipsis semper alta sapientibus , videbantur nimium vilia & incredibilia. Aliquoties accidit ut quibusdam de verbo ad verbum artem insinuarem sed nequaquam assequi potuerunt , non credentes aquam in mari nostro esse, & tamen Philosophi videri volebant. Cum ergo verba mea ore natus dicta non potuerint intelligere, non timeo (uti alij Philosophi timeunt) ut quis tam facile concipere possit ; Donum est, Dei dico. Verum quidem est, si in studio Chemicò requireretur subtilis ingenij perspicacitas ; & res eiusmodi esset ut ab oculis vulgi posset conspici ; satis apta vidi illorum ingenia ad indaganda talia : sed vobis dico ut sitis simplices, & non nimium prudentes, donec arcanum inueneritis, quo habito necessario aderit prudentia ; tunc vobis non deerit libros infinitos scribendi facilitas : quod longè facilius erit illi qui in centro est , & rem videt , quàm huic qui in circumferentia ambulat , & nil præter auditum habet. Omnium rerum materiam secundam lucidissime descriptam habetis :
sed

sed hac vobis commendo cautelam, quod si ad arcanū hoc pervenire volueritis, scitote quod in primis Deus orandus, postea proximus amandus sit: denique nolite vobis res adeo subtiles imaginari, de quibus natura nil scit; sed manete, manete inquam in via naturæ simplici; quia in simplicitate rem citius palpare, quam eandem in subtilitate videre poteritis: nolite in lectione meorum scriptorum semper inhaerere syllabis, sed legendo utique considerate naturam, & eiusdem possibilitatem. Antequam verò ad opus vos accingatis, imaginemini diligenter quid quaeratur, & quis sit intentionis vestrae scopus ac finis: nam multo melius est cerebro & imaginatione prius discere quam manu & sumptibus. Et hoc vobis dico, quod opus est rem quaerere aliquam, quæ occulta est, ex qua fit (mirum modo) talis humiditas quæ aurum sine violentia seu strepitu solvit, imò ita suaviter & naturaliter sicuti glacies aquæ calidæ beneficio liquescit: si hoc inuenistis, habetis rem ex qua aurum à natura productum est: & quamvis omnia metalla, & res omnes ex illa ortum habeant, nil tamen ita amicitur ei sicut aurum; nam alijs rebus adhæret im-

puritas, auro autem nulla, propterea instar matris est ipsi. Et sic finaliter concludo; si hisce meis scriptis & admonitionibus cauti esse non vultis, habetote me, bene de vobis mereri cupientem, excusatum: feci fideliter quantum licuit, sicuti bonæ conscientiæ virum decet. Si quæritis quis sim, Cosmopolita sum: si me nostis, & boni ac honesti viri esse desideratis, tacebitis: si me non nostis nolite de me inquire, nulli mortalium enim quandiu vixerò plus a me reuelabitur quam hoc publico scripto factum est. Credite mihi si non essem eiusmodi status ac conditionis homo sicut sum, nil mihi solitaria vita foret iucundius, vel cum Diogene sub dolio delitescere: video enim omnia quæ sunt vanitatem esse, fraudem & avaritiam inualuisse ubi omnia venalia sunt, & iniquitatem virtutem superasse: futuræ vitæ meliora præ oculis video, hisce gaudeo. Iam non miror, ut antea feci, cur Philosophi habita tali medicina non curarunt abbreviare dies suos; quia omni Philosopho ita est præ oculis vita sequens sicuti in speculo apparet tibi tua propria facies. Quod si tibi Deus dabit optatum finem, postea credes mihi, nec te reuelabis mundo. P A-

P A R O B O L A

S E V

*ENIGMA PHILOSOPHICVM,
Coronidis & superadditamenti loco
adjunctum.*

EVENIT aliquando cum per tot annos vitæ meæ nauigare à Polo Arctico ad Polū Antarcticum, ut singulari Dei nutu eicerer ad littus magni cuiusdam maris: & licet maris illius mūdi aditus & proprietates optimè cognitās & perspectas haberē, nihilominus inscius fui an etiam in illis oris generaretur pisciculus ille Echeneis, quem tot magnæ & paræ conditionis homines hætenus tam sollicitè quæsierunt. Dum autem in littore Melosynas hinc indè nantes cum nymphis conspicio, fessus etiam à præcedentibus laboribus, & cogitationibus varijs grauatus, ab aquarum murmure somno corripior: & dum suauiter obdormisco, occurrit mihi in somnis visio mirabilis. Video è mari nostro venerandæ canitie Senem Neptunum cum tridēte egre-

dientem, qui me post amicam salutationem in Insulam deducit amœnissimam. Hæc Insula pulcherrima versùs Austram sita erat, ac rebus omnibus ad hominis necessitatē, & ad eiusdem delitias spectantibus refertissima: Virgilij Campus Elysus vix cum illa potuisset comparari. Totum insulæ lictus vndique virentibus myrtis, cupressis ac Ro-remarino cinctum erat. Prata virentia variegatis floribus tecta, iucundissimo aspectu, suauissimè redolebant. Colles Vineis, Oleis, & Cedris miro modo decorati erant. Nemora Arantiorum & Limoniorum arboribus refecta. Viæ publicæ laurorum ac Granatorum arboribus, singulari artificio intertextis, vtrinque contra gratissimam peregrinantibus præbebant umbram. Ut paucis dicam, quicquid in toto mundo est ibi videbatur. Inter ambulandum monstrabantur mihi à dicto Neptuno sub aliqua reptantibus duæ illius insulæ mineræ, Auri & Chalybis. Non longè illinc deducor ad pratum, in quo peculiaris Hortus varijs & spectatu dignissimis arboribus plantatus erat. Inter complures Arbores autem ostendit mihi septem Arbores nominibus insignitas;

guitas ; ac inter has duas præcipuas alijs eminentiores obseruauj, quarum vna ferebat fructum instar Solis lucidissimi & fulgentissimi, & folia eius erant instar Auri. Altera verò producebat albissimos Lilijs candidiores fructus, & folia eius erant sicut Argentum finum : Vocabantur autem hæc Arbores à Neptuno, vna Solaris Arbor, & altera Lunaris. Et quamuis in hac insula omnia ad nutum essent, vnicum tamen ipsi dederat : Aqua non habebatur nisi magna cum difficultate. Erant quidem multi qui partim tentabant illuc Aquam Fontis per canales deducere, partim etiam ex varijs rebus eliciebant : sed frustraneus erat attentus labor ; quia illic locorum nullo poterat haberi medio ; & si habebatur, inutilis tamen fuit & venenosa, nisi è radijs Solis vel Lunæ, quod pauci præstare potuerunt, & qui in hoc perficiendo fortunam habuit propitiam, nunquam vltra decem partes potuit attrahere ; erat enim eiusmodi Aqua mirabilis : & crede mihi quod oculis meis viderim, & palparim Aquæ illius niueum candorem ; & dum illam aquam contempler valdè miratus sum. Interim fatigatus illa consideratione euauit coram oculis

lis meis Neptunus, & apparet mihi vir magnus, cuius fronti nomen Saturni erat inscriptum. Hic accepto vase hauriebat Aquæ partes decem; & statim de fructu Arboris Solaris accepit & imposuit; & vidi fructum Arboris consumi & resolui instar glaciei in Aqua calida. Quæsiui ex illo; Domine, video rem mirabilem, Aquam esse ferè ex nihilo; video fructus Arboris in illa adeò suavi calore consumi, ad quid ista? At ille mihi gratiosè respondit. Fili mi, verum est quod res hæc est mirabilis; sed ne mireris, ita enim oportet esse. Nam hæc Aqua est Aqua vitæ, habens potentiam fructus arboris huius ita meliorare ut postea, non plantatione aut insitione, sed solo suo odore faciat sibi cæteras sex arbores uniformes. Insuper hæc Aqua est huic fructui instar fœminæ; in re nulla possunt arboris huius fructus putrescere nisi in hac Aqua: Et licet fructus per se sit mirabilis, & res pretiosa; attamen si in hac Aqua putrescit, gignit ex hac putrefactione Salamandram in igne perseverantem, cuius sanguis omni Thesauro pretiosior est, habens facultatem sex arbores, quas hîc vides, fertiles reddere, illarumque fructus melle dulciores

ciōres proferre. At ego petij, Domine, quomodo fit istud? Dixi tibi Arboris Solaris fructus esse viuos, dulces; at vbi nunc vnus saltem ex illo saturatur, quando in hac aqua coquitur possunt postea mille ex eo saturari. Quæsiui porrò, Domine, coquiturne igne forti, & quamdiu? At ille, Aqua ista habet intrinsecum ignem, & si iuuatur calore continuo, comburit tres partes corporis sui cum hoc corpore fructus, & non remanabit nisi pars minutissima, quæ vix imaginari potest, sed in summa virtute; coquitur sagaci ingenio Magistri septem mensibus primò, postea decem: Sed interea apparent res variæ, & semper in die quinquagesimo plus vel minus. Adhuc interrogauī: Domine, nonne potest etiam in alijs aquis coqui hic fructus, vel additurne illi aliquid? Respondit: Non est nisi hæc vna Aqua quæ utilis est in hac regione vel insula: nulla etiam alia Aqua potest penetrare poros huius pomi nisi hæc: & scito Arborem Solarem etiam ex hac Aqua ortam, quæ ex radijs Solis vel Lunæ vi magnetis extracta est: Propterea inter se magnam habent concordiam: sed si aliquid peregrini ipsi adderetur non posset id præ-

stare quod facit per se. Relinquenda igitur per se, nihilq; ei addatur, nisi hoc pomum: Post decoctionem enim est fructus immortalis vitam habens & sanguinem, qui sanguis omnes arbores steriles facit portare fructus eiusdem Naturæ cum pomo. Rogavi ulterius: Domine, Hauriturne Aqua hæc alio modo, vel habeturne vbique? Et ille, In omni loco est, & nemo sine ea vivere potest; hauritur miris modis, sed ista est optima quæ extrahitur vi Chalybis nostri qui inuenitur in ventre ARIETIS. Dixi: Ad quid utilis? Respondit, Ante debitam coctionem est summum venenum; sed post coctionem conuenientem summa est medicina, & dat viginti nouem grana sanguinis; quodlibet autem granum octingentos sexaginta quatuor suppeditabit tibi fructus Arboris Solaris. Quæsiui; Nonne ulterius meliorari potest? Teste scriptura Philosophica, ait, primùm ad decem, postea ad centum, deinde ad mille, & decem millia &c. potest exaltari. Instabam; Domine mi, noueruntne multi istam Aquam, & habetne nomē proprium? Ille clamabat palam, dicens: Pauci nouerunt, sed omnes viderunt, & vident, & amant:

amant : habet nomina , sed multa & varia ;
et nomen proprium eius est Aqua maris
nostri , Aqua vitæ non madefaciens manus.
Petij adhuc : Vtuntur ne ea alij ad res alias ?
Vtitur ea , ait , omnis creatura , sed inuisibi-
liter. Nascitur ne in ea aliquid ? interroga-
ui. At ille : Ex ea fiunt res omnes in mundo ,
& in ea viuunt ; sed in ea propriè nihil est ,
sed est res quæ se miscet omni rei. Quæsi-
ui. Estne sine hoc Arboris fructu utilis ? Ad
hoc dixit : In hoc opere nequaquam ; siqui-
dem non nisi in solo hoc Arboris Solaris
fructu melioratur. Incepi rogare , Domine
quæso nomina mihi illam tam manifesto
nomine vt nullum possim amplius habere
dubium. At ille sublata voce clamauit , vt
me è somno excitaret ; ideo non amplius
poteram quærere , nec ille vltèrius mihi
respondere voluit , nec ego tibi plura di-
cere possum. Contentus esto hisce , & cre-
de quòd non est possibile lucidius loqui :
Nam si hæc non percipis , nunquam alio-
rum Philosophorum libros assequeris. Post
Saturni insperatù ac subitaneum discessum
nouus me sopor inuasit , & denuò mihi for-
ma visibili apparet Neptunus : Præsentem
in Hortis Hesperidum congratulatur felici-

E

ratem, monstrando mihi speculum, in quo totam Naturam detectam vidi: Post varios vtrò citroq; commutatos sermones gratias ipsi pro exhibitis beneficijs ago; quòd, suo videlicet ductu, non solum hunc amœnissimum Hortum ingressus fuerim, verùm etiam in optatissimum Saturni colloquium venerim. Sed quia propter improuisum Saturni discessum difficultates aliquæ quærrendæ & inuestigandæ adhuc restarent, rogavi enixè vt hac ex optata occasione mihi scrupulum eximeret. His autem verbis illum compello, Domine, legi libros Philosophorum affirmantium generationem omnem fieri per marem & foeminam, & tamen solum fructum arboris Solaris vidi in somnijs Saturnum Mercurio nostro imponere; credo etiam tibi vt Domino Maris huius quòd ista benè scias; responde quæstioni meæ, quæso? At ille, Verum est, filii; omnis generatio fit in mare & foemina; sed, propter distractionem trium Naturæ regnorum, alio modo nascitur Animal quadrupes, alio modo vermis: Licet enim vermes habeant oculos, visum, auditum, & reliquos sensus, tamen per putrefactionem producantur, & eorum locus vel terra in qua

qua putrescunt foemina est. Ita in opere Philosophico mater est huius rei repetita toties illa Aqua tua, & quicquid ex ea nascitur, more vermium per putrefactionem nascitur; Ideo Philosophi Phoenicem & Salamandram creant. Si enim e duorum corporum conceptione fieret esset res mortuobnoxia: at quia se tantum reuiuificat, destructo corpore priori; emicat aliud incorruptibile. Siquidem mors rerum nil aliud est quam separatio vnus ab altero. Et in hac Phoenice ita fit, quod se vita a corpore corruptibili per se separat. Insuper quæsiui: Domine mi, suntne diuersæ res rerum vel compositio in hoc opere? At ille: Vnica res est, cui non miscetur aliquid aliud præterquam Aqua Philosophica tibi in somno aliquoties manifestata, quæ in decuplo esse debet ad vnâ corporis partem. Et firmiter ac indubitatè credas, fili, quæ per somnia in hac insula, pro more regionis, tibi à me & à Saturno fuerunt patefacta nullo modo esse somnia, sed purissimam veritatem, quam experientia vnica rerum Magistra tibi DEI assistentia detegere poterit. Vtèrius quærentem sine responso post valedictionem discedens, me à somno ex-

citatum in desideratam Europæ regionem
sistit. Et ita tibi etiam, amice Lector, satis
hactenus à me dictum sufficiat. Vale.

Soli Triuno Laus & Gloria.

DIALOGVS

MERCVRII,
ALCHEMISTÆ

ET NATURÆ.

IN illo tempore conuenerunt Chemistæ,
& consilium fecerunt, quomodo LAPI-
DEM PHILOSOPHORVM facere ac præ-
parare deberent, & sic per vota quilibet
suam opinionem vt diceret constituerunt.
Et concursus ille fuit sub dio in prato quo-
dam, die serena quadam. Et multi con-
cordarunt Mercurium esse illius primam
materiam, alij Sulphur, alij alia. Sed de
Mercurio maxima illorum fuit opinio, præ-
sertim ex dictis Philosophorum, quoniam
illi

illi pro vera materia prima habent, & etiam pro prima materia Metallorum : clamant enim Philosophi : NOSTER MERCURIUS &c. Et cum ita inter se certarent laboribus varijs, (quilibet enim illorum expectabat cum desiderio & lætitia conclusionem) surrexit interim tempesta maxima cum procellis, nimbis, & vento inaudito, qui illam congregationem dispersit in varias prouincias, quemlibet seorsim sine coniunctione. Quilibet tamen illorum impresensibi qualis debebat esse illius disputationis finis. Cœpit igitur quilibet labores suos sicut prius, vnus in hac, alter in alia re, quærentes LAPIDEM PHILOSOPHORVM, & hoc fit hucusque sine cessatione. Vnus vero illorum memor disputationis, quod necessario in Mercurio quærendus sit Lapis Philosophorum, dixit ad se : Eriam si non exacta conclusio : tamen in Mercurio laborabo, faciámque ego conclusionem factam lapide benedicto ; erat enim homo qui semper secum solebat loqui, sicut solent Alchemistæ. Cœpit igitur legere Libros Philosophorum, & incidit in Librum Alani qui de Mercurio tractat, & sic factus est ille Alchemista Philosophus, sed sine con-

clusione. Et accepto Mercurio cœpit laborare ; posuit illum in vitrum , & dedit ignem , Mercurius sicut solet , euaporauit. Alchemista miser nesciens naturam , vxorem suam verberauit dicens : nemo huc venire potuit præter te , Tu mihi accepisti Mercurium ex vitro. Vxor flendo se excusat , dicitque tacite Marito : Facias tu mercedem ex his. Accepit Alchemista Mercurium denuo , & iterum imposuit vasi , & ne vxor acciperet custodiebat illud. Sed Mercurius suo modo iterum euaporauit. Alchemista recordatus , quod materiam primam lapidis Philosophorum volatilem esse oporteat , gauisus est valde , sibi omnino persuadens non se iam posse falli , habita hac materia : cœpit iam audacter Mercurium tractare , didicit postea illum sublimare , calcinare miris modis , iam salibus , iam sulphure , iam metallis , iam mineris , iam sanguine , iam crinibus , iam aquis fortibus , iam herbis , vrina , aceto , sed nihil potuit inuenire ad propositum suum : nihil in orbe intactum reliquit , cum quo non tractasset bonum Mercurium. Et cum omnino nihil proficere posset , incidit in hoc dictum , *quod in sterquilinio inuenitur*. Cœpit Mercurium

curium cum stercorebus varijs tractare, simul & seorsim: Et cum ita fatigatus fuisset, & plenus cogitationum, obdormiuit. Et in somnis apparuit illi visio: venit ad illum Vir senex qui salutauit illum & dixit: Amice quid contristaris? Respondit, Libenter vellem facere Lapidem Philosophorum. Tunc ille, Amice ex quibus vis facere Lapidem Philosophorum? *Alchemista*. Ex Mercurio Domine. *Senex*. Ex quali autem Mercurio? *Alch*. Non est nisi vnus Mercurius. *Sen*. Verum est vnum esse Mercurium, sed variatum varijs locis; vna pars purior altera. *Alchem*. O Domine, Ego illum scio purgare oprime aceto & sale, nitro & vitriolo. *Senex*. Dico tibi, hæc purgatio non est vera, nec Mercurius sic verus est: alium enim Mercurium habent Viri sapientes, aliamq; eius purgationem, & sic euauit. Excitatus è somno *Alchemista*, cogitabat qualis esset illa visio, cogitabat qualis esse deberet ille Mercurius Philosophorum: nihil potuit excogitare aliud quàm hunc suum Mercurium vulgi. Sed tamen desiderabat vt cum illo sene longius loqui potuisset: laborauit tamen assiduè, iam & in stercorebus animantium, & puerorum, postea &

in suo proprio stercore laborare cæpit. Et quolibet die in locum ubi visionem vidit ibat, ut senem illum iterum alloqui posset: interdum simulabat somnum, clausis oculis iacebat expectando senem. Sed cum venire nollet putabat illum timere, neque credere quod dormiret, iurabat ergo dicens: Mi Domine Senex, noli timere, certè ego dormio; respice oculos si non credis: Et miser ille Alchemista, post tot labores & consumptionem bonorum suorum, iam & in delirium cadebat, semper de illo sene cogitando. Et ex illa fortissima imaginatione apparuit illi phantasma per somnum, in forma illius senis, & dixit illi: Noli desperare amice; Mercurius tuus bonus est, & Materia tua, sed si tibi non vult obedire, coniures illum, ne sit volatilis; Tamen & serpentes solent coniurari, quare & non Mercurius? & sic discedere voluit senex. At Alchemista ab illo petijt dicens: Domine expecta, & præ clamore excitatus est miser, tamen non sine magna consolatione. Accipit postea vas plenum Mercurio, & cœpit illum miris modis coniurare, sicut illum docuit somnium. Et recordatus est verborum senis, quod dixerit: *Serpentes coniurantur,*

xantur, & Mercurius pingitur cum serpentibus, cogitavit, certè sic debet coniurari sicut serpens. Et accepto vase cum Mercurio cœpit dicere: Vx vx, OSTAS &c. Et ubi debuit esse nomen serpentis, Mercurij posuit dicens. Et tu Mercuri nequissima bestia, &c. Ad quæ verba Mercurius cœpit ridere, & loqui ad Alchemistam dicens. Quid vis quod me turbas mi Domine Alchemista? *Alchem.* Oho, iam me vocas Dominum quando tibi viuum tango, iam tibi inueni frænum, expecta parum, mox meam cantilenam canes, & cœpit ad illum strenuè loqui, quasi cum ira, Tu ne es ille Mercurius Philosophorum? *Merc.* (quasi timeret respondit:) Ego sum, mi Domine, Mercurius. *Alchem.* Quare ergo mihi obedire noluisti? nec te fixare potui? *Mercur.* O magnifice Domine, rogo parce mihi misero? nesciui enim quod sis tantus Philosophus. *Alchem.* Nõne hoc sentiebas ex meis laboribus, cum ita Philosophicè tecum procedebam? *Merc.* Ita est mi Domine magnifice, attamen occultare me volui, sed video miser quod me occultare non possum coram Domino meo magnifico. *Alchem.* Iam ergo nosti Philosophum?

Merc. Maximè mi Domine, video dominationem vestram magnificam Philosophum esse excellentissimum. *Alchem.* (Lætus in corde suo dicit,) Certè ego iam inveni quod quæsiui. Iterum ad Mercurium dicit voce terribili : Nunc Eia, ergo esto obediens, aliàs non bene tecumerit. *Merc.* Libenter mi Domine, si tantum possim : nam iam debilis valde sum. *Alchem.* Quid iam te excusas ? *Merc.* Non, mi Domine, sed languesco. *Alchem.* Quid tibi nocet ? *Merc.* Alchemista mihi nocet. *Alch.* Quid tu adhuc me rides ? *Merc.* O Domine non, de Alchemista loquor, tu autem Philosophus es. *Alchem.* O bene, bene, ita est. Sed quid fecit Alchemista ? *Merc.* O mi Domine multa mala fecit mihi, nam commiscuit me miserum rebus mihi contrarijs, vnde non possum pervenire ad vires meas, & sum ferè mortuus : cruciatus enim sum usque ad mortem ferè. *Alchem.* O dignus es istis, quia es inobediens. *Merc.* Numquam inobediens fui alicui Philosopho, sed ex natura mihi est ridere stultos. *Alchem.* Et de me quid sentis ? *Merc.* O Domine tu es Vir magnus, Philosophus maximus, tua magnitudine excellis Hermetem. *Alch.* Certè
ita

ita est, ego sum vir doctus, sed me nolo laudare ipse, sed & vxor mea dixit mihi quod ego sum valde doctus Philosophus, illa hoc cognouit in me. *Merc.* Credo facile: nam tales oportet esse Philosophos qui præstantia prudentia & labore insaniant. *Alchem.*

Alchem. dicas mihi ergo quid faciam tecum? quomodo ex te faciam Lapidem Philosophicum? *Merc.* O mi Domine Philosophus ego nescio. Tu es Philosophus, ego Seruus Philosophorum, quod illi ex me facere volunt faciunt, ego illis in quantum possum obsequio. *Alchem.* Tu mihi dicere debes quomodo tecum procedere debeo, & si ex te facere possum Lapidem Philosophicum.

Merc. Si scis facies, si verò nescis nihil facies: à me nihil addisces si prius nescis, mi Domine Philosophus. *Alchem.* Tu mecum colloqueris, sicut cum aliquo simplici homine, fortasse ignoras quod ego apud magnos Principes laboravi, & apud illos Philosophus fui. *Merc.* Facile credo mi Domine, nam ista optimè scio, adhuc sordeo ex huius laboris mixtura. *Alchem.* Dic ergo mihi. Tu es Mercurius Philosophorum? *Merc.* Ego sum Mercurius, si autem sum Philosophorum te scire oportet. *Alchem.*

Dic mihi solummodo si tu es verus Mercurius, vel si est alius. *Merc.* Ego sum Mercurius, sed est & alius. Et sic evanuit. Alchemista clamat & loquitur, sed nemo respondet illi. Et cogitans inter se dicit: Verè ego sum vir optimus, mecum locutus est Mercurius, certè me amat: & incœpit Mercurium sublimare, distillare, calcinare, turbizare, præcipitare, solvere miris modis & aquis varijs, sed vt prius frustra conatus est, inaniter consumpsit sumptus & tempus. Quapropter tandem incipit maledicere Mercurio, & Naturam blasphemare quod creauerit illum. Natura verò cùm audiuit ista, vocavit Mercurium ad se, & dixit illi: Quid tu fecisti huic? quid mihi maledicis propter te, & blasphemas me? cur non præstas quod debes? Sed Mercurius modestè se excusat. At Natura iubet vt sit obediens filijs doctrinæ quærentibus se: Mercurius promisit se id præstiturum, aitq;: Mater Natura, sed stultis quis satisfaciet? Natura subridens discessit: Mercurius verò iratus Alchemistæ, etiam ad suum locum vadit. Post aliquot dies incidit in mentem Alchemistæ quod in laboribus suis aliquid omiserit: iterum ad Mercurium recurrit, & illum

tum cum stercore porcino commiscere constituit. Sed Mercurius iratus quod illum sinistrè coram Natura Matre accusauerat, ad Alchemistam ait : Quid tu stulte ex me habere vis ? cur me accusasti ? *Alchem.* Tunc es ille quem ego desideravi videre ? *Merc.* Ego sum , sed nemo me cœcus videre potest. *Alchem.* Ego non sum cœcus. *Merc.* Maximè cœcus es, nam teipsum non vides, quomodo ergo me videre debes ? *Alchem.* O iam superbus es , ego tecum modeste loquor , & tu ita me contemnis : nescis fortasse quod ego apud multos Principes laborauerim , & apud illos Philosophus fuerim. *Merc.* Ad Principum aulâs stulti concurrunt , illic enim honorantur , & præ cæteris bene habent ; fuisti tu etiam apud aulam. *Alchem.* O tu es diabolus , & non bonus Mercurius , si tu ita vis loqui cum Philosophis : nam & prius ita me seduxisti. *Merc.* Nostine tu Philosophos ? *Alchem.* Ego ipse sum Philosophus. *Merc.* Ecce nobis Philosophus (subridens dicit : & cœpit cum illo ulterius loqui , dicens) mi Philosophe , dic ergo mihi quid quæris , & quid vis habere ? facere quid cupis ? *Alchem.* Lapidem Philosophorum. *Merc.* Ex qua igitur ma-

teria vis illum facere ? *Alchem.* Ex Mercurio nostro. *Merc.* O mi Philosophhe, tunc ego discedam, quia non sum vester. *Alch.* O tu es non nisi Diabolus, & vis me seducere. *Merc.* Certè mi Philosophhe, tu mihi es Diabolus non ego tibi : nam tu pessimè me tractasti more diabolico. *Alchem.* O quid audio. Certè hic est Diabolus : nam ego omnia secundum Philosophorum scripta facio, & scio eptimè laborare. *Merc.* Optimè scis : nam & magis facis quàm scis & legis : Philosophi enim dixerunt naturam naturis miscendam, & extra naturam nihil iubent ; tu verò iam me cum omnibus fere rebus sordidissimis, & stercoreibus misces. *Alchem.* Ego nihil facio extra naturam : sed semino semen in terram suam, sicut Philosophi dixerunt. *Merc.* Seminas me in sterco, & tempore messis ego evanesco, tu vero sterco metere soles. *Alch.* Tamen sic Philosophi scripserunt, quod in sterquilinio materia illorum quæri debeat. *Merc.* Verum est quod illi scripserunt, & tu ad syllabam intelligis, & non eorum sensum & mentem. *Alchem.* Nunc video quod tu es Mercurius fortassis ; sed non vis obedire mihi. Et cœpit illum iterum coniurare, dicens :

VX VX.

VX VX. Sed Mercurius ridens respondit : Nihil proficies , mi Amice. *Alchem.* Non frustra de te dicunt quod mirabilis es, & inconstans ac volatilis. *Merc.* Tu me dicis esse inconstantem, hoc tibi sic soluo. Constantis ego sum constanti artifice ; fixus fixo animo : sed tu , & tui similes inconstantes sunt , vagantes ex vna re in aliam, ex vna materia in alteram. *Alchem.* Dic ergo mihi , si tu es ille Mercurius de quo Philosophi scripserunt , quem cum sulphure & sale omnium rerum principium dixerunt , an verò alius querendus ? *Merc.* Certe fructus ab arbore non procul cadit , sed ego meam gloriam non quero : sum idem qui fui sed anni mei diuersi sunt. Ab initio iuuenis fui tamdiu quamdiu fui solus , sed iam senior sum , sed idem qui fui ante. *Alchem.* Iam mihi places, quod iam senior sis : ego enim semper talem quæsiui qui sit maturior & fixior , vt eò facilius cum illo conuenire possim. *Merc.* Frustrà me visitas senem, qui me non nosti in iuuentute. *Alchem.* Nonne ego te noui, qui te semper miris modis tractaui, vt tu ipse dixisti ? & adhuc non desinam donec perficiam Lapidem Philosophorum. *Merc.* O me miserum ! quid

fim facturus ? qui fortasse iterum cum ster-
 coribus miscebor, iam crucior denuo. O me
 miserum ! rogo te ô Domine Philosophè ;
 noli me tantum porcino stercore miscere :
 nam aliàs iam peribo , foetore enim hoc
 cogor meam mutare formam. Et quid vis
 vt amplius faciam ? nonne satis crucior à
 te ? nonne obedio tibi ? nonne misceo me
 rebus quibus tu vis ? nonne sum sublimis ?
 nonne præcipitatus ? nonne Turbit ? non-
 ne Amalgama ? nonne masca ? quid iam
 magis à me cupis ? meum corpus iam ita fla-
 gellatum est, iam sputatum vt lapis mei pos-
 sit misereri : ex me habes lac , ex me car-
 nem , ex me sanguinem , ex me butyrum ,
 ex me oleum , ex me aquam , & quod vn-
 quam metallorum aut mineralium id præ-
 stare possit quod ego solus ? & non est mise-
 ricordia mecum. O me miserum! *Alchem.*
 O ho non nocet tibi , tu es nequam , licet
 te quouis modo inuertas , tu non mutas te ,
 nisi formam tibi fingis , iterum semper redis
 in primam speciem tuam. *Merc.* Ego facio
 sicut tu vis , si vis vt sim corpus , corpus sum :
 si vis vt sim pulvis , pulvis sum. Nescio quo-
 modo me magis humiliare debeam quàm
 cum pulvis & vmbra fio. *Alchem.* Dic ergo
 mihi,

mibi , quis tu es in centro tuo ? & non te
plus cruciabo. *Merc.* Iam cogor tecum ex
fundamento loqui. Si vis potes me intel-
ligere : formam meam vides , de hoc tibi
non est opus. Sed quod de centro meo in-
terrogas , centrum meum est cor omnium
fixissimum , immortale , & penetrans : in
illo est requies Domini mei , ego vero ipse
sum via & cursor , peregrinus & domesti-
cus , fidelissimus sum omnibus meis socijs ,
non relinquo comitantes me ; cum illis ma-
neo , cum illis pereor. Sum corpus immor-
tale : morior quidem cum occidor , sed ad
iudicium coram sagace iudice resurgo. *Al-*
chem. Ergo tu es Lapis Philosophorum ?
Merc. Mater mea talis est , ex illa nascitur
artificialiter vnum aliquid , frater vero meus
in arce habitat , in velle suo habet quod
Philosophus vult. *Alchem.* Es ne tu senex ?
Merc. Mater mea genuit me , sed ego senior
sum matre. *Alchem.* Quis Diabolus te po-
test intelligere , cum mihi ad propositum
non respondeas ? semper parabolas dicis.
Dic mihi si tu es fontina de qua Bernardus
Comes Trevisanus scripsit ? *Merc.* Fontina
non sum , sed aqua sum , fontina me circun-
dedit. *Alchem.* Solvitur ne aurum in te cum

aqua sis? *Mercur.* Quicquid mecum est amo, sicut amicum; & quicquid mecum nascitur, huic nutrimentum do; & quicquid nudum est, alis meis tego. *Alchem.* Video ego, quod tecum non est loqui, ego alia quæro, tu alia dicis: si non vis bene respondere, certè iam tecum eo ad labores. *Mercur.* O Domine rogo te, esto mihi misericors; iam libenter dicam quod scio. *Alchem.* Dic ergo mihi, si tu times ignem? *Mercur.* Ego ipse ignis sum. *Alchem.* Et quare igitur ab igne fugis? *Mercur.* Spiritus meus cum spiritu ignis amant se, & quo potest comitatur vnus alterum. *Alchem.* Et quorsum soles ire quando cum igne ascendis? *Mercur.* Scito, omnis peregrinus semper in patriam suam tendit, & quando illuc vnde egressus est venit, requiescit, & semper redit sapientior quàm exit. *Alchemist.* Reuerterisne iterum aliquando? *Mercur.* Reuertor, sed in alia forma. *Alchem.* Non intelligo qui hoc est, neque de igne quidquam. *Mercur.* Si quis ignem cordis mei nouit, vidit ignem (calorem debitum) cibum meum esse: & quo diutius ignem spiritus cordis mei comedit pinguior erit, cuius mors postea vita omnium rerum

rerum est quæcunque in hoc regno sunt ubi ego sum. *Alchem.* Esne tu magnus? *Mercur.* Habes me in exemplum; ex mille guttulis vnus ero, ex vno multa millia guttarum do: & sicut corpus meum est in oculis tuis, si mecum ludere scis, potes me diuidere in tantum in quantum vis; iterum vnus ero: quid igitur spiritus (cor meum) intrinsecè, qui semper ex minutissima parte multa millia profert? *Alchem.* Et quo modo igitur tecum facere oportet, vt ita sis? *Merc.* Ignis sum intus, ignis est mihi cibus; vita verò ignis aër est, sine aëre ignis extinguatur; ignis præualet aëri; propterea non quiesco, nec me erudus potest constringere aër: adde aërem aëri vt sint ambo vnum & teneant pondus, cum igne calido coniunge; temporibus da ad custodiendum. *Alchem.* Quid postea erit? *Mercur.* Subtrahetur superfluum, residuum combures igne, in aquam pones, coques, postea coctum ægrotis in medicinam dabis. *Alchem.* Nihil mihi dicis ad meas quæstiones: Video ego, quod tu me tantum parabolis vis eludere. Vxor, affer stercus porcinum, ego istum Mercurium nouis modis tractabo, donec mihi dicat quomodo Lapis Philosophicus sit fa-

ciendus ex illo. Mercurius auditis hisce, incipit lamentari super Alchemista, vaditque ad matrem Naturam: accusat ingratum laborantem. Natura filio Mercurio credit, qui verax est; ira commota ad Alchemistam venit, & illum vocat; heus tu vbi es? *Alchem.* Quis est qui me vocat? *Natura,* Quid tu stulte cum filio meo agis? cur illi facis tantam iniuriam? cur illum crucias? qui tibi omne bonum facere vult, si tantum intelligere velles? *Alchem.* Quis Diabolus me increpat, tantum Virum & Philosophum? *Natura.* O stulte, plenum superbia stercus Philosophorum, novi ego Philosophos, & omnes Sapientes, quos amo, nam & illi me amant, & omnia mihi faciunt ad placitum: & quo ego non possum, illi me iuuant. Vos autem Alchemistæ, ex quorum ordine tu quoque vnus es, absque meo scitu, & consensu; imò omnia contraria mihi facitis: propterea vobis etiam contrarium euenit. Putatis quod bene filios meos tractetis, sed nihil perficitis: & si rectè considerare velitis, non vos illos tractatis, sed illi vos tractant: nam vos nihil ex illis facere potestis neque scitis, illi vero ex vobis, quando volunt, faciunt

ciunt stultos. *Alchem.* Non est verum, ego etiam sum Philosophus, & scio laborare bene. Fui ego apud Principem non vnum, & fui apud illos Philosophus, quod & vxor mea scit, etiam iam nunc habeo librum manuscriptum, qui erat aliquot centum annis in muro quodam occultus, iam certò sciam facere Lapidem Philosophorum, & etiam hisce diebus reuelatum est mihi per somnium. O ego soleo vera somnia habere: Vxor tu scis. *Natura.* Facies sicut fecerunt alij tui collegæ, qui in principio omnia sciunt & scire se putant, in fine verò nihil. *Alchem.* Tamen alij exte (si tu es vera Natura) solent facere. *Natura.* Verum est, sed solummodo hi me nouerunt, qui pauci sunt. Qui me verò nouit non cruciat filios meos, neque me impedit, sed mihi facit ad placitum, & augmentat bona mea, & filiorum meorum corpora sanat. *Alchem.* Tamen & ego sic facio. *Natura.* Tu mihi contraria omnia facis, & contra meam voluntatem cum filijs meis procedis: vbi deberes reuiuificare, tu occidis: vbi figere, tu sublimas: vbi calcinare, tu distillas; præsertim hunc mihi obedientissimum filium Mercurium, quem tot corrosiuis aquis,

tot venenosis rebus crucias. *Alchem.* Tunc ego sic procedam cum illo suauiter per digestionem solummodo. *Natura.* Bene est si scis, sin minus, non illi, sed tibi nocebis ipse, & sumptibus tuis: nam idem est illi; ita cum stercore se miscet sicuti cum eodem gemma, semper bona est, & stercus illam non minuit, etiamsi in illud proijciatur, quando lauatur eadem est gemma quæ fuit antea. *Alchem.* Sed ego libenter scirem facere Lapidem Philosophicum. *Natura.* Ergo non sic filium meum tractato: scito enim quod ego multos filios & filias habeo, & adsum præsto quærentibus me, si sunt digni. *Alchem.* Dic ergo mihi, quis est iste Mercurius? *Natura.* Scito quod est mihi vnus tantum talis filius, vnus ex septem est, & primus est; ipse quoque omnia est, qui vnus tantum erat; nihil est, & numerus eius integer est; In illo sunt quatuor Elementa, qui tamen non est Elementum; Spiritus est, qui tamen corpus habet; Vir est, & tamen vices fæminæ agit; puer est, & viri arma gerit; animal est, & tamen alas auis habet; Venenum est, & tamen lepram curat; vita est, & tamen omnia occidit; Rex est, alter tamen possidet eius regnum; fugit

fugit cum igne , & tamen ex illo paratur ignis ; aqua est , & non madefacit ; terra est , & tamen feminatur ; aër est , & viuit aqua. *Alch.* Iam video ego quod nihil scio , sed non audeo dicere : nam perderem bonam existimationem , & vicinus meus non impenderet amplius in me , si sciret quod ego nihil sciam : ego tamen dicam quod scio certè , aliàs nemo vel panem mihi daret : multi enim illorum sperant à me multa bona. *Natura.* Et si in longum pertrahes , quid postea erit ? interim & vicini quilibet repetent suos sumptus à te. *Alchem.* Alam spe omnes quousque potero. *Natura.* Et tandem quid vltimo ? *Alchem.* Tentabo tacitè varios labores : si succedet solutam ; sin minus ibo in aliam provinciam , & hoc idem agam. *Natura.* Et postea quid erit ? *Alchem.* Ha ha ha , sunt multæ provinciæ , multi quoque auari , quibus magnam copiam promittam auri , idque breuissimo tempore , & sic dies diem sequetur , interim aut Rex , aut Asinus morietur , aut Ego. *Natura.* Laqueus meritò tales Philosophos manet : apage te , & finem tibi , & tali tuæ philosophiæ , mala cruce quàm ocyssumè impone : hoc enim vnico consilio nec mihi , nec proximo , nec tibi ipsi fraudi eris.

NOVI
LUMINIS CHEMICI
TRACTATUS ALTER
DE
SULPHURE.

Authoris anagramma

ANGELVS DOCE MIHI IVS.

PRÆFATIO.

*V*M mihi non liceat, Lector beneuole, apertius quàm alij veteres Philosophi scripserunt scribere; fortasse scriptis meis non eris contentus: Præsertim cum tot Philosophorum libros alios præ manibus habeas: sed crede, nec mihi etiam libros conscribere opus est, quia ex illis nec commodum, nec vanam ostentationem quaero; ideo nec quis sum euulgare cupio. Ea quæ tuæ utilitati iam in publicum tradidi magis quam satis esse mihi videbantur; reliqua ad Harmoniam, ubi de rebus naturalibus copiosè proposui, releganda destinaui: attamen hortatu amicorum & hunc tractatum de Sulphure conscribere debui; in quo an ad priora addere aliquid opus est nescio. Imò neque hic etiam, si tibi tot Philosophorum scripta nō satisfaciunt, satisfaciet: Et maxime si tibi quotidiana operatio natura non satis exemplo est, nulla exempla inuabunt. Nam si ista quomodo natura operatur maturo iudicio considerares, non opus haberes

beres tot Philosophorum voluminibus : quoniam meo iudicio melius est ab ipso magistro Natura quam a discipulis discere. Satis in praefatione libelli. XII. Tractatum, tum & primo tractatu : ibidem habes quod in arte ista tot & tanti libri reperiuntur ut iam inquirentes magis impediant quam iuuent : & ita esse videtur quoniam scripta Philosophorum ex tam parua schedula Hermetis in tam magnum labyrinthum maxime erroneum excreuerunt, & in dies ad Eclipsim declinant : Et hoc non nisi ab inuidis scientibus factum esse credo, cum ignorans nesciat quid addi vel subtrahi debeat, nisi forte auctoris manus non bene legi possit. Si in aliqua scientia multum iuuat aut nocet si unum verbum deest vel superat, illud maxime in ista. Ad exemplum : scriptum est in loco uno : Postea has aquas simul misceas, alter addidit non ; parum quidem addidit & nihilominus totum caput contrarium fecit. Studiosus tamen diligens sciat apem etiam ex venenosis herbis mel colligere ; si enim ad possibilitatem natura lectionem dirigit, facile Sophismata superabit : & tamen legere non desinat, quia liber librum aperit. Sed ego ita intellexi, quod libri Geberi Philosophi, & quis scit si non & aliorum auctorum ? veneficijs maximis incantati sunt, ita ut nul-

tomodo possint nec debeant intelligi nisi millesima lectione, & hoc ab ingenioso lectione; fatui planè ab illorum lectione excluduntur. Sunt quidem multi qui illum; sicuti & alios Autores, interpretantur; sed video explicationem esse difficiliorem textu: Meum consilium est ut in textu maneat, & quicquid legis, omnia ad possibilitatem naturæ applices; & quid sit natura in primis perquiras. Omnes quidem scribunt quod res est vilis, facilis, communis; & verum quidem est, sed adjungendum fuit, Scientibus. Sciens & inter stercora illam cognoscit, & ignorans etiam in auro illam esse non credit. Et hi omnes qui eiusmodi libros obscuros composuerunt, si artem nescirent, sed ex eiusmodi libris (qui quidem verissimi sunt) artem querere deberent, illam difficilius inuenirent, quam moderni inquisitores inueniunt. Ego mea scripta laudare nolo, ille iudicabit qui illa ad possibilitatem & cursum naturæ applicabit: & si ex meis scriptis, consilijs, & exemplis, operationem naturæ, & ministros eius spiritus vitales aërem constringentes, tum & subiectum primæ materiæ, cognoscere non poterit, vix ex Raimundo Lullio intelliget: difficile enim est credere Spiritus habere tantam potentiam in ventre venti. Hanc syluam & ego transire coactus sum, & il-

Iam quoque multiplicare iuui, tali tamen modo quòd mea plāta veris filijs artis, & huius S. Scientia studiosis per syluam hanc transire volentibus, in signa & quasi lumen ac duces esse debeant; sunt enim mea planta quasi spiritus corporales. Iam enim secula praterierunt ubi confidentia amicorum floruit, & hac scientia oretenus dabatur; iam non nisi à solius Altissimi Dei inspiratione acquiritur: idèò non desperet diligens ac Deum timens inquisitor; Si illam quaeret inueniet. Quoniam facilius à Deo quàm ab homine impetratur: ille enim est immensa misericordia Deus, qui nescit fidentem deserere; apud illam non est respectus personarum; cor contritum & humiliatum non despiciet, qui & mei, eius Creaturarum indignissimi, misertus est; cuius potentiam, bonitatem, inexplicabilem misericordiam, quam mihi ostendere dignatus est, explanare non sum sufficiens: At si non alias grates dare possum, calamo saltem non desinam temporibus porrigere ista. Sis ergo bono animo, Lector candide, & tibi quoque hanc gratiam non denegabit: si in illo spem integram posueris, illum adorabis & inuocabis, ille tibi aperiet nature ianuam; ibi videbis quomodo natura simplicissimè operatur. Scias pro certo quad natura simplicissima est, nec delectatur nisi in simplici-

simplicitate; & crede mihi, quicquid in natura nobilissimum est eo etiam & facilius, ac simplicius, quoniam omnis veritas simplex est: Deus altissimus conditor rerum nihil difficile posuit in natura. Si igitur vis esse imitator natura, tibi suadeo ut in simplici via maneas natura, & omnia bona inuenies. Quod si verò tibi nec mea scripta, nec consilium placet, ad alios Authores ito: Propterea ego non magna volumina scribo ut in illis non multum expendas, citòque perlegere possis, ut tibi sit ad alios Authores recurrendi tempus: & quærere non desinas pulsanti enim aperietur. Iam etiam illa tempora adueniunt in quibus arcana multa natura reuelabuntur: Iam illa Monarchia quarta Borealis incipere habet: Iam tempora appropinquant; mater scientiarum veniet; maiora elucidabuntur quàm in his tribus prateritis Monarchiis factum est. Quoniàm hanc Monarchiam (ut veteres diuinarunt) plantabit Deus per unum ex Principibus omnibus virtutibus ditatum, quem fortasse nobis iam tempora produxerunt. Habemus enim in hac parte boreali Principem Sapientissimum ac bellicosissimum, quem nullus Monarcharum victoriis superat, humanitate ac pietate nullus excellit. In hac Monarchia Boreali Deus omnium conditor rerum maiora arcana sine dubio in natura elucidabit quam

illis temporibus ubi aut Paganorum aut Tyrannorum Principum sedes fuit. Sed has Monarchias Philosophi non secundum potentiores, sed secundum Cardines mundi numerant: Inprimis Orientalem; postea Meridionalem; iam vero Occidentalem habent; & ultimam Septentrionalem in hac parte Boreali expectant: de quibus in Harmonia dabitur. In hac Septentrionali attractiva polari Monarchia (ut Psalmista ait) Misericordia & veritas obuiabunt sibi; pax & iustitia osculabuntur; Veritas de terra oriatur, & Iustitia de cœlo prospiciet. Vnum ouile, & vnus pastor; (Ioh. 10. 16.) Scientia multa sine inuidia: quod & ego cum desiderio expecto, Tu quoque, Candide Lector, Deum inuoca, time, ama, meaque scripta diligenter lege, & tibi certè diuinare bona. Quod si Deo fauente, natura operante, (cuius imitator sis) ad portum desideratum huius Monarchiae appuleris; tunc videbis & indicabis omnia me tibi bona & vera dixisse. Vale.

DE SVL-

DE SVLPHVRE,

SECUNDO PRINCIPIORVM.

SVLPHVRE non est postremum inter Principia, quoniam illud est pars Metallis; imò pars principalis Lapidis Philosophorum: & multi Sapientes varia & verissima de Sulphure relinquerunt. Imò ipse GEBER Summæ Perfectionis libr. I. cap. 28. dicit : *Per Deum Altissimum ipsum illuminat omne corpus ; quoniam est lumen à lumine , & tinctura.* Nos autem antequam de illo simus tractaturi , visum est nobis Primò originem principiorum describere ; præsertim cum Sulphur pro principali Principiorum antiqutis habitum sit. Vnde autem Principia oriuntur pauci hucusque ostenderunt ; & difficile est iudicare de aliquo Principiorum, sicut & de quavis alia re, cuius origo & generatio ignoratur : quid enim de colore cæcus ? Quod igitur antecessores nostri

G

omiserunt, id nos in hoc Tractatu adimplere proposuimus.

Sunt autem Principia rerum, præsertim Metallorum, secundum antiquos Philosophos Duo, Sulphur & Mercurius: Secundum Neotericos verò tria, Sal, Sulphur, & Mercurius. Origo autem horum Principiorum sunt quatuor Elementa; de quorum etiam origine nobis imprimis incipiendum est. Sciant ergo studiosi huius S. Scientiæ quatuor Elementa esse, & quodlibet horum quatuor habere in suo centro aliud Elementum à quo elementatur: & hæc sunt quatuor Statuæ Mundi, ex Chao in Creatione Mundi à Divina Sapientia separata, quæ hanc machinam Mundi per suum actum contrarium in æqualitate & proportionem tenent, ac virtutum cælestium inclinatione omnes res infra & super terram producant; de quibus suo loco: hic ad propositum, primò de propinquiore Elemento Terra.

DE

DE ELEMENTO

TERRÆ.

TERRA est Elementum satis dignum in sua qualitate & dignitate : In hoc Elemento alia tria , & præcipuè Ignis, requiescunt. Est Elementum præstantissimum ad celandum & manifestandum ea quæ sibi concredita sunt : grossum est & porosum ; graue respectu suæ paruitatis, sed leue respectu suæ naturæ : est etiam Centrum Mundi ; tum & aliorum Elementorum : Per eius Centrum transit Axis Mundi vtriusque Poli. Est porosum , vt diximus , sicut spongia quæ nihil ex se profert ; Sed quicquid alia tria in illud stillant & proiiciunt, omnia recipit , seruanda seruat , manifestanda manifestat. Nihil, vt diximus, ex se profert, sed est receptaculum aliorum , & est in quo omne productum manet , ac per calorem motuum in illo putrefit , ac per eundem, separato puro ab impuro , multiplicatur : quod graue est in illo occultatur , & leue pellit calor in eius superficiem. Est omnis seminis & commissionis nutrix & matrix :

nihil quidem aliud præstare potest. quàm tueri semen & compositum ad maturitatem usque. Est frigidum siccum, temperatur aqua; extra visibile, fixum; intus verò inuisibile & volatile. Virgo est ex Creatione distillationis Mundi relictum caput mortuum, quod aliquando voluntate diuina calcinandum erit, post extractionem sui humidi, vt ex illo noua CrySTALLINA creari possit Terra. Diuisum est etiam hoc Elementum in partem puram & impuram: Pura vtitur aqua ad res producendas, impura verò in suo globo manet. Est hoc Elementum occultatio & domicilium omnis thesauri. In Centro eius est Ignis Gehennalis, continens hanc machinam Mundi in suo esse; & hoc per expressionem aquæ in aëra. Ignis ille per primum Mobile atque per influentias stellarum causatur & accenditur: huic obuiat calor solaris aëre temperatus, ad maturandum & adtrahendum ea quæ iam concepta sunt in suo Centro. Propterea Terra participat cum igne, & est eius intrinsecum, nec purificatur nisi Igne: & sic quodlibet Elementum suo intrinseco purificatur. Intrinsecum autem Terræ, seu Centrum, est summa puritas mixta Igne vbi nihil quiescere

scere potest: est enim quasi locus vacuus, in quem alia Elementa suos actus proiiciunt, ut in Libello XII. Tractatum dictum est. Et hæc de Elemento Terræ, quam Spongiam esse diximus & aliorum receptaculum, quod ad nostrum propositum sufficit.

DE ELEMENTO

A Q V Æ.

AQVÆ est Elementum grauissimum; plenum vinctuosi phlegmatis; & est Elementum dignius in sua qualitate, extrà volatile, intus verò fixum, frigidum & humidum est; temperatur aëre: est sperma Mundi in quo semen omnium rerum conseruatur: est custos feminis cuiuslibet rei. Sciendum tamen est quod aliud est semen & aliud sperma: Spermatis receptaculum Terra est, feminis verò receptaculum Aqua. Quicquid in aquam stillat aër, causante igne, hoc aqua porrigit terræ. caret interdum Sperma sufficienti femine, ex defectu caloris digerentis illud; Sperma enim semper est in copia expectans semen quod ex

imaginatione ignis per aëris motum portat in matricem : & interdum deficiente semine intrat sperma ; sed exit iterum absque fructu : de quibus aliquando in tertio Principiorum, SALIS, Tractatu latius. Accidit sæpissimè in Natura quòd Sperma cum sufficienti semine matricem intrat ; sed matrix indisposita, repleta peccantibus sulphuribus aut phlegmatibus, non concipit, nec fit hoc quod debuit. In hoc Elemento etiam nihil propriè est, nisi vt in Spermate esse solet : delectatur maximè motu proprio qui fit per aërem, & est miscibile rebus propter superficiale corpus volatile. Est, vt diximus, receptaculum vniuersalis feminis : facile in illo terra purificatur & resoluitur ; & aër in illo congelatur, ac coniungitur illi in profundo. Menstruum Mundi est, quod aërem penetrando, virtute caloris, trahit secum vaporem calidum, qui causat generationem naturalem earum rerum quibus terra imprægnata est sicut matrix ; & quando matrix debitam portionem feminis accepit, fit quid sit iam progreditur, natura-que operatur sine intermissione vsque ad finem ; residuum verò humidum, seu Sperma, cadit ad latus, & agente calore in terram

ram putrefit (illud ad latus reiectum) & ex illo postea generantur res aliæ , interdum variæ bestiolæ ac vermiculi. Possset quidem sagacis ingenij artifex in hoc Elemento , sicut ex spermate , varia videre Naturæ miracula ; sed opus esset illud Sperma accipere in quo est iam imaginatum semen astrale certi ponderis. Quia Natura facit & producit ex prima putrefactione res puras , sed ex secunda putrefactione multò puriores , ac multò digniores , & nobiliores ; vt habes exemplum in ligno vegetabili , vbi in prima compositione Natura facit lignum , quando autem illud post maturitatem corrumpitur , putrefit & generantur ex illo vermes & aliæ bestiolæ vitam & visum habentes : Manifestum autem est quod sensibile semper dignius est vegetabili ; nam ad sensibile organa multò subtilior ac purior materia requiritur : Sed ad propositum.

Hoc Elementum esse menstruum Mundi , & trifariam diuisum dicimus ; Nempe purum , purius , ac purissimum. Ex eius purissima substantia cæli creati sunt , purius etiam in aëra resolutum est , purum autem simplex & grossum in sua sphæra remansit , & ordinatione Diuina , Natura operante ,

custodit omnem rem subtilem. Vnum globum cum Terra efficit : habet etiam suum centrum in corde maris : vnā axim polarem cum Terra habet , per quam omnes cursus & fontes aquarum exeunt , quæ postea in magna flumina excrescunt. Per eiusmodi egressiones aquarum Terra conseruatur à conbustione , & cum hac humedatione deportatur semen vniuersale per poros vniuersæ terræ , quod motus & calor faciunt. Manifestum autem est quod omnes cursus aquarum in cor maris reuertuntur ; sed quò postea perueniunt non omnibus constat : sunt enim aliqui qui credunt omnia flumina , aquas , & scaturigines quæ cursum suum in mare habent ex astris generari , qui cum aliam rationem cur illis mare non excrescit nesciunt , dicunt in corde maris has aquas consumi. Sed hoc in Natura locum non habet , sicut de pluuijs ostendimus. Astra quidem causant sed non generant ; cum nihil generetur nisi in suo simili eiusdem speciei : astra verò sunt ex igne & aëre : quomodo igitur generabunt aquas ? Et si hoc ita esset quod quædam stellæ aquas generarent , tunc necessario & aliæ terram generarent , tum & aliæ alia Elementa :
quo-

quoniam hæc machina Mundi quatuor Elementis ita detinetur vt vnum aliud minima etiam particula non excedat, sed in æquilibrio virtutibus certent; aliàs si vnum aliud excederet, ruina sequeretur. Attamen maneat qui vult in sua opinione, nobis ita in lumine Naturæ datum est quoddam istis quatuor Elementis, eorum æqualitate à summo Creatore proportionata, hæc machina Mundi conseruatur, & vnum aliud in sua operatione non excedit. Sed aquæ super fundamentis terræ, tanquam in dolio aliquo ab aëris motu continentur, & versus Polum Arcticum ab eo constringuntur, quia non datur vacuum in mundo: hac de causa est in centro terræ ignis gehennalis caliditatis, quem Archeus naturæ gubernat.

Nam in principio Creationis mundi Deus Opt. Max. ex illo confuso Chao imprimis quintam essentiam Elementorum exaltauit & facta est plus ultra: postea ignis purissimam substantiam ad locandam S S. Majestatem suam super omnia eleuauit, ac in suis terminis posuit & firmavit. In centro Chai (voluntate immensæ sapientiæ diuinæ) accensus est ignis ille, qui postea illas aquas purissimas distillauit: Sed quia iam ignis

ille purissimus firmamentum cum throno Dei altissimi obtinuit, aquæ sub illo igne condensatæ sunt : & vt fortius firmarentur ignis iam grossior priore distillauit, (causante semper illo igne centrali) qui in Sphæram ignis sub aquis remansit : & sic aquæ inter duos ignes in cœlos congelatæ & compressæ sunt. Sed ignis ille Centralis non cessauit, sed distillando vltcrius aquas etiam alias minus puriores in aërem resoluit, qui etiam sub Sphæra ignis in Sphæram propriam remansit, & ab ignis Elemento tanquam à fortissimo fundamento circumdatur ; & sicut aquæ cœlorum non possunt transgredi ignem illum supercælestem, ita ignis elementum non potest transgredi aquas cœlorum, nec etiam aër potest transgredi & exaltari super ignis elementum. Aqua verò cum terra in vnum globum remansit, quoniam non habet locum in aëre, excepta illa parte quam ignis in aërem resoluit propter fortificationem quotidianam huius machinæ mundi. Si enim fuisset vacuum in aëre, tunc aquæ omnes distillassent & in aërem resolutæ fuissent : sed iam aëris Sphæra plena est, quæ semper ex aquis per continuum calorem centalem distillan-

distillando adimpletur, ita vt cæteræ aquæ ab aëris compressione circa terram voluantur, & cum terra mundi centrum teneant. Et hæc operatio fit de die in diem; & sic etiam hic mundus de die in diem fortificatur, & incorruptus mansurus est naturaliter, excepta Altissimi conditoris absoluta voluntate. Quia ille ignis centralis non cessabit motu vniuersali & influenza cœlestium virtutum accendi, ac aquas calefacere; nec aquæ cessabunt resolui in aërem; nec aër cessabit comprimere residuum aquarum cum terra, ac ita in centro continere vt non possint moueri ex suo centro: & sic naturaliter hic mundus à summa sapientia diuina factus est & continetur; & sic ad exemplum huius omnia in mundo naturaliter fieri necesse est. Hanc creationem huius machinæ mundi volumus tibi elucidare propterea vt scias quod quatuor elementa habent sympathiam naturalem cum superioribus, quia ex vno chao eadem sunt: sed à superioribus gubernantur sicut à dignioribus; inde & in hunc locum sublunarem hæc obedientia deuenit. Sed scias ista omnia à Philosopho naturaliter inuenta esse, vt suo loco declarabitur.

Nunc ad propositum de aquarum cursibus, fluxuq; & refluxu maris, quomodo per axem polarem ab vno polo ad alium feruntur. Duo sunt Poli, vnus Arcticus in parte superiori Septentrionali, alter verò Antarcticus sub terra in parte meridionali. Polus Arcticus habet vim magneticam attrahendi, Polus verò Antarcticus habet vim magneticam expellendi, quod nobis natura in magnete exemplum ostendit. Trahit igitur polus Arcticus aquas, per axem, quæ cum intrauerunt iterum per Poli Antartici axem erumpunt: & quia aër non permittit inæqualitatem, coguntur iterum ad Polum Arcticum, centrum suum, reuerti & ita continuè cursum suum obseruare. In quo cursu à Polo Arctico ad Polum Antarcticum per medium seu axem mundi, per poros terræ diffunduntur, & sic secundum maius & minus scaturigines oriuntur; & postea in flumina excrescunt congregientes, ac iterum illuc vnde egressæ sunt, reuertuntur; & hoc motu vniuersali incessabiliter fit. Has aquas aliqui, vt diximus, ignorantes motum vniuersalem & polorum operationes, in corde maris consumi & ab astris generari dicunt, quæ nihil materiale producunt

ducunt nec generant , nisi quod virtutes imprimunt & spirituales influentias , quæ tamen non dant pondus. Aquæ igitur non generantur , sed ex Centro maris per poros terræ in vniuersum mundum eas egredi scito. Ex istis fundamentis naturalibus Philosophi inuenerunt varia instrumenta , ac ductus aquarum , & fontanas , cum sciatur naturaliter aquas non altius ascendi posse nisi ut egrediuntur ; & nisi ita esset in naturæ ars nequaquam potuisset , quia ars imitatur naturam ; & quod in natura non est per artem non succedit ; aqua enim ut diximus non altius ascendit nisi ut assumitur : Exemplum habes illud instrumentum quo vinum ex dolio euocatur. Conclusiue igitur scias non ex astris scaturigines generari , & omnes exitus aquarum , sed ex Centro maris quo iterum recurrunt , ac sic motum continuum obseruant. Si enim hoc non esset , nihil omninò neque in terra neque super terram generaretur , imò ruina mundi sequeretur. Verum ne obijciatur quod in mari omnes aquæ falsæ sunt & aquæ scaturiginum dulces : rationem esse scito , quod aqua illa per poros terræ distillatur , & multa milliaria per angusta loca ac per arenas

transiens, amissa falsedine, dulcoratur: ad cuius exemplum Cisternæ inuentæ sunt. Sunt etiam in aliquibus locis pori & meatus maiores & largiores per quos falsa aqua erumpit, vnde postea salis fodinæ & fontanæ habentur, vt Hallæ in Germania: In aliquibus etiam locis calido constringuntur & sal in arenis relinquitur, aqua verò in alios poros sudat, vt in Polonia Wieliciæ & Bochniæ. Sic etiam cum aquæ per loca calida sulphurea continuo ardentia transeunt incalescunt, vnde Thermæ oriuntur: sunt enim in visceribus terræ loca in quibus natura mineram sulphuream distillat separatque, vbi ab igne centrali illa accenditur: Per hæc loca ardentia aqua currens secundum propinquitatem & remotionem magis minusve incalescit, & sic in superficiem terræ erumpit, ac sulphuris saporem retinet, sicut omne iusculum à sua decoctione carniū. Eodem modo fit cum aqua per loca mineralia, siue cuprea, siue aluminosa, transiens eorum saporem acquirit. Talis igitur est distillator conditor omnium rerum, in cuius manu hoc distillatorium est, ad cuius exemplum distillationes omnes à Philosophis inuentæ sunt, quod ipsemet altissi-

altissimus Deus ac misericors, absque dubio, hominibus inspirauit: qui poterit, quando erit sancta eius voluntas, aut ignem centram extingueret, aut vas frangere, & erit omnium finis. Sed cum eius bonitas in melius tendat, exaltabit aliquando SS. Majestatem suam, & ignem illum omnium purissimum qui aquis cælorum in firmamentum est, altius extollet, dabitq; gradum fortiozem igni Centrali, vt omnes aquæ in aëra eleuentur, & calcinabitur terra: & ita ignis, consumpto omni impuro, reddet subtiles, circulatas in aëre aquas purificatæ terræ, atque sic multo nobiliorem mundum (si alias licet philosophari) efficiet.

Sciant ergo omnes huius artis inquisitores quod terra & aqua vnum globum habent, & omnia simul faciunt, quia sunt Elementa tangibilia, in quibus alia duo occulta operantur. Ignis conseruat terram ne submergatur, vel dissoluatur: aër conseruat ignem ne extinguatur: aqua conseruat terram ne comburatur. Hæc ad propositum nostrum visum est nobis vtile describere, vt studiosi sciant in quibus fundamenta Elementorum consistant, & quomodo Philosophi eorum actus contrarios obseruaue-

runt , ignem cum terra aërem cum aqua copulantes : licet quando aliquid nobile voluerunt , ignem in aqua decoxerunt , animaduertentes quod sanguis vnus altero purior, sicut & lacryma purior est vrina. Sufficiat igitur tibi quod diximus. Elementum aquæ sperma ac menstruum mundi esse, tum & receptaculum feminis.

DE ELEMENTO

AERIS.

AER est elementum integrum, dignissimum in sua qualitate , extrà leue & inuisibile , intus verò graue , visibile & fixum. Est calidum & humidum , temperatur igne , est dignius terra & aqua. Volatile quid est , sed fixatur , & quando fixum est penetrabile reddit omne corpus. Ex eius purissima substantia creati sunt Spiritus vitales animalium , minus purum in aëris propriam Sphæram eleuatum est , residuum verò , pars eius grossior , remansit in aqua , quæ cum aqua circulatur , sicut ignis cum terra , quia amici sunt. Dignissimum

finum est, ut diximus, & illud est verus locus seminis omnium rerum: In illo ita semen imaginatur sicut in viro, quod postea motu circulatiuo proijcitur in sperma suum. Habet hoc Elementum formam integritatis ad distribuendum semen in matrices per sperma & menstruum mundi: in illo etiam est Spiritus vitalis omnis creaturæ, per omnia viuens, penetrans, & constringens semen alijs Elementis sicuti vir vxoribus: ille nutrit ea, ille imprægnat, ille conseruat ea; & docet hoc indies experientia quod hoc Elemento non solum Mineralia, animalia; vel vegetabilia, verum etiam alia Elementa viuunt. Videmus enim omnes aquas putrefieri, ac sordescere si non habent recentem aërem: Ignis quoque extinguitur si illi admittitur aër: (Inde sciunt Alchemistæ ignem per aërem distribuere in gradus, & secundum mensuram aëris registra sua ordinant:) Terræ quoque pori conseruantur aëre: In summa tota structura mundi aëre conseruatur. Etiam in animalibus, Homo necatur cui admittitur aër, &c: in orbe nihil cresceret si non esset vis aëris penetrantis, & alterantis, attrahentisque secum nutrimentum multiplicatiuum. In hoc Elemento est

H

imaginatum semen, virtute ignis, quod con-
 stringit menstruum mundi, illa vi occulta, vt
 in arboribus & herbis, cum per poros terræ,
 actu spiritualis caloris, exit sperma cum se-
 mine & virtus aëris in proportionē con-
 stringit illud & congelat guttatim; & sic de
 die in diem, de gutta in guttam crescendo,
 arbores magnæ eriguntur; sicut in libro XII.
 Tractatum tractatum est. In hoc Elemen-
 to sunt omnes res integræ per imaginatio-
 nem ignis; & est plenum virtutis diuinæ:
 In illo namque inclusus est Spiritus Altissi-
 mi qui ante creationē ferebatur supra aquas,
 teste sacra Scriptura, & *volauit super pennas*
ventorum. Si igitur ita est sicuti est, quod
 Spiritus Domini in illo ferebatur, quid du-
 bitas quod de virtute sua diuina in illo re-
 liquit? Nam hic Monarcha solet ornare ha-
 bitacula sua; ornauit autem hoc Elemen-
 tum Spiritu vitali omnis creaturæ. In illo
 namque est semen omnium rerum disper-
 sarum, cui à creatione statim vis illa ma-
 gnetica (vt supra diximus) à summo opi-
 fice inclusa est, quam si non haberet non
 posset attrahere quicquam de nutrimento,
 sed sic semen in sua parua quantitate relin-
 queretur, nec cresceret, nec multiplica-
 retur,

retur, sed sicut lapis magnetis trahit ad se ferrum durum (ad exemplum poli Arctici trahentis ad se aquas, vt in Elemento Aquæ scripsimus) sic aër per magnetem vegetabilem, qui in semine est, trahit ad se nutrimentum menstrui mundi, id est aquæ. Ista omnia fiunt aëre, nam ille est dux aquarum, eiusque vis inclusa est occulta in omni semine ad attrahendum humidum radicale, & hæc virtus est, vt supra diximus, in omni semine semper pars 280. vt in tract. 3. XII. Tractatum tibi ostendimus. Si igitur aliquis vellet esse bonus plantator arborum, animaduertendum est illi vt cuspidem attractiuam versus partem Septentrionalem vertat, sic nunquam frustrabitur labore: quoniam sicut Polus Arcticus aquas, ita punctum verticale semen trahit ad se, & quælibet cuspidis attractiua correspondet illis. Habes exemplum in omni ligno cuius cuspidis attractiua naturaliter ad punctum verticale tendit, & trahitur ab illo. Nam fiat lignum quodcunque æqualiter elaboratum: si vis scire quæ cuspidis est superior, pone illud in aquam ac submergatur, (extra tamen suam longitudinem) videbis semper cuspidem illam prius ex aquis emergere quam

cuius oppositam partem, nescit enim natura errare in suo officio, de quibus latius in Harmonia ubi de vi magnetica (quamvis de magnete facile is poterit cui natura metallorum cognita est) tractabitur. Hic nos dixisse sufficiat Elementum hoc esse dignissimum, in quo est semen & spiritus vitalis seu domicilium animæ omnis creaturæ.

DE ELEMENTO

IGNIS.

IGNIS est elementum purissimum & omnium dignissimum, plenum adhaerentis vinctuosæ corrosiuitatis, penetrans, digerens, corrodens, maxime adhaerens, extra visibile, intus verò inuisibile, fixissimum; est calidum & siccum, & temperatur terra. Eius omnium purissima substantia & essentia cum Throno Diuinæ Majestatis in creatione primum eleuata est, quando aquæ cælorum firmatæ sunt, vt in Elemento aquæ diximus: ex minus purissima eius substantia Angeli creati sunt: ex minus puriori cum purissimo aëre mixta luminaria & stellæ creatæ

creatae sunt : minus purum adhuc in Sphaeram ad concludendum & subleuandum caelos erectum est : impura verò & vinctuosa in centro terrae , ad continuandum motus operationem , à summo Creatore sapientissimo relictæ & inclusa est , quam nos gehennam vocamus. Omnes hi ignes diuisi quidem sunt , sed habent adinuicem sympathiam naturalem.

Hoc elementum est omnium quietissimum ac simile currui , cum trahitur currit , cum non trahitur stat quietè. Inest etiam omnibus rebus imperceptibiliter. In illo sunt rationes vitales & intellectus , quæ distribuuntur in prima infusione vitæ humanæ , & hæ dicuntur anima rationalis , quæ sola homo à cæteris animalibus differt , & Deo assimilatur. Hæc anima est ex illo purissimo igne elementalī, in spiritum vitalem diuinitus infusa , propter quam homo post creationem omnium rerum in particularem mundum seu microcosmum creatus est. In hoc subiecto omnium rerum Creator Deus sedem & Majestatem suam posuit , sicut in purissimo & quietissimo subiecto , quod à sola voluntate ac immensa sapientia diuina gubernatur. Propterea abhorret

Deus omnem impuritatem, nihil sordidum, compositum, maculatum, appropinquare potest Deo ; ideò nullus mortalium Deum videre nec accedere naturaliter potest: nam ignis ille qui est in circumferentia diuinitatis, in quo deportatur sedes & Maiestas Altissimi, est ita intensus vt nullus oculus illum penetrare possit : quoniam ignis non patitur accedere compositum : ignis enim omnis compositi mors est, & separatio. Quietissimum subiectum illud esse diximus (quoniam est) alias sequeretur (quod & cogitare absurdum est) Deum quiescere non posse ; est enim quietissimi silentij, plus quam mens humana imaginari potest. Habes exemplum in filice, in quo ignis est ; & tamen non sentitur ; nec apparet donec motu excitatur & accenditur in illo vt appareat: ita ignis ille, in quo locata est SS. Maiestas Creatoris nostri, non mouetur nisi propria voluntate Altissimi excitetur, & sic deportatur quo est S. Voluntas eius. Fit enim voluntate supremi conditoris motus vehementissimus & terribilis. Habes exemplum, quando aliquis Monarcha huius mundi in sua pompa sedet, qualis circa illum quies ? quale silentium ? & etiamsi ex
suis

suis aulicis aliquis mouetur motus tantum
vnius & alterius particularis est, qui non
consideratur. Sed quando Dominus ipse
mouetur fit rumor & motus vniuersalis, tum
omnis assistentia mouetur cum illo. Quid
igitur quando supremus ille Monarcha, Rex
Regum, ac Conditor omnium rerum (ad
cuius exemplum principes mundi consti-
tuuntur in terris) mouet authoritatem?
qualis motus? qualis tremor quando circa
illum mouetur tota assistentia cælestis exer-
citus? Sed quæret aliquis quomodo ista sci-
mus, cum cælestia ab humano intellectu
abscondita sint. Quibus respondemus, om-
nibus Philosophis ista manifesta esse, imò
ipsa incomprehensibilis sapientia illis inspi-
rauit omnia ad exemplum naturæ creata
esse, & ex illis arcanis naturam retractum
habere ac operari, nihilq; fieri in terris ni-
si ad exemplum cælestis monarchiæ, quod
ex Angelorum varijs officijs habetur. Sic
etiam nō nascitur nec generatur quicquam,
nisi naturaliter. Omnes humanæ inuentio-
nes, imò & artificia, quæ aut sunt aut erunt
non nisi ex fundamētis naturæ proueniunt.
Voluit Altissimus Creator omnia naturalia
homini manifestare, propterea & ipsa Cæ-

lestia naturaliter facta nobis ostendit, ex quibus eo melius eius absoluta ac incomprehensibilis potentia & sapientia cognosceretur; quæ omnia Philosophi in lumine naturæ sicut in speculo videre habent: propterea hanc scientiam, non auri vel argenti cupiditate sed cognitione, non solum omnium rerum Naturalium sed & ipsius Creatoris potentiæ, magni æstimarunt, & de his quam parcissimè & non nisi figuratiuè loqui voluerunt, ne mysteria diuina, per quæ natura elucidatur, indignis patefiant. Quod tu, si te ipsum scire noueris, & non es duræ ceruicis, facile comprehendere possis; qui ad similitudinem maioris mundi, imò ad ipsius Dei imaginem creatus es. Habes in tuo corpore Anatomiam totius mundi; habes in firmamentum quintam essentiam, quatuor Elementorum, ex Chao spermatum in matricem extractam, & in cutem plus vltra constrictam; habes purissimum sanguinem loco ignis, in quo sedes animæ (vice Regis) spiritu vitali locata est; habes cor loco terræ, vbi ignis centralis continuò operatur, & hanc machinam Microcosmi in suo esse continet; Habes polum Arcticum os; habes alium Antarcticum, & omnia

nia membra cælestibus correspondent : de quibus in Harmonia nostra aliquando latius relinquemus in Capitulo de Astronomia, vbi scripsimus quomodo Astronomia ars facilis, naturalis, quomodo aspectus planetarum & stellarum causant, & quare ex aspectibus de pluuijs & alijs euentibus prognosticatur, quod hic longum esset recensere, & omnia ista sunt sibi concatenata, & naturaliter fiunt : Deitatem tantum aliqua adimplere. Quod veteres omiserunt diligenti studioso huius arcani indicare volumus, vt illi tanto clarius incomprehensibilis potentia Altissimi Dei ad Cor perueniat, & ille illum eo ardentius amet & adoret. Sciât ergo inquisitor huius S. Scientiæ quod anima in homine mundo minori, Microcosmo, Dei Creatoris sui locum tenens, seu vice-Rex est, quæ in spiritu vitali in sanguine purissimo locata est. Illa gubernat mentem, mens verò corpus : quando anima aliquid concipit, mens omnia scit, & mentem omnia membra intelligunt, & parent menti, ac expectant cum desiderio adimplere voluntatem eius. Corpus enim nihil scit, quicquid in corpore fortitudinis sue motus est, mens facit ista ; corpus tan-

tum est menti sicut instrumenta alicuius artificis. Anima autem, qua homo à cæteris animalibus differt, illa operatur in corpore, sed maiorem operationem habet extra corpus; quoniam absolutè extra corpus dominatur, & his differt ab animalibus quæ tantum mentem & non animam deitatis habent. Sic quoque Deus & conditor rerum, dominus & Deus noster, operatur in hunc mundum ea quæ ad mundi necessaria pertinent, & in his includitur mundo; vnde Deum ubique esse credendum. Excluditur autem illa sua immensa sapientia extra corpus mundi, qua operatur extra illum & alia multò altiora imaginatur quam corpus mundi concipere potest, & ista sunt extra naturam, solius Dei secreta. Sicut est exemplum in anima, quæ extra corpus multa profundissima imaginatur, & hisce assimilatur Deo qui extra suum mundum operatur extra naturam; licet & ista sint adhuc sicut candela accensa erga meridianam lucem: quoniam anima imaginatur sed non exequitur nisi in mente, Deus verò omnia eodem momento quo imaginatur efficit; sicut anima imaginatur esse Romæ vel alibi quidquid sit, in ictu oculi, sed mente tantum,

tum; Deus verò talia essentialiter facit, qui omnipotens est. Non est ergo Deus inclusus mundo nisi vt anima corpori; separatam habet suam absolutam potestatem, sic etiam anima cuiuscunque corporis est, absolutam habet & separatam potentiam alia facere quam corpus concipere potest; maximam ergo habet potestatem in corpus si vult, alias frustra esset nostra Philosophia. Ex his igitur discce cognoscere Deum, & scies quibus differt Creator à creatis. Tu ipse maiora concipere poteris cùm iam à nobis portam apertam habes. Sed ne nobis hic tractatus excrescat, ad propositum accedamus.

Diximus supra, Ignis Elementum quietissimum esse, & quod motu excitatur, quam excitationem nouerunt viri sapientes. Omnem generationem & eiusdem corruptionem Philosopho necesse est scire; cui non solum Creatio cœli manifesta est, sed etiam omnium rerum compositio & commixtio: sed licet omnia sciunt, non tamen omnia possunt. Scimus quidem compositionem hominis in omnibus qualitatibus, animam tamen infundere non possumus; quoniam hoc mysterium est solius Dei; & eiusmodi infinitis mysterijs superat omnia. Cum ista

sunt extra naturam non sunt adhuc in dispositione naturæ : natura non prius operatur nisi quando illi materia porrigitur : Prima materia à Creatore , secunda à Philosopho. In operatione verò Philosophorum natura habet excitare ignem qui à Creatore occultè in centrum cuiuslibet rei inclusus est : talis ignis excitatio fit per velle naturæ , aliquando per velle sagacis artificis naturam disponentis. Naturaliter enim omnes impuritates & pollutiones rerum purgantur igne : Omne compositum soluitur igne : sicut aqua lauat & purgat omnes res imperfectas quæ non sunt fixæ ; sic ignis purgat omnes res fixas , & per ignem perficiuntur : Sicut aqua omne solutum coniungit ; ita ignis omne coniunctum separat , & quod suæ naturæ & proprietatis est optimè purgat & augmentat , non quidem in quantitate sed in virtute. Agit hoc Elementum iniris modis occultè in alia Elementa ac in omnes res : sicut enim anima est ex illo purissimo , ita vegetabilis est ex Elementaliquod à natura gubernatur. Agit hoc Elementum in Centrum cuiuslibet rei hoc modo : natura dat motum , motus excitat aërem , aër ignem , ignis verò separat , purgat , digerit,

digerit, colorat, & maturefcere facit omne ſemen, maturumque expellit p̄r ſperma in loca & matrices, loca pura vel impura, calida, magis aut minus, ficca vel humida; & ſecundum diſpoſitionem matricis, ſeu loci, variæ res producuntur in terra, ſicut etiam in libello XII. Tractatum de matricibus mentio facta eſt quot loca tot matrices eſſe. Ita conditor omnium rerum, Altiffimus Deus, omnes res conſtituit & ordinauit quod vna contrariatur alteri, & tamen vt mors vnus ſit vita alterius: quod vnum producit alterum conſumit, & aliud ex hoc & quiddam nobilius naturaliter producit: ac hiſce conſeruetur æqualitas Elementorum, & ſic compoſiti. Omnium rerum præſertim viuentium ſeparatio mors naturalis eſt: propterea naturaliter hominem mori oportet; quia cum homo ex quatuor Elementis ſit compoſitus ſubeſt ſeparationi, cum omne compoſitum ſeparetur naturaliter. Sed hæc ſeparatio humanæ Compoſitionis in die Iudicij tantum fieri debuit: nam in paradifo homo immortalis erat. Quod omnes Theologi, & ipſa Sacra Scriptura teſtantur; rationem tamen ſufficientem immortalitatis nullus

Philosophus hucusque ostendit ; quam huius scientiæ S. inquisitori scire conuenit, vt videre possit quomodo ista omnia naturaliter fiunt , & facillimè intelligi possunt. Verum & verissimum est omne compositum huius mundi corruptioni subesse ac separari posse ; quæ separatio in regno animali mors appellatur : homo autem cum etiam ex quatuor Elementis compositus & creatus sit , quomodo immortalis esse poterat ? hoc naturaliter fieri credere difficile est , imò supra naturale aliquid hucusque habetur , Deus tamen Philosophis viris bonis ante complura secula hoc naturaliter esse inspirauit , quod tu à nobis sic accipe. Paradisus erat & est locus talis à summo Conditore rerum ex veris Elementis , non Elementatis sed purissimis , temperatis , in summa perfectione anatisatis , creatus ; & omnia quæcunq; in Paradiso sunt ex iisdem Elementis creata & incorrupta ; ibi etiam homo creatus est , ex iisdem incorruptis Elementis iusta æqualitate anatisatis constitutus , vt nullo modo corrumpi potuerit , ideò immortalitati consecratus fuit : quoniam paradisum hunc pro hominibus dumtaxat Deus sine dubio creauit , de quo nos
& ubi

& vbi fit in Harmonia copiosè. Sed cum postea peccato inobedientiæ mandatum Altissimi Conditoris transgredideretur, in hunc mundum corruptibilem Elementatum, quem tantum pro bestiis creauerat Deus, homo ad bestias expulsus est: cui, cum sine nutrimento viuere non posset, ex Elementis Elementatis corruptis nutrimentum sumere necesse fuit. Quo nutrimento inficiebantur illa Elementa pura creationis suæ, & ita lentè in corruptionem declinauit, donec vna qualitas alteram superauit, & ruina totius compositi, infirmitas, ac ultimò separatio & mors aduenit. Postea adhuc magis corruptioni & morti proximiores fuerunt illi qui iam in elementis corruptis ex semine corrupto & non in paradiso procreati sunt, quoniam semen ex corruptis nutrimentis productum durabile esse non potest; & quo diutius ab expulsiōe paradisi eo corruptioni propinquius homines accedunt: inde & vita breuior, & deueniet hucusque quòd & procreatio propter abbreviationem vitæ cessabit. Sunt tamen aliqua loca vbi aërem benigniorem & sydera propitiora habent; ibi non ita cito naturæ corrumpuntur, quia & homines

naturalius viuunt. Nostrates verò temere gula & inordinata vita, ad corruptionem festinant: Docet hoc experientia, quod ex infirmorum parentum semine nati non durant. Sed si homo in paradiso mansisset, in loco illius naturæ conuenienti, vbi Elementa incorrupta omnia virgo sunt, in æternum immortalis esset: certum enim est; quando elementa pura in æqualitate virtutibus coniuncta sunt, subiectum hoc incorruptum esse, & talis debet esse lapis Philosophorum: tali creationi humanæ à veteribus Philosophis assimilatus est, sed moderni Philosophi omnia ad literam intelligentes, ad huius seculi generationem corruptam intendunt.

Hæc immortalitas principalis fuit causa quod Philosophi hunc lapidem quærere ingeniati sunt; sciuerunt enim hominem ex talibus Elementis integris creatum esse. Meditati sunt igitur de Creatione ista, quam cum naturalem esse cognouerunt, ceperunt scrutari an talia elementa incorrupta possent haberi, aut si illa in aliquo subiecto coniungi & infundi possent; quibus ipse Altissimus Conditor rerum inspirauit compositionem talium elementorum in auro esse:

esse : quoniam in animalibus fieri est impossibile, cum ex elementis corruptis vitam sustentare debeant ; in vegetabilibus etiam non est, quia inæqualitas Elementorum in illis inuenta est. Et cum omnia creata ad multiplicationem inclinata sint, proposuerunt Philosophi in hoc regno minerali hanc naturæ possibilitatem experiri ; qua inuenta, alia innumerabilia arcana naturæ inesse viderunt, de quibus vt de secretis diuinis parcissimè reliquerunt. Sic igitur habes quomodo elementa corrupta in subiecto cadunt, & separantur ; quando vnum aliud superat : & quia tunc fit per primam separationem putrefactio, & per putrefactionem puri ab impuro separatio, si tunc fit coniunctio noua virtute ignis acquirit formam multò nobiliorem prima. Nam in suo primo statu corruptio fuit ex grosso admixto quod non nisi per putrefactionem purgatur, & melioratur ; & hoc fieri non potest nisi coniunctis viribus quatuor elementorum quæ sunt in omni composito : cum enim compositum cadere debet per elementum aquæ cadit ; & dum ita confuse iacent ignis qui est potentialiter in quolibet aliorum vtpote in terra, in aëre, conueniunt

simul, & coniuncta manu, vincunt postea aquam, quam digerunt & coquunt, & ultimo congelant; ac tali modo natura naturæ auxiliatur. Si enim ignis centralis occultus, qui vita captus erat, vincit agit in id quod sibi propinquius ac purius est, sicut & ipsum purissimum est, & coniungitur cum illo: ita vincit contrarium, separatque purum ab impuro, & generatur nova forma, & si adhuc adiuuatur priore multo præstantior: interdum sagacis artificis ingenio fiunt res immortales, maximè in regno minerali. Sic omnia solo igne, & ignis regimine fiunt, & perducuntur in esse, si me intellexisti.

Hic igitur habes Elementorum originem, & naturas eorum ac operationes quàm breuissimè descriptas, quod ad nostrum propositum hoc loco sufficit. Nam alias si quodlibet Elementum describeretur ut est, magnum volumen oriretur, nostro proposito non necessarium. Ista omnia, ut diximus, ad Harmoniam remittimus, ubi, Deo fauente, si nobis vita superstes erit, de naturalibus copiosius relinquemus.

DE TRIBVS PRINCIPIIS

OMNIVM RERV.

DEScriptis hisce quatuor Elementis ad tria principia rerum descendamus: quomodo autem illa producuntur ex quatuor Elementis sic accipe. Postquam natura ab Altissimo Creatore omnium rerum priuilegium feudi super hanc Monarchiam mundi acceperit, coepit loca & prouincias vnicuique secundum dignitatem distribuire; & in primis quatuor Elementa principes mundi esse constituit; & vt adimpleretur voluntas Altissimi (in cuius velle natura posita est) vt vnum in aliud incessabiliter ageret ordinauit. Coepit itaque agere ignis in aërem & produxit sulphur: Aër quoque coepit agere in aquam & produxit mercurium. Aqua etiam coepit agere in terram & produxit sal. Terra autem, cum non habuerit in quod ageret, non produxit quicquam, sed productum remansit in illa: propterea tria tantum principia euenerunt,

& terra facta est nutrix & matrix aliorum. Tria ut diximus Principia producta sunt; quod veteres Philosophi non ita strictè considerarunt, qui duos tantum actus Elementorum descripserunt (vel si etiam volentes obticuerunt quis illos iudicabit, cum illi scripta sua filiis suis tantum dedicarint ?) & sulphur cum Mercurio, quod & nobis sufficiat, materiam metallorum, imò & lapidis Philosophorum esse nominarunt.

Quicumq; igitur vult esse verus indagator huius sacræ Scientiæ necesse est ut sciat accidentia, & ipsum accidens noscat, ut discat ad quod subiectum seu Elementum accedere proponit, ut per media sese ad id accommodet, si alias quaternarium numerum adimplere desiderat. Sicut enim hæc tria Principia ex quatuor producta sunt, sic oportet per diminutionem ut etiam hæc producant duo, masculum & foeminam; duo verò producant vnum incorruptibile, in quo erunt illa quatuor æqualiter sincera, ad summum depurata, digesta; & sic respondebit quadrangulus quadrangulo. Et hæc est illa quinta essentia omni artifice multum necessaria, à multis contrariis separata. Et sic habes in his tribus principiis in quacunque

que compositione naturali corpus, spiritum & animam occultam : quæ tria si separata & bene purgata, vt diximus, coniunxeris, sine dubio imitando naturam purissimum fructum dabunt. Quoniam etiam si anima ex nobilissimo loco assumpta est, illuc tamen quò tendit non potest peruenire nisi per spiritum, qui est locus & domicilium animæ ; quam si vis reducere in locum debitum, opus est vt sit lauata ab omni peccato, locus quoque sit purificatus, vt in illo anima possit glorificari, & non amplius separari. Iam ergo habes trium Principiorum originem ex quibus tuum est imitando naturam Mercurium Philosophorum & eorum primam materiam producere, & ista principia rerum, maximè metallorum, ad tuum propositum deducere : cum sine istis principijs impossibile sit tibi aliquid perficere per artem, cum & natura ipsa sine ipsis nihil faciat, nec producat. Hæc tria sunt in omnibus rebus, & sine illis in orbe nihil est, nec naturaliter erit. Sed quoniam supra scripsimus quod veteres Philosophi duo tantum principia nominarunt, ne inquisitor aberret, sciendum est quod licet illi sulphur & Mercurium descripserunt, si-

ne sale tamen nequaquam ad hoc opus accedere potuerunt , cum illud sit clavis & principium huius sacræ scientiæ : illud est quod aperit portas iustitiæ , illud est quod claves habet ad carceres infernales, vbi sulphur ligatum iacet ; sicut aliquando latius dabuntur ista in tractatu tertio principiorum, de Sale. Nunc ad propositum, quod hæc tria Principia omnino sunt necessaria, quia illa sunt materia propinqua. Duplex enim est materia metallorum : Proxima , Remota. Proxima est Sulphur & Mercurius, Remota sunt quatuor Elementa ex quibus solius Dei est res creare : relinque ergo Elementa quoniam ex illis nihil facies, nec poteris nisi hæc tria Principia producere, cum & natura ex illis nihil aliud producat. Si igitur ex Elementis nihil aliud quam ista tria principia producere potes , ad quid tibi iste vanus labor id quærere vel facere velle quod iam à natura generatum est ? Nonne melius est ire tria milliaria quàm quatuor ? Sufficiat ergo tibi tria principia habere , ex quibus natura in terra & super terram omnia producit ; quæ tria in omni re integrè inuenies. Ex horum debita separatione & coniu-

coniunctione natura producit tam metalla quam lapides in regno minerali ; in regno verò vegetabili arbores , herbas & omnia ; in regno etiam animali corpus , spiritum , & animam ; quod maximè operi Philosophorum adæquatur. Corpus est terra , Spiritus est aqua , Anima est ignis seu sulphur auri : Quantitatem corporis auget Spiritus , virtutem verò auget ignis. Sed quia magis est de Spiritu in pondere quàm de igne , exaltatur Spiritus & opprimit ignem , trahitq; ad se : & sic quilibet eorum crescunt in virtute , & terra quæ est intermedium illorum crescit in pondere. Omnis igitur indagator artis concludat in suo animo quod quærit ex his tribus , & huic in auxilium succurrat ut possit vincere suum contrarium ; postea addat ad pondus naturæ suum pondus , ut adimpleatur defectus naturæ per artem , & ita vincet suum contrarium. Diximus in Elemento terræ terram nihil aliud esse quàm receptaculum aliorum , id est subiectum in quo ista duo ignis & aqua certant , median-
te aëre ; si prædominatur aqua producit res temporales & corruptibiles ; si autem ignis vincit producit res perpetuas & incorruptibiles : considera igitur quod tibi sit necessa-

rium. Scias propterea quod ignis & aqua sunt in omni re ; sed neque ignis neque aqua faciunt aliquid , quoniam illa inter se tantum certant & pugnant de velocitate & de virtute , & hoc non per se sed per excitationem caloris extrinseci qui motu cælestium virtutum in centro terræ accenditur ; sine quo ista duo nihil facerent vnquam , starent vterque illorum quodlibet in suo termino & pondere : sed natura postquam coniunxit ista duo in proportionē , tunc calore extrinseco excitat illa , & sic incipiunt inter se pugnare , & quodlibet illorum vocat suum simile in adiutorium, sicque ascendunt & crescunt , quousque terra cum illis amplius ascendere non potest ; interim illa duo in eiusmodi retentione terræ subtiliantur ; (nam in illo subiecto terræ ignis & aqua ascendunt incessabiliter , & per poros reſeruos quos aër præparat agunt) & ex illa eorum subtiliatione flores & fructus sequuntur , in quibus amici fiunt , vt in arboribus videre est ; quo enim melius subtiliantur & & purificantur ascendendo eo præstantiores producunt fructus , præsertim si æqualiter virtutibus coniunctis finiunt.

Purgatis ergo rebus , fac vt ignis & aqua
amici

amici fiant , quod in terra sua quæ cum illis ascenderat facile faciunt ; & tunc id brevius perficies quam natura , si benè secundum pondus naturæ coniunxeris , non sicut prius fuit sed sicut natura requirit & tibi opus est. Quoniam natura in omni compositione magis apponit de alijs quàm de igne: Minima pars ignis semper est , sed natura secundum placitum addit ignem extrinsecum , ad excitandum illum internum secundum maius vel minus per multum aut parum temporis , & secundum hoc si ignis superat aut superatur perfectæ aut imperfectæ res fiunt , sic in mineralibus vt in vegetabilibus. Non intrat quidem ignis extrinsecus in profundum compositionis essentialiter , sed tantum virtute ; quoniam ignis intrinsecus materialis sufficit sibi si tantum nutrimentum habet , & ignis extrinsecus est illi nutrimentum , & quasi ligna respectu ignis Elementalís , & secundum tale nutrimentum crescit & multiplicatur. Caueandum tamen est ne ille nimius ignis extrinsecus adueniat , quoniam si quis multum & extra posse comedit suffocatur : paruum ignem magna flamma deuorat : ignis extrinsecus debet esse multiplicatiuus , nu-

trians , non deuorans , ita enim res perficiuntur. Decoctio ergo in omnibus rebus est perfectio : ita natura addit virtutem ad pondus & perficit. Verum quia difficilè est ad compositum addere , cum hoc longissimum laborem requirat , consulimus vt de superfluo amoueas tantum quantum opus est , vel natura requirit : Remotis superfluitatibus misce , ostendet postea natura quod quæsiuisti. Tu quoque cognosces si natura benè aut malè coniunxit elementa cùm in coniunctione elementa omnia consistant. Sed multi laborantes stramen pro tritico seminant ; aliqui vtrumque : multi verò id proijciunt quod Philosophi amant : aliqui incipiunt & desinunt , quod ex illorum inconstantia euenit ; artem difficilem , laborem facilem quærunt , optima reiicientes pessima seminant : sed sicut hæc scientia in præfatione occultatur , sic & materia in principio proijcitur. Nos autem dicimus artem hanc nihil aliud esse quam virtutes Elementorum æqualiter commixtas: est calidi , sicci , frigidi , humidi , æqualitas naturalis ; coniunctio masculi & fœminæ , quem eadem fœmina genuit , id est , coniunctio ignis & humidi radicalis metallorum

rum. Considerando quod Mercurius Philosophorum habet in se sulphur suum proprium bonum secundum minus & maius, depuratum & decoctum à natura, ex Mercurio omnia perficere poteris : sed si scies addere ad pondus naturæ tuum pondus, duplicare Mercurium, & triplicare sulphur, citius terminabitur in bonum, postea in melius, usque in optimum : quamvis vnum tantum apparens est sulphur, & duo Mercurij, sed vnius radice; non crudi nec nimis cocti, purgati tamen & soluti, si me intellexisti.

Materiam quidem Mercurij Philosophorum & materiam sulphuris eorundem describere non est opus : nemo mortalium potuit, nec in posterum poterit apertius & clarius illam describere quam ab antiquis Philosophis descripta & nominata est, nisi alias anathema artis esse velit. Est enim ita communiter nominata ut etiam non æstimetur; ideo inquisitores ad alias subtilitates potius se conuertunt, quam in naturæ simplicitate manerent. Non dicimus tamen Mercurium Philosophorum commune quid esse & apertè nominari, sed de materia ex qua Philosophi sulphur suum & Mercurium

creant : quoniam Mercurius Philosophorū non habetur per se super terram, sed ex sulphure & Mercurio coniunctis educitur arte; non prodit in lucem, nudus enim est, sed à natura miris modis inuolutus est. Conclufiuè dicimus repetendo sulphur & Mercurium esse mineram nostri argenti viui, (coniuncta tamen) quod argentum viuum habet posse metalla foluere, occidere, & viuificare, quam potestatem accepit à sulphure acetoso suæ propriæ naturæ. Sed vt adhuc melius concipere possis, audi quæ differentia est inter nostrum argentum viuum & Mercurium vulgi. Mercurius vulgi non soluit aurum nec argentum vt ab illis non separetur : argentum verò viuum nostrum soluit aurum & argentum & non separatur ab illis in æternum, sicut aqua mixta aquæ. Mercurius vulgi habet sulphur combustibile malum quo denigrantur : nostrum argentum viuum habet in se sulphur incombustibile, fixum, bonum, albissimum & rubeum. Mercurius vulgi est frigidus, humidus : Mercurius noster est calidus, humidus. Mercurius vulgi corpora denigrat & inficit : Argentum viuum nostrum corpora dealbat vsque ad crySTALLINAM serenitatem.

Mercurius

Mercurius vulgi vertitur per præcipitationem in pulverem citrinum, sulphur malum: Argentum viuum nostrum mediante calore vertitur in sulphur candidissimum, bonum, fixum & fluxibile. Mercurius vulgi quo magis decoquitur eo magis fluxibilis: argentum viuum nostrum quo magis decoquitur eo magis inspissatur. Ex his igitur circumstantijs considerare poteris quomodo differunt inter se Mercurius vulgi ab argento viuo Philosophorum. Si adhuc non intelligis noli expectare, nullus mortalium dabit clariora sicut hic diximus: sed de virtutibus. Talis virtutis est argentum viuum nostrum quod & per se sufficit & tibi & sibi, absque omni additione rei extraneæ, sola decoctione naturali soluitur: & congelatur sed Philosophi propter abbreviationem addunt illi sulphur suum benè digestum & maturum, & sic operantur.

Potuissemus quidem citare scripta Philosophorum sermonem nostrum confirmantia; sed quoniam clariora eorum scriptis scripsimus non indigent comprobatione; is intelliget qui in aliorum scriptis versatus est. Si igitur nostrum consilium vis sequi, consulimus vt antequam ad hanc artem ac-

cedas in primis discas compescere linguam & naturam minerarum & metallorum inquiras, tum & vegetabilium; quoniam in omni subiecto Mercurium nostrum inuenies, & ab omnibus rebus Mercurius Philosophorum extrahi potest, licet in vno subiecto propinquius quàm in alio. Scito etiam pro certo quod hæc scientia non in fortuna neque casuali inuentione, sed in reali scientia locata est, & non est nisi hæc vnica materia in mundo per quam & ex qua præparatur lapis Philosophorum. Est quidem in omnibus rebus, sed in extractione eius vita desisteret: sine cognitione tamen rerum naturalium, præsertim in regno minerali, similis eris cæco qui vsu ambulat. Talis quidem artem nõ nisi casualiter querit: & etiamsi, sicut multoties accidit, casu ab aliquo materia tractatur argenti viui nostri, tunc vbi incipere debet opus suum finit; & sic sicut casu inuenitur casu amittitur, quia nescit super quid suam intentionem fundare debet. Ideò hæc scientia est donum Dei Altissimi: & nisi Deus per ingenium bonum, vel per amicum, alicui reuelauerit, difficile cognoscitur: nam non omnes Gebri, non omnes Lullij esse possumus

mus. Et licet Lullius vir subtilis ingenij fuit, ramen si ab Arnoldo artem non accepisset certè similis fuisset alijs qui illam cum difficultate inquirunt; siquidem & Arnoldus ab amico accepisse confitetur. Facile enim scribere cui ipsa natura dictat : Est Prouerbum ; *facile est addere inuentis*. Omnis ars & scientia magistro facilis, sed incipienti discipulo non sic : & ad hanc scientiam inquirendam tempus requiritur longum, copia vasorum, & expensa magna, & quotidianus labor, cum immensa meditatione, quamuis scienti omnia leuius. Conclufiue dicimus hanc artem solius Altissimi Dei donum esse, qua cognita orandus est vt etiam ad artem hanc benedictionem suam dare dignetur; quoniam sine benedictione diuina omnino inutilis est. Quod nos ipsi experti sumus, cum propter scientiam aliquot grauissima pericula passi, plus infortunijs ac incommodi quam vtilitatis inde habuerimus : sed credimus in mundum tempus aduenisse cum serò sapiunt Phryges : Iudicia Domini abyssus multa. Attamen diuinam providentiam in eiusmodi nostris infortunijs admiratus sum : Semper enim Altissimi conditoris nostri protè-

ctionem præsto habuimus, vt nullus inimicus potuerit nos opprimere; custos fuit semper Angelus Domini Arcæ huius, in quam Altissimus conditor rerum tantum thesaurum inclusit, quem & vsque tuetur. Audiuius namque inimicos nostros in laqueum quem nobis parauerunt incidisse; Qui in nostram vitam irruerunt vita priuati sunt: qui verò bona nostra inuaserunt bona sua, nonnulli & regna, amiserunt: Præterea illorum qui nostro honori detraxerunt multos infames perijsse scimus: tantam custodiam ab omnium rerum Creatore semper habuimus, qui nos statim ex utero matris nostræ sub vmbram alarum suarum suscepit, spiritumque intelligentiæ rerum naturalium infudit, cui sit laus & gloria per infinita sæcula sæculorum. Tanta beneficia ab Altissimo Deo Creatore nostro accepimus, vt non solum calamo verum & mente comprehendere sit impossibile: Vix vnquam mortalium alicui maiora, imò saltem talia, contulit Deus. Vtinam tantum animi, tantum Spiritus, & eloquentiæ, intelligentiæque haberemus vt debitas gratias illi agere possemus; scimus enim talia non meruisse: hoc vnicum credimus esse, quod

quod in illo solo semper sperauimus, speramus, & sperabimus. Scimus enim non esse inter mortales qui nos adiuuare possit, nisi hic solus Deus & Creator noster; quia vanum est confidere in Principibus, quoniam homines sunt, (vt ait Psal.) Omnes hi à Deo Spiritum vitæ habent, quo ablato, puluerem omnia esse; sed sperare in Domino Deo, à quo sicut à fonte bonitatis omnia bona abundantissime fluunt, tutum & securum est. Tu igitur quicumque cupis ad hanc S. Scientiam accedere, pone in primis spem integram in Deo Creatore tuo, illumque precibus fatiga, & crede firmiter te ab illo non derelinquendum: quoniam si Deus cor tuum candidum, & spem integram in se positam cognouerit, facile dabit medium, per hanc siue per aliam viam adiuuabit te vt voto potiaris. Initium sapientiæ timor Domini. Ora, sed nihilominus & labora: Deus quidem dat intellectum, sed tu illo scias vti: nam sicut sunt dona Dei intellectus bonus & occasio bona, ita est poena peccati quando ommittitur occasio bona. Sed vt ad propositum redeamus, dicimus argentum viuum materiam primam istius operis esse, & verè nihil aliud; quidquid additur illi oritur ex

K

illo. Diximus aliquoties quod ex tribus Principijs fiunt & generantur omnes res mundi ; sed nos aliqua ab accidentibus purgamus, purgata iterum coniungimus ; additis addendis , deficientia adimplemus , & imitando naturam ad finem summæ perfectionis decoquimus , quod natura propter accidens perficere non potuit , & iam finivit vbi ars incipere debet. Propterea si cupis naturam imitari , in his illam imitare in quibus illa operatur. Nec te moueat quod scripta nostra contraria sibi videantur in aliquibus locis ; ita enim opus est ne ars produceretur : Tu autem elige ea quæ cum natura conueniunt ; accipe rosas , relinque spinas. Si intendis metallum facere metallum sit tuum fundamentum, quia non generatur ex cane nisi canis, ex metallo nisi metallum: nam scito pro certo , si non accipies ex metallo humidum radicale optimè separatum nihil facies vnquam ; Sine grano tritici frustra colis terram : vnica res , vnica ars, vnica operatio. Si igitur metallum vis producere metallo fermentabis ; si verò arborum arboris semen sit tibi fermentum. Vnica vt diximus est operatio , extra quam non est alia quæ verà sit. Errant itaque omnes
qui

qui dicunt aliquod particulare extra hanc
unicam viam & naturalem materiam ve-
rum esse ; etenim non habetur ramus nisi
ex trunco arboris: Impossibile est & fatuum
ramum prius quam arborem producere
velle ; facilius est ipsum lapidem conficere
quam particulare aliquod etiam simplicis-
simum quod sit vtile ; & in examinatione
cum naturali persisteret. Sunt tamen mul-
ti qui gloriantur se posse facere lunam fi-
xam , sed melius facerent vt plumbum vel
stannum fixarent ; cum meo iudicio idem
labor sit ; quia ista non resistunt examini
ignis donec in sua natura sunt ; luna autem
in sua natura satis fixa est ; nec opus habet
fixatione Sophistica. At cum quot capita
tot sensus ; nos relinquimus cuiuslibet suam
opinionem : qui non vult sequi nostrum
consilium ; & naturam imitari ; maneat in
suo errore. Bene quidem particularia fieri
possunt habita arbore ; cuius furculi varijs
arboribus inseri possunt : sicut habita vna
aqua variæ sortis carnes decoqui possunt in
ea ; & secundum carniū diuersitatem ius-
culum saporem habebit ; sed hoc ex eodem
fundamento. Concludimus itaque non esse
nisi unicam naturam , tam in metallis quam

in alijs rebus , sed diuersam eius operationem , vnam etiam vniuersalem materiam secundum Hermetem. *Sic ab hac vna re omnes res natae sunt.* Multi tamen sunt artifices , quorum quilibet sequitur suum cerebrum : quærunt nouam naturam , nouam materiam ; propter eam etiã inueniunt nouum recensque nihil ; quia non ad possibilitatem naturæ , sed ad syllabam scripta Philosophorum interpretantur. Sed hi omnes sunt ex illis cõitijs de quibus in Dialogo Mercurij cum Alchemista scriptum est, qui sine conclusione domum redeunt , non solum absque medio , verum & sine principio finem quærunt , & hoc inde fit , quod non ex fundamentis vel lectione librorum Philosophorum , sed ex auditu & receptis circumforaneis artem assequi conantur : (licet iam libri Philosophorum ab inuidis fortasse desolati sunt , in multis locis addunt vel supprimunt) postea cum illis non succedit ad Sophisticationes conuertuntur , & tentant mira opera vana, dealbandò, rubificando, lunam fixando , animam auri extrahendo, quod in Præfatione libelli XII. Tractatum fieri posse fatis negatum est. Non quidem negamus , imò omninò esse necessarium

rium dicimus, animam metallicam extrahi debere, sed non ad Sophisticam operationem; sed ad opus Philosophorum: quæ extracta & purgata iterum corpori suo reddi debet; ut fiat resurrectio vera corporis glorificati. Nunquam hoc nostrum propositum fuit, sine grano tritici triticum multiplicare posse: sed ut illa anima extracta aliud metallum Sophistico modo tingere possit falsissimum esse scias, omnesque qui de hoc gloriantur falsarios esse: sed ista in tertio principio de Sale copiosius, cum hic non sit locus extendere calamus.

DE SVLPHVRE.

INTER tria Principia Sulphur meritò Philosophi primo loco posuerunt, sicut dignissimum Principium, in cuius præparatione tota scientia laret. Triplex enim sulphur est, & inter alia eligendum: Sulphur tingens seu colorans: Sulphur congelans Mercurium: Tertium est essentiale maturans. De quo quidem seriò tractare debuimus, sed quia per Dialogum vnum prin-

cipiorum edidimus, ita & alia finire cogimur, ne alicui illorum iniuriam inferre videamur. Sulphur maturius est cæteris Principijs, & Mercurius non coagulatur nisi sulphure: ergo totalis nostra operatio in hac arte non est nisi ut sciamus ex metallis sulphur elicere quo in visceribus terræ argentum viuum nostrum in aurum & argentum congelatur; quod quidem sulphur in hoc Opere loco masculi, ideò dignius habetur, Mercurius verò loco feminae. Ex horum duorum composito & actu generantur Mercurij Philosophorum,

Descripsimus in Dialogo Mercurij cum Alchemista congregationem illam Alchemistarum ubi consultabant ex qua materia & quomodo faciendus sit Lapis Philosophicus. Scriptum est etiam quomodo tempestatis infortunio sine Conclusionem ferè in vniuersum Orbem dispersi sunt. Surrexit enim tempestas valida ventusque maximus qui illos huc illuc dispersit, & aliquorum capita ita perflauit, ut ad hoc usque tempus sese nondum recolligere possint, vnde in illorum cerebris variæ sortis muscæ generantur. Erant autem inter illos variarum nationum ac conditionum homines, inter quos

quos fuit etiam hic Alchemista, de quo in hoc Tractatu sermonem instituiamus: erat aliàs vir bonus, sed sine Conclusionem, ex numero horum qui casualiter Lapidem Philosophorum inuenire proponunt: & erat socius illius Philosophi qui cum Mercurio certabat. Hic verò dicebat, si mihi ita accidisset cum Mercurio loqui, paucis verbis illum expiscatus fuisset: stultus iste alter, inquit, nesciuit cum illo procedere. Mihi quidem numquam Mercurius placuit, nec credo in illo aliquid boni esse; at Sulphur mihi probatur, quia in illis Comitijis optimè de illo disputauimus: si non illa tempestas nos turbasset, primam materiam id esse concludissemus: quoniam in meo capite non solent esse res leues, caput meum plenum est profundarum imaginationum. Sicque confirmatus instituit in sulphure laborare. Incepit itaque illud distillare, sublimare, calcinare, frigare, oleum per campanam ex illo facere, tum per se, tum cum crystallis, corticibus ouorum, & alios multos labores in illo expertus est: cùmque multum temporis & sumptuum consumpsit, & nihil ad propositum inuenire potuit, tristis fuit; miser multas noctes duxit insom-

nes, exibat etiam sæpenuerò extra urbem ad speculandum, vt eò commodius aliquid certi in suo labore excogitare posset. Accidit autem quadam vice, cùm ita ferè inextrasi speculando deambulet, peruenit ad quoddam nemus viridissimum, omniumque rerum refertissimum; in quo erant omnium minerarum & metallorum fodinæ, omniumque animalium & auium genera, omnium arborum, herbarum & fructuum copia: ibi etiam erant varij aquæ ductus: quoniam illis in locis aqua non habebatur, nisi quæ per varia instrumenta & canales trahebatur; & hoc per varios artifices ex varijs locis: præcipua fuit illa, clariorque cæteris, quæ à radijs Lunæ trahebatur; & hæc non nisi pro Nympha nemoris illius procurabatur. Ibi etiam pascebantur tauri & arietes, & pastores erant duo iuuenes, quos Alchemista interrogans: Cuius, inquit, est hæc sylua? cui responderunt: Est nemus & hortus nostræ nymphæ Veneris. Alchemista huc illuc inambulabat: Placuit illi quidem locus, sed ille tamen semper de suo sulphure cogitabat; atque ita ambulando fessus, miser confedit ad latus canalis, sub quadam arbore, & cæpit miserrimè lamentari,

mentari, deplorando tempus & sumptus in suo labore frustra impensos (non erat alias deceptorix facultatis, sed sibi ipsi nocivus.) aitque. Quid est hoc? omnes dicunt rem esse communem, vilem, facilem, & ego sum vir doctus, & hunc miserum lapidē non possum excogitare. Sicq; lamētando cæpit maledicere sulphuri, quod in illo tot sumptus, tot labores frustra consumpserit: & sulphur fuit etiam in illo nemore, sed inscio Alchemista. Interim dum ita lamentaretur, audiuit vocem quasi alicuius senis: Amice cur maledicis sulphuri? Alchemista circumspexit ubique, neminēque videns perterrefactus est. Vox autem illa iterum ait: Amice cur ita contristaris? Alchemista resumpto animo, Domine, inquit, esuriens semper de pane, ita ego sēper de Lapide Philosophorum cogito. *Vox*: Et quare maledicis sulphuri? *Alchem.* Domine credidi illud esse primam materiam Lapidis Philosophorum ideò in illo laborando per aliquot annos multa consumpsi, & non potui istum Lapidem inuenire. *Vox*: Amice ego quidem sulphur noui verum & principale subiectum Lapidis Philosophorum, sed te non nosco, neq; de tuo labore & proposito quic-

quam scio : Iniuste maledicis sulphuri ; quia ille est in durissimis carceribus , non potest vnicuique adesse ; quandoquidem hic ligatis pedibus in tenebrosissimo carcere positus est , nec egreditur nisi quò illum deportant custodes eius. *Alchem.* Et quare est incarceratus ? *Vox :* Quia omnibus Alchemistis obediens esse voluit , & facere quicquid ipsi volebant , contra voluntatem matris suæ , quæ illi interdixerat vt solummodò ijs qui illam nouerunt obediret , propterea tradidit illum in carceres , & iussit ligare pedes eius , custodisque constituit illi , vt sine illorum scitu & voluntate nusquam ire possit. *Alchem.* O miser ! propterea & mihi non potuit succurrere : certè mater eius facit illi magnam iniuriam : & quando dimittetur ex istis carceribus ? *Vox :* O Amice , Sulphur Philosophum non potest hinc exire nisi longissimo tempore , & cum grauissimo labore. *Alchem.* Domine , & qui sunt custodes eius , qui illum custodiunt ? *Vox :* Amice , custodes eius sunt eiusdem generis , sed tyranni. *Alchem.* Domine , & tu qui es , & quomodo vocaris ? *Vox :* Ego sum Iudex & Præfectus carcerum , & nomen mihi Saturnus. *Alchem.* Ergo in tuis carceribus Sulphur

phur detinetur. *Vox* : In meis quidem carceribus Sulphur detinetur, sed habet alios custodes. *Alchem.* Et quid facit in carceribus ? *Vox* : Laborat quicquid eius custodes volunt. *Alchem.* Et quid scit laborare ? *Vox*. Ille est mille rerum artifex, & est cor omnium rerum : scit emendare metalla, mineras corrigit, animalia intellectum docet; scit facere omnia genera florum in herbis & arboribus, atque illis omnibus præest; corrumpit aërem, quem iterum emendat : est omnium odorum in Mundo artifex, omniumque colorum pictor. *Alchem.* Ex qua materia facit flores ? *Vox* : Custodes dant materiam & vasa, Sulphur verò digerit, & secundum digestionis varietatem & pondus varios flores & odores facit. *Alchem.* Domine, est ne senex ? *Vox* : Amice, scito quod Sulphur est virtus omnium rerum, & est secundus natu, sed senior omnibus ; fortior, & dignior ; sed puer obediens. *Alchem.* Domine, quomodo cognoscitur ? *Vox* : Miris modis, sed optimè per rationem vitalem in animalibus, per colorem in metallis, per odorem in vegetabilibus: sine illo mater eius nihil operatur. *Alchem.* Est ne solus hæres, vel si habet fratres ? *Vox* : Amice vnicum

tantum eiusmodi filium mater eius habet, fratres eius alij sunt malis associati, sororem habet quam amat, & ab illa amatur vicissim, nam illi est sicut mater. *Alchem.* Domine, vniformis ne est vbique? *Vox:* Quò ad naturam eius vniformis, sed in carceribus mutatur: cor eius tamen semper purum est, sed vestimenta eius maculata sunt. *Alchem.* Domine, fuit ne etiam aliquando liber? *Vox:* Maximè fuit, præsertim illis temporibus quando fuerunt illi viri sapientes quibus cum matre eius magna amicitia intercedebat. *Alch.* Et qui fuerunt isti? *Vox:* Innumerabiles fuerunt: Fuit Hermes qui cum matre eius vnum erat: post ipsum fuerunt multi Reges, ac Principes, nec non multi alij sapientes, vtpote hisce seculis Aristoteles, Auicenna, &c. qui illum liberarunt: hi enim eius ligaturas dissoluere rescuerunt. *Alchem.* Domine, quid eis dedit pro liberatione? *Vox:* Dedit illis tria Regna: nam quando illum aliquis dissoluit, & liberat, tunc ille custodes suos, qui modo in suo Regno gubernant, vincit, & ligatos huic qui illum liberat in subditos tradit, ac eorum Regna in possessionem dat: sed quod maius est, in Regno eius est speculum in quò
totus

totus Mundus videtur. Quicumque in hoc speculum inspicit, tres partes sapientiæ totius Mundi in illo videre & addiscere potest, atque ita sapientissimus in hisce tribus Regnis euadet; quales Aristoteles & Auicenna fuerunt & alij multi qui, sicut & cæteri antecessores, in hoc speculo viderunt quomodo & Mundus creatus est: ex illo didicerunt cœlestium virtutum influentias in inferiora, & quomodo Natura per pondus ignis res componit; tum etiam motum Solis & Lunæ, præsertim verò motum illum vniuersalem quo mater eius gubernatur: ex illo gradus caliditatis, frigiditatis, humiditatis, & siccitatis, virtutesque herbarum ac omnium rerum cognouerunt; vnde optimi Medici facti sunt. Et certe nisi Medicus talis sit vt sciat cur hæc herba talis vel talis, cur in hoc gradu calida, cur sicca, cur humida sit, non ex libris Galeni, aut Auicennæ, sed ex fonte Naturæ, vnde & illi ista habuerunt; fundamentalis Medicus esse non potest. Ista omnia diligenter illi considerant, & scripta sua successoribus reliquerunt, vt homines ad altiora studia allicerent, & discerent Sulphur liberare, atque ejus vincula dissoluere: sed homines huius

sæculi scripta illorum iam pro finali funda-
 mento habent, & vltcrius non quærunr; suf-
 ficitque illis quod sciant dicere, sic Aristo-
 teles sic Galenus scripserunt. *Alchem.* Et
 quid dicis, mi Domine, potestne herba
 absque Herbario cognosci? *Vox:* Veteres
 illi Philosophi ex ipsomet Naturæ fonte sua
 recepta conscripserunt. *Alchem.* Quomodo,
 mi Domine? *Vox:* Scito quod omnes res in
 terra, & super terram ex tribus Principijs
 generantur & producantur; aliquando duo-
 bus quibus tamen tertium adhæret: qui igi-
 tur nouit tria Principia, & pondus illorum
 vt illa Natura coniungit, facile ex decoctio-
 ne gradum ignis in subiecto, an bene, aut
 malè, vel mediocriter coctum, idque secun-
 dum maius vel minus, intelligere poterit:
 nam cuncta vegetabilia ab his qui tria Prin-
 cipia nouerunt cognoscuntur. *Alchem.* Et
 hoc quomodo? *Vox:* Ex visu, ex gustu, &
 odore; in his tribus sensibus concluduntur
 etiam tria Principia rerum, & gradus eorum
 decoctionis. *Alchem.* Domine, dicunt quod
 Sulphur est Medicina. *Vox:* Imò ipse Me-
 dicus est, & qui illum ex carceribus libe-
 rant, illis pro gratitudine & sanguinem
 suum in medicinam dat. *Alchem.* Domine,
 habita

habita vniuersali Medicina quàm diu homo potest se conseruare à morte? *Vox*: Vsq̃ ad terminum mortis: cautè tamen hæc Medicina sumenda est; multi enim viri sapientes hac Medicina ante terminum interierunt. *Alchem*. Et quid dicis, mi Domine, estne venenum? Nonne audiuiſti quòd magna flamma ignis consumit paruam? multi erant Philosophi qui ex aliorum doctrina artem habuerunt qui non ita profundè virtutem Medicinæ scrutârunt; imò quòd Medicina erat potentior, subtilior, eò sanior illis videbatur; & vnum granum eius multa millia metalli transmeat, multò magis corpus humanum. *Alchem*. Domine, quomodo ergo vti debet? *Vox*: Medicina vti debuerunt quæ calorem naturalem confortando nutrirer, non superaret. *Alchem*. Domine, ego scio facere istam Medicinam. *Vox*: Beatus es si scis, Sanguis enim Sulphuris est illa intrinseca virtus & siccitas conuertens & congelans argentum viuum in aurum, tum etiam omnia metalla & corpora humana ad sanitatem. *Alchem*. Domine, ego scio facere oleum Sulphuris quod cum calcinatis crystallis præparatur, scio & aliud per campanam sublimare. *Vox*: Cera

tè tu etiam es Philosophus ex illis Comitibus; nam optimè mea dicta interpretaris, sic nifi falsor, & omnium Philosophorum. *Alchem.*

Domine, nonne est hoc oleum sanguis Sulphuris? *Vox.* O Amice, sanguis Sulphuris non datur nisi his qui illud sciunt ex carceribus liberare. *Alchem.* Domine, scitne etiam

Sulphur aliquid in Metallis? *Vox.* Dixi tibi, quod omnia scit, & in metallis multo melius quàm alibi; sed custodes eius sciunt quod ibi facile liberari possit, propterea ibi in durissimis carceribus detentum custodiunt, ita ut & respirare non possit, timent enim ne ad palatium Regis perveniat. *Alch.*

Domine, in omnibusne metallis ita incarceratus est? *Vox.* In omnibus, sed non uniformiter, in aliquibus non ita strictè. *Alchem.*

Domine, & quare in metallis ita tyrannico more? *Vox.* Quia tunc non amplius timeret illos quando ad palatium suum Regale pervenerit: iam enim potest videri, iam liberè ex fenestris prospicit; quoniam illic est in proprio Regno, licet nondum ita ut desiderat. *Alchem.* Domine, & quid comedit?

Vox. Cibus eius ventus est, cum liber est coctus; sed in carceribus cogitur comedere crudum. *Alchem.* Domine, possent ne isti

inimi-

inimicitia^{rum} inter illum & custodes eius reconciliari? *Vox*: Imò, si quis esset tam prudens. *Alchem.* Quare cum illis de pace non tractat? *Vox*: Illud non potest per seipsum; quia statim ira & furore excandescit. *Alch.* Faciat hoc per aliquem commissarium. *Vox*: Felicissimus hominum certè esset, & æterna memoria dignus, qui inter illos sciret pacem facere; sed hoc non nisi vir sapientissimus qui cum matre eius conueniret, & co-intelligentiam haberet: nam si amici essent vnus alterum non impediret, sed coniunctis viribus facerent res immortales. Certè qui illos reconciliaret esset vir æternitati consecrandus: *Alch.* Domine, Ego componam istas lites inter illos, & liberabo illum: sum aliàs vir adeò doctus, & sapiens; adhæc etiam sum bonus practicus præsertim vbi ad tractandum venit. *Vox*: Amice: video quidem quòd satis magnus, & cum magno capite sis, sed nescio num tu ista facere possis. *Alch.* Domine, fortassis tu ignoras quid sciunt Alchemistæ, quoad tractatus semper illi sunt victores, & certè ego non sum postremus, modò inimici eius mecum tractare velint: si tractabunt, esto securus quòd causa cadent. Domine, crede mihi, Alche-

L

mistæ sciunt tractare. Si tantum mecum tractare velint, Sulphur confestim liberabitur.

Vox: Placet mihi ingenium, audio quod probatus sis. *Alch.* Domine, dic adhuc mihi si hoc est verum Sulphur Philosophorum?

Vox: Hoc quidem est Sulphur, sed si Philosophorum est tuum est scire. Satis ego tibi de Sulphure dixi. *Alch.* Domine si etiam eius

carceres inueniam, an eum liberare potero?

Vox: Si scies optimè poteris; facilius est enim illum liberare quam inuenire. *Alch.* Do-

mine rogo dic adhuc mihi si illum inueniero, faciam ne ex illo lapidem Philosophorum. *Vox* O amice non est meum diuinare,

tu ipse videto: attamen si matrem eius noveris, illam secutus fueris, sulphure soluto lapis in promptu erit. *Alch.* Domine in quo

subiecto est hoc sulphur? *Vox*: Scito pro certo quod hoc sulphur est magnæ virtutis;

minera eius sunt omnes res mundi, est enim in metallis, herbis, arboribus, animalibus, la-

pidibus, mineris. *Alch.* Et quis diabolus inter tot res & subiecta illum latentem inue-

nire potest? Dic tu mihi materiam ex qua illum Philosophi accipiunt. *Vox*: Amice ni-

mis propè accedis, attamen vt tibi satisfaciam, scito sulphur vbiq; esse, sed habet

quædam palatia vbi solet Philosophis au-

dientiam dare ; sed Philosophi illud in mari suo natans & cum Vulcano ludens adorant , quando illud vilissimo vestitu incognitum Philosophi accedunt. *Alch.* Domine in mari illud quare non est meum , cum hic propinquius sit absconditum. *Vox :* Dixi tibi quod custodes eius illud in carceribus tenebrosissimis posuerunt ne illud videre possis ; est enim in vno solo subiecto ; sed si illud domi non inuenisti vix in syluis inuenies. Ne autem desperes in inquirendo illo , tibi sacrosanctè dico illud in auro & argento esse perfectissimum , sed in argento viuo facillimum. *Alchem.* Domine libenti animo facerem lapidem Philosophorum. *Vox :* Rem bonam desideras , sulphur quoque libenter dissolueretur. Et sic Saturnus discessit. Alchemistam verò fessum grauis sopor inuasit , & apparuit illi visio talis. Vidit in illonemore fontem aquæ plenum ; circa quem deambulabant Sal cum Sulphure inter se altercando, donec vltimò cæperunt pugnare ; & intulit sal sulphuri vulnus incurabile, ex quo vulnere loco sanguinis aqua quasi lac candidissimum effluxit, ac in magnum flumen creuit. Tunc ex illo nemore egressa est Diana virgo pul-

cherrima, quæ cæpit lauari in flumine illo: quam dum transiens Princeps quidam vir fortissimus (& maior suis seruatoribus) videret, cæpit admirari eius pulchritudinem, quodq; esset nature sibi similis & eius amore captus est: quod cum illa videret vicissim eius amore exarsit; quamobrè quasi in animi deliquium cadens cepit mergi: quod videns Princeps ille mandauit suis seruatoribus vt illam adiuuarent: sed omnes timuerunt accedere ad flumen; ad quos Princeps ille: Quare (inquit) non adiuuatis Dianam virginem? Cui responderunt, Domine flumen est quidem paruum quasi exsiccatum, sed periculosissimum: Quadam vice absque tuo scitu voluimus hoc tranare, & vix à periculo æternæ mortis euasimus; scimus etiam quod & alij nostri antecessores hic perierunt. Tuuc Princeps ille, deposito suo pallio grosso, ita vt erat armatus in flumen profiliit, vt opem ferret Dianæ pulcherrimæ, porrexitque illi manum; quæ volens se saluare ipsum etiam Principem ad se traxit, atque ambo submersi sunt. Paulò post animæ illorum ex flumine illo exiuerunt volitantes supra flumen, aiuntque, Optimè nobiscum actum est, aliter enim ab hisce corporibus liberari non potuissimus quæ pol-

luta & maculata erant. *Alch.* interrogans ait: Reuertimini aliquando in illa corpora? *Anima.* Non in tam polluta, sed quando purgabuntur, & hoc flumen exsiccabitur per calorem solis, & prouincia hæc sæpius per ærem examinata fuerit. *Alch.* Interim quid facietis? *Anima.* Hic supra flumen volitabimus donec istæ nebulæ & tempestates cessent. Interim Alchemista in magis optatum somnium de suo sulphure incidit; & ecce apparent illi, & venerunt in illum locum multi Alchemistæ quæsitum etiam sulphur: & cum apud illum fontem à sale occisum cadauer inuenerunt; illud inter se diuiserunt: quod Alchemista videns etiam partem accepit; & sic quilibet illorum domum reuersi sunt, cæperuntque in illo sulphure laborare, & hucusque non cessant. Huic vero Alchemistæ Saturnus occurrit & ait: Amice quomodo se res habent? *Alch.* O Domine multa mirabilia vidi, vix vxor mea credet ista; iam etiam inueni sulphur, rogo te mi Domine, adiuua me faciamus istum lapidem. *Saturnus.* Libenter mi amice. Præpara ergo argentum viuum & sulphur, & vitrum huc da. *Alch.* Domine noli habere negotium, cum Mercurio, quia est nequam, de-

L ;

lusi socium meum & alios multos. *Saturnus*. Absque argento viuo in cuius regno sulphur iam Rex est Philosophi nihil fecerunt, nec ego aliter scio. *Alch.* Domine faciamus ex solo sulphure. *Satur.* Benè mi amicè, sed ita succedet sicut iubes. Acceperunt itaque sulphur illud quod Alchemista inuenit, & fecerunt sicut voluit Alchemista, cæperuntq; laborare miris modis, illud sulphur tractare in fornaculis mirabilibus, quas plures Alchemista habuit: sed semper in fine ex quolibet labore euenerunt illis candelulæ quas vetulæ ad accendendum ignem vulgò vendunt. De nouo inceperunt, & sulphur sublimarunt, calcinarunt, sicut Alchemista placuit; sed vtcunque fecerunt illis semper in fine vt prius euenit: nam quicquid ex illo sulphure Alchemista voluit semper candelula fuit: & ait ad Saturnum, Verè Domine, video quod iuxta meam phantasiā non vult succedere, rogo te fac tu solus sicut scis. Tunc Saturnus ait, Vide ergo & disce. Accepit itaque duo argenta viua diuersæ substantiæ, sed vnius radicis, quæ Saturnus lauit vrina sua, & vocauit illa sulphura de sulphuribus, & commiscuit fixum cum volatili, facta compositione in vas debitum posuit,

posuit, & ne sulphur aufuger et custodé sup-
posuit, & sic postea in balneum ignis lentis-
simi, vt materia requirebat, posuit, & om-
nia optimè fecit. Fecerunt itaque lapidem
Philosophicum, quia ex debita materia
nonnisi debitum opus euenit. Alchemista
gausus valdè accepit lapidem cum vitro,
colorem eius qui erat tâquam sanguis com-
bustus considerans admirabatur, & præ ni-
mia lætitia cœpit saltare, in quo saltu ela-
psum est illi è manibus vitrum in terram &
fractum est; sicq; Saturnus euanuit. Alche-
mista quoque è somnio expergefactus nihil
præter illas candelulas quas fecerat ex sul-
phure in manibus inuenit: lapis verò auo-
lauit, & hucusque volat, vnde volatilis di-
citur: & sic miser ille Alchemista nihil aliud
didicit ex illa visione quam candelulas sul-
phureas facere: qui postea relicto lapide
cœpit esse Medicus; inquirendo lapidem
Philosophicum lapidem renum acquisiuit.
Ultimò duxit vitam vt solent eiusmodi Al-
chemistæ, plerumque fiunt medici aut sme-
gmatisæ, quod omnibus eueniet qui sine
fundamento ex auditu aut receptis casuali-
ter per dialecticam ad artem accedunt.

Aliqui postea cum illis non succedit di-

cunt : Viri sapientes fumus , gramen crescere audimus , si ars vera esset nos præ cæteris habuissimus : & sic pudore vestiti ne habeantur pro indignis (sicuti sunt , imò & duræ ceruicis) contra artem cuculant. Tales hæc scientia odit ac illis semper in fine principium ostendit. Nos autem indignis hanc artem nihil esse concedimus , virtutis amatoribus verò , & veris indagatoribus , filiisq; doctrinæ , summoperè illam commendamus , veramq; esse , & omnino verissimam affirmamus. Quam aliquoties coram vītis eo spectaculo dignis , magnæ & infimæ conditionis hominibus , re ipsa cōprobauimus : (Non tamen nostris manibus hæc medicina fuit facta , sed ab amico talia accepimus , verissima tamen) ad quam indagandam satis inquisitores informauimus ; quibus si scripta nostra non placent , aliorum Authorum , leuiora legant , hac tamen cum cautela vt quicquid legerint semper ad possibilitatem naturæ conferant , nec tentent aliquid contra naturam. Nec credant etiamsi esset scriptum in libris Philosophorum quod ignis nonurit , quia hoc est contra naturam : sed si scribitur ignem exsiccandi & calefaciendi vim habere , hoc cum naturaliter fiat creden-

credendum est: natura enim semper cum sano intellectu conuenit, & in natura nihil difficile, omnisque veritas simplex est. Tum etiam discant cognoscere quæ res in natura sunt sibi propinquiores, quod per scripta nostra facilius quàm per alia fieri existimamus, cum satis scripsisse putemus donec aliquis alius veniat qui totam receptam sicut ex lacte conficere caseum conscribat, quod nobis non licet.

Sed ne omnia in incipientes vertamus, vobis quoque qui iam has transiistis ærumnas aliquid dicemus. Vidistisne regionem illam vbi vir suam sibi perduxit vxorem, quorum nuptiæ in domo naturæ celebratæ sunt? Intellexistis quomodo hoc sulphur vobiscum vulgus vidit? Si igitur vultis vt vestram Philosophiam vetulæ exerceant, monstrate horum sulphurum dealbationem; Vulgo dicite: venite & videte, iam enim diuisa est aqua & sulphur exiuit; redibit candidum, & cōgelabit aquas. Comburite ergo sulphur à sulphure incombustibili, & lauate, dealbate, rubificate, donec sulphur fiat mercurius, ac mercurius fiat sulphur, quod postea anima auri ornabitis. Nam si non sublimabitis sulphur à sulphure, & mercurium

à mercurio nondum aquam inuenistis quæ ex sulphure & mercurio quinta essentia creatur & distillatur; non ascendet qui non descendit. Quidquid in hac arte est notabile in præparatione amittitur à multis, sulphure enim acuitur mercurius noster, aliàs non prodesset, Princeps sine populo miser: hic Alchemista sine sulphure & mercurio. Si me intellexistis dixi.

Alchemista postea domum reuersus lapidem amissum deplorabat, & maxime condolebat quod Saturnum non interrogauerit quale Sal hoc fuerit, cum tot varia genera salium reperiantur; cætera vxori dixit.

C O N C E V S I O.

OMNIS inquisitor huius artis debet in primis maturo iudicio quatuor elementorum creationem, operationem, & virtutes, cum suis actibus examinare: si enim horum originem & naturam ignorat, ad cognitionem principiorum non perueniet, nec materiam veram lapidis cognoscet, multò minus finem bonum assequetur; quoniam omnis finis supra suum principium termi-

terminatur : Qui bene scit quid incipit bene sciet quid finiet. Origo enim elementorum est chaos, ex quo Deus conditor rerum creauit & separauit elementa , quod solius Dei est : Ex elementis verò natura producit principia rerum, & hoc per velle Dei solius naturæ est : Ex principijs postea natura mineras producit & omnia : ex quibus etiam artifex imitando naturam , multa mirabilia potest. Quoniam natura ex his principijs quæ Sal , Sulphur & Mercurius , mineras ac metalla & omnia genera rerum producit; & non producit simpliciter ex elementis metallum , sed per principia quæ sunt medium inter elementa & metalla : Ergo si natura ista non facit , multò minus ars poterit. Et non solum in hoc exemplo, verum in omni processu naturali dispositio media obseruanda est : propterea hic in hoc tractatu & elementa ipsa, & illorum actus & operatione, tum & principiorum originem satis copiosè descripsimus, (quòd hucusque nullus Philosophorum clariora dedit) vt inquisitor bonus faciliùs considerare possit in quo gradu lapis à metallis , & metalla ab elementis distant. Differentia enim est inter aurum & aquam , sed minor inter aquam & Mer-

curium, minima inter aurum & Mercurium: nam domus auri Mercurius est; & domus Mercurij est aqua: sulphur autem est coagulum Mercurij; quod quidem sulphur difficillimè præparatur, sed difficilius inuestigatur. Quoniam in sulphure Philosophorum totum hoc arcanum latet, quod etiam in penetralibus Mercurij continetur: de cuius præparatione, sine qua inutile est, dabimus aliquando in tertio principiorum de sale, cum hic virtutem & originem, non praxim, sulphuris tractemus.

Non propterea tamen tractatum hunc conscripsimus, ut antiquos Philosophos redarguere velimus, sed potius eorum scripta confirmaremus, & aliqua quæ omiserunt adimpleremus: cum & Philosophi homines sint, non omnia ita ad amussim possunt, nec vnus de omnibus sufficienter potest. Aliquos etiam miracula à via lineari naturæ seduxerunt, ut in Alberto Magno, viro & Philosopho sagacissimo accidisse legimus; qui scripsit temporibus suis grana aurea inter dentes demortui in sepulcro inuenta esse. Huius miraculi rationem certam non potuit inuenire, sed hoc vi minerali in homine adiudicauit, & super hanc opinio-

opinionem cecidit illi confirmatio dicti Morienis, & *hæc materia, Rex, à te extrahitur*: Sed hoc erroneum est, nam & Morienes Philosophicè ista intelligere voluit. Virtus enim mineralis in suo regno locata est, sicut & animalis in suo regno, vt in libello XII. Tractatum ista regna distinximus & in tria regna diuisimus; quia quodlibet horum absque ingressu extraneo in semetipso stat & multiplicatur. Verum quidem est in regno animali esse & Mercurium sicut materiam, & sulphur sicut virtutem, sed animalem non mineralem. Vis sulphuris animalis si non fuisset in homine, non congelaret sanguinem Mercurium in carnem & ossa: sic etiam si non esset vis sulphuris vegetabilis in regno vegetabili, non congelaret aquam seu Mercurium vegetabilem in herbas & arbores. Sic quoque in regno minerali intelligendum est. Non differunt quidem hi tres Mercurij in virtute, nec illa tria sulphura, quia quodlibet sulphur habet vim naturalem Mercurium suum coagulare; & quilibet Mercurius habet vim à proprio sulphure coagulari; sed non ab extraneo. Cur autem aurum inter dentes demortui inuentum vel generatum est hæc est ratio,

quod in vita demortui per aliquem Medicum Mercurius in corpus illud infirmum introductus est, vel per vnctionem, vel per turbith, vel per alium modum, ut moris & usus est, & natura Mercurij est ad os patientis ascendere, & per vulnera oris cum plegmate euacuari. Si igitur in eiusmodi cura infirmus obiit, is Mercurius non habens egressum, in ore intra dentes remansit, & factum est cadauer illud in vas naturale Mercurij sic per longum tempus occlusus sulphure proprio in aurum congelatus est calore naturali putrefactionis à plegmate corrosus Corporis humani purificatus. Sed si ibi Mercurius mineralis introductus non esset, nunquam aurum productum fuisset. Et hoc est exemplum verissimum quod natura in visceribus terræ ex solo Mercurio producit aurum & argentum, ac alia metalla secundum dispositionem loci vel matricis. Quoniam Mercurius habet in se suum proprium sulphur quo coagulatur in aurum, nisi impediatur ab accidente, vel non habeat calorem requisitum, vel locum occlusum. Non ergo vis sulphuris animalis congelat Mercurium in aurum, sed in carnem: si enim talis virtus in homine esset, in omnibus
hoc

hoc eueniret corporibus, quod non est. Talia multa miracula & accidentia eueniunt quæ non benè considerata à Scriptoribus errores lectoribus inferunt : Inquisitor tamen bonus omnia ad possibilitatem naturæ applicare debet ; Si cum natura non conueniunt omittenda sunt.

Sufficit diligenti Studioſo originem Principiorum hic accepisse, cum incognito principio finis semper, dubius, de quibus nos in hoc tractatu non ænigmaticè, sed clariori sermone quo potuimus & nobis licet, inquisitorem allocuti sumus : per quem si alicui Deus mentem illuminabit, sciet quid successor suis antecessoribus debeat, cum hæc scientia semper per eiusmodi ingenia acquiratur : quam nos post eiusmodi claram ostensionem in sinum Dei Altissimi creatoris ac Domini nostri reponimus, & nos ipsos vna cum bonis Lectoribus in gratiam & immensam eius misericordiam commendamus. Cui sit laus & gloria per infinita sæcula sæculorum.

FINIS.

ENCHIRIDION
PHYSICÆ
RESTITVTÆ,

IN QVO VERVS NATVRÆ CONCENTVS
exponitur, plurimique antiquæ Philosophiæ
errores per canones & certas demon-
strationes dulcidè aperiuntur.

Tractatus alter inscriptus

ARCANVM HERMETICÆ
PHILOSOPHIÆ OPVS:

In quo occulta Naturæ & Artis circa Lapidis Philo-
sophorum materiam & operandi modum ca-
nonicè & ordinatè fiunt manifesta.

Vtrumque opus eiusdem Auctoris anonymi.

SPES MEA EST IN AGNO.

GENEVÆ,

Sumpt. Ioannis Ant. & Samuelis de Tournes.

M. DC. LIII.

LVCIS PHYSICAE

STVDIOSIS S.

POSTQVAM nuper à publicis curis & procellofis Curiaë syrtibus sponte reuocatum in pacatum domesticæ tranquillitatis vadum me recepi (arcanorum Naturæ studiosi)

ita vt dictum illud poëtæ animo prægestienti frequenter occurreret:

Scilicet asserui iam me fugique cathenas;
 antiquam de rebus Naturæ cogitationem,
 quæ mecum olim ab ineunte ætate adoleuerat,
 redeuntem sensi, eique opportunè accedenti
 lubens me obtuli, quò abdicatum vltro
 Fortunæ splendorem præsentī quodam
 luminis sui beneficio Natura rependeret,
 tum etiam vt à publico reatu me vindicarem;
 parata enim iam in me videbatur, velut
 in transfugam, patriarum legum & publicorum
 munerum accusatio, quem ne suis suffragiis

suffragiis eo titulo proscriptum damnarent,
 ad sacram arcanarum legum Vniuersi, cui
 communis patriæ nomen debetur, tutelam
 confugi, quæ me innocentem à calumniâ
 feruaret. Neque enim politicas leges pu-
 dor feret grauem sententiam in virum de-
 cernere, qui posthabitâ ciuiliū curarum
 sollicitudine, mundanæ Reipublicæ studio
 cultuique se addixerit. Versantem itaque a-
 nimum circa Naturæ Imperium, leges, or-
 dinem, præfecturam, concentum, effectum,
 causas, immensas denique opes, admi-
 ratio primùm inuasit, quæ liberalibus in-
 genijs non minùs addiscendæ scientiæ
 calcar, quàm ignorantæ argumentum est,
 illâ enim mentem in sublime rapit, quo
 motu desiderio accenditur adipiscendæ
 cognitionis rei, quam ignorare pudet. Ta-
 li animus exercitio incalescens plura anti-
 quæ Principisque Philosophiæ decreta
 sub incudem reuocando illis assentiri recu-
 sabat, quippe aliud creperum ancepsque;
 per nubila lumen Natura eminus, quasi in
 remoto veritatis confinio, primâ fronte
 porrigere videbatur, donec inualescente
 fulgore nubium stupor edomitus certio-
 rem lucem aperuit, quâ mens perfusa lucidior,
 & in

& in arcanis naturæ eruendis confidentior facta est. Primi antiquorum errores, qui & pessimi & cæterorum radices, circa Naturæ principia se mihi obuiam dedêre: De materia primâ & formâ vniuersali, à quibus cætera fluxerunt, de numero Elementorum, de eorum qualitatibus, repugnantia, situ, recipro- catione aliùs cogitanti, alia mihi à receptâ sententiâ visa est; Neque me grauiorum philosophorum pondus, nec minùs ancipites quàm ingeniosæ eorum rationes à Naturæ lumine mentem amoliri potuerunt, quæ se tota illi mancipauerat. Admiratio itaque animum in amorem scientiæ traxit; Amor, qui igneis radiis pro telis vtitur, mentem accensam in sanctiores Naturæ aditus rapuit; hausta inde arcana, an vobis (philosophiæ alumni) communicare debuerim, diu hæsi, vobis enim forsân ingratum, mihi verò periculosa plenum opus alex fore suspicabar; ab annis siquidem, qui optimi consultores sunt, monitum me sentiebam, vt alieno malo mihi saperem, quippe quanti famæ naufragium fecissent scriptores, satis mihi perspectum erat; quàm parca in pro- bandis, quàm prona sint alienis lucubratio- nibus dam- nandis ingenia, quàm audaces in

laruis effingendis, fouendisque, quàm per-
 uicaces in subinouendâ veritate animi; quàm
 denique arduum, necnon plerumque dam-
 nosum sit inueteratas receptarum opinio-
 num radices conuellere, nouas inferere.
 Vicit tandem veri vestrique amor (candidi
 Physicæ lucis assertores) vt qui perquirendæ
 veritatis author fuerat, idem esset publican-
 dæ. Hoc vnum à vobis liceat obtinere,
 quò æquiores sedeat iudices, excutite Pla-
 tonis, Aristotelis, & grandia Antistitum
 Philosophorum nomina, exuite summorum
 virorum authoritatem, vestram, quàm sibi
 deuinxêre fidem, apud vos integram serua-
 te; in euoluendis ipsorum monumentis ad-
 dite Præfiscini, ne popolare præclari nomi-
 nis fascinum mentibus obrepat. Absit vt de
 illorum famâ, ingeniique magnitudine tan-
 tillum detrahi iubeam, qui instar numinum
 colendi mihi semper fuere; omnem laudis
 ac gloriæ cumulum tantorum philosophorum
 gloriæ imparem censeo; ipsi vagientem è
 cunis Philosophiam susceperunt, ac supra æta-
 tem eius robur intantum auxêre, vt nitendi
 vltrâ vix spem posteris sublimes illæ animæ
 reliquerint; verùm omnes Naturæ sinus &
 mæandros explicuisse, occultissimæque eius
 arcana

arçana exquisitè & citra errorem penitus aperuisse prima nascentis, nec dum pubescentis Philosophiæ ætas, vel ipsis iudicibus non patiebatur; fœcunda successorum ingenia inuenta promouère, latentia prodidère, aspera coluère, perplexa fulciere; sic per sæcula in perfectam ætatem prouectæ sunt scientiæ; sic longa illis annorum series culmen addidit, quantum húmani ingenij viribus hætenus licuit, plura forsan quærenda sunt adhuc quàm possessa: senio detrita non fit, vt vestis, sed validior philosophia; qui erroribus anni fidem quærunt, iidem etiam adimunt. Nolite præcipiti iudicio & causâ non satis excusâ infontem damnare: Si sacros Philosophiæ terminos amouisse crimen videatur, nolite excandescere, & statim me sacrilegum pronunciare; at expendite, annon magis promoti, quàm amoti vobis exhibeantur; annon magis restituta illius iura, quàm corrupta; annon magis aucta illius Maiestas, quàm imminuta; vnde forsan & ipsa beneficij gratiam repensura, nec patrocinium suum aduersus Sophistarum præstigas, nec præsidium aduersus lioris & ignorantia ferocitatem inficiabitur; instar belluarum latratus, prior alieno bono tabescens

befcens, altera cæcitate fuâ infaniens, ambæ
 in cultiora ſcientiarum viridaria, in amæ-
 niora Philoſophiæ fata petulanter irrum-
 punt, & laudandos fæliciorum ingeniorum
 labores vaſtant: Incaſſum illæ mihi ſua ter-
 riculamenta obiicient; deſpecti mihi erunt
 illarum conatus, quandiu conſpectum veri-
 tatis numen, cuius tutelâ tutus incedam.
 Hæc ocij noſtri libamina, quo vobis offe-
 runtur, excipite animo, quæ ſi parùm
 arrideant, aut alia potiora vobis habeantur,
 munuſculum hoc noſtrum leui morſu
 quaſi blandientes perſtringite, eo ipſo non
 ingratum, quod vos ad meliora prouoca-
 uerit.

IN

IN PHYSICAM RESTITVTAM

Epigramma.

E*N Physica iubar exoriens, quam sorte si-*
nistrâ

Barbaries Stygiis merferat atra vadis.

Sic forma & dotis Physice sibi damna rependî

Asspicit, ut plures speret habere procos.

O stupor! ô miro quem non percellit amore!

Non Venus è patrio gratior orta mari.

Nec se restitui putat his hac aurea scriptis,

Sed nasci è cerebro parturiente Iouis.

ENCHIRIDION PHYSICAE

RESTITVTÆ.

CANON

I.

DEVS est Ens æter- **DEVS:**
num, vnitas infinita,
radicale rerum om-
nium principium ;
cuius Essentia est lux
immensa : Potestas
omnipotentia : Voluntas bonum per-
fectum : Nutus opus absolutum. Plu-
ra desideranti occurrunt stupor, silen-
tium, & abyssus gloriæ profundissima.

II.

MVNDVM ab æterno in Ar- **MVN-**
chetypo suo descriptum fuisse **DVS.**
sapien-

sapientum plurimi duxerunt : Archetypus autem ipse, qui totus lumen est, ante vniuersi creationem in se complicatus, ceu liber, sibi soli illuxit ; in Mundi verò productione, quasi parturiens, se aperuit & explicuit, opusq; suum in mente, velut in matrice, prius occultum, quâdam sui extensione manifestum fecit, ac Mundum Idæalem quasi duplicatâ diuinitatis imaginē, actualem & materiale eduxit: Hoc annuit * Trismegistus, dum Deum formam suam mutasse, ac vniuersa subitò reuelata & in lucem conuersa fuisse refert : Nihil aliud quippe est Mundus, quàm patens occultæ diuinitatis imago. Hunc Vniuersi ortum intellexisse videntur antiqui per Palladem suam è Iouis cerebro, Vulcani, nempe ignis siue luminis Diuini ope extractam.

* In Pimandro.

III.

AETERNVS rerum parens, non minùs in ordinando sapiens, quàm in creando potens, organicam Mundi molem in tam præclarum

PHYSICÆ RESTITVTA.

clarum ordinem digessit , vt summa
imis , & ima summis , citra confusio-
nem intermixta , & analogiâ quâ-
dam similia sint ; vnde extrema to-
tius opificij , secreto quodam nexu ;
per media insensibilia strictissimè in-
ter se cohærent , ac sponte omnia
in supremi moderatoris obsequium ;
& inferioris naturæ commodum
consentiunt , solo nutu eius , qui col-
ligauit , solui se passura : Rectè ita-
que * Hermes id quod inferius est , * *in tabula*
simile esse ei quod est superius , af- *Smara-*
firmavit. *gdina;*

IIII.

QVI summum ius Vniuersi in NATVRÂ:
Naturam transfert aliam à di-
uinâ Naturâ , Deum negat ; neque
enim aliud increatum Naturæ Nu-
men ; aut in producendis , aut in
conseruandis expansæ huius machi-
næ indiuiduis , agnosci fas est , præ-
ter spiritum illum diuini opificis ,
qui primis aquis incubuit , & con-
fusa in chao rerum semina de po-
tentiâ in actum eduxit , educta per
A 2 con-

constantem alterationis rotam versans componendo & resoluendo hæc inferiora Geometricè tractat.

V.

QUICUNQUE spiritum illum Mundi creatorem & rectorem, Naturæ operibus cōtinuo quasi afflatu infusum, & per omnia largè diffusum, secreto & perenni quodam actu vniuersa & singula, secundum genus suum, mouentem, Animam Mundi esse nescit, Vniuersi leges ignorat; is enim qui creauit, creata regendi sibi ius vindicat; eundemque spiritum creationi, generationi & conseruationi præesse fatendum est.

VI.

NATURAM tamen causam secundam vniuersalem, primæ ancillantem, & tanquam instrumentum ab eâ motum, immediatè singula in Mundo materiali ex ordine mouens, qui agnouerit, à Philosophorum & Theologorum mente non recc-

PHYSICÆ RESTITUTÆ. 5
recedet, qui illam naturantem, hanc
naturatam dixerunt.

VII.

NATURAM illam secundam,
primæ ministram, Spiritum esse
Vniuersi, siue luminis in principio
creati, & in corpus solare contracti
virtutem viuificam & secreta fecun-
ditate dotatam, arcanorum Naturæ
peritus non inficiabitur. Spiritum
illum igneum, ignem inuisibilem, &
animam Mundi dixere Zoroaster &
Heraclitus.

VIII.

ORBO Naturæ nihil aliud est,
quàm series explicata legum æ-
ternarum, quæ à summo Principe san-
citæ, ac innumeris suis variæ naturæ
populis, in multiplici paginâ exarata
& conscriptæ fuerunt; quarum auspi-
cijs moles Vniuersi motus suos pera-
git; extremas nouissimi voluminis
oras vita & mors per vices occupant,
cætera motus ad alterutrum.

A 3 IX.

IX.

MVNDVS.

MVNDVS est quasi opus fabri-
le in orbem giratum : partes
eius quasi catenæ annuli se mutuis
amplexibus stringentes : Natura tan-
quam vicaria in medio sita , rerum
vices exercens Opifex vbiq̃ue præ-
sens quasi faber attritas continuo re-
parans.

X.

MVNDI vniuersitas vt triplici
natura constat , sic triplici re-
gione distinguitur, supercælesti nèpe,
cælesti, & subcælesti: Supercelestis, quæ
intelligibilis dicta , omnium supre-
ma , omnino spiritualis & immorta-
lis est , diuinæ Maiestati proxima.
Cælestis medio loco sita , quæ perfe-
ctissimorum corporum sortem nata,
spiritibus abundans virtutes innume-
ras , vitalesque auras per riuulos spi-
rituales effundit , corruptionis impa-
tiens ; mutationis tamen , absoluta
quandoque periodo, non expers. De-
nique subcælestis , quæ vulgò Ele-
menta-

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 7

mentaris nuncupata, infimam mundi plagam obtinet. Hæc tota corporea ex se cùm sit, spiritualia dona & beneficia, quorum supremum in vitâ positum est, precario tantùm cœloque repensura possidet. In sinu eius generatio nulla sine corruptione, ortus nullus sine interitu.

XI.

LE G E creationis cautum est, vt inferiora medijs, media superioribus, superiora autem supremo rectori suo ad nutum immediatè obsequantur: Hic est totius vniuersi ordo & symmetria.

XII.

SO L I rerum creatori, vt ex nihilo licuit, quæcumque placuit, creare; sic eidem soli creata in nihilum vertendi ius competit: quicquid enim entis aut substantiæ caractere signatum est, ab eo deficere, & ad non ens reflecti Naturæ lege prohibitum est: Nihil itaque in Mundo mori, sed omnia transire & immu-

A 4   tari

* In Pimandro.

tari rectè statuit * Trismegistus : Ex Elementis siquidem componuntur mixta , quæ iterum per naturæ rotam in sua Elementa resoluuntur.

* Lucret. lib. 2.

* *Huic accedit uti quicque in sua corpora rursus*

Dissoluat natura ; neque ad nihilum interimat res.

XIII.

MATERIA PRIMARIA.

MATERIAM quandam primam, Elementis antiquiorem crediderunt Philosophi , sed illam quia parum cognouerunt , parum etiam & tanquam in nube explicarunt ; ut sit qualitatum & accidentium expers , primum tamen eorum subiectum : quantitate vacua , per quam tamen omnia quanta sunt : simplex , contrariorum tamen sedes : sensibus incognita , sensibilibus tamen basis : ubique extensa , nullibi tamen percepta : formarum semper cupida , nullius tenax : Corporum omnium radix, quæ tamen sola mentis operatione concipi, nec sentiri potest : denique actu nihil, potestate omnia.

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 9
omnia. Ita fictitium & vmbatile
naturæ fundamentum posuerunt.

XIV.

CA V T I Û S Aristoteles, qui li-
cèt mundum æternum credi-
derit, materiam quandam primam
& vniuersalem indicauit, cuius an-
fractus fugiens sobriè & ambiguè de
ea differuit; vt melius esse dicat fa-
cere * vnā eandemque rerum om- * *cap. 5. lib.*
nium materiam inseparabilem, quæ *1. de ortu &*
tamen ratione differat; ex qua pri- *inter.*
ma corpora & cætera, quæ sensu
percipiuntur, consistunt, primum-
que esse eorum principium, eamque
ab illis inseparabilem, * sed semper * *cap. 1. &*
cum repugnantia copulatam; quæ *2. lib. 2. de*
contrarijs subiiciatur; ex qua Ele- *ortu & in-*
menta oriuntur. *teritiū.*

XV.

ME L I Û S Philosophus, si ma-
teriam illam primam à con-
trariis pugnâ vindicasset, eamque
à repugnantia liberam agnouisset,
cum ne quidem ipsis Elementis vlla
inhæ-

inhæreat contrarietas, quæ à qualitatum intensiōe resultat, ut ignis & aquæ communi experiētiâ docemur, quibus quicquid inest oppositi ab intensiōe qualitatum procedit: At in veris rerum Elementis, quæ in mixtorum generatione coeunt, nequaquam illæ qualitates, quæ illis remissè insunt, sibi inuicem aduersantur; temperata enim contrarietatem non admittunt.

XVI.

* De varijs
Philosoph.
opinionibus.

* cap. 1. Genes.

THALES, * Heraclitus, & Hesiodus Aquam, primam rerum materiam esse existimauerunt; quorum opinioni sacræ Geneseos * scriptor assentiri videtur, illam abyssum & aquam vocitans; per quam non aquam nostram, sed quasi fumum, aut vaporem humidum & tenebrosissimum, huc illuc errantem, & sine vlla lege incerto motu ætæ, intellexisse suspicio est.

XVII.

XVII.

DE antiquo illo rerum principio quid certi decernere in promptu non est; cùm illud in tenebris creatum nondum in lucem ingenij humani emerferit: quamobrem quæcunque de illo Theologorum, tum etiam Philosophorum turba censuit, talia sint, necne, solus Naturæ author nouit; quod verisimilius est, de obscuris dicenti venia debetur.

XVIII.

ANTIQUISSIMUM aliquod, MVNDI sed obscurum & ineffabile principium materiale improprio nomine Hylam dictum; materiam primam præcessisse nonnulli Rabinorum opinionioni assentientes crediderunt, quod non tam corpus, quàm vim im-
menfam; non tam rem, quàm rei imaginem opacissimam, aut Entis laruam quandam fuliginosam, noctem tenebrosissimam, tenebrarum latibulum dici conuenit, quod actu nihil,

nihil, potestate omnia mens humana nisi somnians sibi valet fingere. Anceps illud principium, Orcum illum tenebrosam imaginatio non aliter nobis exhibere potest, quàm à Naturâ cæco Solis lumen aures indicant.

XIX.

EX remotissimo illo principio Abyssum quandam caliginosam, informem ac indigestam, proximam Elementorum & Mundi materiam Deum eduxisse ac creasse iisdem visum est: Molèm autem hanc modò terram inanem & vacuam, modò aquam sacra pagina nuncupat, licet actu neutra esset, sed utraque potestate ac destinatione; illam fumo aut vapori tenebroso haud dissimilem fuisse licet conijcere, cui stupens quidam spiritus frigoris & tenebrarum inerat.

XX.

DIVISIÒ aquarum superiorum ab inferioribus in sacrà Genesi

Genesi expreffa, facta videtur feparando fubtile à fpiffo, & tenuem quafi spiritum à fuliginofa corpore : id opus fuit fpiritus luminofi à diuino verbo prodeuntis ; lux enim, quæ fpiritus eft igneus, fegregando heterogenea, denfiores tenebras à viciniori ac eminentiori plagâ deorfum verſus proſtigauit, materiamque homogeneam, tenuiorem & fpiritus proximiorẽ colligendo, in lumen immortale, quafi oleum incombustibile ante diuinæ Maieſtatis thronum accendit : Cælum illud Empyreum eft, medium inter mundum intelligibilem & materialem, quafi vtriuſque Horizon & finitor ; à ſuperiori ſpirituales dotes ſuſcipiens, & inferiori proximo cælo medio nempe communicans.

XXI.

ABYSSVM tenebroſam, ſeu materiam mundi proximam, aqueam, ſiue humidam eſſe ratio exigebat, quod attenuari commodius, & per attenuationem vniuerſa cælorum

lorum & totius fabricæ moles fluxu
materiæ diduci, & in corpus conti-
num extendi posset; fluere enim
humoris proprium est, omnisque
corporis continuïtas solius humoris
beneficio debetur; humor enim Ele-
mentorum & corporum gluten est ac
ferrumen: Ignis verò in humorem
agens calefaciendo illum rarefacit;
calor siquidem est ignis instrumen-
tum, cuius ope duo opposita vno eo-
demque labore operatur; humidam
quippe naturam dum à terrestri se-
parat, illam rarefaciendo hanc con-
densat: sic per heterogeneousum se-
parationem fit homogeneousum con-
gregatio: Hac arte protochimi-
câ spiritus increatus Mundi faber confu-
sas rerum naturas distinxit.

MATE-
RIA ET
FORMA
SVNT AN-
TIQVIS-
SIMA RE-
RÛ PRIN-
CIPIA.

XX.

* cap. i. gen.

SPIRITVS Mundi Architecto-
nicus à duobus principijs vniuer-
salibus creationis opus inchoavit,
vnum formale fuit; alterum mate-
riale; quid enim aliud verba illa Pro-
phetæ * sonant (In principio creauit
Deus

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 15
Deus cælum & terram &c.) quàm
quod Deus in principio informatio-
nis materiæ , eam in duo summa di-
stinxit principia , nempe in princi-
pium formale & materiale, cælum vi-
delicet & terram: terræ autem nomi-
ne ipsam tenebrosam & nondum for-
mâ indutam aquarum & abyssi mas-
sam intelligi verba sequëntia indicant
(Terra autem erat inanis & vacua, &
tenebræ erât super faciem abyssi &c.)
quam creator cælo supremo, Empy-
reo nempe, inclusit ac terminauit;
quod in Natura primum principium
formale est, licèt remotum.

XXIII.

SPIRITV enim Dei, qui diui-
nitatis splendor est, in ipso crea-
tionis momento super aquas, id est,
super humidam & opacam Abyssi fa-
ciem effuso, lux statim apparuit, quæ
partem eminentiorem & subtiliorem
materiæ in ictu oculi inuasit, lucidâ-
que circumferentiâ quasi limbo, eam
sepñt, veluti coruscatio, quæ ab O-
rientem in Occidentem lumen igneum
iaculatur;

iaculatur ; aut flamma , quæ celerissime fumum proximum accendit : Sic prima dies orta est, pars autem tenebrarum inferior luce vacua , nox remansit ; ita in diem & noctem diuisæ sunt tenebræ.

XXIV.

DE Cælo illo primo , formali principio, non enunciatum fuisse inane , vacuum , & tenebris oblitum , quod satis indicat , Cælum illud imprimis expansum illicò luce distinctum fuisse à massâ tenebrosâ subiacenti , propter vicinitatem gloriæ & Maiestatis Diuinæ , & præsentiam spiritus luminosi ab ipsâ fluentis.

XXV.

DVæ itaque rerum principia ab initio creata fuerunt, vnum luminosum & spiritali naturæ proximum , alterum omninò corporeum & tenebrosum ; illud ut esset principium motus, luminis & caloris ; istud verò principium stuporis , opacitatis & fri-

& frigoris ; illud actiuum & masculinum, istud passiuum & foemineum: ex parte prioris, motus ad generationem in Mundo elementari, vnde vita: ex parte posterioris, motus ad corruptionem, vnde mors initium trahit: Hic est vterque mundi inferioris limbus.

XXVI.

QUONIAM autem Amor totus extra se porrigitur, diuina Natura solitudinis impatiens, & pulchritudinem suam in lumine iam creato, tanquam in speculo mirata, in eius extensionem & simulachri sui multiplicationem exardescens lumen illud protendi & propagari iussit: Tunc lumen, spiritu igneo à mente diuinâ progresso, ac se in gyrum voluente, cepit in proximiores tenebras agere, illisque debellatis ac deorsum, centrum versus depressis, illuxit secunda dies, & substitit secunda luminis mansio, siue cœlum secundum, totam regionem ætheream complectens, in cuius plagâ
B
superio-

superiori tot faces postea sparſæ & affixæ sunt; in inferiori autem septem errantia ſydera ex ordine ſita fuere, quæ lumine, motu & influxu ſuo naturæ ſubiacenti, tanquam rectores & præfecti, legem dicerent.

XXVII.

ET ne quid operi tanto in mente diuinâ iam pridem exarato deficeret, idem Spiritus igneo & micante gladio tenebras condenſatas, umbramque ex aduerſo ſubterlabentem proſtigauit, & in centrum abyſſi detrufit, ſic poſtremum cœlorum ſpatium lumini peruium factum eſt, quod aërem, ſiue cœlum inferius rectè dicimus; tertia tunc dies effulſit: Tenebræ autem, quæ totam abyſſi faciem in principio obumbrabant, à mine ſuperueniente in regionem inſimam per triduum depreſſæ ita condenſatæ ſunt, propter ſpatij anguſtiam & frigoris conſtrictionem, ut in aquæ naturam & molem ingentem migrauerint, librato in medio aquarum firmatoque ex fece & craſſiori

PHYSICÆ RESTITVTÆ in
 fiori abyssi materia ; in solidum &
 opacum terræ corpus ; totius opificij
 nucleo & centro , quasi tenebrarum
 valle ac tumulo. Postmodum , Spi-
 ritu impellente , aquæ à terræ facie
 ad eius latera circumuolutæ recesser-
 unt , & apparuit Arida ; vt infini-
 ta penè plantarum genera in lucem
 ederet , totque animalium species ,
 hominem potissimum cæteris præ-
 dominantem hospitio exciperet , il-
 lisque victum ; homini verò amplam
 rerum supellectilem exhiberet. Ter-
 ra itaque & Aqua in vnum globum
 deficerunt , cuius propter densitatem
 opacitas ; siue vmbra , Abyssi tenebro-
 sæ imago totam Aëris viciniam Soli
 oppositam continuò obsidet ac in-
 uoluit ; persequentem enim lucem
 pari spacio aduersa refugit , &

Labenti similis semper fugitiua recedit ;

XXVIII.

L V C E M autem illam , quæ , S O L I S
 profligatis & demersis tenebris , C R E A-
 omnia Abyssi spatia sparsim occupa- T I Q.
 uerat , in lucentem & nobilissimum

egregiæ magnitudinis & formæ Solis globum contrahere summo opifici visum est, vt quò contractius lumen, eò etiam efficacius esset, & radios potentiùs iacularetur; tum etiam vt lux creata, proxima diuinæ gloriæ natura, ab vnitatè increata procedens, per vnitatem in creaturas effunderetur.

XXIX.

AB illâ face Mundi luminosa lucem mutuantur cætera omnia corpora: quam enim in Lunæ globo opacitatem sensu deprehendimus, propter Terræ vicinitatem, & eius vmbre extensionem, similem in cæteris globosis corporibus credere verisimilitudo suadet, licet percipere distantia prohibeat: Prima siquidem & omnium sensibilibum præstantissima Natura lucis fons Vnitati debebatur, à quâ spiraculum vitæ hæc inferiora fusciperent; Vnde optimè philosophus, Sol & homo generant hominem.

XXX.

XXX.

NON citra probabilitatem philosophorum nonnulli, animam Mundi in Sole, Solem autem in medio Vniuersi constituerunt : æquitatis enim & Naturæ ratio postulare videtur , vt æquali spatio Solare corpus distet à fonte & origine lucis creatæ , Cælo Empyreô nempe , & à centro tenebroso Terrâ , quæ totius opificij sunt extrema , quò fax Mundi , tanquam natura media , & vtriusque extremorum conciliatrix , in medio sedem habeat , vnde commodius à summo cardine immensas virtutum opes suscipiat , & in parî distantia ad imum transmittat.

XXXI.

ANTE lucis creatæ in Solare corpus contractionem , Terra in solitudine penè otia batur masculinum expectans , vt ex eius copulâ prægnaus facta omne genus animalium pareret ; hætenus enim effœtos & quodammodo imperfectos fœ-

B 3

tus,

tus, vegetabilia nempe, enixa erat; debilis quippe & impotens sparsæ lucis calor humidæ frigentique materiæ prædominari, neque ulterius vires suas extendere potuerat.

XXXII.

LUX EST
FORMA
VNIVER
SALIS.

ALUCE igitur materia prima, tum etiam Elementa informationem suam receperunt; & ita per communem luminis naturam, quasi iure sanguinis, strictissimum inter se amorem, non odium & pugnam, ex vulgari sententiâ, contraxerunt, seque mutuo necessitudinis vinculo amplexa sunt, ut in varia mixtorum corpora, secundum species suas coalescant. Lux autem Solaris priori longè potentior est forma formarum, siue forma vniuersalis, quæ omnes formas naturales in opere generationis, in materiam dispositam & rerum semina infundit: quodlibet enim indiuiduum naturæ lucis scintillam in se recondit, cuius radij virtutem ætiam & motricem femini occultè suggerunt.

XXXIII.

XXXIII.

TOTAM materiæ primæ portionem, quæ huic plagæ inferiori addicta fuit, tum etiam Elementa; quæ ex ipsâ fluxerunt, tenui primæ lucis tincturâ ab initio imbui necesse fuit, quò maiori potentiorique luci suscipiendæ in mixtorum informatione apta fierent: Sic ignis igni; aqua aquæ, & lux luci, quia homogeneæ naturæ sunt, perfectè vniuntur ac coeunt.

XXXIV.

EX situ & efficaci Solis virtute licet inferre, eum cordis vice in Vniuerso fungi, ab eo enim vita in omnes partes defluit; lux quippe vitæ vehiculum est, imò fons & causa proxima; & viuentium animæ sunt radij lucis cælestis, qui vitam rebus inspirant; solâ hominis animâ excepta, quæ lucis supercælestis & increatæ radius est.

XXXV.

DEVS triplicem diuinitatis suæ imaginem in Sole expressit, primam in Vnitate; neque enim Solem multiplicem Naturæ, sicut nec Deorum pluralitatem Diuinitas patitur, vt sic ab vno fluant omnia. Secundam in Trinitate, seu triplici munere; Sol enim tanquam Dei vicarius omnia naturæ beneficia distribuit per lucem, motum & calorem, inde vita, quæ supremus & perfectissimus est in Mundo nostro Naturæ actus, vltra quem progressus non fit, sed regressus: A luce autem & motu calor procedit, sicut tertia à prima & secunda Trinitatis persona. Postremò Deus qui est lux æterna, infinita & incomprehensibilis, per solam lucem seipsum exprimere & Mundo exhibere potuit. Nemo itaque miretur, cur Sol æternus præstantissimam sui ipsius imaginem, cuius ipse sculptor fuit, Solem cælestem tantis dotibus decorauerit; in eo enim tabernaculum suum posuit.

XXXVI.

XXXVI.

SOL lucidum est diuinæ gloriæ speculum ; illa enim cū supra materialium creaturarum sensus viresque atrollatur , speculum sibi condidit, cuius splendore æternæ suæ lucis radij in omnia sua opera reflecterentur, & per reflexionem innotescerēt: diuinum quippe lumen immediate intueri mortali naturæ prohibitum est. Regius hic diuinitatis oculus est, qui præsentia suā libertatem ac vitam supplicibus indulget.

XXXVII.

POSTREMVS opificis labor, HOMINIS
CREATIO.
tanquam operis vmbilicus aut corollarium, homo tandem prodijt, mundanæ fabricæ compendium, & diuinæ naturæ imaguncula. In partem sextæ lucis & totius operis nouissimam eius ortum distulit creator, vt diues vniuersæ naturæ supellex, omniaque superiorum & inferiorum munera in humanam naturam, tanquam in alteram Pandoram, confluere.

fluerent. Sic rebus Vniuersi iam ordinatis, operis complemento, qui solus deficiebat, additus est homo; quò Natura multiplici luce robustior facta mundiora elementa in temperamentum perfectum contribueret; & limus purior ad vas fictile tam exquisitum effingendum haberetur. Talem globus inferior eiusque incolæ rectorem postulabant, vt obsequij iugum non detrectarent.

XXXVIII.

SEXTO à creatione, tertio ab ortu Solis die è terrâ surrexit homo; quo productionis tempore & dierum numero summum mysterium adumbratum est: quemadmodum enim quarto die creationis in vnum Solis corpus vniuersum cæli lumen coactum fuit; à tertio autem die nati Solis, qui sextus fuit creationis, terræ limus vitæ spiraculum suscepit, & in hominem viuentem, Dei imaginem, surrexit: Sic die quarto, millenario videlicet, ab origine mundi Sol increatus, diuina scilicet natura

natura infinita & nullis terminis antè comprehensa, humani corporis clauſtro comprehendi, & quodammodo terminari voluit: Tertio autem die ſiue millenario; mille anni ſiquidem coram Deo, ſicut dies vnus, computantur; poſt primum Solis illius ortum ſiue aduentum, & circa finem ſexti diei, nempe millenarij à creationis tempore, fiet glorioſa humanæ naturæ reſurrectio in ſecundo ſupremi iudicis aduentu; quod etiam per beatam illius tertiâ die reſurrectionem nobis indicatum fuit. Sic arcanam Mundi ætatem & fata ſub eius geneſi occultauit Propheta.

XXXIX.

L I C E T Omnipotens, vt ei placuit, Mundum creauerit, imò in momento & ſolo nutu illum, ſi libuerit, è tenebris in lucem eduxerit; dixit enim & facta ſunt omnia; ordo tamen creationis principiorum & Naturæ ſucceſſiuæ ſecundùm prius & poſterius, antequam natura creata eſſet, in mente diuina deſcriptus erat,

erat, quem ordinem potius quam ipsum creationis opus in sua genesi exposuisse videtur sacer philosophus.

XL.

INFOR-
MATIO-
NIS MA-
TERIÆ
PRIMÆ
RATIO
TRIPLEX.

INFORMATIONIS materiæ primæ ratio generalis triplex in principio fuisse videtur; in quâ portione enim materiæ lucida forma irrationalis fuit, & citra ullam proportionem longè superior, ut in cœlo Empyreo, ubi primum lux materiam delibavit, tunc forma virtute penè infinitâ præpollens materiam suam absorpsit, ac in naturam ferè spiritualement, & ab omni accidente liberam transtulit.

XLI.

VBI verò ad iustam lancem & æqualitatem formæ & materiæ vires concurrerunt, quâ ratione cœlum æthereum & cœlestia corpora informata sunt, tunc lucis actio, cuiusvis in agendo potentissima, cōgressa est, ut materiam suam mirum in modum illuminando & attenuando

nuando ab omni labe originali, nec-
non à virulentâ corruptionis tabe re-
demerit ; eâque verè perfectâ infor-
matio habenda est.

XLII.

INFORMATA in tertiâ ra-
tione materia dicenda est, in quâ
impotentior forma remansit ; quali-
ter, licet diuersimodè, in regione
hac nostra Elementari contigit ; in
quâ appetitus materiæ, qui defectus
& imperfectionis argumentum est, in
basi & radice suâ luxuriantis ac re-
calcitrantis, propter remotionem &
distantiam à formali principio suffi-
cienter expleri non potuit, nec eius
infirmitas sanari : vnde materia non
plenè ad votum informata nouæ for-
mæ desiderio languet, quâ tandem
potitâ ei tanquam merito in dotem
amplam corruptionis & vitiorum su-
pellectilem confert : Hæc morosa,
peruicax, rebellis, inconstans semper
nouos concubitus exardet, omnium
formarum auida, nullâ contenta, quas
absentes desiderat, præsentas odit.

XLIII.

XLIII.

CORRU-
PTIO A-
QUALI-
TATVM
CÔTRA-
RIETATE
NON PRO-
CEDIT.

EX quibus constat alterationis & corruptionis fermentum, ætundem fatale mortis venenum non à qualitatum repugnantia, sed ex infectâ matrice & venenato materię tenebroſæ menſtruo; tum Elementis, tum etiam huius infimæ regionis mixtis contingere, quod à labe & imperfectione ſuâ debilis & ſufficiens forma, nec ad iuſtitiam librata in primâ & radicali vtriuſque vnione purgare non potuit; cuius rei ſacra pagina fidem auget, in quâ licet obſeruare primum parentem noſtrum non immortalem ſecundùm materiam creatum fuiſſe; verùm vt à corruptione & labe originali materię ſecurus fieret, arborem fructu vītā abundantem Deum in Paradifo ſtauiſſe, quo tanquam vindice & aſſertore contra materię labilitatem, & caducitatis mortisſque ſeruitutem vteretur, à cuius vſu & præſentiâ poſt lapſum & latam mortis ſententiam remotus fuit.

XLIV.

XLIV.

DVO itaque tantum ab initio simplicia Naturæ principia, quibus cætera omnia posteriora, nulla anteriora fuere, materia prima scilicet, & sua forma vniuersalis, ex quorum copulâ orta sunt Elementa, tanquam secunda principia, quæ nihil aliud sunt, quàm materia prima diuersimodè informata, ex quorum mixtione materia secunda conflatur, quæ proximè accidentibus subest, generationis & corruptionis vices patitur: Hi sunt gradus, hic ordo principiorum Naturæ.

XLV.

QVI materiæ & formæ tertium addunt rerum principium, priuationem videlicet, Naturam calumniantur, à cuius mente alienum est, aliquod principium fini suo contrarium admittere; finis autem eius in generando cum sit adeptio formæ, cui priuatio aduersatur, hæc de intentione Naturæ esse non potest. Verius illi,

illi, si Amorem Naturæ principium agnouissent; materia enim priori orbata formâ nouæ formæ assequendæ desiderio flagrat: At priuatio nihil aliud est, quàm mera formæ absentia, cui propterea augustum principij Naturæ nomen non debetur, sed multò magis Amori, qui mediator est inter appetentem & appetibile, inter pulchrum & deforme, materiam & formam.

XLVI.

CORRUPTIO principio generationis longè proximior est, quàm Priuatio; cùm illa sit motus materiam per successiuos alterationis gradus ad generationem disponens: Priuatio autem nihil agit nihil exequitur in opere generationis: at corruptio materiam promouet ac præparat, vt capax fiat suscipiendæ formæ; & quasi mediatrix lenocinium exercet, quò facilius materia naturalis libidinem adimpleat, atque eius ope formæ copulam assequatur: Est itaque corruptio causa instrumentalis & ne-

PHYSICÆ RESTITUTÆ. 33
& necessaria generationis : At pri-
uatio nihil aliud est , quàm mera
principij actiui ac formalis carentia ;
& tenebræ super faciem Abyssi , ma-
teriæ scilicet informis ac tenebræ.

XLVII.

V N I V E R S I harmonia in di-
uersâ & graduâli materiæ in-
formatione consistit ; à ponderatâ
enim materiæ primæ & formæ suæ
mixtione fluxit Elementorum , tum
etiam Mundi plagarum differentiæ ;
quod paucis , sed verissimis verbis
indicauit Hermes , dum id , quod est
superius , simile ei quod est inferius ,
dixit ; superiora enim & inferiora ex
eâdem materiâ & formâ condita
sunt , sed ratione mixtionis , situs &
perfectionis differunt , circa quæ par-
tium Mundi distinctio , & vniuersæ
Naturæ latitudo versatur.

HARMO-
NIA VNI-
VERSI.

XLVIII.

M A T E R I A M primam post
susceptam à luce informatio-
nem , & rerum distinctionem , totam
extra

extra se migrasse, ac in Elementa & ex illis conflata transmissam, totamque in opere Vniuersi perficiendo exhaustam fuisse credendum est; ita ut iam manifestatis, & in lucem editis, quæ prius in illa occultabantur, coeperit tota in ipsis occultari, nec ab ipsis separatam dari posse fatendum est.

XLIX.

ANTIQUÆ illius massæ confusæ, seu materiæ primæ specimen aliquod nobis natura reliquit in aquâ siccâ non madefaciente, quæ ex terræ vomitis, aut etiam lœubus scaturiens, multiplici rerum semine prægnans effluit, tota calore etiam leuissimo volatilis; ex quâ cum suo masculo copulatâ qui intrinseca Elementa crüere & ingeniosè separare, ac iterum coniungere nouerit, pretiosissimum Naturæ & artis arcanum, imò cælestis Essentiæ compendium adeptum se iactet.

L.

SIMPLICIA corporum Ele-^{ELEMEN-}
 menta, ab omni mixtione sepa-^{TA:}
 rata qui quærit, vano torquetur la-
 bore, ingenio quippe humano inco-
 gnita sunt: quæ enim Elementa vul-
 gò habentur, nequaquam simplicia,
 imò inter se inseparabiliter mixta
 sunt. Terra, Aqua, Aër partes inte-
 grantes vniuersi sunt veriùs, quàm
 Elementa, sed rectè eorum matri-
 ces dici conuenit.

LI

TERRÆ, Aquæ & Aëris corpo-
 ra, quæ sphæris suis sensibilibiter
 distinguuntur, alia sunt ab Elementis,
 quibus in opere generationis vtitur
 Natura; quæq; mixtorum corpora
 constituunt; hæc enim in mixtione
 præ tenuitate imperceptibilia & sen-
 sibus occulta sunt, donec in mate-
 riam densam & corpus coierint:

* *Ex insensilibus namque omnia confi-* * *Lucret.*
teare Principijs constare. *lib.2.*

Illæ autem, quæ globum inferiorem

¶ 2 Vni-

Vniuersi constituunt , tanquam nimis densa , cruda , impura & indigesta à perfectæ generationis lege arcentur ; magis enim Elementorum idola & simulachra sunt , quàm vera Elementa.

LII.

ELEMENTA, quibus in mixtionibus suis & fingendis corporibus plastes vtitur Natura, licet ante mixtionem deprehendi nequeant, in opere tamen absoluto & mixto perfecto, quia partes eius partibus Mundi proportionem quâdam respondent, & quodammodo sunt analogæ, iisdem nominibus illas nuncupare liceat : solidiores enim partes terram ; humidiores Aquam ; spirituales aërem ; calorem innatū ignem Naturæ ; occultas verò & essentielles virtutes non malè cælestes & Astrales naturas, siue quintam essentiam quis dixerit ; & ita quodlibet mixtum analogicè Microcosmi nomine gloriabitur.

LIII.

LIII.

QVI prima rebus generandis Elementa constituit, idem solus ex ijs rerum indiuidua componere, & composita in ea nouit resolvere.

LIV.

LV MEN igitur non refugiant, qui circa Naturæ Elementa operantes, in aliquo corpore ex ijs producendo, vel naturaliter productum in ea resoluendo crucem sibi ponunt; Elementa quippe illa ex pleno Naturæ dominio sunt, eique soli ab ortu suo mancipata, arti & industriæ penitus ignota.

LV.

ELEMENTVM naturæ dici potest simplicissima materiæ primæ portio, per propriam differentiam & qualitates distincta, partem essentialem in materiali mixtorum compositione constituens.

C 3

LVI.

LVI.

PER Elementa Naturæ, principia materialia intelliguntur, quorum alia alijs puriora & perfectiora sunt, pro maiori & potentiori virtute formæ perficientis. Distinguuntur autem plurimum raritate & densitate, quæ rariora & spiritali naturæ proximiora, ea puriora & leuiora, motui & actioni aptiora sunt.

LVII.

VNIVERSVM Orbis imperium inter tres fratres Saturni filios cohæredes propterea diuisum fuisse veneranda finxit antiquitas, quia tres tantum Elementorum naturas, aut veriùs vniuersi partes agnouit: Per Iouem enim omnipotente m cæli dominium sortitum, trifulco fulmine armatum, cæteris fratribus superiorem, ætheream cælestium corporum regionem in hæc inferiora ius imperij sibi vindicantem intellexerunt illi arcanorum mystæ: infimæ autem cæli plagæ, siue aëri nostro, Iuno-

Iunonem Iouis coniugem præfecerunt , quia hæc regio vaporibus inquinata , humida & frigida , ac quodammodo impura est , fœmineoque temperamento proxima ; tum etiam , quia superiorum decretis subicitur , eorum affectiones suscipit , easque nobis communicat , crassioribus naturis se commiscens , ac eas ad cælestium vota inflectens : quia autem mas & fœmina sexu tantum , non specie differunt , propterea aërem siue cælum inferius aliud omninò Elementum à cœlo superiori essentia & specie distinctum noluerunt , sed loco & accidentibus tantum diuersum. Neptuno maris Numini ius in aquas tribuerunt. Per Plutonem inferorum tyrannum , opibus affluentem , terræ globum significarunt , diuitijs refertum ; quarum tum etiam honorum desiderio , & omni cupiditatum æstu feruentes hominum mentes acerbè torquentur. Tres itaque tantum Vniuersi partes , seu tria , si placeat , Elementa sapientes illi admiserunt , quia ignis Elementum sub

ætherea natura comprehendere voluerunt ; Iouem fulmine armatum propterea pinxerunt.

LVIII.

OMNIA mixtorum corpora in siccum & humidum per analysim resolui : omnia animalium excrementa iisdem differentiis terminari experientiâ docemur : Vnde liquido constat mixtorum corpora ex duobus tantum Elementis sensilibus terre & aquæ respondentibus conflata esse ; quibus tamen cætera virtute ac potestate insunt : Aër autem , siue cœli inferioris Elementum sensus fugit, quia de genere spiritualium quodammodo est , ratione nostri. Ignis etiam Naturæ , quia principium est formale , nulla analytica destructione , nullo artis ingenio deprehendi & separari potest ; formarum enim natura sensuum censuræ non submittitur , quia spiritualis est.

LIX.

LIX.

TERRA est corporum Vniuer- TERRA.
 si densissimum, ideo grauissi-
 mum & centrum habitum: eius na-
 turam per se frigidam, & per acci-
 dens siccam esse contra vulgarem
 opinionem statuendum est; quia
 plus retinet de natura opaca & te-
 nebrosa primæ materiæ; umbra au-
 tem & tenebræ frigoris latibulum
 existunt, vnde lucem fugiunt, & ex
 diametro ei opponuntur; at terra
 propter summam eius densitatem
 umbræ & tenebrarum mater est, lu-
 ci & calori difficilè peruia, ideo sum-
 mo frigore rigescit. Atra bilis humor
 omnium frigidissimus ea de causa
 censeretur debet, quia terræ dominio
 subiicitur; Terra autem Saturno, qui
 frigidi & melancholici temperamen-
 ti author habetur. Præterea, quæ in
 terræ visceribus ex terrea substantia
 generantur, veluti marmor & lapi-
 des, frigida sunt naturæ; quamuis
 de metallis aliter sentiendum, quia
 aëreæ naturæ magis sunt, habentque
 in se

ignis plurimùm, propter infusas cælitùs ignis Naturæ scintillas, & spiritum sulfureum ipsorum materiam humidam & frigidam congelantem: Mercurius tamen humiditate & frigiditate cæteris præpollens, terræ frigidum & aquæ humidum suum acceptum refert. Aliter se res habet in ijs, quæ in mari producuntur, vt per Ambarum & Corallum, aliâque plurima à mari & fluminibus genus ducentia, quæ calido temperamento gaudent; satis constat: Ratione itaque & experienciâ docemur frigiditatem maximam terræ, non aquæ deberi.

L X.

SICCITAS autem per accidens & remissè terræ competit, in medio enim aquarum creata fuit; & rerum ordo postulabat, vt præ gravitate sua aquis immersa ab humido nunquam recederet; verùm creator summo iure vsus, aquis remotis, liberam eius faciem exhibuit, vt mixtorum creationi, tum habitationi locus daretur:

retur : Terra itaque non secundum naturæ legem , sed per gratiam à naturali seruitutis iugo & humōris tyrannide liberata est , vt siccâ fronte in auras emergeret, gratúmque Mundi lumen perciperet.

LXI.

OMNE frigidum & siccum, à facultate generatiuâ alienum est, nisi externo iuuetur auxilio; propterea rectè sapientissimus Naturæ author frigidum Terræ vterum Igne cœlesti incalescere voluit ; & sicco Terræ globo humidam Aquæ Naturam adiunxit, vt admixtis duabus generatiuis calidi & humidi causis, terræ sterilitati succurreretur, ac mediante omnium Elementorum concursu & mixtione, Terra physicum vberriamæ generationis vas fieret. Terræ itaque omnes qualitates & omnia Elementa insunt.

LXII.

SPONGIOSVM Terræ corpus sapienter à Mundi conditore creatum

creatum fuit, ut aëri, imbribus ac cœlestibus influentijs aditus pateret: ut etiam vi caloris interni vapores humidi à centro ad superficiem per terræ meatus expulsi rerum semina modicâ putrefactione corrumpant, & ad generationem præparent; quæ ita disposita calorem cœlestem viuificum excipiunt: Natura siquidem amorem Magneticum in rerum profundo demersit, cuius vi superiorum virtutes euocant & sugunt, quæ informationis robur augent, & vitalis auræ dulcedinem accelerant.

LXIII.

CA L O R è terræ sinu emergens humidus & impurus propter terræ & aquæ admixtæ labem corrumpit, purissimus autem cœlestis generat excitando, dilatando, & ad vitam virgendo calorem insitum, in rerum seminibus abstrusum, & tanquam naturæ arcanum in eorum centro occultatum: Quia verò homogenei sunt ambo calores illi, blandè in opere generationis cœcunt, & insepara-

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 45
separabiliter vniuntur , donec in vitam & amplam vegetationem exeant.

LXIV.

AQUA est natura media inter AEREM densum & tenue , inter Terram & Aërem ; menstruum Naturæ , corpus volatile, fugax, ignis impatiens, calore etiam mediocri in vaporem exhalans , multiplicem induens figuram, Protheo denique instabilis.

LXV.

HVMIDVM Elementum Mercurius est , qui modò corporis , modò spiritus naturam induens superiorum & inferiorum virtutes suis reuolutionibus in se trahit , & quasi eorum mandata suscipiens inter remoras vniuersi naturas , velut earum actor & sponsor negotiatur ac commercium exercet ; nec à nundinationibus suis temperabit , donec omnia naturæ corruptibilis Elementa ab igne purgata & fixata sint , fiatque sabbatum vniuersale.

LXVI.

LXVI.

AQUA, quia materiæ primæ proxima natura est, facile eius simulachrum induit: Chaos enim antiquus rerum parens vapor quidam subtilis & tenebrosus fuit, seu humida quædam tenebrarum, fumo tenui similis, substantia, ex cuius subtilissimâ portione cœli ex ordine educti & expansi sunt, quorum triplex differentia tres etiam eius prouincias constituit, nempe supremam, quæ nobilissima est: mediam, quæ secundum præstantiæ & dignitatis locum occupat: postrema autem situ & nobilitate cæteris est inferior. Densior materiæ substantia in aqueam molem, quæ media quædam natura est, cessit. Densissima pars quasi fex totius massæ, in fundo substitit, & in compactum Terræ globum firmata est. Extrema totius opificij, Cœlum videlicet & terra, magis à primo materiæ suæ statu & antiquâ figurâ recesserunt; cœlum propter summam raritatem & leuitatem; Terra propter summam densitatem

fitatem & grauitatem ; Aqua verò ,
quæ medium inter vtrumque fortita
est , informi abyſſo proximior natura
remanſit ; vnde fit , vt facilè per rareſa-
ctionem in fumum , ſeu vaporem , quæ
Hyle antiquę imago eſt , ſe conuertat.

LXVII.

HUMIDITAS magis propria
eſt aquæ , quàm frigiditas , quia
magis rara & luminofa eſt Aqua ,
quàm Terra ; at quæ maiorem cum
lumine participationem habent , ma-
gis à frigido recedunt : rariora verò
corpora lumini viciniora ſunt. Aqua
humiditatis ſymbolum à materiâ pri-
mâ & Abyſſo retinuit ; ſicuti terra
frigiditatem : Denſiores enim partes
in duas illas affines naturas Spiritus
mundi Architectonicus diuiſit.

LXVIII.

FRIGIDITAS ficcitatem a-
mat , eamque induit , vbi ſtrenuè
dominatur humida conſtringendo
ac deſiccando , vt ex niue , glacie &
grandine docemur ; Aquam enim ,
quâ

quâ nihil humidius, frigore tanquam proprio instrumento constringere ac desiccare Naturæ opus est; imò præcipuum & commune caloris & frigoris subiectum est humor, qui ab utroque fortiter oppugnatur, donec expugnetur; unde fit, ut tot autumnii frigore primo sicca cadant folia; debiliū plantarum caules, virgente hyeme, ad summam siccitatem humore destituantur & arescant; sic penetrabile frigus adurit, vitalesque rerum humores hostiliter inuadit; inde flaccida & marcescens senectus, mors tandem acerrimo frigore, quasi falce chalybæa, omnia desiccata metens, & in horrea sua conferens. Quomodo igitur frigus humido Elemento indulgere, & tanquam maximè proprium inesse quis profiteatur? cum Natura elementa in seipsa agere non patiatur, ne vires suas destruant aut opprimant, at frigiditas intensior remissam imbellēque humiditatem statim proculdubio debellaret, ac fortiter per constrictionem desiccando totam exhauriret, aut inualidam pro-

prosterneret ; sic vno ex Elementis ruinam passio, reliquorum opera imperfecta, & rerum generationem omnino deficere necessario sequeretur. Aquæ igitur summam frigiditatem tribuere Naturæ legi repugnat.

L XIX.

EX duabus illis densioribus naturis Terrâ & Aquâ nempe, Elementa sua haurit Natura: quibus vasa sua & organa corporea fingit ; ex vtriusque enim mixtione fit limus ; limus autem est proxima materia generatorum: ille enim est veluti chaos, cui omnia confusè & virtute insunt Elementa. Ex limo creatus fuit primus humani generis parens ; omnis deinceps generatio ex limo prædiit. In generatione animalium ex spermate & menstruo fit limus, inde animal. In vegetabilium productione semina per putrefactionem in limum subtilem primò transeunt, deinde in corpus vegetabile firmanantur. In generatione metallorum ex sulfure & mercurio perfectè mixtis, & in aquâ

D   pin-

pinguem resolutis exit limus, ex quo corpora metallica per longam decoctionem indurantur. In philosophicâ metallorum solutione, & arcani Philosophorum creatione primò educitur limus, expurgato & mixto vtriusque parentis semine.

L X X.

AQUA est basis & radix omnis humidi, imò humor ipse; à quo omne humidum denominatur: Rectè itaque Elementi humidi, vel humoris fons & principium Aqua definiri potest, cuius proprium est liquore suo madefacere. Humida autem dicuntur quæ humorem siue liquorem aqueum, secundum plus vel minus in se continent. Humor omnium qualitatum susceptibilis est: sic sanguis & flava bilis humores sunt calido suo imbuti, licèt in Elemento aquæ basim suam habeant: Aqua fortis & similes causticâ & igneâ virtute polent; Aqua ardens & plurimæ rerum essentiæ quæ sub olei aut aquæ corpore extrahuntur, calido abundant, licèt

• **PHYSICÆ RESTITVTÆ.** Si
licet Aqua earum radix sit frigida :
quia Natura in Elemento humido
varias virtutum suarum signaturas
primùm imprimit, illique principes
qualitates radicitùs infundit. Hu-
mor est primum Naturæ subiectum,
inquo prima eius cura, primus labor
impenditur : cuius liquore multipli-
ces suos colores & tincturas indele-
biles diluit ac miscet : illi spiritalia
dona primò se communicant, in il-
lo primùm hospitantur & agere in-
cipiunt.

LXXI.

AQVÆ inferiores bifariam di-
uisæ distinctas regiones occu-
pant, pars enim earum Terræ conti-
gua ei nunquam basi propriæ insidet,
& cum eâ vnicum globum constituit;
altera pars sursum euolans per æris
vicini plagam vago motu peregrina-
tur, ibique larvatas corporum ima-
gines, multiplicésque phantasmatum
figuras sibi fingens pendula huc il-
luc errat.

LXXII.

OMNI tempore magna pars aquarum desuper habitat, & varios aëris tractus huc illuc ventorum flatu impulsa percurrit : quod ita diuinæ Sapientiæ decreto à die creationis constitutum est, vt patens ac libera Terræ facies rebus generandis exurgeret : Neque enim maris & fluminum aluei aquæ vniuersæ suscipiendæ sufficerent, quin si tota laxatis cœli repagulis rueret superatâ Terræ planitie altissimos forsan montes adæquaret. Tale profluvium cataclysmo causam olim dedisse licet coniiicere.

LXXIII.

NON solo calore Aqua in vaporem sublimatur, nec solo frigore in nubem concrefcit, ad vtrumque Solis & syderum virtutes plurimum conferunt, non solum vires Elementorum multiplicando, sed etiam vi quadam Magneticâ humorem plus aut minus attrahendo ac retinendo
pro

pro diuersâ eorum positione cœ-
 lique figurâ ; vnde dissimilis specta-
 tur annorum ac temporum constitu-
 tio : moles siquidem Aquarum illa
 non solo frigore aut aëris soliditate,
 sed potenti superiorum corporum
 imperio librata cōhibetur.

LXXIV.

DI VINÆ iustitiæ ne sua suppli-
 cia in vindictam deessent, O-
 ceanum , qui capiti nostro immine-
 ret, volatilem fecit, & ignita fulminis
 tela superinduxit ; vt quæ amore fle-
 cti non possêt hominum audacia ter-
 rore fisteretur.

LXXV.

AERI qui summam humidita- AER.
 tem tribuunt, cō quòd difficile
 suo termino continetur, facile autem
 alieno, plurimùm errant , hoc enim
 tenuium & liquidorum corporum,
 non humidorum proprium est, atque
 ita igni & cœlo , quorum naturæ ra-
 riores sunt magis conuenit quàm a-
 quæ aut aëri : nam corpora rara, quia

D 3 vndi-

undique sponte fluunt, proprio termino consistere non possunt, propterea alieno egent: Sola corpora densa & firma suo ambitu & suâ superficie cohibentur, quod subtilia non possunt, quia præ tenuitate liqueſcunt & se effundunt; & quæ rariora sunt, magis effluunt, ac minùs consistunt: Inde sequitur aërem esse corpus rarius, sed non humidius.

LXXVI.

AER nullam intensam ex se qualitatem habet, aliunde quandoque mutuatur. Eius natura media est inter superiora & inferiora corpora, idè viciniorum qualitates & affectiones facile induit; vnde fit, vt regio eius inferior pro temporum varietate diuersimodè temperata sentiat; cuius inconstantia à propinquiorum & crassiorum corporum, aquæ scilicet & terræ, mutatione procuratur, quorum statum calor & frigus facile immutant.

LXXVII.

LXXVII.

AER vniuersus Cælum est, area Vniuersi, Naturæ cribrum, per quod virtutes & influentiæ aliorum corporum trāsmittuntur: media natura sparsas omnes Vniuersi naturas coniungens: fumus subtilissimus ab igne cœlesti in lumen, quasi flammam immortalem, accensus: lucis & umbræ, diei noctisque subiectum; vacui impatiens; diaphanorum primum, qualitatum ferè omnium & affectionum facillimus susceptor, nullius tenacissimus custos, spiritali naturæ vicinus, propterea in arcanis philosophorum tractandis spiritus nomine designatur.

LXXVIII.

REGIO aëris inferior collo & superiori parti alembici similis est, per eam enim vapores scandentes ad cacumen delati à frigore condensantur, mox in aquam resoluti pondere suo relabuntur. Sic natura per sedulas distillationes aquā subli-

D 4 man-

mando, & cohobando eam rectificat, & exuberat. In huiusmodi Naturæ operationibus terra est cucurbita, & vas recipiens. Vicinior itaque nobis hæc aëris plaga, nubium regione, tanquam concamerato suo tecto terminata densior & impurior est cæteris sublimioribus.

LXXIX.

MEDIA aëris regio ea non est, in qua coguntur nubes, fiunt coruscationes, & tonitrua, quæ inferioris pars superior est, & terminus, sed quæ supra nubes est, ad quam aquea natura pondere attolli prohibetur, ea media dicenda est, quam tamen sulfureæ exhalationes vaporum grauitate liberatæ scandunt, & pererrant, & illic motu siue proprio, siue etiam alieno incalescentes ignescunt. Talia sunt ignita diuersi generis meteora, quæ media in regione conspiciuntur, vnde calido & humido, non aqueo, sed pingui, quale est ignis pabulum, illam abundare, coniecere licet. In illâ temperies & tranquill-

quillitas multa, quia tumultuosus non
vrgetur flatibus, & leuiora tantum
inferioris naturæ excrementa in eam
euehuntur.

LXXX.

SUPERIOR regio, Lunæ vicina
tota aërea est, non ignea, vt falsò
in scholis dudum inualuit: Illic tran-
quillum purissimi aëris domicilium,
& vt æthereæ plagæ situ, ita naturâ
propinquum; nulla enim inferioris
Abyssi fuligine inquinatur. Tempe-
ries illic summa; puritas à cœli vici-
ni puritate parum remota. Eò loci
sphæram ignis comminisci philoso-
phum pudeat, qui violatis Naturæ
legibus, Vniuersi fabricam iamdiu
vastasset.

LXXXI.

IGNEM tanquam quartum Na- IGNIS.
turæ Elementum in supremâ aëris
regione, velut in sphærâ propriâ, prin-
cipes antiquæ philosophiæ statue-
runt, quod ita illis ordinis causâ &
suspicionem, magis quàm veritatis lu-
mine

mine visum est ; Ignem enim Naturæ alium à luce cælesti nemo sibi fingat ; propterea sacer philosophus in sua genesi ignis mentionem non facit, quia lucem, quæ verus naturæ ignis est, primo die creatam dixerat; neque ignem Naturæ principium omisisset, cum Terræ, Aquæ, & Cæli volatiliū nēminerit.

LXXXII.

IGNIS ardentis regionem Lunari contiguam nemo sibi, nisi per somnium, fingat ; tantæ enim ignis intensissimi copię sustinendæ totus aër non sufficeret, quin vniuersam Orbis molem dudum deprædatus fuisset ; quicquid enim attingit prædo ille, statim depascitur, Mundi & Naturæ exitio destinatus.

LXXXIII.

TALEM Naturæ vastorem pro Naturæ elemento neque sublimis aër, neque ima tellus hospitio recipit ; Verùm tyrannidem exercet ille plerumque in regno Naturæ, siue
in

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 59
 in aëris sublimitate, siue in terræ pro-
 fundo, siue etiam in eius superficie
 accendatur. Iure itaque illum inter
 gigantes & Mundi tyrannos excelsi
 ingenij * Lullius numerat. Contra * *cap. 11.*
 Naturam etiam dicitur, quia quic- *prior. teste.*
 quid Naturam destruit, Naturæ ad-
 uersatur.

LXXXIV.

IGNIS noster communis partim
 naturalis est, partim etiam artifi-
 cialis: Illum à cælesti ad vitæ com-
 modum & necessitatē forsan mutua-
 tus est homo, eius radios vniendo; ac
 vires multiplicando; vel etiam per at-
 tritionem, aut duorum corporum col-
 lisionem, Spiritu diuino ingenium ad
 id suggerente.

LXXXV.

SVMMVS rerum creator igneum **IGNIS**
 benigni caloris spiritum in globo **NATURÆ**
 Solis posuit, vt lumen & calorem vi- **EST IN**
 uificum cæteris Vniuersi corporibus **SOLÆ.**
 inspiret, vnde cor totius fabricæ
 mundanæ illum plures crediderunt,
 ab

ab eo siquidem omnis generationis
& vitæ principium defluit : Qui
aliud ignis Elementum in rerum na-
turâ quærit , cæcutit , quia Solem
ignorat.

LXXXVI.

IGNIS itaque Naturæ scaturigo
in Sole residet, cuius calor semper
æqualis & temperatissimus in se est,
licet nobis intensior aut remissior pro
accessu & recessu , eiusque radiorum
directione aut obliquitate, vel etiam
locorum situ & naturâ sentiatur. Il-
lum tanquam animam Mundi Natu-
ræ motum generandique facultatem
inspirantem plerique philosophorum
admirati sunt.

LXXXVII.

SOL non est vniuersi oculus ; vt
veterum non nullis placuit , sed
creatoris Vniuersi est oculus , quo
sensibiles suas creaturas sensibiler
intuetur ; quo blandientes amoris sui
radios in eas effundit ; quo se conspi-
uum illis exhibet : Vix enim insen-
sibi-

PHYSICÆ RESTITUTÆ. 61
sibilem authorem Natura sensibilis
agnouisset: propterea corpus tam no-
bile gloriâ suâ indutum sibi nobisque
fingere voluit, cuius radij diuinitati
proximi sunt spiritus & vita.

LXXXVIII.

AB illo vniuersali Naturæ prin-
cipio calor omnis insitus tam in
Elementa, quàm mixta defluit, qui
Ignis nomen meruit; vbicunque e-
nim calor spontaneus, motus natu-
ralis, aut vita hospitatur, ibi suum
Ignem tanquam eorum principium,
& primum Elementorum motorem
occultauit Natura; à quo elementa
etiam sensibilia, seu Mundi nostri
prouinciæ elementantur, & velut ani-
mantur, arctiùs tamen terræ vtero
constrictus propter eius densitatem
& frigiditatem antiperistasis exci-
tantem inhæret.

LXXXIX.

IG N I S ille Naturæ mixtis insitus
humidum radicale, tanquam se-
dem propriam elegit, huius autem
domi-

domicilium præcipuum est in corde (licèt per omnes corporis partes diffundatur) tanquam primo vitæ organo & centro Microcosmi, vnde Princeps ille Naturæ , velut ab arce sua imperans , omnes facultates , cæteraque organa harmonicè mouet ; mixti humoribus , spiritibus , toti denique massæ Elementari motum , calorem & vitam inspirat : & quia Solis filius & vicarius est , omnia agit in quolibet Mundo minori , quæ Sol in maiori.

X C.

QUÆMADMODUM Sol medi-
dus inter reliquos Planetas lumine suo illos irradiat , virtute implet , spiritu viuifico in vitæ concentum conciliat : Ita spiritus Solaris in medio Naturæ Elementaris illi lumen influit , ac in opere , generationis Elementa congregat , vnit , ac viuificat.

X C I.

XCI.

PRIMUM Agens in mundo est Ignis Naturæ, qui in globo Solaris sedem habens calorem viuificum per eius radios in vniuersum Naturæ imperium diffundit, secum actus potentiam seminibus insinuans, principiumque motus & actionis in illis statuens, quo remoto cessat omnis motus, actionis & vitæ facultas.

XCII.

CALOR Naturæ & lumen Naturæ reipsâ idem sunt, ab eodem enim fonte, Sole videlicet, iugiter ac vniûormiter fluunt, sed officio distinguuntur; caloris quippe munus est ad interiora naturæ penetrare, luminis verò exteriora patefacere: caloris est occultas rerum naturas mouere; luminis, accidentia sensibilia tantum oculis subiicere; vtrumque Solis radij operantur: Sol itaque est primum naturæ organum, cuius accessu, & recessu omnes naturæ operationes per lumen & calorem variè regun-

reguntur , intenduntur ac remittuntur.

XCIII.

SECUNDVM Agens vniuersale est illud ipsum lumen , non tamen immediatè à fonte suo fluens , sed à corporibus densis ab ipso illuminatis , qualia sunt cælestia , imò & ipsa Terra reflexum ; lumen enim Solare corpora illa percutiendo eorum dispositiones & facultates mouet , contactuque illorum alteratur , ac dissimiles eorum virtutes per reflectionem radiorum in vniuersam Cœli Aërisque nostri arcem diffundit , radijs enim illis tanquam vehiculis variæ tam multiplicium corporum affectiones in vniuersæ Naturæ salutem & concordiam vndequaque sparguntur , quæ à nobis influentiæ dictæ sunt. Hæc vera sunt primæque Naturæ Elementa , quæ spiritualia cùm sint, se nobis sub Aëreâ Naturâ , vel etiam aquea communicant , quorum beneficio omnis foetus ac vitæ munus tanquam Elementorum radicibus debetur.

XCIV:

XCIV.

AMOR Deorum antiquissimus à Platone dictus, à diuino Spiritu nascenti Naturæ inspiratus fuit, eiúsque ingenio, tanquam Genius præpositus. In primâ Vniuersi diuisione inter fratres primæuos familiæ erciscundæ iudicium tulit; deinceps in rerum generatione Præfecturam exercuit.

AMOR
NATURÆ
GENIUS

XCV.

PRIMVM Amoris in rebus Naturæ vinculum posuit Naturæ Author inter materiam primam & formam vniuersalem, cœlum & terram; lucem & tenebras, Porum, & Peniam, copiam nempe & inopiam; pulchrum ac deforme. Secundus amoris gradus ex primâ illâ copulâ, quasi parentum amplexu, in Elementa fluxit, quæ fraterno inter se animo deuincta vniuersum Naturæ ius optimâ ratione diuiserunt. Tertius & postremus gradus in mixtis absoluitur, quæ insitis & à Naturâ ingentis

E amor

amoris igniculis in sui similitum propagationem & multiplicationem feruntur. Triplicem hunc amoris nexum, tanquam nodum magicum, in rebus creatis diuinus Amor constituit, ut se, quasi per traduces, in vniuersas & singulas opificij sui partes extenderet: Amor siquidem basis est Vniuersi, Naturæ cubus, & firmissimum superiorum & inferiorum vinculum.

XCVI.

CON-
TRARIE-
TAS AB-
EST AB
ELEMEN-
TIS.

LA T E B R A S quærant qui con-
cordes Naturæ motus discordiæ
mancipant; tota enim in agendo pa-
cifica & beneuola Natura operatur,
imò in generando est pruriens: Ipsa
rerum Elementa, dum coeunt, tota
in libidinem soluuuntur, ut mutuis
amplexibus coalescant, & ex pluri-
bus vnum fiant.

XCVII.

R E S V R G A T Academia, ut
nobis insinuet, quomodo prima
materia primum contrariorum sub-
iectum

iectum esse possit, & quî inter aduersariorû lites & pugnas quiescat amor? seu vehemens ille appetitus, quem in corde eiusdem materiæ situm agnouit Academiæ * Princeps, vt * *cap. 9. lib. 1. de Nat.* non minùs illa formam, quàm foemina virum concupiscat? Annon hostes illi rerum semina & mixtorum corpora constituentes æternùm pugnando amorem & concordiam expugnabunt?

XCVIII.

QU I cupidinem inter materiam & formam; odium verò & repugnantiam in ipsâ materiâ & elementis constituunt, in hac contrariorum positione sibi ipsis summè contrarij sunt; quippè in omnibus generatis, homine solo excepto, forma è potentiâ seu secretâ materiæ vi, ex eiusdem Academiæ dogmate, educitur; at quomodo id nisi per amorem? Si materia contrariorum dissidia radicitùs patiatur, annon etiam forma, quæ ex altâ ipsius radice emergit, eandem vim sentiet? imò in

ipsis cunabulis opprimetur? Quis itaque sanus in ipso puncto mixturæ Elementorum, & informationis materiæ, Amoris & Naturæ matrimonio gladiatores istos præficiet? Quis prolem vniformem, annon potius monstrosam ex huiusmodi heterogeneo reluctantium parentum semine expectet?

XCIX.

DESINAT philosophus alterationis Elementorum, corruptionis & caducitatis mixtorum causam in repugnantia Elementorum quærere, sed culpam in materiæ primæ penuriam & imbecillitatem rejiciat; neque enim in antiquo Chao

*Frigida pugnabant calidis, humentia
siccis,*

vt vulgò creditur, cùm duæ tantùm quatuor illarum qualitatum minimè aduersæ, frigiditas nempe & humiditas fœminæ & materiæ conuenientes, illi inessent; duæ verò reliquæ, caliditas & siccitas, quæ masculeæ sunt & formales, ex parte lucis informantis

mantis processerint : Nec nisi post
aquarum recessum & lucis aduentum
terra Arida dicta est, quæ priùs hu-
mida & aquis mancipata erat.

C.

QUATVOR itaque illas qua-
litates, quas repugnantes vul-
gus credit, in materiâ primâ, nisi
post eius informationem non exti-
tisse recta ratio docet : Nec contra-
rietatem patiebatur illa in solitudine
suâ ; alij fuerunt eius morbi, nempe
opacitas, confusio, deformitas, fri-
giditas, humiditas indigesta, & im-
potentia ; quæ omnia morbofi & lan-
guentis corporis indicia fuere : Cor-
ruptionis itaque labe à creatione suâ
infecta fuit, quam illa ad natos & ne-
potes traduxit in hâc infimâ & infir-
mâ Elementorum plaga hospitantes :
Propterea de Abyſſo illâ tenebrosâ
non eunciatur in Genesi, quòd esset
valdè bona, sed luci, cæterisque po-
stea creatis, elogium illud meritò re-
seruatum fuit.

CI.

RI X A M & litigium à formâ in materiam effluxisse post vnionem quatuor illarum qualitatum in materiâ informatâ quis sanus suspicabitur? cùm sit ex essentia & intentione formæ materiam perficere, eamque in harmoniam, concentum & temperamentum pro viribus perfectum componere.

CII.

PR I M A per inimicas qualitates contraria fuerunt lux & tenebræ; luci binæ qualitates, caliditas & siccitas, tenebristotidem, frigiditas & humiditas, penitus inter se oppositæ, quia intensæ, inerant: At postquam duo antiquissima illa Naturæ principia coierunt, tenebrosumque, materiale ac foemineum à lucido, formali & masculco principio informatum ac lumine imprægnatum fuit, tota Vniuersi materia, omnesque eius plagæ gratiam luminis, suis tamen gradibus & differentijs distinctam,

Etiam, suscepérunt, ignea enim illa Spiritus luminosi tinctura nihil impenetratum reliquit: qualitates etiam quatuor priùs intensæ, in materiâ informatâ per mixtionem remissæ, & sic optimè coalescentes amicitiam contraxerunt, ac in temperamentum consenserunt: concordēs itaque iam factæ in homogēneam Elementorū familiam transferunt, ut deinceps in mixtorum generatione nihil inimicum aut reluctans subesset, quo tranquillius Naturæ motus perturbaretur.

CIII.

NEC in Naturâ contrariæ sunt inter se quatuor illæ principes qualitates, sed tantum dissimiles ac diuersæ, neque mutuò se expugnant, sed uniūtur & stricto fœdere coeunt: sic in remisso gradu calor & frigus amicè conueniunt & commiscentur in subiecto, ut mediā & téperatam qualitatem, teporem nempe, producant: Quod si in gradu intenso non sine luctâ & pugnâ concurrunt, hoc ab intensiōis excessu & tyrannide

**CÔTRA-
RIETAS
AB INTEN-
SIONE
QUALI-
TATVM
PROCE-
DIT.**

procedit, quæ duas qualitates pariter intensas & aduersas eiusdem dominiij confortes & participes ferre sine tumultu non potest, qualitates autem intensas tanquam spurias & extraneas respuit Natura.

CIV.

ELEMEN-
TORVM
QUALITA-
TES SVNT
REMISSÆ.

NEMO itaque sibi fingat Naturam ignem intensum in Elementorum suorum familiam admittere, talis enim destruens esset, non generans, non secundum, sed contra Naturam, quæ violenta refugit, & temperatis gaudet, à quibus abest omnis pugna, omnis contrarietas: Non caloris vrentis, aut frigoris vastantis rabiem, non humidi aut sicci intemperiem Naturæ imperium patitur, in temperie benignè quiescit. Intensas igitur qualitates in rerum Elementis nemo quærat, remissas secundum plus aut minus inueniet.

CV.

CALIDVM itaque & frigidum, humidum & siccum contraria simpli-

simpliciter qui dixerit, errat; Terra enim, quæ maximè sicca ab Aristotele statuitur, Aëri, qui maximè humidus ab eodem habetur; repugnaret: Aqua pariter intensè frigida Igni intensè calido, ex eiusdem sententia, aduersaretur; hæc repugnantia quodlibet Elementorum vulgarium, seu quamlibet Mundi regionem intra spheræ suæ fines cohiberet, & à contrarij hospitio & ditione arceret propter antipathiam; aliter tamen rem se habere ratio & experientia nos docent; nam scrobes & concaua subterranea, imò ipsa Terræ viscera & pori aëre replentur, & intrinsecus Terræ humor quo omnia vegetabilia, tanquā proprio matris suæ lacte nutriuntur; nihil aliud est quàm aër calidus & humidus Terræ strictissimè adhærens, ei vim altricem & nutritiuam propinans; terræ pori sunt ipsius vbera, & humor aëreus ipsorum lac, quo ipsa rerum parens & alumna fœtus suos alit, eisque dat incrementum.

C VI.

CVI.

QVI quatuor Elementa in totidem humoribus constituunt, naturam humidam quatuor qualitatum Elementarium susceptibilem, imò subiectum esse agnoscunt ; quomodo ergo cōtrarias illas quas in eodem subiecto collocant , profitentur ? quamuis enim quatuor illi humores suis differentijs distinguuntur, vnicam tamen basim omnibus communem, eandemque radicem habent , humorem videlicet, neque enim flaua bilis ignē referens minùs humor est quàm flegma, quod Aquæ adscribunt: idemque de atra bile & sanguine sit iudicium , licèt comparatiuè non absolute quatuor Elementa in humido confundant.

CVII.

SI vlla esset in Naturæ qualitatibus & Elementis repugnantia, inter calidum & frigidum maxima intercederet , deinde inter Aquam & Ignem ; at ignis & aquæ naturas sibi
non

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 75
non aduersari multiplex, quæ sub
aquis fit generatio, satis conuincit;
vbicunque enim sunt generatio & vi-
ta, ibi ignem esse necesse est, tan-
quam causam proximam, intrinse-
cam, efficientem, mouentem & alte-
rantem materiam ad generationem,

*Inde hominum pecudumque genus, Æneid.6.
vitaque volantum,*

*Et quæ marmoreo fert monstra sub
aquore Pontus;*

*igneus est illis vigor & cælestis origo
Seminibus.*

CVIII.

QUATVOR illas primæuas qua-
litates rebus ipsis, & rerum Ele-
mentis innatas, & essentielles, ad Na-
turæ nutum permiscibiles, & ideò
non aduersas qui posuerit, non hallu-
cinabitur; sunt enim velut quatuor
organa, seu instrumenta, quibus Na-
tura in alterationibus & generationi-
bus suis peragendis vtitur.

CIX.

CIX.

NATURA figulinam artem exercet, tota enim in materiâ suâ circulariter fingendâ occupatur : quatuor illæ qualitates sunt quasi rotulæ, quarum ope illa circulari, & lento motu opera sua gradatim, & sapienter informat.

CX.

EX illis quatuor rotis duæ, humidi scilicet & ficci, materiæ magis conueniunt, quia inter hos duos terminos Natura materiam versat, & vices suas peragit : binæ illæ qualitates materiæ proximiores sunt, quia passioni, & mutationi magis subiacent ; cæteræ autem duæ, calidi & frigidi scilicet, magis sunt actiuæ, quia per vices suas priores illas alterant, & immutant ; patiuntur illæ, istæ magis agunt ; & sunt velut actiua Naturæ instrumenta passibilem materiam tractantis.

CXI.

CXI.

EX P L O D A M V S igitur illam contrariorum doctrinam, tanquam concordi naturæ contrariam, eamque à corrupto philosophiæ albo, cum bonâ Academiæ veniâ, stilo ferreo expungere; & in ipsius locum symbolum Concordiæ ascribere nobis liceat, quam natura consortem, & sibi coæuam agnoscit, cuius ope actiuorum cum passiuis blanda copulatio in omni generatione procuratur.

CXII.

Q V I quatuor rerum Elementa QVINTVM
ELEMEN-
TVM. sibi mutuè aduersantia ex recepta sententia, statuunt, quantum admittant necesse est, tanquam nodum & concordiæ vinculum, caduceatorem & pacis conciliatorem, secus perfectæ mixtionis, nec vllius temperamenti in opere generationis susceptibilia forent, sed errabunda sine clauo & rectore per vastum Naturæ pelagus neque portum neque par-

partum inuentura vagarentur; & ita proletarium Naturæ genium sine suo fraudarent.

CXIII.

QUATVOR enim illa cū propter repugnantes qualitates æterna inter se odia exercere credantur, in mixtorum generatione adunari, nec placari possent, quin potius mutuo conflictu irruentia Naturæ abortum, magis quàm partum procurarent, nisi aduersa ipsorum studia cuiusdam naturæ quintæ cælestis & temperantis beneficio in pacem & amorem flecterentur, quæ calidi & frigidi, sicci & humidi expers temperamentum inducat.

CXIV.

QUINTVM illud quod vocant Elementum, est spiritus æthereus, incorruptibilis, à lumine, motu & virtute cælestium corporum in hæc inferiora defluens, Elementa ad mixtionem & vitam præparans, indiuidua Naturæ, quantum patitur
ipforum

ipforum constantia, à ruina prohibens, vnde sal Naturæ, nexus Elementorum, & Spiritus Vniuersi ab occultæ philosophiæ mystis nuncupari meruit.

CXV.

SI QVÆ inter rerum principia **PRIMA** contrarietas fuit, ea certè inter lu- **CONTRA-** cem & tenebras exitit, propter qua- **RIETAS** litates hinc inde oppositas; verùm **INTER** qualitates illæ vtriusque principij **LUCEM ET** coitu temperamentum receperunt, **TENEBRAS** & ab extremis mediæ & temperatæ **FVIT.** prodierunt, talésque à primis in secunda principia nempe Elementa transierunt.

CXVI.

EX T R E M A tantùm inter se contraria sunt propter qualitatum oppositarum intensiõnem; quæ autem ab extremorum mixtione orta sunt, nequaquam inter se aduersantur, quia media sunt: propterea elementa Naturæ minimè contraria habenda, quia sunt media, & à duorum

rum extremorum , lucis nempe & tenebrarum vnione & temperamento effluxa.

CXVII.

EX contrariorum , lucis & tenebrarum scilicet mixtione , non contraria, sed temperata produci Regis prophetæ carmen satis annuit, de æterno lumine in hæc verba erupens ; * *Inclinauit cælos & descendit, & caligo erat sub pedibus eius &c. Posuit tenebras latibulum suum , in circuitu eius tabernaculum eius , &c.* Ipse lucis increatæ fons , vt gloriæ suæ infinitæ splendorem hominum oculis exhiberet , illum nebulâ & tenebrôsâ caligine , quasi indumento , velauit , & luci tenebras admouit , vt ex utroque extremo temperatam lucem produceret, ac immensi luminis supra vires humanas coruscationem temperaret. Iridem etiam à Deo datam in signum & tesseram fœderis cum hominibus initi , ac gratiæ diuinæ , ex tenebrarum & lucis mixtione productam affirmant philosophi ; vt scilicet

Et ipsum temperatæ vindictæ diuinæ symbolum à contrarijs resultans ex varijs maximè cohærentibus & amicis coloribus temperatum esset.

CXVIII.

QU I Terram, aquam, aërem, **MUNDI**
 ignem sphaëris suis distincta **PARTES**
 Mundi Elementa esse; eaque mutua **NEQVE**
 inter se reciprocatione conuerti tra- **ELEMEN-**
 diderunt; malè Naturæ arcana per- **TA SVNT**
 scrutati sunt; partes siquidem Mundi **NEQVE**
 integrantes, aut elementorum offici- **INTER SE**
 nas dicere tutius erit: neque enim **CONVER-**
 Mundi Elementa per proprias regio- **TVNTR;**
 nes separata sensibus se exhibent, sed
 in matricibus suis occulta latent, do-
 nec in mixtorum generatione coëant;
 & corpus constituent. Conuerti au-
 tem inter se partes illæ Mundi non
 possunt, quia nimium differunt; nec
 communis vna qualitas quâ illæ na-
 turæ inter se deuinciuntur, tantam
 mutationem operari potest; vt ex he-
 terogeneis substantijs homogeneæ;
 imo eadem penitus fiant.

F

CXIX.

CXIX.

SI quatuor illa quæ creduntur elementa, proprias naturas & domicilia per vices, quasi per nundinationes commutent, tota huius Mundi moles casui motuque fortuito mancipata perpetua fluctuatione vertitur, quæ tamen certa constantique lege & sede, partibusque distinctis a Deo firmata est; Terra enim mox aqua fiet; ex aqua aër; ex aëre ignis; & è conuerso; hoc pacto centrum in circumferentiam, & circumferentia in centrum migrabit; extremæ & mediæ Mundi partes locis suis vltro se submouebunt, ita vt post longam sæculorum seriem ordo Naturæ penitus inuertatur, dum summa imis & ima summis perpetua confusione permiscebuntur. Qui sic ordinatam Mundi fabricam sibi fingit, opus tam egregium non Mundum, sed chaos & abyssum dici iubet, quod ordinis amica abhorret Natura.

CXX.

CXX.

EX T R E M A illa Mundi inferioris corpora terram & ignem (positâ & non concessâ ignis sphaerâ) qui vices inter se obire tradunt, sibi veritatique illudunt, nimium enim dissitæ repugnantésque eorum naturæ ab huiusmodi vicissitudine dissentiant; summa quippe terræ frigiditas, crassities & grauitas, summæ ignis caliditati, subtilitati, & leuitati ita aduersantur, ut mutuam inter se conversionem non patiantur. Præterea Terra, quæ fixa est, igni non cedit, eiusque vires despicit, si chemicorum placitis & vulgari experientię fides habeatur, nec aliud ex eâ euolat, præterquã humor pinguis aut aqueus, uterque terræ extraneus. Si quid autem in ignem Elementarem conuertere posset, id leue & volatile fieri necesse esset, ut in eius sphaeram & naturam transferretur. Terra itaque cum sit omnium grauissima, & ideo centrum: cum sit omnium fixissima, & ideo minimè volatilis, quomodo

TERRA
ET IGNIS
NON CON-
VERTUNTUR.

F 2 in

in ignem conuerti, & ad ignis sphaeram euehi; aut Ignis omnium supremus & leuissimus, quomodo in terram, contra Naturæ leges, detrudatur, eique essentialiter vniri potest? Aquæ & Ignis facilior esset commutatio, quia vno gradu proximiores sunt, quàm Terra & Ignis.

CX XI.

QUÆ exhalationes ex terrestri plagâ in aërem sublimatas, quia illic ignescunt, ideo terreas & in elementum Ignis conuersas crediderunt, longè in vtroque falluntur; neque enim terræ naturæ illæ sunt, sed potius aëreæ; Aër enim noster propter aquæ contagionem humidus in sicco terræ sinu diu torpens pinguedinem contrahit, & Terræ consortio humidum sicco temperat; vbi autem per Terræ poros & rimulas, calore urgente, exhalat; aut etiam materiæ copiâ vires multiplicante, non sine strepitu & fragore, concusso & effracto carcere erumpit, vnde Terræ motus & hiatus plurimi sæpe cum strage

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 85
 strage sentiuntur ; Exhalatio illa libertatem consequuta in corporum leuium regionem euolat, & illuc vago motu ac calore in sulfuream materiam plenius digesta accenditur. Materia itaque illa verè terrea non est, quia à pondere & frigiditate abhorret ; sed quia ex calidi, sicci & humidi concursu pinguis facta est & combustibilis, Ignis accidentalis fomes, citius quàm Ignis Naturæ & elementaris censeretur debet : Spuria quædam illa generatio est, quæ inter Elementa referri, nec eo nomine indigitari meruit : propterea rectè ab Aristotele huiusmodi ignitiones imperfectè mixta dicuntur. Idem de fumo combustorum iudicandum ; fumus enim, quia pinguis est, facilè flammam concipit, quæ nihil aliud est, quàm fumus accensus.

CX XII.

IGNIS pingui vescitur, eius pabulum est pinguedo: pingue autè humidum aëreum est sicco contemperatum ; vnde licet materiam sulphu-

F 3 ream

ream extrinsecus siccam frequentius intueri & sicco terminatam, qualia sunt sulfur vulgare, pulvis tormentarius, & similia, quæ licet exterius sicca videantur, interiùs tamen pingue humidum occultant, & in illud igne admoto resoluuntur.

CX XIII.

S V P I N O etiam errore labuntur, qui lapides & corpora quædam grauiâ nonnunquam in Aëre generata, ac inde per fulgurationes, fulmina & nubium eruptiones deiecta conspicati Ignem lapidescere, & in terram conuerti, aut terram eò deferri sibi persuaferunt; quod longè aliter se habet; materia enim illa indurata nunquam Ignis aut terra fuit, nec à sphærâ igneâ, si quæ talis est, aut terræ corpore egressa; Verum pinguis & viscosus humor, quasi luteus, in nube, tanquam in fornace inclusus, velut opus fictile, per ardorem ignescen-
tium exhalationum ita perstringitur ac decoquitur, vt lapidescat; inde vibrata fulminis iacula conspecta sunt:
Huius-

Huiusmodi meteora sunt tumores, grauedines, morbi denique Naturæ, non Elementa. Simili modo, sed lentiore, calculus ex flegmate in renibus aut vesicâ, quandoque in stomacho generatur: sua enim meteora etiam microcosmus habet.

CXXIV.

IGNIS Naturæ ab igne nostro artificiali aut accidentali longe alius est, plurimùmque inter se dissentiunt. Ignis naturæ duplex est, vniuersalis, & particularis siue indiuiduus: Vniuersalis per omnes vniuersi partes vndique diffunditur; corporum cælestium propensiones ac virtutes suauiter excitat & mouet; globum hunc nostrum rerum generationi destinatum pullifico semine imprægnat ac fouet, feminibus vires infundit, implicatas Naturæ vires explicat, Elementa miscet, materiam informat, arcanum denique Naturæ aperit; fons autem eius est in Sole, qui tanquam cor Vniuersi calorem viuificum, quasi amorem suum, in

F 4 omnes

omnes plagas effundit. Particularis autem ignis Naturæ est cuiuslibet mixto ac indiuiduo infusus & innatus, qui ab illo vniuersali tanquam riuulus emanat, omniâque in suo Microcosmo analogicè, quæ Sol pater eius in Macrocosmo operatur. Ignem autem nostrum communem omni generationi aduersantem, non nisi ex præda viuentem, ex aliena, ruina subsistentem, vitæ destructorem, cineri omnia destinantem, quis non potius Naturæ hostem, quam hospitem, excidium, quam vitæ columen dixerit? Qui autem in aërea plaga generantur ignes, casui magis, quam consilio Naturæ debentur.

CXXV.

TERRA
ET AQUA
NON CON-
VERTUNTUR.

NEQUE proxima situ terre & aque corpora inter se conuertuntur, sed propter vicinitatem commiscuntur tantum, ita ut aqua terram diluat, & terra aquam inspisset, inde fit limus, neutrum corpus, sed medium inter vtrumque, cuius si vi caloris fiat resolutio, fiet & integra vtriusque

vtriusque naturę separatio : Aqua euolante, Terra subsidet, neque mutua fiet earum conuersio , sola enim vtrique communis qualitas frigiditatis id non operabitur , cùm siccitatis, & humiditatis auersio non minùs valeat ad resistendum , quàm mutuus frigiditatis vtrique consensus ad cōeundum : Tum etiam quia terrę siccitas & fixatio humiditati , & volatilitati aquę aduersantur ; sic vnica tantum qualitas alterationi consentiens datur , plures autem dissidentes , quę in resistendo præualebunt. Occurret etiam Natura , quę ad sui conseruationem semper parata , ad ruinam, & immutationem nunquam nisi coacta, aut victa inclinat.

CXXVI.

VNIUERSVM terrę globum non minùs constantis naturę esse, quàm cælum, lunam ac stellas licet suspicari ; si enim centrum Mundi sit, vt creditur, non minùs necessaria est eius constantia, quàm cæterorum corporum Vniuersi : Quin etiam terra eadem nunc est , absque

vlla essentiali immutatione , quæ ab initio fuit , quæ ad finem vsque sæculorum futura est. Quod si detrimentum quoddam vniuersale cataclysmo passa sit ; aut particulare per accidens , veluti chasmate , aut maris fluminumque impetu ; id supremo rectore totius imperij sui , aut prouinciarum leges ad nutum immutante , aut Mundi concentus discordiâ , Naturæque laborantis morbo , magis quàm terre propensione aut vitio contigit : Labores enim & morbos suos omnia Vniuersi corpora patiuntur , licet diuersimodè pro Naturæ discrepantiâ & perfectionis differentiâ , eorum tamen naturam & constantiam , ratione totius , accidentia non immutant. Soli Deo æterno absoluta constantia & impassibilitas conuenit ; at cælum , aqua , terra , & cætera vniuersi corpora secundum essentiam suam perstabunt vsque ad constitutam ætatis suæ periodum.

CXXVII.

SI Q V Æ quatuor illarum natura- AQVA ET
 rum ad mutuam conuersionem AER NON
 propensio, mediarum longè validior CONVER-
 est; Aqua enim & aër maiori inter TYNTVR.
 se affinitate, quàm cum cæteris, aut
 etiam quam cæteræ inter se coniun-
 guntur, siquidem non tam qualitati-
 bus, quam qualitatum intensiōe &
 remissione, neque tam secundum na-
 turam, quàm secundum accidentia
 discrepare videntur; nam cum aqua
 frigiditatem & humiditatem iure
 Naturæ sibi vindicet, vtramque infe-
 riori Aëris plagæ ratione commercij
 communicat; (Aër autem nullam
 pene propriam qualitatem, præter
 summam tenuitatem, obtinet, cete-
 ris tamen imbui capax, propterea
 naturæ cælestis est, quæ ex se tem-
 peratissima, & nulli propriæ qualita-
 ti addicta cum sit, alienas, nempe
 corporum cælestium dispositiones;
 influxus & virtutes facile suscipit &
 communicat) Densitas & raritas;
 quæ remissæ confines sunt, præcipuam
 inter

inter Aquam & Aërem nostrum differentiam statuere videntur ; eâ de causâ in sacrâ Genesi Deum aquas ab aquis separasse legitur, quasi vnius nature ratione situs diuisio veriùs quàm ratione essentiaë mutatio facta fuerit.

CXXVIII.

VICINÆ tamen duę illę nature veram & essentialem reciprocationem non patiuntur ; verùm secundùm quid , nec omninò , sed quodammodo conuertuntur , eaque in inferiori solummodò aëris regione commutatio exercetur ; quę nubium conuexitate terminatur , nec mediam , multò minùs superiorem offendit. Aqua ; quia ope rarefactionis fit vapor , euolat, & in aërem magis attollitur , quàm conuertitur , vapor autem ille condensatus & in aquam resolutus relabitur. Hanc vnius tantùm nature circulationem & in se reuersionem , duarum conuersionem antiquitas professâ est , sensus fallaciâ , magis quàm mentis lumine ducta ; linceis enim oculis vniuersæ
Naturæ

Naturæ arcana perquirenti res aliter se habere inuenitur. Vaporem etiam tenuissimū qui simpliciter Aërem dixerit, fallitur, cū vapor sit corpus quoddam medium & imperfectum inter duplices aquas superiores & inferiores, aquam nostram & aërem, neutrum tamen, quod quantumvis rarefiat, nūquam ad sublimem aëreæ nobilitatis gradum exaltabitur; spurius aër fiet, sed non naturalis & legitimus: neque limpida aëris natura tantū deprimetur, & à puritate suâ recedet, vt in vaporem, nubem aut aquam crassescat: primæuam siquidem illam aquarum separationem, quam re verâ actūque fecit Spiritus Architectonicus, statutosque partium Mundi terminos, quos indelebili suo sigillo signauit Dominus, nouâ confusione delendi aut amouendi ius Natura non obtinuit. •

CXXIX.

ALTIORI rem indagine pene-AQUA so-
trantes terram tanquam Mun- LA CIR-
di huius vterum, vas generationis, CVLATVR
multi-

multiplicis & penè innumeræ pro-
lis matrem agnoscent, quæ in prin-
cipio creationis à supernatantium a-
quarum dominio liberata, suiq; iuris
facta arida & sicca remansit, eiûsque
corpus densius factum in operis cen-
trum & tanquam fundamentum ces-
sit, ac patentem vegetabilibus ani-
mantibusque aream exhibuit; quò
tamen frequentissimæ generationi
apta fieret, humore indigebat; eius
indigentia à diuinâ sapientiâ provi-
sum est; eam ob rem aqua ab initio
volatilis facta est, ut in vapores eue-
heretur, qui frigore in nubem con-
creti tepore iterum in aquam solue-
rentur. Hoc diuinæ mentis artificio
terræ vbertati consultum fuit; sicci-
tas, quæ sterilitatem minabatur, lar-
go humore temperata est, matris vte-
rus fœcundatus. Sola itaque aqua ad
irrigandum Terræ gremium circula-
tur, aut veriùs in inferiori aëris regio-
ne, tanquam in alembico distillatur,
ut per cohobationes & reiteratas di-
stillationes exuberata superiorum &
inferiorum vires consequatur, cœ-
lesti-

leſſique imbuta Nectare Terræ ſinum efficaciùs emolliat, ac prolificâ virtute imprægnat. Summus rerum opifex, qui Naturâ pro arte vtitur, opificio ſuo nihil ſuperfluum addidit, nihil deſiderandum reliquit.

CXXX.

QUONIAM autem Aqua eſt Mundi menſtrum, rerum ſemina & Elementa in ſe continet ac fouet; dum itaque illa circulatur, vera etiam Naturæ Elementa, quæ Terræ tanquam matrici & vaſi generationis, Aquæ verò tanquam menſtruo inſunt, etiam rotantur: vaporum itaque terræ aquæ & aëris elementa inſunt, cum ipſo ſublimantur & exuperantur: Non quidem Terræ, Aquæ & Aëris corpora, quæ ſphæras ſuas habent, & Mundi plagas conſtituunt, ſed ipſa Naturæ Elementa ſpiritualia, quæ in illis habitant & deliteſcunt, ex quibus lapides & alia corpora in ierre, igne excoquente, generari poſſunt; vbi enim omnia Elementa optinè mixta, qualia ſunt in vapore, concurrunt,

currunt, corpora generari possunt; verum quando extra matricem conuenientem fit huiusmodi generatio, velut in Aëre; mixta producantur imperfecta, non tam ex defectu mixtionis, quam matricis.

CXXXI.

AQV A mediam inter Terram & Aërem naturam & sedem obtinens vtrumque suâ mobilitate & inconstantia perturbat: Aërem atrâ fuligine infestisque vaporibus inquinans: Terram profluuiio plerumque immergens: aëri turbines, terræ ruinas, in vtroque corruptionem procurat: superioris hospitium leuitate, inferioris domicilium grauitate hostiliter inuadit: sui copia aut inopia anni tempora Naturæque ordinem inuertit: Omnem vtrinque viciniam fragore & tumultu imperiosa mouet & concutit. Totâ eius natura cum sit fœminea, illam quasi fœminam ac malum necessarium Mundo dedisse videtur summus creator: sic illa omnia pro imperio sibi arrogat, & quæ in
Naturæ

Naturæ commodum sunt ei concessæ vires, in perniciem plerumque vertit. Denique diuinæ iustitiæ flagellum est, vltrix Nemesis, quæ sceleribus generis humani vindicandis destinata in pœnam irruit; spem operæque superbiæ radices varijs induta figuris cœli ludibrium facit.

CXXXII.

VNIVERSALES Naturæ quò crassiores, eò etiam impuriore; quò tenuiores, eò mundiores: Terra quia densior est Aquâ, eò ignobilior; sic aqua aëre; aër cœlo; Regionum autem cœli sublimior, quia subtilior, ideo nobilior sanè habenda est. Indubitata enim veritatis est naturas spirituales corporeis longè præstantiores, & spiritualibus viciniore perfectioni proximiores esse.

CXXXIII.

GENERATIONIS & corruptionis fundamentum est in humido, in utroque enim Naturæ labore, humor ex elementis primum est patiens,

tiens, primum formæ sigillum suscipiens : Illi facile spiritus naturales vniuntur, quia ex eo manant ; facile in illud redeunt, quia ipsorum radix est : in illo & per illud cætera elementa miscentur. Nec minùs in mixtis & indiuiduis, quàm in Mundo humidum Elementum tam in opere generationis, quàm nutritionis circulatur ; opus enim vtrumque iisdem rarefactionis & condensationis instrumentis, iisdem medijs, spiritibus nempe, fieri Naturæ placuit.

CXXXIII.

TERRA est vas generationis, Aqua est menstruum Naturæ virtutes feminales etiam formales in se complectens, quas à Sole tanquam masculo, & formali vniuersaliq[ue] principio mutuatur ; ab eo enim ignis Naturæ formalésq[ue] spiritus rerum seminibus influunt, quibus omnia generationi necessaria insunt, calido innato in humido lateente. Optimè * Hippocrates hæc duo elementa ignem & aquam omnia posse, omnia illis inesse affirma-

* lib. 1. de
Diata.

PHYSICÆ RESTITVTÆ 99
affirmauit : à primò siquidem binæ
qualitates masculinæ calidi & ficci:
ab altero totidem fœmininæ frigidi &
humidi effluentes in mixtorum ge-
neratione concurrunt & commiscen-
tur : duobus illis tanquam præcipuis
Elementis duo maiora luminaria præ-
sunt, Sol ignis Naturæ author, & Lu-
na humorum domina.

CXXXV.

CIRCVLATIONEM volatilis Ele-
menti triplici actione & veluti
instrumento adimplet Natura, nem-
pe Sublimatione, Demissione; siue
Refusione & Decoctione, quæ diuer-
so indigent temperamento. Sic benè
ordinata Naturæ intentio per varios
errans motus opera sua interrupta ad
finem propositum dirigit, & per vias
oppositas ad eundem scopum tendit.

TRES CIR-
CVLATIO-
NIS ROTÆ
SIVE CIR-
CVLI.

CXXXVI.

SUBLIMATIO est humide grauif-
que nature in leuem conuersio, si-
ue in vaporem exhalatio : cuius finis
& vtilitas triplex est : primò vt per

PRIMVS
CIRCV-
LVs.

G 2

atte-

attenuationem corpus crassum & impurum mundetur, & fecibus suis sensim exuatur: Deinde vt per sublimationem superiorum virtutes, quæ continuò defluunt, largiùs assequatur. Denique vt per huiusmodi euacuationem Terra superfluo & prægrauanti humore exoneretur, qui eius meatus occupans caloris actionem & spirituum naturalium transitum impedit, imò violenter ipsos suffocat: Hæc humidi superuacui substractio obstructionum causam amouet, & fastidientem Terræ sthomacum subleuat, eumque digestionì aptiorem reddit.

CXXXVII.

CALORIS autem impulsu humor sublimatur: Igne suo quippe tanquam proprio instrumento vtitur Natura, vt corpora humida rarefaciat: Ideò vapores, ex quibus nubes & pluuiæ generantur, brumali & verno tempore frequentiores attolluntur, quia Terræ vterus tunc calido & humido magis abundat, humor autem
est

PHYSICÆ RESTITUTÆ. 101
 est causa materialis, calor efficiens
 vaporum & exhalationum. Calorem
 quodammodo intensum in subliman-
 do exhibet Natura, inter fines & lati-
 tudinem temperamenti dum cohi-
 beatur.

CXXXVIII.

D EMISSIO secunda Naturæ ro- **SECUN-**
 ta in opere circulari est spiri- **DVS CIR-**
 tuosi vaporis in corpus densum & **CVLVS.**
 aqueum reductio : siue rarefacti &
 sublimati humoris iterumque con-
 densati refusio : ac in terram descen-
 sio vt eam exuberato liquore diluat,
 & quasi nectareo cælestique potu
 imbibat.

CXXXIX.

T RIA intendit Natura irrigando :
 primò vt non effundat, sed sen-
 sim humorem suum exuberatum di-
 stillat, ne gurges fiat, & aquæ copia
 spiritui viuifico in Terræ visceribus
 permeanti aditus præcludat, ac in-
 trinsecum Terræ calorem extinguat :
 omnia enim sua beneficia prudens ac
 G ; iusta

iusta illa gubernatrix in pondere, numero & mensurâ largitur. Secundò vt per diuersa stillicidia & varia sub specie humorem distribuât, pluuiam scilicet modò dēsiorem, modò rariorem; modò rorem, modò pruinam; modò largius, modò parcius effundens, vt Terræ plus minúsue sitienti pro appetitu vel necessitate potum exhibeat. Tertiò, vt non continuò, sed per vices, & intermixtis alijs operationibus irrigationes fiant; Soles enim imbribus, & imbrēs Solibus, dies noctibus, & noctes diebus alternatim succedunt.

CXL.

FRIGVS tenuissimum siue potiùs calor deficiens & expirans elatos in mèdiam regionem, ibique concretos vapores laxat & caducos facit; calor siquidem immoderatus dissipat eorùmq; condensationem impedit: frigus etiam intensum eos ita perstringit & congelat, vt humorem deciduum exhibere non possint.

CXLI.

CXLI.

POSTREMA circuli Naturæ rota **TERTIVS**
 siue actio est Decoctio, quæ nihil **CIRCV-**
 aliud est, quam humoris crudi in ter- **LVS.**

ræ gremium instillati digestio, matu-
 ratio, & in alimentum conuersio.
 Hæc aliarum scopus & finis videtur,
 quia est laboris remissio, & cibi per
 antecedentes labores quæsi perceptio:
 susceptum enim humorem cru-
 dum vi caloris interni conterit, co-
 quit, ac digerit ferè immota & somno
 correpta, Ignem secretum, veluti pro-
 prium Naturæ instrumentum in sum-
 mo silentio & quiete mouens, vt cru-
 dum illum liquorem cum sicco tem-
 peratum in pabulum conuertat. In-
 teger hic est Naturæ circulus, quem
 per diuersos laboris & caloris gradus
 illa reuoluit.

CXLII.

CONNEXÆ & ita correlatæ in-
 ter se sunt tres istæ Naturæ ope-
 rationes, vt finis vnius sit alterius ini-
 tium, & ex ordine necessario per

G 4 vices

vices succedant secundum Naturæ intentionem. Sic intertextæ & concatenatæ sunt vicissitudinis leges, ut in Vniuersi commodum conspirantes mutuas sibi præstent operas.

CXLIII.

EXTRA suos cancellos tamen inuita plerumque trahitur Natura, nec certis insistit vestigijs, maximè in directione elementi humidi, cuius leges interruptæ fallunt, & faciliè vim faciunt & patiuntur, tum propter volatilis nature inconstantiam: cum etiam propter variam superiorum corporum dispositionem, quæ hæc inferiora, humorem præsertim inclinant, & à suis legibus deflectunt ad nutum æterni moderatoris, qui illis tanquam instrumentis & organis vitur ad mouendam Vniuersi machinam: inde fallax & inconstans mansionis huius nostræ temperies, & immutata anni tempora deprehenduntur: Sic terre vterus variè affectus copiosius, aut parcius generosos aut effectos fœtus nobis parit: Sic aër vi-

cinus

PHYSICÆ RESTITUTÆ. 105
cinus purior aut impurior sanitatem
aut morbos inducit: humidâ naturâ
omnia apud nos reuolvente.

CXLIV.

QVONIAM inferiora à superio-
ribus legem accipiunt, quorum
natura & affectiones homini maxi-
mè incognitę sunt, ideo fallax & in-
certa nobis est Cœli nostri regula; Na-
turę tamen intentionem, magis quàm
actionem; ordinem magis quàm or-
dinis turbationem ob oculos sibi pro-
ponat philosophus.

CXLV.

HUMIDÆ Naturę volubilitatem **CIRCULATIO**
non solum in generali Mundi, **HVMORIS**
verum etiam in particulari, mixto- **IN MISTIS.**
rum harmoniâ licet obseruare: Per
reuolutionem enim humidi illa ge-
nerantur, nutriuntur & augentur: de-
siccando, humectando, & digerendo,
quapropter tres illæ Naturę opera-
tiones cibo, potui & somno compa-
rantur, quia cibus sicco respondet,
potus humido, somnus verò deco-
ctioni.

CXLVI.

CXLVI.

HOMO ne somnia sibi fingat, dum varijs gloriatur titulis, dum sibi soli quasi proprium Microcosmi nomen vendicat; quod in materiali eius opificio naturales Macrocosmi motus analogicè percipiuntur: quodlibet enim animal, etiam vermiculus; quælibet planta, etiam Alga, Mundus est exiguus maioris imaginem referens: Extra se ergo Mundum quærat homo & vbique inueniet: creaturarum siquidem omnium idem Archetypus est, à quo infiniti Mundi ex eadem materiâ, formâ tamen dissimiles procreati sunt: Homini itaque delectio & humilitas, soli Deo gloria tribuatur.

CLXVII.

**AQVA
FERMEN-
TATIO.**

INFERIORES naturæ à superiori-
bus fermentantur: aqua autem
moræ impatiens cælestium muneri-
bus occurrit: aër quippe vapor ad-
uolanti peruius cum hospitio in nu-
bium regione, quasi in aula excipit:
quò

quò priusquam perueniat, corpore quodammodo in spiritum verso, humida natura pondere suo exuitur, ut additâ celeritate votum citius expleat; & ambigüe naturæ priuilegio fruatur.

CXLVIII.

SOL interim cælestis chori Princeps & superiores naturæ inferiorum satagentes iugi afflatu spiritus yfuificos, tanquam riuulos à purissimis suis fontibus scaturientes instillant: vapores autem aut rati nantes in aëre, aut in nubem, quasi in spongiam naturæ concreti nectar illud spirituale avidissimè sugunt, & vi quâdam magneticâ ad se trahunt, quo suscepto intumescunt, & pullifico illo semine imprægnati, quasi reddito pondere, in rorem, pruinam, pluuiam, aut aliam naturam humidam soluti in terræ gremium relabuntur; illa autem elementorum mater reducem humorem utero excipit, & cælesti semine grauida innumeros suo tempore emit tit foetus, plus minúsue generosos, pro
seminis

ELEMEN-
TORVM
PER A-
QVAM
FERMEN-
TATIO.

feminis virtute, tum etiam matricis dispositione. Aquæ etiam inferiores huius cælestium beneficentiæ participes fiunt; quoniam vnum cum Terrâ globum constituunt, communia fiunt ipsis superiorum beneficia: Per aquæ autem Naturam cætera elementa fermentantur.

CXLIX.

FERMENTVM autem illud est spiritus viuificus à superioribus naturis in has inferiores defluens, sine quo terra iterum inanis & vacua fieret; est enim vitæ semen, sine quo neque homo, neque vllum animal, neque vegetabile aliquod generationis aut vitæ beneficio potiretur: neque enim solo pane viuit homo, sed maxime cibo illo cælesti, aëre scilicet spiritu huiusmodi afflato & fermentato.

CL.

TRIA ELEMENTA
SECUNDA.

TRIA elementa materialia quia in rerum compositione remota sunt, soli Deo & Naturæ obediunt, nec

nec artis aut ingenij humani leges patiuntur : Tria autem alia ex priorum illorum copulâ nascuntur ; quæ per viam resolutionis extracta in mixtorum compositione proxima esse satis arguunt, Sal nempe, sulfur & Mercurius. Et ita trinitatem Elementorum & vniuersæ Naturæ sigillum esse sit manifestum.

CLI.

HORVM trium posteriorum Elementorum species ex triplici trium priorum matrimonio generantur ; Mercurius siquidem ex Terræ & Aquæ mixtione ; Sulfur ex Terræ & Aëris amplexu : Sal verò ex aëris & aquæ condensatione producitur ; nec plures dari possunt eorum combinationes. Ignis Naturæ omnibus , tamquam formale principium inest, celestium virtute influente & cooperante.

CLII.

NEC V E ex quolibet priorum corporum concursu posteriora generan-

generantur ; ex terrâ enim pingui & aquâ limpidâ optimè dilutis & mixtis exit Mercurius : Ex terræ autem subtilissimæ & ficcissimæ, & aëris humidi consortio sulfur generatur : Sal denique ex aquâ crassâ ponticâ & falsâ & aëre crudo intercepto concrecit.

CLIII.

DEMOCRITI sententiam, omnia corpora ex Atomis fieri, & Naturâ alienam non esse licet affirmare; cum enim ratio & experientia à calumniâ vindicant : elementorum quippe mixtionem obscuro sermone velare, nec reticere omninò voluit ingeniosus Philosophus, quæ ut Naturæ intensioni congruat, per minima & actu indiuisibilia corpuscula fieri necesse est, secus in corpus continuum & naturale non coalescerent elementa. Docet nos experientia in artificiali mixtorum resolutione & compositione, quæ per distillationes exercentur, perfectam duorum aut plurium corporum mixtionem non fieri,

PHYSICÆ RESTITVTÆ. III
 fieri, nisi in subtili vapore : At longè
 subtiliores mixtiones suas & quo-
 dammodo spirituales facit Natura,
 quas Democritum intellexisse sanius
 credendum est, corporum enim craf-
 fities mixtioni obstat, propterea
 quantò magis res attenuantur, tantò
 mixtioni aptiores fiunt.

CLIV.

TRIPLEX in mixtis existentia TRIA
 gradus tria summa mixtorum SUMMA
 genera exhibet, nempe Mineralium, MIXTO-
 Vegetabilium & Animalium. Mine- RVM GE-
 ralibus in Terra generari : Vegetabi- NERA.
 libus in terrâ & aquâ radices agere :
 Animalibus in terrâ, aquâ & aëre nas-
 ci & vesci Naturę lege concessum est;
 omnibus tamen Aër præcipuus est
 vitæ fomes & pabulum.

CLV.

MINERALIA simpliciter existe- MINE-
 re, nec vivere creduntur; licet RALIA.
 Metalla ex mineralibus præcipua vi-
 tã quodammodo prædita dici possint,
 tum quia in ipsorum generatione fit
 quasi

quasi coitus, & duplicis seminis, masculinæ & femininæ, sulfuris scilicet & mercurij commixtio ; quæ duo per longam & multiplicem circulationem rotata, purgata, sale Naturæ condita & fermentata, ac in vapore subtilissimo perfectè mixta in limum & mollem massam, spiritu sulfuris mercurium paulatim congelantè, formantur ; moles autem illa tandem concrefcit, & in corpus metallicum roboratur.

CLVI.

TVM etiam quia metalla perfectæ potissimum, vitæ principium in se recôdunt, Ignem videlicet insitum cœlitus infusum, qui sub duro metallici cortice hebes factus, motus expers, & velut thesaurus incantatus latet, donec solutione philosophicâ & subtili artificis ingenio libertatem consequutus spiritum subtilem & cœlestem animam per vegetationis motum potentèr explicet, tandèmq; in summam artis & Naturæ perfectionem exaltetur.

CLVII.

CLVII.

VEGETABILIA autem animâ etiam seu spiritu vegetante potiuntur; motu vegetationis crescunt; & multiplicantur; sensu verò & motu animali carent. Eorum semina hermaphroditæ sunt naturæ, quodlibet enim granum singulare continet semen prolificum absque copulâ, aut duplicis seminis mixtione: licet in omni ferè Vegetabilium specie vtrumque sexum reperiri experientia doceat.

CLVIII.

ETIAM in vegetabilium seminibus spiritum secretum Deus occultavit, generationis autorem specifico caractere insignitum; qui penitus cælestis est, ac ætherei luminis radius, corruptionis expers, in quo specifica forma conseruatur sub corpore cuiuslibet indiuidui, quo per corruptionem emollito & resoluta spiritus ille immortalis à viuifico & homogeneo Solis calore euocatus in stirpem novam

uam confurgit, ac in eam antiquæ formam traducit.

CLIX.

ANIMALIA.

ANIMALIA præter existentiam & vegetandi facultatem animâ sensitivâ præcellunt, quæ in ipsis est principium motus & vitæ. Animal itaque in summo rerum inferiorum gradu situm opus Naturæ in regno Elementari complet, propriè viuit, propriè gignit, in eo sexum vtrumque verè distinxit Natura, vt ex duobus tertium producat, proles videlicet: Sic in perfectioribus perfectius elucescit Trinitatis symbolum.

CLX.

HOMO
MICRO-
COSMVS.

HOMO animalium & inferioris Mundi Princeps, vniuersæ Naturæ compendium habetur, anima quippe ipsius diuini luminis radius est immortalis: corpus est elegans Elementorum congeries: Interiores & imperceptibiles sensuum facultates, quibus quæcunque obuia deprehendit homo, penitus sunt cælestes, & velut

PHYSICÆ RESTITUTÆ. II5
 velut astra rerum cognitiones influē-
 tia. Motus & animi perturbationes
 sunt veluti venti turbines, fulgura-
 tiones, tonitrua, & metēora, quæ in
 aërea spirituum regione ebulliunt,
 cor & sanguinem commouent : Me-
 ritò itaque Microcosmus homo di-
 ctus est, & absoluta Vniuersi ina-
 guncula.

CLXI.

NON solum homo, verum etiam **Q**UOD-
 quodlibet animal, quælibet plā-
 ta Microcosmus est : Sic vnumquod-
 que granum aut semen est Chaos, cui
 totius Mundi semina compendiosè
 insunt, ex quo exiguus suo tempore
 Mundus proditurus est.

CLXII.

QUÆCUNQUE perfectè Naturæ
 mixta vitâ prædita corpore, spi-
 ritu & animâ constant : corpus ex li-
 mo fit cui omnia materialia ad gene-
 rationem necessaria insunt ; ex duo-
 bus enim maximè corporeis elemen-
 tis, Terrâ scilicet & Aquâ corpo-
 H 2

MIXTA
 VIVEN-
 TIA COR-
 PORE SPI-
 RITU, ET
 ANIMA
 CONS-
 TANT.
 CORPVs.

CLXIII.

CLXIII.

SPIRITVS. **S**PIRITVS est purissimi aëris vel
Setiam ætheris portiuncula ; inter
animam & corpus media natura , v-
triusque nodus & vinculum , Animæ
capsula & vehiculum subtilioribus &
spiritualibus corporis partibus ad-
hærens.

CLXIV.

ANIMA. **A**NIMA siue forma mixti est
Ignis naturæ scintilla , lucisue
cælestis radius imperceptibilis è po-
tentiâ seminis seu materiæ per mo-
tum generationis in actum produ-
ctus , corpori elementari mediante
spiritu alligatus, mixto dans esse suum
speciale, proximum vitæ principium
& causa efficiens : Agit autem se-
cundum materiæ dispositionem &
organorum vires.

CLXV.

ANIMÆ siue formæ natura, quia
tota lucida est , in animalibus
præfer-

PHYSICÆ RESTITUTÆ. II7
 præsertim, tantum ab opaca & terrestri corporum materiâ distat, ut ei penitus sit irrationalis, & citra omnem proportionem eâ nobilior, ac ideo strictissimo nexu, quali in operibus suis utitur Natura, corpori alligari nequaquam posset propter disconvenientiam ac distantiam, nisi proprii & potentis cuiusdam mediæ virtute & lenocinio coniunctio & quasi ferruminatio fieret, propterea subtile medium inter utrumque statuit providus rerum creator; spiritum scilicet æthereum, qui nascentis formæ susceptor ac retinaculum est, eiusque cum suo corpore vinculum utriusque naturam participans. Hæc de cælesti rerum naturalium, non de supercælesti ac diuina hominis anima dicta censeantur, quam tamen etiam per media naturalia cum corpore humano consortium inire conditori eius placuit.

CLXVI.

FORMÆ specificæ Idæalis Arche-FORMÆ.
 Typi caractere à die antiquæ creationis

H 3

tionis in primis indiuiduis signata sunt, diuinumque illud & indelebile signaculum ad posteros ope generationis traduci iussit creator, vt per successiuam indiuiduorum surrogationem immortalitatis beneficium speciebus largiretur.

CLXVII.

FORMAS in materia alias sibi similes generare non est existimandum; generare enim corporum proprium est, sed organa sua harmonicè mouendo per ipsa materiam seminalem ad generationem disponere, eiq; lucis radium, siue arcanam vitæ scintillam, quasi thesaurum includere formæ ius & officium est, caracteremque suum specificum spiritui illi uiuifico in semine occultato imprimere, qui in opere generationis calore pullifico & statò tempore in animam se explicat, siue vegetabilem siue animale, ita vt, qui spiritus secretus & formalis fuerat in femine, forma fiat in mixto. Sic occultum in Naturæ sinu fit manifestum, & de potentia in actum transitur.

CLXVIII.

CLXVIII.

FORMA à sola feminis aut materiæ potentia & virtute non exit, quia rerum genesi cælestes virtutes influunt, quæ materiæ vires augment, multiplicant, & Naturæ quasi parturienti opem ferunt: Spiritui quoque formali & seminali materiæ insito, cuius etiam cælestis est origo, se insinuant, admiscent, & vires auxiliares conferunt.

CLXIX.

NON solum corporea elementa, verum etiam omnes vniuersæ Naturæ virtutes & potestates in cuiuslibet mixti generatione concurrunt, & de suo nonnihil largiuntur. Ita partes Vniuersi deuinciuntur, vt in vitam vnanimis conspirent, & mutuo coëant amore.

CLXX.

NATVRALES rerum formæ licet potētia feminibus insint, de inferiorum elementorum substantiâ

H 4 ne-

neque sunt , neque ab illis generatæ ; à nobiliori enim fonte deriuant ; origo ipsarum cælestis est , pater quippe earum est Sol, natura æthereæ est vinculum quo illæ materiæ alligantur.

CLXXI.

SPÉCIFICÆ mixtorum formæ obscuram quandam originis suæ notitiam in se recondunt, propriæque vi & occulto motu ad suæ scaturiginis altitudinem, aquarum more, euehuntur ; Sic anima humana quia à diuino luminis increati fonte deriuata est, in eundem mentis acuminē & contemplatione reflectitur. Cæterorum animalium formæ , quia ex arcanis Cœli Solisque thesauris egressæ sunt, eò vsque naturæ instinctu & veluti reminiscentiâ quadam imperfectâ regrediuntur ; Vnde frequentia animantium circa Solis motum & cœli mutationes vaticinia obseruare licet. Vegetabilium autem formæ quia æreæ plurimùm sunt , & ab infimâ æris nostri regione inspiratæ , ideò ultra eam vires facultatésque suas eliminare

minare & extendere eis non licet; caput sursum & in aërem, quasi in patriam reuersurę, pro viribus attollunt; sed angustos corporum suorum fines præterire prohibentur, sensu motuque animali carentes, quia virtutis Solaris tantillũ illis inest, vt supra vegetationis motum non sufficiat; ordinẽ enim creationis vegetabilia Solem præcesserunt, propterea ei sua natalia & antiqua vitę primordia ex æquo ac animalia non debent, sed aëri luminosoq; tanquam proximiori agenti accepta referunt: illorum quippe materię dispositio sublimiori formę sustinendę impar Naturę decreto iudicata fuit.

CLXXII.

SAXA verò & lapides, quia non tam ex verâ elementorum mixture generantur, quàm ex Terrę & Aquę concursu per exteriorẽ caloris & frigoris vim, quasi opus terreum & fictile, decoquuntur, propterea omninò stupefcunt, à tenebrosâ frigentique terrę & aquę naturâ formam

CLXXIII.

DE pretiosis lapillis & gemmis aliter sentiendum est ; formas enim suas à limpidissimis Cæli & Solis fontibus hauriunt ; ipsorumque corpora sunt purissimæ roris exuberati guttulæ cælestibus influentijs imprægnatæ , ac veluti concretæ Cœli lacrymæ ; vnde plurimas sublimésque in se virtutes possident.

CLXXIV.

AT metallorum materia, quia aquea & terrestris est, omniumque maximè compacta, propter optimam & subtilissimam grauium elementorum mixtionem, ideo stupida & summe ponderosa, nulliusque motus ex se capax : verum quoniam in terreis aut faxeis matricibus, quasi alembicis miro Naturæ artificio sublimatur & mundatur, eiusque mixtio in vapore tenuissimo per reiteratas distillationes ita completur, vt illi, propter immensam subtilitatem & exuberationem,

nem, Solis corporumque cælestium opes se insinuent & admisceant, maximè in perfectorum metallorum generatione; eâ de causâ metalla licèt sua corpora ex aqua & terra traxerint, Natura tamen figuli vice fingendo corpora metallorum præsertim perfectorum tam ingeniosè elaborat, vt præstantissimâ formâ digna, ea cælestibus Numinibus informanda exhibeat. Longissimi laboris opus est, sed absolutum, & ad supremas Naturæ vires excultum; in quo cælum & terra magis coire, quàm consentire videntur. At formales metallorum spiritus, quia præduro libro quasi carcere constringuntur, immoti hærent, donec igne philosophorum vinculis soluti cœlesti suo semine in materia sua haud degenerem Solis filium, ac tandem quintam mirabilis virtutis essentiam, cœlo apud nos peregrinante, producant.

CLXXV.

SUPREMI conditoris decreto cautum est, ne nobilior natura in igne nobi-

nobiliorem, aut præstantior in deteriorem degeneret, & quasi abiurato natalium gentiliúmque iure, in seruillem mancipij sortem transeat. Copulantur quidem superiora cum inferioribus, & potentiora imbecillioribus se communicant, vt ea informet ac perficiant per spiritus suos emissarios, qui generi suo & natalibus nihil propterea derogant; nec dum rerum seminibus aut etiam mixtis se insinuant, iugo seruili submittuntur, sed nouam dignitatem ac imperij tus assequuntur; quodlibet enim mixtum cuiuscunque generis sit, Imperium est, imò Mundus integer; cui spiritualis sua forma præficitur, cuius munus est Naturæ organis & facultatibus, toti denique Mundo suo dominari: Sic quæ in vasto Naturæ vniuersæ pelago indistincta & inanis antè fluctuabat, ad Imperium nunc vocata mittitur.

CLXXVI.

ACTVS formalis materiæ primæ, tum etiam elementorum nihil aliud

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 125
 aliud præter ipsa Naturæ principia
 informat : Forma itaque specifica
 mixtum perfectum constituit ; neque
 plures formæ in eo existimandæ sunt,
 cum ipsa elementa suâ mixtione cor-
 poris effingendi tantum , non infor-
 mandi prouinciam suscipiant.

CLXXVII.

VIRTUTEM multiplicatiuam, A FORMA
VIRTUS
MULTI-
PLICATI-
VA DE-
FLUIT.
 quæ rerum seminibus inest, non
 à materia elementari, sed à forma cœ-
 lesti , tanquam causa efficiente fluere
 verisimile est : multiplicatio enim est
 lucis actio maximè propria ; ab vno
 quippe lucis radio penè infiniti effun-
 duntur , ac in infinitum multiplican-
 tur ; vnde fit, vt Sol, qui fons immor-
 talis luminis est, idem etiam sit in na-
 tura prima causa efficiens generatio-
 nis & multiplicationis. Quamlibet
 itaque formam naturalem multipli-
 candi vim à luce cœlesti, cuius radius
 est, acceptam habere validissimum
 argumentum est, quod ipsa gentilitijs
 dotibus instructa , luminosa sit , ergo
 multiplicans : Luminosa, quia sensiti-
 uam

uam & imaginatiuam facultatem in animalibus splendore suo irradiat, ita ut ex duplici illa facultate duplex fiat rerum apprehensio, & cognitio, exterior per sensus, & interior per Imaginatiuam ; omnis autem cognitio lumen est, sicut ignorantia tenebræ ; illuminatio enim quædam & luciditas suboritur, cum rerum imagines apprehenduntur, & quæ ignota in tenebris latebant, per notitiæ lumen reuelantur ; solo etenim luminis beneficio res obscuræ patefiunt. Homini tertium lumen Deus addidit, Intellectum videlicet, cuius ope rerum cognitionem per causas longè perfectius adipiscitur. Hæc omnia operatione luminis & perspicuitatis ab animâ lucidâ effluentis producuntur. Postrema hæc luminis actio soli homini conuenit, duæ anteriores illi cum brutis communes sunt, quorum animæ lucis etiam cœlestis sunt participes. Vim ergo multiplicatiuam in animantium, imò & vegetabilium indiuiduis ab Animâ lumen multiplicante procedere ratio conuincit, & quos-

& quosdam eius radios cum spiritu æthereo semini includi, ac in eo occultari; donec tandem oriente vitæ Sole manifestentur.

CLXXVIII.

LVX & tenebræ vitæ & mortis sunt principia; mixtorum enim formæ lucis radij sunt, corpora autem tenebrarum abyssus: Per lucem omnia viuunt, imò omnis vita lux est: quæ autem viuere desinunt, lumine priuantur, in orcum & tenebras antiquas rapiuntur, in quibus latebant & occultabantur, antequam à fatali diuinæ prædestinationis rotâ in lucem traherentur.

LUX ET
TENE-
BRÆ VI-
TÆ ET
MORTIS
SVNT
PRINCI-
PIA.

CLXXIX.

SPECIFICÆ animalium, tum etiam vegetabilium, formæ rationales sunt, non quidem humano more, sed sibi proprio, & secundum naturæ suæ vires & characterem: Habent enim illæ sua dona vitalia, suas cognitiones & scientias & suas prædestinationes. Dotes vegetabilium vitales sunt, studium

ANIMA-
LIVM ET
VEGETA-
BILIVM
FORMÆ
SVNT RA-
TIONA-
LES.

dium sibi simile generandi, virtutes multiplicatiuæ, nutritiuæ, augmentatiuæ, motiuæ, sensitiuæ, & ceteræ similes. Notiones autem earum scientiæ deprehenduntur in solerti temporum prænotione; strictâ mutationum tanquam Naturæ legum obseruatione; in consentaneâ motui Solis Cælique varietate; in radicibus figendis, caule erigendo, ramis expandendis, folijs & floribus explicandis, fructibus efformandis, pingendis ac maturandis, in Elementis in alimentum transmutandis, in viuificâ virtute seminibus inspirandâ; denique in multiplici naturæ suę partiûque discrimine secundum Cæli solique vota statuendo.

CLXXX.

BRUTORVM autē formas scientiæ præditas satis manifestant eorum stas temporibus copulationes & generationes; iustæ in partibus induendorum formandis & nutriendis distributiones; distincta partium illarum citra confusionem officia; varij animorum motus, sagaces sensuum facultates;

facultates; spiritus secreti membra;
velut organa, harmonicè mouentes
ad disciplinam aptitudo; erga domi-
nos obsequium & reuerentia; instin-
ctus futura præfagiens; in plerisque
religiosus cultus; ars in victu procu-
rando; in lustris eligendis: tutelâ pa-
randâ, periculisque vitandis pruden-
tia; cætera denique scientiæ & ra-
tioni accommodata; quæ illis Natura
largitur: Natura autem in quolibet
indiudivo nihil aliud est, quàm ip-
sa forma, quæ principium est motus,
quietis, actionis & vite eius in quo est,
cui cura, directio & conseruatio cor-
poris sui, non secus ac nautæ com-
missæ puppis, demandata est.

CLXXXI.

PRÆDESTINATA autem rebus
nascituris tempora quis inficia-
bitur, nisi qui naturam Vniuersi con-
fusam & inordinatam sibi finget? illa
quippe omnia è sinu suo ex ordine cer-
to & præstituto pandit; ordinis enim
lex & productionum tempora ab
authore suo ei præscripta fuerunt;
I   imprægnatio;

imprægnatio, partus, vita & mors sua tempora habent, & rata temporum spatia complent: quæ hoc vel altero anno in lucem orta, aut è luce sublata sunt, ita fore præordinatum erat, quæ Natura Dei vicaria in regno vniuersi, spiritu diuino monente; præsciuit, vt ministerio suo ita fieri curaret; nec illa casu contingunt, sed causam quãdam necessariam, licet nobis occultam, habent: summo tamen rerum moderatore necessitatis legem non patiente, sed statuyente, omniãque ad nutum immutante; qui de rebus omnibus etiam minimis decernit; cuius decretum inordinatum aut incertum nullum est: Ordo itaque, qui per rerum & temporum seriem & successionem labitur, ex diuinis decretis necessitatis legem habet.

RERVM
ORIVS
ETIN-
TERITVS

CLXXXII.

QUEMADMODVM chaos singulæ vniuersi partes secundum materiam potentiã inerant, quæ actu postea separatæ & productæ sunt: Ita singula rerum indiuidua vniuerso Mundo

PHYSICÆ RESTITVTÆ, 131
 Mundo materiali potentiâ infunt,
 antequam in lucem exeant, indè tem-
 pore & ordine suo fluxura & aliquan-
 do actu emerfura: Vbi autem defi-
 ciunt, in vniuerfam molem, à quâ
 prodierant, tanquam flumina in ma-
 re relabuntur, quâlibet nempe naturâ
 regionem suam repetente, iterum at-
 que iterum in Naturæ officinam re-
 gredienda, & sub eius incudem ad
 opus nouum remittendâ. Forſan ea
 fuit dudum exploſa, quia non intelle-
 cta, Pythagoreorum metemphycoſis.

CLXXXIII.

SOLVTO mixto, & vitio corrupti-
 bilium Elementorum in ruinam COR-
RUPCIO.
 lapſo, in patriam recedit Natura æthe-
 rea, fitque in cadauere perturbatio &
 confuſio Elementorum ſuo rectore
 amiſſo: tunc dominatur corruptio,
 mors & tenebræ in materiâ deſolatâ,
 donec ipſa per corruptionem ad no-
 uam generationem apta fiat, & ſecun-
 dùm eius diſpoſitionē virtus cæleſtis
 denuò influat, ac errantia colligens &
 miſcens elementa nouæ formæ lumē
 I 2 debile

debile accendat, quod tandem roboratis sensim Elementorum viribus elucescit, & recens mixtum absoluit.

CLXXXIV.

GENERA-
TIO.

IN corruptione autem generatiuâ, quæ mediocris est, fitque cum conseruatione formæ specificę semini seu materię potentialiter inherētis, non recedit sublimis ille spiritus innatus; qui cū debilis sit ac adhuc impotens calore externo excitatus moueri, simulque materiam mouere incipit, donec tandem vires potentiùs exerat, & perfectè mixtum informet.

CLXXXV.

NATURÆ elementa, tum etiam alimēta generationem & nutritionem, quarum eadem ferè ratio est, à putrefactione inchoant; vtraque enim putrefieri, & per putrefactionem in humidam quasi in primam materiam resolui necesse est: tunc fit chaos, cui omnia generationi aut nutritioni necessaria insunt. Sic cuiusuis Microcosmi generatio & reparatio
Macrocosmi

Macrocosmi creationi & conseruationi analogicè respondent.

CLXXXVI.

SENSIBILIA rerū semina, & quæ ex **RERVM**
illis nascūtur mixta triplici naturā **SEMINA.**

turā constant, cælesti, elementari &
A Cælo illis radius lucis solaris inest
omni æthereâ virtute indutus, actionis, motus, generationis & vitæ principium, potestate forma; cuius beneficio semina constantiam astrorum rediuiuâ suâ virtute imitatur, & veluti immortales cælestium plantarum surculi naturæ corruptibili, quasi trunco extraneo insiti æternâ quâdam successione illam à morte vindicât. Portio elementaris corporea & sensibilis, quæ in animalibus sperma dicitur, est feminis custos & capsula, quæ putrescit, & corrumpitur; semen autē inuisibile generat. humor radicalis, siue fermentū Naturę, cui spiritus inhæret, est media substantia cælestem & elementarem copulans; ex parte materiali elementis; ex parte spirituali formæ respondens; Auroræ similis, quæ tene-

I 3 bricosâ

134 ENCHIRIDION
bricofa luce perfufa extrema lucis. &
vmbrae connectit, neutra vtriusque
mixturam exhibens.

VITA ET
MORS.

CLXXXVII.

VITA est actus harmonicus ex
copulâ materiae & formae pro-
cedens, esse perfectum individui
constituens. Mors autem est termi-
nus siue finis illius actus, materiae &
formae separatio, & mixti resolutio.

SPIRI-
TUALES
NATV-
RAE.

CLXXXVIII.

MIXTA generationis & vitae suae
radices in caelo habent, vnde
effluxerunt eorum causae & principia,
vnde etiam tanquam arbores inuersae
succum & alimentum trahunt. Neque
meruit intellectus sensuum auctoritati
mancipari, qui nihil nisi sensibilia
iudicant: Mens autem extra sensuum
pomæria longè pottrigitur, & altius
naturae fines perscrutatur. Corpora
sunt veluti cortices, crassiores elemē-
torum partes, & rerum accidentia, sub
quibus merae & efficaces essentiae, quae
sensuum censuram non agnoscunt,
occultantur,

occultanrur, quâsque densâ quâdam nube indui necesse fuit, vt à cælesti in terrestrem hanc corporeorum prouinciam migrarent. Illud spiritualium cum corporeis matrimonium summus Naturæ Creator sanxit, quò spiritus eius increatus spiritualibus & simplicioribus naturis primò se communicans, per illas, tanquam per media in corporeas descenderet, & sic gradatim ac ex ordine per omnes Mundi plagas, per vniuersâ & singula se effundēs integrum opus diuinitatis præsentia sustineret: tum etiam vt à sensibili creaturâ per corporeas & sensibiles imagines insensibilis creator deprehenderetur.

CLXXXIX.

QVÆCVNQVE viuūt, siue vegetabilia, siue animalia, cibo suo indigent, vt naturales, qui continuò per poros effluunt, spiritus restaurentur; & Naturę dispendium reparetur: Ex succulentiori enim cibi substantia fit succus nutriens, quo totius corporis partes humorésque refarciuntur: ex pu-

riori autem parte humorum, sanguinis præsertim, æthero influxu illi se per respirationem admiscente, humidum radicale renouatur & reficitur.

CXC.

DVPLEX
ALIMEN-
TVM,
CORPO-
REVM ET
SPIRI-
TVALE.

DVPLICI alimēto viuētia nutriuntur, corporeo nempe, ac spiritali, sine hoc autem parum illud ad vitam confert: Vegetabilia enim manifeste accrementi sui & nutritionis beneficium non minùs aëri & cælo, quàm terræ acceptum debent; imò & ipsa terra nisi æthereo lacte potaretur, eius vbera flaccefferent; quod facer arcanorum naturæ Mystes Iosepho benedicens satis expressit; * De benedictione Domini terra eius; de pomis cœli & rore atque abyssò subiacēte; de pomis fructuum Solis & Lunę; de vertice antiquorum montium; de pomis collium æternorum &c. quo sermone mystico terrę vbertatem à Solis, Lunę & largæ cælestium influxu pollicetur Propheta.

* ca 33.
Deuter.

CXCI.

CXCI.

PABVLVM illud spirituale quantum ad animalium vitam conducit, frequens respiratio, siue aëris externi attractio quemlibet etiam plebicum fateri compellit. Neque folles suos in cordis viciniâ ad eius refrigerium tantum affabrè Natura construxit, vt vulgo medicorum placet, verum etiam vt frequenti suâ ventilatione auram ætheream inspirent, æthereosque spiritus illi propinent, quorum afflatu & receptione vitales spiritus reparantur & multiplicantur.

CXCII.

SPIRITVALES naturas vocât philosophi non solum eas quæ citra materiam creatæ solo intellectu comprehenduntur, quales creduntur Intelligentiæ, Angeli, Dæmones, verum etiam quæ licet ex materia originem trahant tamen præ summa tenuitate & nobilitate sensuum examen fugiunt, & merè spiritualibus proximæ, magis ratione, quàm sensu percipiuntur; huiusmodi

huiusmodi naturæ sunt aër purus siue æther, influentiæ corporum cælestium, ignis insitus & spiritus seminales, spiritus vegetabiles, animales & vitales, & cætera similia, in quibus ipsa rerum natura veriùs quàm in crassis corporibus consistit: huiusmodi naturæ à Cælo stirpem trahunt, & ratione sensibilibus, nomen & ius spirituum sibi vendicant.

CXCIH.

IGNIS
NATV-
RÆ EST
SPIRI-
TVALIS

IGNEM Naturæ inter spiritualia referre conuenit, nullo siquidem sensum ex se percipi potest, sed per calorem, aliosque effectus & accidentia in corporibus se prodit, vt patet in animalibus, quibus Ignis Naturæ imperceptibilis calorem sensibilem infundit; at igne illo furtim vitæque simul recedentibus, corpus Elementare siue cadaver integrum & illæsum mixto tamen soluto, remanet. In vegetabilibus autem quia Ignis ille debilior est, sensum eludit, nec sentiri per calorem se patitur.

CX CIV.

CXCIV.

IGNEM communem de genere spiritualium etiam esse, magis quam corporum ratio conuincit : Si enim corporeus esset, proprium inseparabileque à se corpus haberet, non minùs, quàm terra, aqua, aër, cæteræ naturæ sensibiles, quæ proprijs suis corporibus consistunt & terminantur, in illis & per illa existunt, vires suas exercent, & sensui se exhibent: Ignis verò proprio corpore sensili caret, alieno tantum insidet; carbo siquidem ignis non est, sed lignum ignitum, neque flamma ignis est, sed fumus accensus : denique aliena semper prædo ille depascitur; ex præda viuit, quâ deficiente extinguitur, vnde alatur ex se non habens. Præterea corpus corpori additum quantitatem auget, at ignis ligno vel fumo additus id non operatur, neque enim lignum aut fumus per ignis accessionem secundum quantitatem augetur; vnde palam fit, spiritum magis quàm corpus ignem lignum aut fumum inuadere.

IGNIS
COMMV-
NIS EST
INTER
SPIRI-
TUALIA.

inuadere. Gladius intactâ vaginâ colliquefcens, ossa confracta carne illæsâ igneo vibrati fulminis telo, spiritualem ignis etiam fulminei naturam esse satis arguunt : Ignem tamen non omninò immaterialem esse fatendum est, materiâ enim tenuissima constat, per quam circumstanti aëri adhæret, vnde à crassiori potest detineri spiritus itaque nomen magis quàm corporis meruit, quia sensibilis quantitatis expers est, neque deprehendi potest, nisi corpus alienum induat.

CXCV.

LVX INTER SPIRITUALIA.

LVCEM inter verè spiritualia recensendam esse eius origo conuincit : Ante materiæ primæ informationem & mundi ortum extra Deum nulla lux erat ; nascente autem Naturâ ab igneo Diuinitatis Spiritu lux spiritualis in materiam fluere, eique quasi ellichnio inhærere cœpit; eaque extitit lucis creatio & origo; ille fuit primus diuinitatis actus in materiâ; primum matrimonium creatoris cum creaturâ, spiritus cum corpore.

Lux

Lux itaque primaria & informans merus spiritus fuit, qui igneâ suâ virtute, quasi calore proximam materiam intensissimè rarefactam lumine suo spirituali accendit, & ita tenebras in lucem conuertit. Cælum primo lumine distinctum, licet materiale sit & igneum, nihilominus omninò est inuisibile, quia ex parte materiæ summum tenuitatis gradum attigit; ex parte formæ spirituale est; In cœlo autem medio lux quæ sparsa fuerat, compendio terminata in globum solarem migravit, quem quodammodo densum, veluti fenum accensibilem, sed incombustibilem fieri necesse fuit, quo luce immortalis accensus eam sifteret, ac vniuersæ Naturæ quasi facem seu molem flammeam se exhiberet. Lux itaque solaris nihil aliud est, quàm spiritus luminosus à spiritu luminis æterni originem trahens, corpori suo tanquam forma agglutinatus & inseparabiliter inherens, propter densitatem corporis sui factus sensibilis; lumen ac plurimam suam virtutem omnibus Vniuersi naturis

naturis communicans, iugi suo fluxu spiritum Vniuersi constituens, in commodum & salutem corporeæ Naturæ corpori addictus.

CXCVI.

RADI tamen solares oculis nostris obuij puri spiritus non sunt, nã iugiter à Sole exeuntes circumstanti æthere illis consentaneo induti progrediuntur: nihil itaque aliud sunt, quàm fluxus continuus spirituum luminis, qui à fonte suo parenni quasi riuuli iugiter effluentes, ac æthereæ naturæ, non aliter quàm flamma tenuissimo fumo se insinuantes, vndeque per vniuersam Orbis latitudinem lumen spargunt.

CXCVII.

LUCIS natura est, vt à fonte suo indefinenter fluat; spiritus illos emissarios æthereæ naturę se admiscentes, radios nuncupamus, suntque primi lucis actus & luminis vehiculum: corporis enim lucidi proprium est, vt per radios agat, calorem & splendorem

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 143
splendorem emittat : vt longè latè-
que per radiorum eiaculationem &
multiplicationem in orbem lucem
effundat. Per lucem simpliciter pri-
mariū corporis luminosi actum;
per lumen autem secundarium, qui à
primo manat liceat exprimere.

CXCVIII.

CEREO absumpto, aut vento vr-
gente, extincto, spiritus igneus &
luminosus ellychnium & fūmum ac-
cendens non perit aut extinguitur, vt
vulgo videtur, sed pabulo suo desti-
tutus, aut ab eo auulsus in aërem spar-
gitur & euanescit, qui abyssus est, &
receptaculum vniuersale luminum
& spiritualium naturarum Mundi
materialis; vnde docemur spiritualē
luminis naturam esse, & à fonte spi-
rituali manare; non secus ac natura-
les formas à matrice suâ, quæ est spiri-
tus Vniuersi à Sole tanquam à fonte
suo immortalī iugiter fluens : Quem-
admodum enim nascentia mixtorum
corpora à materiâ primâ & elemen-
tis fluunt, deficientia in eadem prin-
cipia

cipia sensim relabuntur: sic formæ naturales indiuiduorum accedentes, à forma vniuersali, quæ tanquam forma formarum seminibus virtutē formalem inspirat, effluunt, recedentes in eam refluunt: forma autem illa spiritus est luminis Vniuersi, ad quem tanquam ad principium suum & naturam homogeneam omnes solitariae & à corporeo nexu emancipatæ formæ & lucis scintillæ etiam regrediuntur. Sic omnia mixta in principia sua resoluuntur, ipsa autem principia ad perennem naturæ suæ fontem, quasi proprium centrum, aut patriam referuntur.

CXCIX.

SPIRITVS
VNI-
VERSI-

SPIRITVS autem ille Vniuersi solaris quidem est, non tamen lux ipsa Solis nobis per corporis sui præsentiam conspicua, sed spiritus ille inuisibilis, qui à radiis solaribus per vniuersam ætheris plagam continuò spargitur, & per communicationem in cælum nostrum, imò vsque ad terræ centrū etiam absente à nobis Sole, & nocte

nocte quâuis opacissimâ; se iugiter extendit; omnes ad generationem & vitam dotes necessarias conferens, ac per omnia vniuersi corpora se effundens.

CC.

DIVINVS Amor seipso contineri non potuit, quin totus extra se in creatione, quasi seipsum multiplicans migrauerit; totum se etiam in conseruatione creaturarum suarum se effundat. Lux quæ proximum diuinitatis exemplar est, diuinum etiam amorem imitatur; corpore enim suo luminoso cohiberi non valet, sed per immensam radiorum multiplicationem in commodum alienum longè lateque diffunditur, ac non tam sibi quàm alijs nata, velut diuinæ charitatis symbolum, quibus potest se communicans in loca etiam remotissima se protendit, nisi à denso corpore interceptiatur,

CCI.

LVX infinitam Dei naturam nobis etiam exhibet; neque enim lam-
K padis

padis aut candelæ flammula indefesso
 radiorum fluxu, neque flammæ suæ
 in infinitum communicatione exhau-
 riri aut minui, stante pabulo, poterit:
 quot radij, tot riuuli ab ipsâ manant;
 quantumuis largiatur, quantumuis ei
 detrahatur, neque exinanitur, neque
 dispendium patitur; quod soli spiritu-
 ali naturæ conuenit, & à natura cor-
 poreâ alienum est. Sic dona intelle-
 ctualia, quales sunt scientiæ & rerum
 cognitiones, quæ lumina spiritualia
 meritò habentur, eius generis sunt,
 vt frequentissimè communicata sem-
 per apud suum possessorem integra
 maneant. Aliquid diuini lumini in-
 esse fatendum est.

CCII.

R AD II corporis lucidi licèt spiri-
 tualis naturæ sint, nihilominus à
 corpore denso sistuntur, quia aëre pro
 vehiculo vtuntur, sine quo à nobis
 percipi non possunt, cuius copulâ ip-
 si etiam corporei quodammodo fi-
 unt, propterea nisi porosa corpora
 non penetrant. Sic spiritualia apud
 nos

PHYSICÆ RESTITUTÆ. 147
nos per medium aliquod sensibile agunt, ut agere deprehendantur. Absente autem corpore luminoso radij etiam recedunt, nec eius præsentiam deferunt, quia ab ipso immediatè fluent.

CCIII.

NON tantum per corporis lucidi & radorum præsentiam, sed etiam absente corpore & radijs subtractis, à spiritu luminoso ab illis exeunte aër eminus lumine inficitur; ut patet in maximâ Solis eclipsi, aut cælo densissimis nubibus, vel etiam noctis tenebris obducto; necnon Sole sub horizonte immerso: neque enim actus ille luminis præsentis, corpore lucido radiisque absentibus, aliunde proficiscitur, quàm à spiritualis luminis accessu & præsentia.

CCIIII.

CORPVs diaphanum, quale vitrum est, radiis solaribus percussum ipsos cogit, ac imaginem Solis in se fuscipit, fitque lucidum, & quasi

CORPVs
DIAPHA
NVM.

K 2 Solis

Solis compendium, quod radios etiam suos in partem ulterioiorem Soli oppositam emittit; unde fit ut radij solares vitri concursu refracti ipsum vitrum traicere & penetrare videantur; quod tamen re verâ non fit; nam radij propter aërem eis adhærentem circa vitrum sistuntur, solo spiritu lucis transmissio; radij autem qui in alteram partem effunduntur, radij sunt Solis vitrei, siue vitri à radijs solaribus in corpus luminosum accensi.

CCV.

OMNE corpus diaphanum, maxime vitrum, est medium luminis, quia suscipit in se lumen, & susceptum aëri ulteriori communicat: non per aëris luminosi hinc inde transmissionem, quod Naturæ repugnat, sed aliâ duplici viâ; primò quia diaphanum spiritui luminis peruium est, ipsumq; in se conceptum transmittit, qui transmissus aëri se insinuat, inde lumen vberimum: Tum etiam quia ipsum medium diaphanum beneficio luminis accepti fit non modò illuminatum,

natum, sed etiam luminosum, & à spiritu lucis diaphanis amico, quasi ellychnium lumine accensum: at omne corpus luminosum luminis effundendi ius & facultatem habet, quod densis & opacis corporibus non licet, nisi per reflexionem.

CCVI.

MERÆ etiam mixtorum naturæ spirituales sunt, corpora sunt earum cortices & tanquam testacea vasa; quibus illæ custodiuntur; neque aliter mare istud inferum transfretare, & in hoc abyssi centro hospitari potuissent sublimes illæ naturæ, nisi corporeis elementis alligatæ eorum pondere sisterentur: Illæ per corpora sentiuntur, corpora per illas mouentur, & agunt; sic mutuas sibi præstant operas. Homericæ Iunonis arcanum illud est, quam incudis pondere pedibus adiecto Iuppiter demisit.

CCVII.

CVM vniuersi machina vnicum sit corpus, vnica Natura vniuersalis

K 3 pluribus

pluribus naturis ac corporibus, tanquam partibus, per sua media & vincula cohærentibus constans, mirum videri non debet, quod huiusmodi membra forti, licet arcano, nexu inter se deuinciantur, & mutua sibi conferant auxilia; neque enim relationem tantum, verum etiam communicationem habent, & commercium quoddam multiplices illæ naturæ exercent; extremæ nempe per medias, mediæ verò per próximas: Per spiritus autem emissarios fit illa communicatio: omnes enim Mundi plagæ, omnes naturæ, etiam indiuiduæ spiritibus abundant, quorum plurimi iugiter effluentes adfluentibus cedunt, & ita per continuos spirituum accessus & recessus fit quædam partium Mundi & naturarum renouatio. Hæc est Naturæ vniuersæ scala Iacobo patriarchæ in visione reuelata: illæ sunt Mercurij pennæ, quarum ope ipse Deorum nuncius antiquis mysticè dictus superum inferorumque limina frequenter adire credebatur.

CCVIII.

CVIVSCVNQVE generis siue ve- PRINCI-
 getabilium siue animalium prin- PIA
 cipia actiua spiritalia sunt; corpora ACTIVA
 sunt spirituum organa passiva, quibus SYNT
 illi sensuum facultates exercent, & SPIRI-
 vires suas multifariam agendo tan- TVALIA.
 quam actionum autores explicant; ita
 vt vita in genere rectè dicatur con-
 centus actionum, siue actus conti-
 nuus actionum multiplicitate varius,
 à fonte spirituali emanans, organis
 suis corporeis explicatus.

CCIX.

SPIRITVALIS naturæ proprium
 est agere, corporeæ verò pati: vbi
 ergo vtriusque fit concursus, vt in
 mixtis, illa tanquam nobilior agit ac
 dominatur, hæc patiendo obtempe-
 rat; agendi enim vis est insigne domi-
 nij, patiendî verò onus seruitutis no-
 ta: sic ignis insitus ia semine est prin-
 cipium generationis & vitæ, Naturæ
 Archæus, & Oeconomus in materiâ
 præparandâ & effingendâ; in elemen-

K 4 torum

torum mixtione & distributione: Sic forma in mixto vires suas pro imperio exercet, tanquam fons omnium eius actionum: sic cælestium virtutes elementa inferiora, corporeamque materiam disponunt ac sigillant.

CCX.

QUALI-
TATES
SVNT IN-
STRV-
MENTA
NON CAV-
SÆ AC-
TIONVM

CORPORA naturalia, quæ acti-
uam vim, occultamque agendi
causam obtinent, non per solas quali-
tates, vt vulgo placet, sed spiritus se-
cretos agunt; neque enim ignis per
simplicem caliditatis qualitatem ca-
lescit aut comburit, sed per conti-
nuum spirituum & radiorum fluxum:
Neque terra aut aqua per solas qua-
litates frigiditatis & humiditatis refri-
gerant aut humectant, sed per tennes
vapores & spiritus innatos & emissos
etiam eminus sensum feriunt: Neque
venena per solas qualitates calidas
aut frigidas, sed per spiritus maleficos
tremorem ac mortem serius ocius indu-
cunt. De plantis & herbis idem iu-
diciū ferre licet, quia ipsarum vir-
tutes actiue non in qualitatibus, sed
In earum

in earum essentiâ latent, quam spiritibus locupletem fecit Natura cuius basis & vires præcipue sunt circa spiritualia; corpora enim sunt tanquam umbræ aut rerum indumenta, sub quibus inuisibilis Natura occultatur; qualitates autem cum sint rerum accidentia, earum essentiam constituere non valent, neque mirabiles earum virtutes agendo explicare, sed sunt tantum instrumenta actionum & passionum materiæ insita, quibus etiam vtuntur spiritus mechanici siue actionum artifices in agendo; verum illas esse actionum principia & causas efficientes Natura non patitur.

CCXI.

NATURALES rerum tincturæ, odores & sapes specialia & spiritualia sunt Naturæ dona, quibus res suas conuenienter ditauit, quæque non tantum ad ornatum conferunt, aut tanquam extrinseca accidentia illis inhærent; verum causam insitam & radicalem habent, nec tam accidentia,

accidentia, quàm demonstratiua virtutum interiorum signa dicenda sunt, quibus occultæ & formales rerum signaturæ se produunt.

CCXII.

RARE-
FACTIO
ET CON-
DENSATIO
SVNT
NATV-
RÆ IN-
STRV-
MENTA.

RAREFACTIO & condensatio duo sunt naturæ instrumenta, quibus corpora in spiritus, & spiritus rursus in corpora vertuntur; vel etiâ quibus elementa corporea in spiritua- lia, & spiritualia iterû in corporea cõ- mutantur; has enim vices in mixtis patiûtur elemēta. Sic Terra è sinu suo pabulum spirituale vegetabiliû radicibus ministrat, quod depastû in caulē, corticem, ramos, frõdes, flores, substantiam denique corpoream migrat. Idem Natura in animalibus exercet; nam cibus & potus, quibus illa vescuntur, melior saltem eorum pars in humores, ac tandem in spiritus terminatur, qui per poros se insinuant in carni, nervis, ossibus, & cæteris partibus corporeis agglutinati eas nutriunt & augent, ac per indefessum surrogationis opus labentem naturam reparant. Sic spiri-
tualis

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 155
tualis & purioris substantiæ portio in
spumeum seminis corpus concrefcit
& coagulatur. Ars naturæ æmula in
fuis resolutionibus & compositioni-
bus fimile experitur.

CCXIII.

IN DIVIDVORVM vita committit in HvMI-
rationali & strictâ materiæ & for- DVM RA-
mæ vnione; vtriusque autem naturæ DICALI.
nodus, copula & basis in forti caloris
siue ignis innati & humidi radicalis
amplexu latet; ignis enim ille forma-
lis est cælestis radius, qui humido radi-
cali vnitur; istud autem est materiæ
portio purissima & maximè digesta,
ac veluti oleum per organa Naturæ,
quasi per alembicos maximè defeca-
tum, exuberatum, & in naturam spi-
ritualem quodammodo conuersum.

CCXIV.

RERVVM feminibus plurimùm
humidi radicalis inest, in quo
scintilla quædam ignis cælestis, tan-
quam in pabulo suo detinetur, quæ in
matrice conuenienti omnia ad gene-
rationem

rationem necessaria peragit. Vbi autem constans caloris principium est, ibi ignis subesse creditur, quia genuinum caloris principium est eius in quo est.

CCXV.

**HVMOR
RADICALIS
EST
IMMORTALIS.**

ALIQVID immortale in humido radicali licet obseruare, quod neque morte euanescit, neque vllis ignis violentissimi viribus consumitur, verum in cadaueribus & combustorum cineribus inuictum remanet.

CCXVI.

**HVMOR
DVPLEX
IN MIX-
TIS.**

DVPLEX humor in quolibet mixto latet, Elementaris & Radicalis: Elementaris, qui partim aqueæ partim æreæ est naturæ, igni cedit, & in fumum seu vaporem euolat, quo exhausto in cineres corpus resoluitur; illo enim tanquam glutino elementa in mixtione deuinciuntur. Radicalis autem humor ignis communis tyrannidem spernit; neque enim aut martyrio deficit, aut volatu recedit, sed mixto superstes eius cineribus pertinaciter

naciter inhæret ; quod perfectæ puritatis argumentum est.

CCXVII.

EXPERIENTIA humidi radicalis **VITRUM**
 in cineribus occulti arcanum vi- **FIT EX**
 trarios rerum Naturæ imperitos do- **HUMIDO**
 cuit ; ex cineribus enim pungentis **RADICA-**
 flammæ suæ fusoriæ acumine vitrum **LI.**
 eliciendo occultum faciunt manife-
 stum, vltra quod neque artis, neque
 ignis vires materiam protendere aut
 eliminare possunt: cineres autem flue-
 re necesse est, vt fiat quantitas conti-
 nua & corpus solidum, quale est vi-
 trum; fluxio autem sine humore ne-
 quaquam fieri potest. Humidum ita-
 que illud à materiâ suâ inseparabile
 tandem in nobile illud corpus diapha-
 num quasi æthereum terminatur.

CCXVIII.

SALIVM è cineribus extractio, in **HUMI-**
 quibus summa mixtorum est vir- **DUMRA**
 tus, tum etiâ agrorum vbertas sti- **DICALE**
 pularum incendio & incineratione **CINERI**
 aucta humorem illum ab igne illiba- **INHÆ-**
 ret. **RET.**
 tum

tum radicale generationis principium
& Naturæ basim esse certissimo sunt
indicio, licet virtus illa solitaria & in-
efficax in ipsis cineribus lateat, do-
nec à Terrâ communi principiorum
Naturæ matrice suscepta occultam,
generationi & multiplicationi con-
sentaneam facultatem explicet; vt e-
tiam in rerum seminibus moris est.

CCXIX.

BALSAMVM illud radicale est
Naturæ fermentum totam cor-
poris massam inficiens: tinctura est in-
delebilis & multiplicans, siquidem
penetrat & tingit etiam fœdiora ex-
crementa, quæ frequens ex ipsis fit
generatio, licet imperfecta, argu-
mento est; tum etiam agrorum ster-
coratio imperitis agricolis satis nota,
vt torpentes agri ad creditum cum
fœnore domino exoluendum vrge-
antur.

CCXX.

HUMI-
DUM RA-
DICALE

RADICEM illam Naturæ, mixto
suo in ruinam verso, superstitem;
materiæ

materiæ primæ informatæ ac diuino
 lucis caractere signatæ quoddam ve-
 stigium ac portionem purissimam &
 immortalem existere suspicio est: In-
 dissolubile quippe est antiquissimum
 illud materiæ primæ & formæ suæ
 matrimonium, à quo cætera corpo-
 rea elementa originem traxerunt.
 Quin etiam incorruptibilem corrup-
 tibilem basim & radicem quandam
 cubicam, semper stantem & immor-
 talem in profundo corporum occul-
 tari necesse fuit. vt sit constans & per-
 petuum materiale principium vitæ
 potentiam & aptitudinem habens,
 circa quod, tanquam circa axem im-
 motam fiat elementorum & rerum
 vicissitudo: Et si liceat in obscuris
 aliquid vero propius coniicere, sub-
 stantia illa immortalis Mundi mate-
 rialis fundamentum est, & immorta-
 litatis eius fermentum, quod in die
 conflagrationis vniuersæ, purgatis per
 ignis examen elementis, superfore
 æternus rerum ponderator præordi-
 nauit, vt ex purâ & constanti materiâ
 opus suum à peccato originali & cor-
 ruptionis

EST RA-
 DIX MVN-
 DI MATE-
 RIALIS.

ruptionis labe vindicatum in gloriam
æternam renouet ac restauret.

CCXXI.

BAsi illam radicalem de genere
formarum specialium non esse
manifestum est, quia quodlibet indi-
uiduum singularem & indiuiduam
suam formam habet, quæ soluto mix-
to à corpore recedit, stante nec extin-
cto radicali illo principio, licet pro-
pter absentiam formæ admodum de-
bilitato & parùm efficaci; illi tamen
igniculi quidam vitales restant vilio-
ribus & imperfectis fætibus produ-
cendis apti; quæ productio non tam
Naturæ, quàm materiæ partus est, ni-
tentis, sed sine compari generare non
valentis, propter virtutis formalis &
specificæ absentiam: Sic cadauer ho-
minis aut equi defectu seminis non
hominem aut equum, sed foetidos
vermes & insecta quædam generandi
capax est; vnde licet suspicari imbe-
cille illud vitæ principium ex inopia
materiæ primæ proficisci, & magis
ex familiâ elementorum inferiorum;
quàm

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 161
quàm superiorum & cælestium esse;
illi tamē nōnihil tincturæ lucis inesse.

CCXXII.

EXIGVA siquidem illa prioris lucis scintilla, quæ tenebrosam inferioris abyssi materiam ab initio informauit insectorum generationi sufficere potest; confuso enim & inordinato motu materiam agit, vt eam de potentiâ in actum debilem perducatur; verum illa hoc igniculo tepescens ac languenti similis masculi magis imagine quàm copulâ corrupta in libidinem proruit, ac legitimo Naturæ foetui concipiendo impar immunda phantasmata & simulachra quædam animalium, quales sunt vermes, fuci, scarabæi, & similia in excrementis & putridis sibi fingit: Humor itaque ille radicalis est proximum & indeficiens generationis & vitæ subiectum, in quo primum accenditur Ignis Naturæ & actus formalis in materiâ bene dispositâ & ordinatâ: In materiâ autē cōfussâ & inordinatâ, vbi humor ille masculi vicem agit, spurios & illegitimos
L Naturæ

Naturæ foetus procurat; nam quæ sine semine specifico fit generatio, magis casu aut errore, quàm consilio Naturæ facta videtur; licet etiam in illâ quædam obscura & indiscreta actiuorum cum passiuis copulatio intercedat, quæ ad cuiusvis mixti etiam imperfecti productionem necessaria est.

CCXXIII.

HYMI-
DVM
RADICA-
LE EST
MATE-
RIÆ ET
FORMÆ
VINCULUM.

FERMENTVM illud radicale, in mixtorum profundo constanter permanens videtur contracti matrimonij inter lucem & tenebras, materiam primam & formam vniuersalem, inter contraria denique vinculum, sedes & retinaculum formarum in mixtis; secus materia & forma propter aduersas ferè earum naturas non coalescerent; verùm tenebrosa illa materiæ primæ ferocitas & à lumine auersio edomita fuit, & eius odium in amorem conuersum beneficio primæ illius tincturæ lucidæ, quæ aduersa conciliat.

CCXXIV.

CCXXIV.

CALIDVM innatum & humidum **CALIDVM IN-**
radicale diuerſi generis ſunt; il- **DVM IN-**
lud enim totum ſolare & ſpirituale **NATVM**
 eſt; iſtud verò media natura inter ſpi- **ET HV-**
 ritualem & corpoream, vtramq; **Æ-** **MIDVM**
 theream nempe & Elementarem par- **RADI-**
 ticipans: Illud ex ordine ſuperiorum, **CALE.**
 iſtud magis inferiorum, in quo pri-
 mum cœli & terræ coniugium cele-
 bratum eſt, per quod Cœlum etiam
 in centro terræ habitat. Falluntur ita-
 que qui calorem innatum & humi-
 dum radicale confundunt, non mi-
 nùs enim inter ſe diſcrepant quam fu-
 mus & flamma; lux Solis & aër, Sul-
 fur & Mercurius: in mixtis ſiquidem
 humor radicalis eſt ſedes & pabulum
 ignis innati & cœleſtis, vinculum eiùs
 cum elementari corpore: at vis illa
 ignea eſt forma & anima mixtorum.
 In feminibus humor ille eſt immedia-
 re cuſtos & capſula ſpiritus illius ignei
 in ſemine incarcerati, donec calore
 aduentitio in matrice apta ad genera-
 tionem promoueatur. Subſtantia de-

L 2 nique

nique illa radicalis in quolibet mixto est officina Vulcani; focus in quo custoditur Ignis ille immortalis, qui primus motor est omnium indiuidui facultatum.

CCXXV.

HVMIDVM illud radicale est balsamum catholicum, Elixir Naturæ pretiosissimum, Mercurius vitæ à Naturâ perfectè sublimatus, cuius dosim cuilibet suppellectilis suæ indiuiduo ad iustam lancem trutinatam diues propinauit Natura. Qui tantum thesaurum in corde ac fœtuum Naturæ recessu abstrusum eruere, elementorūque inuolucris obumbratum aprè explicare meruerit, summum vitæ humanæ subsidium ac pretiosissimam panacæam se adeptum esse gloriatur.

CCXXVI.

PRIMA
ET SE-
CVNDA
RERVM
EXEM-
PLARIA.

PRIMA rerum exemplaria in cælestibus Naturis primò cæolata, porro ad inferiores transmissa fuisse rationis & creationis ordo postulat; illic

illic autem longè perfectiora existunt, tum propter maiorem materiæ tenuitatem & præstantiam, cùm etiam propter viciniiores æternitati sedes: Apud nos autem multò ignobiliora, quia in crassiori & viliori materiâ sculpta, & ab æterno suo principio remotiora sunt. Nihil itaque in hoc extremo Mundi margine transcriptum est, quod priùs in cœlesti latitudine descriptum non fuerit; neque vlla inferiorum naturarum species est, quæ consentaneæ cuiusdam superioris dominium non agnoscat, occultumque eius sigillum & signaturam insitam non habeat: sic inferiora à superioribus dependent.

CCXXVII.

MVNDVS ambiguae naturæ quasi VNIVERS-
animal est, utroque sexu enim SI HAR-
põllet; pars superior, cœlestis nempe, MONIA.
actiua & masculina; hæc inferior ele-
mentaris passiva & fœminina est:
Terræ globus vterus est, quo prolifi-
cum Cœli semen excipitur & foue-
tur: à parte masculi vita & robur ef-

L 3 fluunt,

fluunt, à parte foeminæ corruptio & mors in generata prorumpunt.

CCXXVIII.

CVM superiora & inferiora corpora ex iisdem principiis, tanquam parentibus originem traxerint, nec tamen æqualem sortem nacta sint, æquum est illa, quæ in nobiliores substantias & digniora munera exaltata gloriantur, fratribus inferioris sortis, egenis & penuriâ laborantibus opum suarum aliquid largiri, ac ipsorum vitæ & conseruationi consulere: Mundum enim quum ex inæqualibus naturis conflare necesse fuerit, imbecillioribus potentiores opem sponte ferre, virésque languentibus suggerere à diuinâ prouidentiâ cautum est. Sic Amor partium Vniuersi vinctulum est indissolubile.

CCXXIX.

IN hâc regione sublunari ex defectu proportionis aut temperamenti Elementorum, siue ratione quantitatis, siue qualitatum, ex nimia scilicet

cet intensiōe aut remissiōe, morbi-
da laborat Natura, & fit cacophonia
in musicâ naturali, & discrasia in
corporibus: Sublatâ itaque illâ Ele-
mentorū consonantiâ, quæ ex pro-
portione resultat, & temperamentum
constituit, materia & forma totius
mixti malè cohærent: perturbatur
Natura & confusione perplexa titu-
bat; vnde morbi & tandem mors in-
ordinatam & labantem Naturam in-
uadunt.

CCXXX.

DISCORDIA illa principiorum
aut intrinsecam & radicalem
causam habet, veluti à femine vitioso,
prauâ generatione aut senio: vel ex-
trinsecam & accidentalem, vt à nimîâ
repletionē vel inanitione; vnde ma-
nat excessus vel defectus in humori-
bus & spiritibus: aut etiam à putrefa-
ctione, lethali veneno, tæbe, mœ-
rore, lēsiōe, vel impedimento ali-
quo vitæ organis illato, cum simili-
bus, quæ Naturæ vim inferunt.

L 4 CCXXXI.

CCXXXI.

QVA-
TVOR
QUALI-
TATES
SVNT
HARMO-
NICI NA-
TVRÆ
TONI.

QVATVOR radicales Elemento-
rum qualitates sunt veluti har-
monici Naturæ toni, non sibi inuicem
contrarij, sed diuersi, & certis inter-
uallis inter se distantes, ex quorum ra-
tionali differentiâ, intensiōe & re-
missiōe fit perfectus Naturæ concen-
tus intellectu perceptibilis, vocali
Musicæ, quæ sensu deprehenditur, a-
nalogus. Tonus grauis & acutus, licet
extremi sint in Musicâ, contrarij non
sunt, sed & termini mediorum, qui
interiacent, & diuersâ ratione à duo-
bus illis extremis componuntur &
temperantur: Sic caliditas & frigidi-
tas, siccitas & humiditas extremæ
qualitates sunt in Naturâ, non pro-
pterea contrariæ, sed mediarum &
interiacentium qualitatū termini,
ex quorum mixtione & temperamen-
to mediæ procedunt.

CCXXXII.

NATV-
RÆ MO-
TVS.

NATVRÆ motus continuus ac in-
defessus est; non minùs in par-
tibus

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 169
tibus quàm in toto; agit enim illa semper, ocij impatiens, adeo vt si momento quiesceret, rueret fabrica vniuersi, quæ legi motus perpetui mancipata est, neque etenim terra stans, mare pacatum, aër tranquillus, quia moueri non percipiuntur, propterea omninò quiescunt; non secus ac homo dormiens, quies illa actionis remissio est, non amissio, vel cessatio: Natura introrsum agit, quocunque tempore organa sua mouet, nec ab actione vnquã defistit: ipsa etiam cadauera motum corruptionis patiuntur; viuentia autem, licèt non locali, organico tamen motu aguntur.

CCXXXIII.

NATURA vniformiter & ordinatè machinam vniuersi mouet, ita tamẽ vt inæqualia & dissimilia inæquali & dissimili motu verset: hanc inæqualitatis legem æquitas Geometrica postulat: Ita omnium corporum cælestium motus æquales dici possunt ratione Geometricâ, habitâ nempe ratione differentię magnitudinis;

CCXXXIII.

NATURA in operibus suis informandis & regendis non minus ingeniosa quàm potens per vias versatiles & operationes erraticas certum suum finem consequitur, quod in terræ foetibus producendis maximè patet; inæquali enim temperie elementa tractans foecundo semine Terræ vterum, hiemali potissimum tempore replet, Vere partum facilem procurat, Æstate fructus maturat, Autumno verò caducos facit.

CCXXXV.

DIVERSITAS autem illa præsertim ex solis accessu & recessu ab Vniuersi creatore ad eum finem instituto procedit; Solem enim elementorum moderatorem idem constituit, vt ex variâ & inæquali eius distantia, inflexione & reflexione diuersum & inæquale temperamentum experirentur; & ita per diuersa tempora Naturæ dissimilia agenti succurreretur,
ac per

ac per temporum vices ipsa vicissitudines suas adimpleret. Hæc naturæ varietas sagaci philosophi serium opus tractantis consideratione digna est.

CCXXXVI.

CÆLESTIA corpora licet alterationis labem non patiantur: dissimilis tamen eorum propensio, & varij errantium motus, qui eorum situm & distantiam inter se & cœli figuram mutant multiplices in hanc elementarem plagam mutationes inducunt, & affectiones inspirant; ita ut cereas elementorum naturas variè fingant & inclinent, ac continuo suo influxu fermentare non desinant.

CCXXXVII.

VNIVERSA cœlorum substantia COELVM
VNIVER-
SUM
CONTI-
NUVM
EST. partes continuas habet, non contiguas. Nemo itaque sibi fingat Mundum opus artis esse, quod Naturæ est, quæ in sphaeras & circulos sectionem non patitur: qui primi enim in orbium & circulorum pluralitatem ætheream regionem diuiserunt, magis docendi

gis docendi facilitatem, quàm doctrinæ veritatē sibi proposuerunt; vnitatis siquidem studiosa diuina Natura, quæ vnitas est multiplicitatem refugit, nec plures cœlos materiâ separatos & superficie distinctos illam condidisse existimandum est, cùm vnicum materiæ continuitate corpus, partium tamen dignitate & virtute diuersum, ei sufficere potuerit. Neque obstant leges motuum siderum, quas quia ignoramus, laruatam Astrologiam nobis fingimus diuinamque potentiam mentis nostræ imbecillitati audacter submittimus; quamuis cœli continuïtas astrorum motui non aduersetur, legesque suas humanæ rationi congruas suppeditare possit.

CCXXXVIII.

PRIMUM aliquod mobile supra cœlos esse, cuius motu rapidissimo cœli inferiores quotidie rotentur, non tam diuinæ sapientiæ inuentum, quàm humanæ ignorantie subsidium est: si enim primo illi motori principium motus assignamus, cur idem globo cælesti

PHYSICÆ RESTITUTÆ. 173
cælesti denegamus? quare cœlo exter-
nam motus causam frustra fingimus,
quæ intrinseca esse potest?

CCXXXIX.

QUEM AD MODUM infirma hæc
vniuersi prouincia mediæ impe-
rio subiecta est, siq̃ media, ætherea
nempe, à supremâ & supercælesti iu-
ra & vicarium munus accepit: Cælum
quippe Empyreum & chorus intelli-
gibilium cælesti ordini susceptas suc-
cessiuè ab Archetypo virtutes inspi-
rant, naturasq; illas sibi proximè sub-
iacentes, tanquam prima Mundi ma-
terialis organa non sine concentu mo-
uent; quo motu inferiora etiam com-
mota vices suas, quasi choreas ad nu-
merum exercent, & quicquid optimi
habent, à surioribus mutuantur.

CCXL.

INTELLIGENTIÆ autem à diuinâ INTELLI-
mente, tanquam à fonte luminis GENTIÆ
æterni proximè secundum ordines
suos illuminantur, quo lumine, velut
pabulo immortali vescuntur, ac in eo,
quasi

quasi in speculo diuinæ Maiestatis nutus & mandata legunt, fuscipiunt, ac in obsequij gloriam accenduntur. Hęc est triplicis naturæ Vniuersi ratio ac vnio, cuius vinculum & nodus Herculeus est amor diuinus. Sic ternario absoluitur vniuersa hæc Respublica mundana, cuius creator nequaquam pars est; non secus ac vnitas neque numerus est, neque pars numeri, licet omnem numerum constituat, sed numeri principium est ac mensura; neque Musicus aut citharedus concertus pars est, sed author.

CCXLI.

MVNDI
PLVRES
IN VNI-
VERSO,

QVI innumeram penè cælestium corporum multitudinem ad globi terrestris, eiúsque ciuium vtilitatem, tanquam ad finem suum creatam fuisse existimant, hallucinantur; longè enim nobiliores augustiorésq; naturas vilioribus, & deterioribus macipari naturalis ratio prohibet. Annó verisimilius est quemlibet globum Mundum singularem constitueré, totque mundos, velut diuini æterni-
que

que imperij feudos in vasto Ætheris spatio diffusos, eoque medio tanquã communi vinculo inter se colligatos suspendi, multiplicibusque illis naturis totius vniuersi amplitudinem constare? quæ licet inter se plurimùm naturâ & loco dissitæ sint mutuo tamen amore ita consentiunt, vt perfectam in vniuerso harmoniam efficiant: cælum autem communis est omnium area, circa perfectiora tamen corpora longè purius, ideoque spirabile tenuissimum, & corpus vtcunque spirituale interiacet, ac interiecta spatia implet, vt varias tot naturarum affectiones, arcanasque virtutes ab illis iugiter emanantes facile suscipiat, susceptasque aliis, licet remotissimis, celerrimè communicet; est enim cælum vehiculum Naturæ, quo mediante omnes vniuersi ciuitates inter se commercium exercent, participesque facultatum suarum inuicem fiunt: ita potentissimo amoris necessitudinisque vinculo, quasi virtute quadam magneticâ, inter se deuinciuntur.

CĈXLII.

TERRÆ
GLOBVS
INTER
ASTRA.

TERRÆ globum non minùs inter
astra, quàm Lunam, numerari
quid prohibet? vtrumque enim cor-
pus naturâ suâ opacum est; vtrumq;
lumen à sole mutuatur: vtrumque est
corpus solidum & radios solares re-
flectit; vtrumque spiritus & virtutes
emittit; vtrumque in cœlo siue aëre
suo pendulum est: de motu dubitatur;
verum ad quid motus Terræ necessa-
rius? quidni etiâ ipsa inter tot fixa cor-
pora stabit? Et suos forsan habet inco-
las Luna, supra fidem enim est tam
imensas Orbium moles ociosas &
steriles degere, quas nullæ creaturæ
incolant, quarum motus actiones &
labores in solius globi huius infimi
vlissimique commodum vergant;
cùm Deus ipse solitudinis impatiens
per creationem extra se migrans to-
tum se in creaturas effuderit, eisque
multiplicationis legem dixerit. An-
non diuinæ bonitati & gloriæ proxi-
mius est, vnicam totius vniuersi fa-
bricam, velut imperium variis plu-
rium

rium Mundorum naturis, quasi provincijs aut ciuitatibus decoratum profiteri? mundos autem ipsos tot innumerorum diuersi generis ciuium domicilia esse; eaque omnia ad summā æterni sui conditoris gloriam creata?

CCXLIII.

SOLEM autem quasi lampadem immortalem in medio aulæ summi Principis suspensam, omnes eius angulos & recessus irradiantem; aut tanquam diuinæ Maiestatis vicarium omnibus vniuersi creaturis lucem, spiritum ac vitam infundentem quis non venerabitur? Æquum enim erat Deū à materiâ remotissimum materialia sua opera per organum quasi medium aliquod materiale præstantissimum, ac spiritu viuifico refertissimum tractare & regere, sensibilibusque creaturis & populis sensibilem etiam Monarcham præficere.

CCXLIV.

NEQVE hæc plurium orbium siue Mundorum doctrina sacræ
M pagina

paginæ repugnat, quæ nobis Mundi
 huius nostri tantum genesim exhibet,
 omnia ferè de illâ mystico magis quâ
 aperto sermone referens; cæteras vni-
 uersi naturas solummodo delibans,
 vt imbecillibus hominum animis cu-
 riositatis vitio & scientiæ cupidine
 dudum lapsis plus admirari, quàm co-
 gnoscere liceret. Illa veritatis ob-
 nubilatio, illæ mentis humanæ tene-
 bræ pars poenæ peccati fuerunt, cuius
 causâ paradisi voluptate, scientiarum
 deliciis, Naturæ cœlestiumque co-
 gnitione excidit homo; vt qui ad
 prauum prohibitæ scientiæ deside-
 rium se extulerat, per iustam etiam
 concessæ priuationem deprimeretur;
 sicque inductâ scientiarum multipli-
 citate ac confusione, veræ scientiæ,
 quæ vna omnium rerum erat, amissio-
 ne plecteretur: Cherubin ille est Pa-
 radisi custodię præfectus, igneo gla-
 dio imminens, luminis sui fulgore
 conscias hominum mentes obcœ-
 cans, & ab arcanis Naturæ Vniuersi-
 que veritate arcens.

CCXLV.

CCXLV.

DIUINITAS cū sit vnitas perfectissima, duobus tamen quodammodo constare & absolui videtur, nempe intellectu & voluntate: Per intellectum omnia ab æterno cognoscit: Per voluntatem omnia operatur, vtrumque absolutissimè. Scientia & sapientia ad Intellectum pertinent; bonitas autem, iustitia, clementia, & cæteræ virtutes, quæ morum apud nos habentur, ad voluntatem spectant; imò & ipsa Dei omnipotentia, quæ nihil aliud est, quàm voluntas omnipotens. Intelligibiles naturæ, nempe angelica & anima humana; quæ Diuinitatis sunt imagunculæ, duabus etiam illis facultatibus ad pondus suum & mensuram præditæ sunt; intellectus enim in illis est organum scientiæ, Voluntas operationis, nec aliquid vltra possunt.

F I N I S.

ARCANVM
HERMETICAE
PHILOSOPHIAE
OPVS:

IN QVO OCCVLTA NATVRÆ ET
Artis circa Lapidis Philosophorum materiam
& operandi modum canonicè &
ordinate fiunt manifesta.

Opus ejusdem Authoris A NONYMI.
PENES NOS VNDA TAGI.

GENEVÆ.
Sumpt. Ioannis Ant. & Samuelis de Tournes.

M. DC. LIII.

14

THE
JOURNAL
OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE

VOL. 14
PART 1
1984

EDITED BY
J. H. J. VAN DEN BERG

CONTENTS
The Journal of the Royal Anthropological Institute
Volume 14, Part 1, 1984
List of Members
Editorial Board
Editorial Office
Subscription Information
Advertising Information
Back Issues
Index
Order Form

Published by
Taylor & Francis Ltd
London and Washington, DC
Printed in Great Britain
by Taylor & Francis Ltd
London

HERMETICAE

PHILOSOPHIÆ

STVDIOSIS S.

INTER arcanæ
Philosophiæ a-
pices Hermetici
lapidis opus sū-
mum esse , &

miraculo propinquum fides
dudum invaluit , tum pro-
pter multiplicium operatio-
num ambages à quibus mēs
humana nisi à superioris lu-
minis radiis accensa expe-
dire se non potest : cū
* etiam

PRÆFATIO.

etiam propter nobilissimum
ejus finem, qui constantem
sanitatis & fortunarum co-
piam, duo præcipua vitæ
felicioris columnæ, polli-
cetur: propterea scientiæ hu-
jus Antistites eam tropis suis
& ænigmaticis sermonibus
à vulginoitiâ remotissimam
fecerunt, & in arduo, quasi
arcem rupibus & situ tutissi-
mam statuerunt, ad quam
accessus non pateret, nisi
viam monstrante Deo. Stu-
dium artis occultandæ in
artem, ejusque professores
calumniam mouit: nam im-
peritiâ suâ infausti velleris au-
rei prædones vbi se à vano
suo

PRÆFATIO.

suo conatu deturbatos , & tantis viris longè impares senserunt, in eorum nomen & scientiæ gloriam furiosâ rapti desperatione , quasi bacchantes, exarsere, supra suam perspicacitatem & ingenij vires præter inane quicquam esse inficientes : & quia non innoxio labori incubuerunt , arcanæ Philosophiæ primicerios falsitatis, Naturam impotentiae , Artem præstigiarum insimulare non desierunt, haud aliâ prorsus ratione, quàm quòd incognita temerè damnant; nec sufficit damnatio ad vindictam, nisi etiam addita rabies infami

PRÆFATIO.

mi morſu inſontes diſcerpat.
Doleo herclè eorum fortem,
qui dum alios arguunt, con-
victionis ſuæ anſam præbent,
quamvis ſuam ipſi Erynnem
iure patiantur. Obſcura oc-
cultiſſimæ ſcientiæ principia
argumentis acervatim cumu-
latis oppugnare, latentia
machinis admotis ejus fun-
damenta convellere inſu-
dant, quæ ſolis tam ſublimis
Philosophiæ peritis & fami-
liaribus innotescunt, pere-
grinis occultantur: Nec ad-
vertunt oculati Cenſores,
quòd dum alienam famam
malignè vellicant, ſuam
ſponte produnt. Excutiant
illi

PRÆFATIO.

illi secum, an quæ carpunt,
intelligant? quis optimæ
notæ auctor arcana scientiæ
Elementa, operationum,
gyros, processum denique
integrum euulgaverit? quis
Oedipus schemata, impli-
cata scriptorum ænigmata
bonâ fide ipsis explicuerit?
quo ipsi augurio, quâ ducē
Sybillâ in sacre scientiæ San-
ctuarium inducti sint? quo-
modo tandem omnia de ea
ita patefacta fuerint, ut nihil
occultum remanserit? Que-
stioni non aliter satisfacturos
coniicio, quàm si subtilis-
simo ingenij sui acumine
omnia penetrasse, aut à transi-
cunte,

PRÆFATIO.

eunte quodam circulatore
edoctos, vel potius seductos
fuisse confiteantur, qui lar-
vatâ Philosophi fronte eorum
fidem occupaverit. Proh
scelus! Sapientum famam,
laborem, gloriam erodere
quis tacitus erucas istas feret
quis cæcos audacter de Sole
tanquam ex Tripode pro-
nunciantes patienter audiet
Verùm innocua garrulitatis
tela spernere, quam refello-
re gloriæ convenientius est;
tantum Naturæ & Artis
Thesaurum odisse liceat,
quibus potiri non licet: Nec
mihi proposui rancipitem
inaspiciatæ scientiæ causam
agere,

PRÆFATIO.

agere, obnoxia tutelam suscipere; insons Philosophia nostra vacat crimine, incōcusa celeberrimorum autorum fide, multiplici plurium sæculorum experientia vallata à blateronum nugis. & livoris latratu satis tuta est, verum stimulos addidit Charitas, animum perculit errantium turba, ut eorum misertus noctis discrimen apposita face levarem, quâ duce firmæ ætati fortunisque suis periclitantibus non solum superessent, sed etiam amplitudinem adderēt. Hoc opusculum in rem vestram.

* § (Herme-

PRÆFATIO.

[Hermeticę Philosophię studiosi] exaratum vobis offero , vt quibus conscriptum fuit , iisdem dicatum esset. Si quàm fortè querimoniam de me intendere , aut mihi tanquam violati silentij reodiem dicere placuerit , propter arcana prurienti vtcumque stilo in vulgus emissa; nimię erga vos benevolentię reum habetis confitentem, cum damnate , si fuerit animus , modò crimen meum apud vos beneficij vicem expleat , delictum non ingratum , poenam suavem mihi fore vobis polliceor,
si

PRÆFATIO.

si hoc vno errasse me sentiam
quo vos posthac errandi fi-
nem faciatis.

ARCANVM

HERMETICAE

PHILOSOPHIÆ

OPVS.

CANON

I.

IVINÆ huius scientiæ principium est timor Domini : finis autem charitas & amor proximi. Templis & Xenodochiis constituendis ac dotandis messis hæc aurea debetur : vt quod à Deo concessum, Deo etiam acceptum referatur : tum etiam patriæ periclitanti vt auxilium, carcere aut captiuitate detentis vt libertas, & inopia laborantibus vt solamen quæratür.

A a

II.

II.

SCIENTIÆ huius lumen donum Dei est, quod, quibus placet, per gratiam largitur: nemo itaque ad eius studium animum conuertat, nisi mundato prius & defecato corde rerum mundanarum amore ac desiderio vacuum se Deo totum vouerit.

III.

LAPIDIS Philosophorum sciendi scientia est perfecta vniuersæ Naturæ artisque circa regnum metallorum cognitio, cuius praxis in metallorum principiis per analysim inuestigandis, iisque longè perfectioribus factis, quàm antea fuerant iterum copulandis versatur, vt inde resultet medicina catholica imperfectis metallis perficiendis, ægrisque corporibus, cuiuscunque generis sint, restaurandis potentissima.

IV.

QVI publicis honoribus & muneribus fuguntur, aut etiam priuatis

uatis & necessariis occupationibus iugiter incumbunt, ad summum huius philosophiæ culmen ne contendant: totum enim hominem illa desiderat; inuentum possidet, possessum ab omni serio & longo negotio vendicat, cætera omnia aliena reputans & flocci faciens.

V.

HVIVS doctrinæ studiosus omnibus prauis moribus animum exuat, superbiâ potissimum, quæ Cæli abominatio est, & inferni ianua: precibus frequenter vacet: charitatis opera exerceat: rebus Mundi parùm inhæreat: hominum conuentus fugiat: constanti tranquillitate potiatur: vt Mens in solitudine liberius ratiocinari, & sublimius attolli possit: nisi enim diuini luminis radio accensa veritatis arcana non penetrabit.

VI.

ALCHEMISTÆ, qui suis penè innumeris sublimationibus, distillationibus, solutionibus, congelatio-

nibus

4 ARCANVM HERMETICÆ
 nibus, multiplici spirituum & tinctu-
 rarum extractione, aliisque operatio-
 nibus subtilibus magis quàm vtilibus
 animos assueuerunt, & per varios er-
 rores, quasi tortores, distraxerunt, ad
 simplicem Naturæ viam & veritatis
 lucem nusquam proprio genio refle-
 ctentur, à quâ laboriosa nimis subtri-
 litas eos deflexit, & per giros, quasi
 Syrtes, implicata ipsorum ingenia
 demersit; vnica restat eis spes salutis
 in duce & fido præceptore inuenien-
 do, qui vindicatis à tenebris ipsorum
 oculis purum Solem conspicuum eis
 reddat.

VII.

STVDIOSVS tyro ingenio perspi-
 cax, animo constans, philosophiæ
 studio flagrans, Physicæ admodum
 peritus, corde purus, moribus integer,
 Deo plurimum addictus, licet Che-
 micæ praxeos ignarus, regiam Natu-
 ræ viam confidenter ingrediatur, can-
 didiorum philosophorum libros re-
 uoluat, congerronem ingeniosum &
 studiosum sibi quærat, & voto potiri
 non

PHILOSOPHIÆ OPVS 5
non desperet.

VIII.

CAVEAT accuratè arcani studiosus à pseudophilosophorum lectione & consortio, nihil enim quamlibet scientiam addiscenti periculosius est, quàm imperiti aut dolosi ingenij commercium, à quo falsa pro veris principia inculcantur, quibus bonâ fide malâ doctrinâ imbuitur candidus animus.

IX.

VERITATIS amator paucos auctores, sed optimæ notæ & exploratæ fidei manibus terat; facilia intellectu suspecta habeat, maxime in mysticis nominibus & arcanis operationibus, in obscuris enim veritas delitescit, nec vnquam dolosius; quàm quum aperte, nec verius quàm quum obscure scribunt philosophi.

X.

INTER primæ notæ auctores, qui de arcanis physicis & abstrusâ philosophiâ

A a 3

6 ARCANVM HERMETICÆ
lophiâ acutè & verè differuerunt,
ex antiquis Hermes & Morienus Ro-
manus primas me iudice obtinent:
ex neotericis comes Trevisanus &
Remundus Lullius mihi præ omnibus
venerandus : quod enim doctor iste
acutissimus omisit , nemo ferè dixit:
consulat itaque, imò lectione pluries
iteratâ reuoluat studiosus antiquius
eius testamentum , nec non Codicil-
lum quasi quoddam insignis pretij le-
gatum inde recepturus : duobus istis
voluminibus addat ytramq; eiusdem
practicam, ex quibus operibus desi-
derata omnia excerpti possunt , mate-
riæ præsertim veritas , ignis gradus,
& totius operis regimen , quibus to-
tum opus absolvitur , quæque occul-
tandi studio anxie nimis laboraue-
runt antiqui. Abditæ rerum causæ,
& secreti Naturæ motus nullibi cla-
rius aut fidelius demonstrantur. De
prima & mystica philosophorum
aqua pauca ille, sed maximè signifi-
cantia interseruit.

XI.

XI.

DE aqua verò illa limpida à multis quæſita, à paucis inuenta, omnibus tamen obuia & inferuiente, quæ operis philoſophici baſis eſt, nobilis Polonus non minori doctrina, quàm ingenio pollens, Anonymus, cuius nomen nihilominus duplex anagramma prodidit, in nouo ſuo lumine chemico, Parabola & Ænigmate, tum etiam in tractatu ſuo de ſulfure, fuſè ſatis & ingenioſè dixit, imò omnia circa illam ita dilucidè aperuit, vt plura deſideranti nihil ſatis eſſe poſſit.

XII.

TYPIſ & figuris ænigmaticis, multo quaſi ſermone liberius & ſignificantius exprimunt ſe philoſophi, quàm verbis; exemplo ſint tabula Senioris, Rozarij picturæ allegoricæ, Abrahe Iudæi apud Flamellum, tum etiam ipſius Flamelli ſchemata: ex recentioribus inſignia doctiſſimi Mi-chaëlis Maieri emblemata, quibus ve-

8° ARCANVM HERMETICÆ
terum mysteria tam abundè reclu-
duntur, vt quasi noua perspicilla an-
tiquam & ab annis remotam veri-
tatem, oculis vicinam & nobis opti-
mè perspectam subijciant.

XIII.

QVICVNQVE arcanum philoso-
phorum lapidem supra Naturæ
& artis vires esse affirmat, penitus
cæcutit, Solim enim & Lunam
ignorat.

XIV.

DE MA-
TERIA
LAPIDIS

DE occulti sui lapidis materia i-
dem diuerso sermone scripse-
runt philosophi, ita vt plurimi verbis
dissentientes, reipsâ tamen optimè
consentiant; neque dissona eorum lo-
quutio scientiam ambiguitatis aut
falsitatis arguit, cum res eadem pluri-
bus linguis, variis enūciationibus, &
multifario caractere exprimi, tum e-
tiam vna aut multiplex diuersâ ratio-
ne dici valeat.

XV.

XV.

A multiplici verborum significatione studiosus lector caueat, dolosis enim anfractibus & anticipi oratione, imo plerumque contrariâ, ut videtur, philosophi mysteria sua explicant, implicandæ & occultandæ, non adulterandæ aut destruendæ veritatis studio; idèd ipsorum scripta vocibus ambiguis & homonymis abundant: In nullo autem tam acriter contendunt, quàm in celando ramo ipsorum aureo,

quem tegit omnis Aeneid.

*Lucus, & obscuris claudunt conual- 6.
libus umbra:*

nec ullis cedit viribus, sed facilis volensque sequetur eum, qui

Maternas agnoscit aues

& gemina cui fortè columba

Ipsa sub ora viri Cælo venere volantes.

XVI.

QVICUNQUE extra metallorum naturam imperfecta metalla perficiendi & multiplicandi artē querit, in

IO ARCANVM HERMETICÆ
rit, in via erroris est, à metallis enim
metallica, sicut ab homine humana;
& à boue bouina species petenda est.

XVII.

METALLA solius Naturæ instin-
ctu & labore multiplicari non
posse fatendum est, virtutem tamen
multiplicandi in profundo eorum oc-
cultari, eamque artis ope manifestari
licet affirmare : In hoc opere natura
artis indiget auxilio, vtraque totum
absoluit.

XVIII.

CORPORA perfecta semine per-
fectiori prædita sunt; sub duro
itaque perfectorum metallorum cor-
tice latet perfectum semen, quod qui
nouit resolutione philosophicâ erue-
re, regiam viam ingressus est, nam

*'Augurel.
Chrysop.
lib. 1.*

in auro

*Semina sunt auri, quamuis abstrusa
recedant*

Longius.

XIX.

EX Sole & Lunâ omnino componi
regium opus suum plerique phi-
losophorum

Iosaphorum asseruere: Aliis Soli Mercurium addi placuit: quidam sulfur & mercurium elegerunt: nonnulli soli naturæ duobus illis admixto non exiguam partem opere in tanto tribuerunt. Idem ipsi ex vnâ re tantum, modò ex duabus, modò ex tribus, modò ex quatuor, tum etiam ex quinque lapidem suum creati professi sunt: sic tam vario de re eadem sermone scribentes, intentione tamen consentiunt.

XX.

NOs vt sublati infidiis cādide & bonâ fide agamus, duobus solis corporibus, Sole nempe & Luna, ritè præparatis integrum opus perfici cōtendimus: Hæc enim mera generatio est, quæ per Naturam fit arte ministrante, in qua maris & fœminæ copula intercedit, vnde proles parentibus longè nobilior educitur.

XXI.

CORPORA autem illa virginitate intemeratâ & incorruptâ; viuâ & animatâ

12 ARCANVM HERMETICÆ
& animata, non extincta, qualia sunt
quæ à vulgo tractantur, sumi necesse
est; quis enim à mortuis vitam expe-
ctet? Corrupta autem dicuntur, quæ
copulam passa sunt: mortua verò quæ
virgente summo mundi tyranno, mar-
tyrio animam cum sanguine effude-
runt. fuge fratricidam, à quo in toto
opere summum imminet periculum.

XXII.

SOL masculus est, actiuum quippe
& informans semen emittit; luna
est foemina, quæ matrix & vas Na-
turæ dicitur, quia utero suo masculi
semen excipit, ac menstruo suo fo-
uet: Hec tamen actiuâ virtute non
omniò caret; prior enim amore fu-
rens masculum scandit, donec ab eo
extremas veneris delicias & for-
cundum semen extorserit; nec ab am-
plexu desistit, quousque pregnans fa-
cta lentam fugam experiatur.

XXIII.

LUNÆ nomine Lunam vulgarem
philosophi non intelligunt quæ
etiam

etiam in opere suo masculus est, & in copulatione masculī partes agit; duorum itaque masculorum nefariam & contra Naturam coniunctionem tentare nemo præsumat, neque ex tali copulâ vllam prolis spem concipiat, sed Gabritium Beix, fratrem sorori,

Coniugio iunget stabili, propriamque dabit;

vt generosum inde Solis filium suscipiat.

XXIV.

QVI Sulfur & Mercurium Lapidis materiam statuunt, Sulfuris nomine Solem & Lunam communem; Mercurij verò Lunam philosophorum intelligunt: sic remoto fucopius Lullius amico consulit, * ne * *cap. 63* quærat operari nisi cum Mercurio & *prioris* Lunâ pro argento, & Mercurio & *testam.* Sole pro auro.

XXV.

NEMO itaque decipiatur duobus tertium addendo; tertium enim Amor non admittit, & binario numero

14 ARCANVM HERMETICÆ
numero terminatur coniugium;
Amor ultra quæsitus adulterium est;
non matrimonium.

XXVI.

SPIRITVALIS tamen amor virgi-
nem non polluit; potuit itaque
Beia citra crimen, ante fidem datam
Gabritio, amorem contraxisse spiri-
tualem, quò alacrior, candidior &
rebus coniugij aptior fieret.

XXVII.

IBERORVM procreatio legitimi
coniugij finis est, vt autem ro-
bustior & generosior infans nascatur;
omni scabie & maculâ mundetur
vterque coniugum, antequam torum
nuptialem ambo conscendant, & ni-
hil extranei aut superflui illis inhæ-
reat, quia ex puro semine munda pro-
cedit generatio, & ita castum con-
summabitur Solis & Lunæ coniugi-
um, quum thalamum Amoris intra-
uerint, & coniuncti fuerint, illaque à
coniuge animam adulando recipiet:
ex hac copulâ nascetur Rex poten-
tissimus;

PHILOSOPHIÆ OPVS. 15
tissimus, cuius pater erit Sol, mater
verò luna.

XXVIII.

QVI tincturam physicam extra
solem & lunam quærit, oleum
& operam perdit; sol enim vberri-
mam rubedinis tincturam, Luna ve-
rò albedinis suppeditat; hæc enim
duo tantum perfecta dicuntur, quia
purissimi Sulfuris substantiâ ingenio
Naturæ perfectè mundatâ referta
sunt: Tinge igitur tuum Mercurium
cum alterutro horum luminarium; tin-
gi enim necesse est antequam tingat.

XXIX.

DVO in se continent perfecta me-
talla, quæ imperfectis commu-
nicare possunt, tincturam & fixatio-
nem: illa enim quia puro Sulfure, al-
bo scilicet & rubeo tincta sunt & fixa,
ided perfectè tingunt, & figunt, si
cum proprio suo sulfure & arsenico
aptè præparata fuerint, secus suam
tincturam multiplicandi vim non
habent.

XXX.

XXX.

MERCVRIVS ex imperfectis metallis solus tincturæ solis & lunæ suscipiendæ in opere lapidis philosophici aptus est, vt ipse tincturâ plenè imbutus cætera vbetrimè tingat : Sulfure tamen inuisibili priùs imprægnari debet, vt visibili perfectorum corporum tincturâ largiùs inficiatur, eamque multo cum fœnore rependat.

XXXI.

CIRCA artem extrahendæ ab Auro tincturæ tota philosophantium plebs infudat & grauitè torquetur; credunt enim illi tincturam à Sole separari, & separatam virtute augeri posse; verùm

Spes tandē agricolas vanis eludit aristis.
Neque enim fieri potest, Vt tinctura Solaris à corpore suo naturali omninò separetur; nullum quippe à naturâ conflatum corpus elementare auro perfectius dari potest, cuius perfectio à forti & inseparabili sulfuris puri & tingentis

tingentis vnione cum mercurio procedit, vtroq; ad id per Naturam optimè præparato, quorum veram separationem arti Natura denegat: quod si quid liquoris permanentis per violentiam ignis aut aquarum à Sole extrahatur, liquefacti aut per vim soluti corporis portio, non tincturæ separatio habenda est. Tinctura enim corpus suum sequitur, & ab eo nequitquam separatur. Ea est artis illusio ipsis artificibus incognita.

XXXII.

VERVM tincturam à corpore suo separabilem esse concedatur, non tamen citra corporis & tincturæ corruptionem separari posse fatendum est; cum per ignem fusionis Naturæ destructorem, aut per aquas fortes rodentes magis quàm soluentes vim artistæ illi inferant; corpus itaq; tincturâ & aureo suo vellere spoliatum penitus vilescere, & tanquam pondus inutile in damnum artificis suo verti, corruptâque tincturam minùs operari necesse est.

Bb XXXIII.

XXXIII.

TINCTVRAM tandem illi suam in Mercurium, aut in quoduis aliud corpus imperfectum inijciant, & artissimè pro artis viribus vtrumq; deuinciant, spetamen suâ dupliciter cadent, primò quod supra Naturæ vires & pondus Tinctura nec penetrabit, nec tinget, quapropter nihil lucri inde cedit, quo refarciantur impensæ & corporis spoliati abiectique iactura, sic

Cum labor in damno est crescit mortalis egestas.

Denique extorris illa Tinctura corpori extraneo applicata perfectam fixationem & permanentiam non dabit, ita vt examen forte patiat, & Saturno exploratori resistat.

XXXIV.

PED E M igitur illicò referant, tempori & sumptibus parcant artis chemicæ studiosi huiusmodi circulatorum & impostorum hætenus fidem sequuti, & ad opus verè philosophicum

cum animum conuertant, ne serò sapiant Phryges, & tandem cum Prophetâ exclamare cogantur, * comederunt alieni robur meum. *Ozeas c.*
7.

XXXV.

IN opere philosophico plus laboris & temporis quàm sumptuum impenditur, nam conuenientem materiam habenti paruæ supersunt expensæ sustinendæ; propterea qui magnam nummorum copiam præauctantur, & arduam operis metam in sumptibus ponunt, plus alienis opibus, quàm arti suæ confidunt. Caueat itaque à prædonibus illis nimium credulus tyro, nam dum aureos montes pollicentur, Auro insidiantur: anteambulonem Solem postulant; quia in tenebris ambulant.

XXXVI.

VT inter Syllam & Charybdis nauigantes hinc inde periclitantur: non minori utrinque subiciuntur.

MERCVRIVS PHILOSOPHORVM.

Bb z

20 ARCANVM HERMETICÆ
untur,periculo,qui velleris aurei præ-
dæ inhiantes inter ancipites Sulfuris
& Mercurij philosophorum scopulos
feruntur. Perspicaciores assiduâ gra-
uorum & bonæ fidei autorum le-
ctione, ac Sole irradiante Sulfuris
notitiam adepti sunt, verum in Mer-
curij philosophorum limine hæ-
rent, tot enim gyris ac mæandris illū
deflexerunt scriptores tot æquiucis
nominibus inuoluerunt, vt perqui-
renti mentis impetu citiùs occurrat,
quàm ratione aut sudore inueniatur.

XXXVII.

VT Mercurium suum philosophi
tenebris altiùs immergerent,
multiplicem eum fecerunt, & in quâ-
libet operis parte ac regimine suum
Mercurium, diuersum tamen, statue-
runt; neque perfectam eius notitiam
consequetur, qui aliquam operis par-
tem ignorabit.

XXXVIII.

TRIPlicem Mercurium suum
præsertim agnouerunt philoso-
phi,

phi, nempe post absolutam primi gradus præparationem & sublimationem philosophicam; tunc enim Mercurium suum & Mercurium sublimatum vocant.

XXXIX.

DEINDE in præparatione secundâ; quæ ab autoribus prima nuncupatur, quia primam omittunt; Sole iam reincrudato, & in primam suam materiam resoluta, huiusmodi Mercurius corporum, siue philosophorum propriè dicitur; tunc materia vocatur Rebis, Chaos, totus Mundus, cui omnia operi necessaria insunt, quia illa vnica lapidi perficiendo sufficit.

XL.

DENIQUE Elixir perfectum & medicinam tingentem Mercurium suum quandoque philosophi, licet impropriè; Mercurij enim nomen non nisi rei volatili propriè conuenit, propterea quod sublimatur in quolibet operis regimine, Mercurium dicunt: At Elixir quia fixissimum est,

B b 3 simplex

22 ARCANVM HERMETICÆ

simplex Mercurij nomen refugit, idcirco suum Mercurium dixere, ad differentiam volatilis. Recta tot Mercurios philosophorum inuestigandis & discernendi via illis tantum sternitur,

Æneid. 6

*quos equus amavit
Iupiter, aut ardens enexit ad æthera
virtus.*

XLI.

ELIXIR dicitur Mercurius Philosophorum propter similitudinem, & magnam, quam cum Mercurio cælesti habet, conformitatem; hic enim elementarium qualitarum expers ad illas influendas maxime pronus creditur, aliorumq; Planetarum naturam ac genium versatilis ille Protheus induit & auget, ratione oppositionis, coniunctionis, & aspectus. Simile operatur anceps Elixir, nulli siquidem proprię qualitati addictum, rei, cui commiscetur, qualitatem & ingenium amplectitur, eiusque virtutes & qualitates mirum in modum multiplicat.

XLII.

XLII.

IN philosophicâ Mercurij sublima-^{PHILO-}
tione siue præparatione primâ^{SOPHICA}
Herculeus labor operanti incumbit;^{MERCURII}
nam sine Alcide expeditionem Col-^{SV-}
chicam frustra tentasset Iason;^{BLIMA-}
^{TIO.}

Alter in auratam noto de vertice pellem

Principium velut ostendit, quod sume-^{Augur.}
re possis;^{Chrysop.}

lib. 2.

Alter onus quantum subeas.

limen enim à cornupetis belluis cu-
stoditur, quæ temerè accedentes non
sine dispendio arcent; earum feroci-
ratem sola Dianæ insignia & Veneris
columbæ mulcebunt, si te fata vo-
cant.

XLIII.

NATVRalem terræ philosophi-
cæ qualitatem, eiusq; cultum
attigisse videtur poëta hoc carmine

Pingue solum primitis extemplo à men-
sibus anni

Fortes inuertant tauri:

Georg. I.

tum Zephyro putris se gleba resoluit.

Bb 4

XLIV.

XLIV.

LVNAM philosophorum siue eorum Mercurium qui Mercurium vulgarem dixerit: aut sciens fallit, aut ipse fallitur; Mercurium enim philosophorum Argentum viuum esse, non tamen vulgare, sed ab eo extractum ingenio philosophico Geberi scripta * nos docent.

XLV.

MERCVRIVM illum philosophorum non esse argentum viuum in naturâ suâ, nec in tota suâ substantiâ, sed mediam & puram eius essentiam quæ ab illô originem sumpsit, & ab illo creata est, grauiorum philosophorum sententiæ astipulatur experientia.

XLVI.

VARIIS nominibus Mercurius ille philosophorum enunciatur; modò terra, modò aqua diuersâ ratione dicitur; tum etiam quia ex utrâq; naturaliter conflatur: Ea est Terra subtilis,

* ca. 4.
partis 1.
lib. 2. per
felli Ma-
gister.

subtilis, alba, sulfurea, in quâ elementa figuntur, & aurum philosophicum seminatur: Illa est Aqua vitæ, siue ardens, aqua permanens, Aqua limpidissima; aqua auri & argenti nuncupata. Hic verò Mercurius quia suum in se habet sulfur, quod artificio multiplicatur, sulfur Argenti viui vocari meruit. Denique substantia illa pretiosissima est Venus priscorum Hermaphrodita utroque sexu pollens.

XLVII.

ARGENTVM viuum partim naturale est, partim innaturale: Intrinsecum & occultum in Naturâ radicem habet, quod nisi per præcedentem mundationem & ingeniosam sublimationem euocari non potest. Extrinsecum extra Naturam & accidentale est: Separa ergo purum ab impuro, substantiam ab accidentibus, & fac occultum manifestum per viam Naturę, secus siste gradum, hoc enim est totius artis & operis fundamentum.

XLVIII.

XLVIII.

LIQVOR ille ficcus & pretiosissimus humidum radicale metallorum constituit; vitrum propterea ab antiquorum nonnullis dictum est; vitrum enim ex humido radicali cineribus pertinaciter inhærente elicitur, quod non nisi extrêmæ flammæ cedit: Mercurius tamen noster centralis benignissimo licet longiori igne Naturæ se prodit.

XLIX.

ALII per calcinationem; alij per sublimationem; nonnulli inter vasa vitreantia; quidam inter vitriolum & sal, tanquam inter vasa naturalia latentem Terram suam philosophicam quæsiuerunt: Alij à calce & vitro sublimare præceperunt. Nos autem à Prophetâ didicimus, * quod in principio creauit Deus cœlum & terram, Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem Abyssi, & Spiritus Dei ferebatur super aquas, & dixit Deus, fiat lux, & facta

*Genes. ca.
1.*

facta est lux, & vidit Deus lucem, quod esset bona, & diuisit lucem à tenebris, &c. Benedictio Iosepho ab eodem propheta enuntiata sat erit sapienti: * De benedictione Domini ^{* Deuter.} terra eius; de pomis cæli & rore, atq; ^{ca. 33.} abyssò subiacente: De pomis fructuum Solis & Lunæ; de vertice antiquorum montium; de pomis collium æternorum &c. Deum ex intimo corde roga, fili, vt benedictæ huius terræ portionem tibi largiatur.

L.

ARGENTVM viuum à peccato originali ita inquinatum est, vt duplici labe scateat, primam à terrâ immudâ contraxit, quæ in eius generatione ei se immiscuit, & per conglaciationem adhæsit. Altera hydropisi contermina aquæ intercutis vitium est, ab aquâ crassâ & impurâ limpidæ admixtâ procedens, quam per constrictionem exprimere & separare Natura non potuit, & quia extranea est tenui calore fugit. Lepra illa Mercurij corpus infestans de radice & substantiâ

substantiâ eius non est, sed accidentalis, propterea ab eo separabilis; Terra per balneum humidum & lauacrum Naturæ detergitur; aqua per balneum siccum benigno generationis igne in fugam vertitur: Sic per trinam ablutionem & purgationem Draco scammis antiquis & scallidâ pelle exutus renouatur.

L I.

DVOBVS perficitur philosophica Mercurij sublimatio, superflua ab eo remouendo, & deficientia introducendo: superflua sunt externa accidentia, quæ fuscâ Saturni sphaerâ rutilantem Iouem obnubilant: Emergentem ergo Saturni liuorem separa, donec purpureum Iouis sydus tibi arideat. Adde Sulfur Naturæ, cuius granum & fermentum Mercurius quidem in se habet quantum sibi sufficit, sed fac ut etiam aliis sufficiat.

• Multiplica itaq; Sulfur illud philosophorum inuisibile, quovsque exprimatur lac virginis; tunc prima tibi patet ianua.

L II.

LII.

HORTI philosophorum ingressum Hesperius custodit Draco ; quo patefacto fons aquæ limpidissimæ ex septemplici scaturigine emergens in limine sese undique effundit ; in quo ter septeno magico numero Draconem pota, bibatque, donec ebrius squalidam vestem exuat : Luciferæ Veneris & corniculatæ Dianæ tibi propitia Numina sunt.

LIII.

TRIA pulcherrimorum florum in horto sapientum genera perquirenda, imo inuenienda sunt; puniceæ violæ, candens Liliū, & purpureus immortalisq; Amaranthus. Non longè à fonte illo liminari vernantes violæ tibi primū occurrent, quæ à largo flumine aureo per riuulos irrigatæ nitidissimum Saphiri subobscuri colorem induent : Sol tibi signa dabit. Tam pretiosos flores à radice suâ non separabis quovsq; Lapidem componas ; recentes enim excerptæ
plus

30 ARCANVM HERMETICÆ
plus succi & tincturæ habent: tunc sedulus carpe manu subtili & ingeniosâ; nam, ni fata obstant, faciles sequentur, & flore vno auulso, non deficiet alter aureus. Longiori curâ & labore Liliū & Amaranthus succedent.

LIV.

MARE suum etiam habent philosophi, in quo pingues scamisque argenteis micantes generantur pisciculi, quos qui subtili rete inuoluere & extrahere nouerit, piscator peritissimus habendus erit.

LV.

LAPIS Philosophorum in montibus antiquissimis reperitur, & à riuulis perennibus defluit; montes illi sunt argentei, & riuuli aurei; inde aurum & argentum, omnesque Regum thesauri producuntur.

LVI.

QUICVNQUE lapidem Philosophorum consequi voluerit, longinquam peregrinationem instituat, vtramque

utramque enim Indiam inuisere ei
necesse est, ut inde gemmas candi-
dissimas, & aurum purissimum re-
ferat.

LVII.

LAPIDEM suum ex septem lapidi-
bus extrahunt Philosophi, quo-
rum duo præcipui diuersæ naturæ sunt
& virtutis: vnus sulphur inuisibile, al-
ter Mercurium spirituale infundit:
ille calorem & siccitatem, hic verò
frigidityatem & humiditatem inducit;
sic eorum ope elementorum vires in
lapide multiplicantur: Prior in ori-
entali plagâ: posterior in occidentali
reperitur: vterque tingendi & multi-
plicandi vim habet; & nisi ab illis pri-
mam tincturam Lapis hauserit, ne-
que tinget, neque multiplicabit.

LVIII.

R Virginem alatam optimè lo- PRAXIS
tam & mundatam, semine
spirituali primi masculi impræгна-
tam, intemeratæ virginitatis gloriâ
remanente grauidam, tinctæ puniceo
colore

32 ARCANVM HERMETICÆ
colore genæ prodent : Illam secundo
masculo, absque adulterij suspitione;
copula, ex cuius corporeo semine iterum
concipiet, ac venerandam vtri-
usque sexus prolem tandem pariet,
vnde immortalis potentissimorum
Regum profapia exurget:

LIX.

PRAXIS

AQVILAM & Leonem, vtrum-
que optimè purgatum in clau-
stro suo pellucido reconde & copula,
vestibulo strictissimè clauso & custo-
dito ne ipsorum halitus exeat, aut aër
extraneus se insinuet. Aquila in con-
gressu discerpit & vorabit Leonem,
longo deinde somno correpta, & sto-
macho turgente hydrops facta in cor-
uum nigerrimum mirabili quâdam
metamorphosi transibit, qui pennis
sensim explicatis volare incipiet, &
volatu è nubibus aquam decutiet, do-
nec pluries madefactus sponte pen-
nas exuat, deorsumque relapsus in Ci-
gnum migret candidissimum. Anto-
niti mirentur, qui rerum causas igno-
rant, considerantes Mundum nihil
aliud

aliud esse, quàm continuam metamorphosim: mirentur perfectè digesta rerum semina in summum definire candorem. Philosophus in opere suo Naturam imitetur.

LX.

NATURA in operibus suis informandis & peragendis ita progreditur, vt ab inchoatâ generatione per diuersa media, quasi gradus rem ad vltimum perfectionis terminum perducatur: sensim itaque & gradatim, non per saltum intentionis suæ finem assequitur, opus suum inter duo extrema pluribus mediis, quasi interuallis, distincta & separata definiens & includens. Praxis philosophica, quæ Naturæ simia est, in opere suo tractando & benedicti sui lapidis inuestigatione dirigendâ à naturæ via & exemplo deflectere non debet: quicquid enim extra naturæ cancellos sit, aut error est, aut errori proximum.

LAPIDIS
MEDIA
ET EX-
TREMA.

Cc

LXI.

LXI.

LAPIDIS extrema sunt Argentum viuum naturale & Elixir perfectum; media autem, quæ interiacent, quorum ope fit progressus operis, triplicis sunt generis; vel enim ad materiam, vel ad operationes, vel etiam ad signa demonstratiua spectant: extremis & mediis illis totum opus absoluitur

LXII.

MEDIA
MATE-
RIALIA.

MEDIA Lapidis materialia diuersi sunt gradus, alia enim ex aliis successiue eliciuntur: Prima sunt Mercurius philosophicè sublimatus & perfecta metalla, quæ licet extrema sunt in opere naturæ, in opere tamen philosophico mediorum loco habentur. Ex prioribus illis secunda educuntur, nempe quatuor elementa, quæ vicissim circulantur & figuntur: ex secundis tertia producuntur, sulfur vtrumque videlicet, cuius multiplicatio primum opus terminat: Quarta & postrema media sunt fermenta siue vnguenta

PHILOSOPHIÆ OPVS. 35
 vnguenta ex ponderatâ supradictorum mixtione in opere Elixiris successiuè producta : Ex recto præfatorum omnium regimine creatur tandem elixir perfectum, quod supremus est totius operis terminus, in quo quiescit, tanquam in Centro suo, Lapis philosophorum, cuius multiplicatio nihil aliud est, quàm brevis præmissarum operationum repetitio.

LXIII.

MEDIA operatiua siue regimina MEDIA
 (quæ etiam clauēs operis di- OPERA-
 cuntur) sunt quatuor; Primum est TIVA:
 Solutio siue liquefactio : Secundum
 Ablutio : Tertium Reductio : Quar-
 tum Fixatio. Per liquefactionem cor-
 pora in antiquam suam materiam re-
 fluunt, cocta reincrudentur, fitq; coi-
 tus maris & foeminæ ex quo genera-
 tur Coruus ; Deniq; separatur lapis in
 quatuor elementa confusa, quod con-
 tingit per retrogradationem Lumina-
 rium. Ablutio docet coruum dealba-
 re & ex Saturno Iouem creare, quod
 fit per corporis in spiritum conuerfi-
 onem.

nemo Reductionis munus est lapidi exanimato animam restituere, & rorido ac spiritali lacte cum nutrire, quovsque perfectum robur attigerit: In ambabus his posterioribus operationibus sævit in seipsum Draco, & caudam suam deuorando totum se exhaurit, ac tandem in lapidem conuertitur. Postremò Fixationis operatio figit vtrumque sulfut super corpus suum fixum, mediante spiritu tincturarum mediatore; fermenta per gradus suos decoquit, cruda, maturat, amara dulcorat; elixir, denique fluens, penetrans & tingens generat, perficit, & ad summum sublimitatis apicem extollit.

LXIV.

MEDIA
DEMON-
STRATI-
VA.

MEDIA siue signa demonstratiua sunt colores successiue & ex ordine materiam afficientes, eiusque affectiones & passionis demonstrantes, quorum tres præcipui, velut critici, notandi sunt, nonnulli quartum addunt: Primus est niger, qui caput corui à summâ nigredine emergente dicitur,

dicitur, cuius crepusculum initium actionis ignis Naturæ & solutionis, nox autem nigerrima perfectionem liquefactionis & confusionis elementorum indicat. Tunc granum putrescit & corrumpitur, quo generationi fiat aptius. Nigro colori succedit albus, in quo datur primi gradus & sulfuris albi perfectio. Hic lapis vocatur benedictus: hæc terra est alba foliata in quâ philosophi aurum suum seminant. Tertius color est citrinus, qui producitur in transitu albi ad rubeum, quasi medius & ex utroque mixtus, estque veluti croceis Aurora capillis Solis prænuncia. Quartus color rubeus siue sanguineus ab albo solo igne extrahitur: Albedo autem quia facile à quouis alio colore alteratur; antelucano oriente statim à candore suo deficit: Rubedo autem fusca Solaris sulfuris opus complet, quod sperma masculinum, Ignis lapidis, Corona Regia, & filius Solis nuncupatur, in quo quiescit primus operantis labor.

LXV.

PRÆTER signa illa decretoria,
 quæ materiæ radicitus inhærent
 & mutationes essentialia indicant, in-
 finiti penè alij colores illudunt, &
 in vaporibus, velut iris in nubibus, se
 exhibent, qui brevè effluunt, & per
 succedentes delentur, aërem magis
 quàm terram afficientes: Eorum levis
 operanti cura esse debet, quia perma-
 nentes non sunt, neque ab intrinsecâ
 materiæ dispositione proficiuntur,
 sed ab igne quidlibet ad nutum vel
 etiam casu in tenui humido per co-
 lorem pingente ac fingente.

LXVI.

EX peregrinis tamen coloribus
 quidam extra tempus acciti operi
 malè ominantur, vt nigredo repeti-
 ta; coruorum enim pullos nido reli-
 cto nusquam ad eum regredi patien-
 dum est. Præcox rubedo; hæc etenim
 semel & in fine tantum certam messis
 spem ostendit; si prius materia rubear,
 maximæ ariditatis argumentum est,
 non

PHILOSOPHIÆ OPVS. 39
non fine summo periculo, quod solo
cælo imbrem illicò largiente auerti
potest.

LXVII.

LAPIS per successiuas digestiones, DIGES-
TIONES
LAPIDIS
QUA-
TVOR.
quasi per gradus, exaltatur, &
tandem perfectionem assequitur.
Quatuor autem digestiones quatuor
supradictis operationibus seu regimi-
nibus assentientes totum opus com-
plent; quarum autor Ignis est. ca-
rúmque differentiam constituit.

LXVIII.

PRIMA digestio solutionem cōr-
poris operatur, per quam fit pri-
ma maris & foemine coniunctio, vtri-
usque seminis commixtio, putrefa-
ctio, elementorum in aquam homo-
geneam resolutio, Eclipsis Solis &
Lunæ in capite Draconis; totus deni-
que Mundus in chaos antiquum &
abyssum tenebrosam remeat. Hæc
prima digestio fit velut in stomacho,
calore pepantico & debili, corruptio-
ni magis quàm generationi idoneo,

C c 4 LXIX.

LXIX.

IN secundâ digestionē Spiritus Domini ambulat super aquas; Lux fieri incipit, & separatio aquarum ab aquis; Sol & Luna renouantur; elementa à Chao extrahuntur, vt in spiritu perfectè mixta nouum mundum constituent; nouum cælum & noua terra formantur: omniâ denique corpora spiritualia fiunt: Coruorum pulli in columbas mutatis pennis migrare incipiunt; Aquila & Leo æterno nexu se amplectuntur. Hęc autem mundi regeneratio fit à spiritu igneo in aquæ formâ descendente, & originale peccatum detergente: Aqua enim philosophorum ignis est, quæ calore balnei excitante mouetur. Sed vide vt separatio aquarum fiat in pondere & mensurâ, ne quæ sub cœlo manent, terram immergant, aut quæ super cælum rapiuntur aridam nimis destituant.

*Hic sterilem exiguum ne deserat humi
arenam.*

Georg. I.

LXX.

LXX.

TERTIA digestio Terræ recens
 natę lac roridum, ac omnes spi-
 rituales quintę essentię virtutes pro-
 pinat, animámque viuificam spiritu
 mediante corpori alligat: Tunc terra
 magnum in se thesaurum recondit,
 fitque coruscanti lunę primò, deinde
 Soli rubicundo similis: prior dicitur
 terra Lunę, posterior terra Solis, vtri-
 usque enim coniugio vtręque nata
 est: neutra pœnas ignis amplius timet,
 quia ambę omni labe carent, per
 Ignem enim à peccato suo pluries
 mundatę fuerunt, & graue martyri-
 um passę, donec omnia elementa
 versã sint deorsum.

LXXI.

QUARTA digestio omnia Mundi
 mysteria consummat, & per
 eam terra in præstantissimum fermen-
 tum conversa omnia in perfectã cor-
 pora fermentat, quia in cælestem
 quintę essentię naturam prius tran-
 siit, illius virtus ab Vniuersi spiritu
 effluxa

42 ARCANVM HERMETICÆ
effluxa omnibus omnium creatura-
rum morbis est præsens Panacæa &
catholica medicina. Hoc Naturæ &
artis miraculum furnus secretus phi-
losophorum repetitis primi operis di-
gestionibus tibi pandet. Rectus sis in
operibus tuis, ut Deum propitium
habeas, secus vana Terræ tuæ fiet
triturationo, neque enim

Georg. I.

*Illæ seges demum votis respondet auari
Agricola.*

LXXII.

TOTVS operis philosophici pro-
cessus nihil aliud est, quàm solu-
tio & congelatio; Solutio corporis &
congelatio spiritus, vtriusque tamen
vna est operatio: Fixum autem & vo-
latile in spiritu perfectè miscentur &
vniuntur, quod fieri non potest, nisi
prius corpus fixum solutum fuerit &
volatile factum. Per Reductionem
corpus volatile figitur in corpus per-
manens, & natura volatilis demum
migrat in fixam, quemadmodum fi-
xa prius in volatilem transierat.
Quandiu autem errant confusæ in
spiritu

spiritu naturæ, spiritus ille mixtus
mediam sustinet naturam inter cor-
pus & spiritum, fixum & volatile.

LXXIII.

LAPIDIS generatio fit ad exem-
plum creationis Mundi, suum
enim Chaos & materiam suam pri-
mam habeat necesse est, in qua con-
fusa fluctuant elementa donec spiritu
igneo separentur, separata autem le-
uia sursum, & ponderosa deorsum fe-
runtur: luce exortâ tenebræ recedunt:
Congregantur aquæ in vnum, & ap-
paret Arida. Tandem duo lumina-
ria magna successivè emergunt, pro-
ducunturque in terrâ philosophica
virtutes minerales, vegetabiles & ani-
males.

LXXIV.

CREAVIT Deus Adamum ex ter-
ræ limo, cui insitæ erant omni-
um elementorum virtutes, Terræ
præsertim & aquæ, quæ sensibilem &
corpoream molem magis cōstituunt:
Huic massæ inspiravit Deus spiracu-
lum

44 ARCANVM HERMETICÆ
 lum vitæ, & Sole Spiritus sancti eam
 viuificauit: Masculo Euam dedit in
 coniugem, benedicensq; illis multi-
 plicandi præceptum & facultatem de-
 dit. Creationi Adæ non absimilis est
 lapidis philosophorum generatio, ex
 corpore enim terrestri & ponderoso
 per aquam dissoluto primò fit limus,
 qui Terræ Adamicæ nomen insigne
 meruit, cui omnes elementorum qua-
 litates & virtutes insunt. Cœlestis tā-
 dem anima per spiritū quintæ essentię
 & Solarem influxum ei infunditur, &
 per benedictionem ac rorem Cœli
 datur ei virtus multiplicandi in infi-
 nitum mediante copulâ vtriusq; sexus.

LXXV.

CIRCV-
 LATIO
 ELEMEN-
 TORVM

SVMMVM huius operis arcanum
 consistit in modo operandi, qui
 totus circa rotationem elementorum
 versatur, materia enim lapidis de na-
 tura in naturam transit, elementa suc-
 cessiuè extrahuntur, ac per vices do-
 minium obtinent, vnumquodque au-
 tem per circulos humidi & sicci agi-
 tatur, donec omnia vertantur de-
 orsum

PHILOSOPHIÆ OPVS. 45
deorsum & ibi quiescant.

LXXVI.

IN opere lapidis cætera elementa in figura aquæ circulantur, terra enim in aquam resolvitur, cui reliqua insunt elementa, aqua in vaporem sublimatur, vapor in aquam recidit, & ita per circulum indefessum aqua mouetur donec fixa sistantur deorsum; illa autem fixata omnia elementa fixa sunt: Sic in illam resoluuntur, per illam extrahuntur, cum illa viuunt & in illa moriuntur: terra autem illorum omnium tumulus est ac supremus terminus.

LXXVII.

NATURÆ ordo postulat, vt omnis generatio ab humido & in humido incipiat: in opere philosophico Natura in ordinem redigenda est, ita vt materia lapidis, quæ terrestris, compacta & sicca est, ante omnia in proximum sibi aquæ elementum soluat & fluat, tunc ex Sole generabitur Saturnus.

LXXVIII.

LXXVIII.

AQVÆ per septem giros seu revolutiones circumactę succedit aër qui totidem circulis & reductionibus rotatur, donec figatur deorsum, & Saturno expulso Iupiter insignia & regni moderamen suscipiat, cuius aduentu infans philosophicus formatur, in vtero nutritur, ac tandem in lucem prodit, candida & serena facie lunæ splendorem referens.

LXXIX.

IGNIS naturæ demum elementorum vices absoluens, externo igne virgente, ex occulto fit manifestus: Lilium tunc tingit crocus: candentis pueri iam validioris facti genas rubor occupat: Regi futuro corona paratur. Hæc est primi operis consummatio, elementorūque rotatio perfecta, cuius signum est, cum omnia terminantur in siccum, & corpus spiritu vacuum, pulsū motūque carens iacet: Sic tandem in terrâ omnia elementa quiescunt.

LXXX.

LXXX.

IGNIS Lapidī infitus archæus est Naturæ, Solis filius & vicarius, materiam mouens ac digerens, omniâque in eâ perficiens, si libertatem consequutus fuerit; sub duro enim cortice inualidus latet; liberationem itaque ei procura, vt tibi liber inferuiat; sed caue ne supra modum ipsum vrgeas, tyrannidis enim impatiens fugitiuus fieret, nullâ tibi reditus spe relictâ; blandè igitur adulando ipsum euoca, & prudens custodi.

LXXXI.

PRIMVS Naturæ motor est ignis externus, Ignis interni & totius operis moderator; philosophus itaq; ipsius regimen optimè calleat, gradus & puncta obseruet; ab ipso enim salus aut ruina operi imminet. Sic ars Naturæ opitulatur, vtriusque autem minister est philosophus.

LXXXII.

LXXXII.

DVOBVS illis instrumentis artis & naturæ lapis suauiter cum magno ingenio à solo in Cælum se attollit, ac è cœlo in terram relabitur, quia terra nutrix eius est, & in venti vtero delatus vim superiorum & inferiorum suscipit.

LXXXIII.

**ROTA
DVPLEX
MAIOR
ET MI-
NOR,
CIRCULI
TRES.**

CIRCVLATIO elementorum per duplicem rotam exercetur, per maiorem siue extensam, & minorem siue contractam: Rota extensa omnia elementa figit in terrâ, eiusque circulus non nisi cum opere sulfuris absoluto finitur. Rotæ minoris reuolutio extractione & præparatione cuiuslibet elementi terminatur; huic autem rotæ tres circuli insunt, qui motu quodam erratico & intricato materiam iugiter & variè agitât, ac pluries, septies ad minus vnumquodque Elementum circumagunt sibi inuicem & ordinatè succedentes, & ita consentanei, vt si vnus defecerit cæterorum

rum

PHILOSOPHIÆ OPVS. 49
rum labor irritus fiat. Hæc naturæ
sunt instrumenta, quibus elementa
præparantur. Consideret itaque phi-
losophus naturæ processum in tra-
ctatu physico ad hunc finem plenius
descriptum.

LXXXIV.

QVILIBET circulus proprium
habet motum; omnes autem
circularum motus circa subiectum
humidi & sicci versantur, & adeo
concatenati sunt, ut unicam produ-
cant operationem, vnumque naturæ
concentum: eorum duo tum ratione
terminorum, tum etiam causarum &
effectuum sunt oppositi; mouet enim
vnus sursum per calorem desiccando;
alter deorsum per frigus humectan-
do, tertius verò quietis somnique
imaginem referens digerendo in
summa temperie vtriusque cessatio-
nem inducit.

LXXXV.

TRIVM circularum primus est Circu-
teuacuatio, cuius labor est in sub-
trahendo

LVS PRI-
MVS.

50 ARCANVM HERMETICÆ
trahendo humido superfluo, tum
etiam in separando puro, mun-
do & subtili à fecibus crassis & terre-
stribus. Summum autem periculum in
huius circuli motu versatur, quia spi-
ritualia tractat & Naturam exuberat.

LXXXVI.

DVO in hoc circulo mouendo
sunt maximè cauenda; primum
ne nimis intensè, alterum, ne diutius
æquo moueatur: Motus acceleratus
confusionem in materia suscitatur, ita
ut crassa, impura & indigesta pars
vna cum pura & subtili, ac corpus in-
solutum cum soluto spiritui ad-
mixtum euolet; Huiusmodi mo-
tu præcipiti cælestis & terrestris
natura confunduntur, & spiritus
quintæ essentiæ terræ mixtione cor-
ruptus, hebes fit & inualidus. Per pro-
lixiorum motum terra spiritu suo ni-
mis euacuatur, & adeò languens, ari-
da ac spiritu destituta redditur, ut
restaurari & ad suum temperamen-
tum reuocari faciliè non possit. Vter-
que error tincturas comburit, vel
etiam

etiam in fugam vertit.

LXXXVII.

SECVNDVS circulus est Restaura- CIRCULVS SE-
tio, cuius officium est anhelanti CVNDVS
& debilitato corpori potu vires resti-
tuere: Prior circulus sudoris & labo-
ris fuit organum; hic verò refrigerij
& consolationis. Huius actio in tri-
turanda & emollienda terra; figulo-
rum more versatur, quò melius mis-
ceatur, fingatur, & tandem deco-
quatur.

LXXXVIII.

HVIVS circuli motum prioris
motu leuiorem esse oportet,
maximè in principio eius reuolutio-
nis, ne coruorum puli in nido suo
largo flumine submergantur, &
mundus nascens diuicio deleatur. Hic
est aquæ ponderator & mensurarum
explorator; aquam enim ex Geome-
tricarum rationum præceptis distri-
buit. Nullum fere maius arcanum in
tota operis praxi habetur, quàm ra-
tus & ad iustitiam libratus huius cir-

De 2 culi

52 ARCANVM HERMETICÆ
culi motus; Infantem enim philoso-
phicum informat, eique animam &
vitam inspirat.

LXXXIX.

LEGES motus huius circuli sunt,
vt lentè & paulatim decurrat, ac
parcè effundat, ne festinando à men-
surâ cadat, & aquis obrutus Ignis in-
situs, operis architectus hebescat, aut
etiam extinguatur: Vt alternis vici-
bus cibus & potus administrentur,
quo melior fiat digestio, ac optimum
ficci & humidi temperamentum; in-
dissolubilis enim vtriusque colligatio
finis ac scopus est operis; propterea
vide, vt tantum irrigando adiicias,
quantum assando defecerit, quò Re-
stauratio corroborando deperdita-
rum virium tantum restituat, quan-
tum euocatio debilitando abstulerit.

XC.

CIRCV-
CVLVS
TERTIVS

DIGESTIO postremus circulus
tacito & insensibili motu agit;
ideo in furno secreto fieri à philoso-
phis dicitur; nutrimentum susceptum de-
coquit,

coquit, ac in partes homogeneas corporis conuertit; putrefactio propterea dicitur; quia vt cibus in stomacho corrumpitur antequam in sanguinem & partes similes transeat: ita hæc operatio alimentum calore pepantico & stomachali conterit, ac quodammodo putrefacit, vt melius figatur, & ex mercuriali in sulfuream naturam cōmutetur: Quin etiam inhumatio vocatur, quia per eam spiritus inhumatur, & quāsi mortuus humo sepelitur. Quoniam autem lentissimè progreditur, idcirco longiori tempore indiget. Duo priores circuli in soluendo præsertim laborant, hic in congelando licet omnes vtrumque operentur.

XCI.

HIVS circuli leges sunt, vt febrili & lentissimo fimi calore moueatur, ne volatilia effugiant, & turbetur spiritus tempore strictissimæ eius coniunctionis cum corpore; tunc enim in summâ tranquillitate & ocio negotium peragitur; idèd ne vl-

D d 3   lis ventis

34 ARCANVM HERMETICÆ

lis ventis aut imbribus commouea-
tur terra maximè cauendum est: De-
mum vt tertius hic circulus secundo
statim & suo ordine semper succe-
dat, veluti secundus primo: Sic per
opera interrupta & per vices tres illi
circuli erratici vnam circulationem
integram complent, quæ pluries re-
petita omnia tandem in terram ver-
tit & pacem inter inimicos statuit.

XCII.

IGNIS
NATURÆ
TVM
ATIUM
ARTIS.

IGNE vtitur Natura, tum etiam
Ars ad eius exemplum, tanquam
instrumento & malleo in cudendis
suis operibus: In vtriusque igitur ope-
rationibus ignis est magister & præ-
fectus, Quapropter philosopho igni-
um cognitio maximè necessaria est,
sine quâ velut alter Ixion vano labori
alligatus incassum Naturæ rotam
tractabit.

XCIII.

IGNIS nomen apud philosophos
homonymum est, quandoque
enim pro calore metonymicè vsur-
patur,

patur, & sic quot calores, tot ignes. In metallorum & vegetabilium generatione triplicem ignem agnoscit Natura, cælestem nempe, terrestrem, & insitum: primus à Sole tanquam à fonte suo in terræ sinum defluit; fumos seu vapores mercuriales & sulfureos ex quibus creantur metalla, mouet, illisque se immiscet; ignem vegetabilium seminibus insitum torpentem excitat, & igniculos ei, quasi calcaria, ad vegetationem addit. Secundus in terræ visceribus latet, cuius impulsu & actione vapores subterranei sursum versum per poros & tubulos impelluntur; & à centro versus terræ superficiem extruduntur, tum ad metallorum compositionem, vbi terra protuberat, cum etiam ad vegetabilium productionem eorum semina putrefaciendo, emolliendo, & ad generationem preparando. Tertius à primo, solari nempe, genitus vapo metalloꝝ fumo, tum etiam menstruo infusus vnà cum materiâ humidâ concrefcit, & intra ipsius robur quasi incarceratus retinetur; aut

D d 4   verius,

36 ARCANVM HERMETICÆ
 veriùs, tanquam forma mixto suo al-
 ligatur: Vegetabilium autem semi-
 nibus insitus hæret, donec à paterno-
 rum radiorum acumine sollicitatus
 euocetur, tunc motus materiam in-
 trinsecè mouet ac informat, fitque
 plastes & dispensator totius mixti. In
 generatione autem animalium ignis
 cælestis cum animali insensibiliter
 cooperatur, est enim primum agens
 in Naturâ; Femellæ autem calor ter-
 restri calori respondet; dum semen
 putrefacit, fouet ac præparat: ignis
 verò semini insitus, Solis filius mate-
 riam disponit, dispositam informat.

XCIV.

IGNIS LA-
 PIDIS
 TRIPLEX

NATV-
 RALIS

IN operis sui materiâ triplicem
 ignem obseruauere: philosophi,
 Naturalem, innaturalem, & contra
 naturam: Naturalem vocant spiri-
 tum illum igneum cælestem, insitum,
 in profundo materiæ custoditum, ei-
 que strictissimè deuinctum, qui pro-
 pter metalli robur hebes stupefcit,
 donec philosophico ingenio, & ca-
 lore externo excitatus ac liber factus
 corpus

corpus suum solum mouendi facultatem adeptus fuerit; tunc explicando, penetrando, dilatando; & congelando tandem humidam suam materiam informat. In quolibet autem mixto ignis Naturæ est principium caloris & motus. Innaturalem ignem dicunt eum qui accitus & extrinsecus adueniens miro artificio in materiam introductus est, vt naturalis vires au-geat & multiplicet. Ignem autem contra naturam nuncupant eum, qui compositum putrefacit, & Naturæ temperamentum corrumpit; Imperfectus est, quia inualidus ad generationem vltra corruptionis terminos non prouchitur; talis est ignis seu calor menstrui: improprie tamen ignis contra naturam nomen ei inditum est, quia quodammodo est secundum Naturam, saluâ siquidem formâ specificâ materiam ita corrumpit, vt eam ad generationem disponat.

XCV.

IGNEM tamen corruptentem, contra Naturam dictum, non alium ab

58 ARCANVM HERMETICÆ
 um ab insito, sed primum eius gra-
 dum esse credibilis est : Naturæ
 enim ordo postulat, vt corruptio
 præcedat generationem, ignis itaque
 insitus Naturæ legi: consecrans
 vtrumque exequitur, duplicem mo-
 tum in materiâ successivè excitando,
 primum corruptionis lentio-rem à de-
 bili calore suscitatum, ad emollien-
 dum & præparandum corpus : Alte-
 ram generationis. vegetiorem à calo-
 re vrgentiori impulsam : ad corpus
 ele mentare iam per priorem disposi-
 tum animandum & plenè infor-
 mandum. Duplex itaque motus, à
 duplici caloris gradu eiusdem ignis
 producitur, nec ignis duplex haben-
 dus est. At longe potiori iure igni
 violento & destruenti ignis contra
 Naturam nomen debetur.

XCVI.

IGNIS innaturalis per successivos
 digestionis gradus in ignem natura-
 lem siue insitum convertitur, eumque
 auget ac multiplicat : totum autem
 arcanum in multiplicatione ignis na-
 turalis

naturalis consistit, qui simplex ultra vires proprias nec agere nec corporibus imperfectis perfectam tincturam communicare valet, sibi enim tantum sufficit, nec ultra habet, quod erogat; sed per innaturalem multiplicatus, qui virtute multiplicandi maxime abundat, longe potentius agit, ac extra Naturæ terminos se porrigit, aliena & imperfecta corpora tingens & perficiens propter exuberantiam tincturam & abstrusum ignis multiplicati thesaurum.

XCVII.

AQUAM etiam suam ignem vocant philosophi, quia summe calida & igneo spiritu imbuta est, propterea ab illis aqua ignis dicitur, quia corpora perfectorum metallorum cremat & comburit plus quam ignis communis, illa enim perfecte dissolvit, cum tamen igni nostro resistent, nec ab eo solui se patiantur, eâ de causa aqua ardens etiam nuncupatur: ignis autem ille tincturæ in ventre aquæ occultatur, & per

AQUA
LAPID
EST
IGNIS.

60 ARCANVM HERMETICÆ
& per duplicem, solutionis corporis
nempe, & multiplicationis effectum
se manifestat.

XCVIII.

IGNIS.
DVPLEX,
INTRIN-
SECVS ET
EXTER-
NVS.

DVPLICI igne vtitur natura in
opere generationis, intrinseco
& externo: Prior rerum feminibus
& mixtis insitus in centro eorum oc-
cultatur corpusque suum tanquam
motus & vitæ principium, mouet &
viuificat. Posterior verò, nempe ad-
uentitius, siue à cœlo, siue à terra ef-
fundatur, priorem quasi sopitum à
somno excitat, & ad agendum com-
pellit: igniculi siquidem vitales femi-
nibus innati externo motore indi-
gent, vt ipsi moueantur & agant.

XCIX.

SIMILI modo se res habet in ope-
re philosophico, nā materia lapi-
dis ignem suum interiorem possidet,
qui partim innatus, partim etiam mo-
re philosophico additus est, vniun-
tur quippe illi duo & introrsum
coeunt, quia homogenei sunt: Inter-
nus ille

nus ille externo eget, quem philosophus secundum artis & Naturæ præcepta ministrat; hic priorem ad motum impellit. Ignes illi, quasi binæ sunt rotæ, quarum occulta à sensibili ferius ocus percussa mouetur: sic ars naturæ auxiliatur.

C.

IGNIS internus medius est inter motorem suum & materiam, vnde sit vtriusque ab illo mouetur, similiter hanc moueat; si entensè aut remissè impulsus fuerit, eodem modo in materiâ suâ operabitur. Informatio denique totius operis ab Igne externi mensurâ pendet.

CI.

IGNIS externi gradus & puncta qui ignorauerit, opus philosophicum ne aggrediatur; è tenebris enim lucem nunquam eruet, nisi per sua media calores transeant; sicut Elementa, quorum extrema, nisi per media non conuertuntur.

CII.

CII.

QUIA totum opus in separatione, & perfecta quatuor elementorum lapidis præparatione consistit propterea totidem ignis gradus ad eam necessarij sunt, quodlibet enim Elementum sibi proprio ignis gradu extrahitur.

CIII.

QUATVOR ignis gradus dicuntur ignis balnei, cinerum, carbonum & flammæ, qui etiam opreticus vocatur: Quilibet autem gradus suus habet puncta, duo saltem, quandoque tria; Ignis enim sensim & per puncta mouendus est, siue augeatur, siue minuat, ut ad exemplum naturæ materia paulatim & sponte ad informationem & complementum progrediantur; nihil siquidem à Natura tam alienum est, quàm violentum; lentum itaq; Solis accessum & recessum considerandum sibi proponat Philosophus, cuius fax & lampas rebus Mundi pro ratione temporum & legum

PHILOSOPHIAE OPVS. 63
legum Vniuersi calorem suum iudul-
get, ac temperamentum impertitur.

CIV.

CALORIS balnei primum pun-
ctum calor febrilis seu fimi dici-
tur, secundum balnei simpliciter. Se-
cundi gradus primum punctum est
calor simplex cinerum, secundum
verò calor arenæ. Ignis autem car-
bonum & flammæ puncta proprio
nomine carent, sed secundum inten-
sionem & remissionem per operatio-
nem Intellectus distinguuntur.

IGNIS
PVNCTA

CV.

TRES quandoque tantum ignis
gradus apud philosophos legun-
tur, nempe balnei, cinerum & arden-
tis, qui ignem carbonum & flammæ
comprehendit. Ignis fimi nonnun-
quam ab igne balnei gradu distin-
guitur. Ita plerumque autores variâ
loquutione ignis philosophorum lu-
men tenebris inuoluunt; eius enim
scientia inter præcipua ipsorum arca-
na habetur.

CVI.

CVI.

ELEMEN-
TA LAPI-
DIS QVA-
TVOR.

IN opere albo quia tria tantum elementa extrahuntur, tres etiam ignis gradus sufficiunt, postremus, nempe opteticus quatto elemento reservatur, quod opus rubeum absoluit. Per primum gradum fit eclipsis solis & lunæ; per secundum lunæ lumen incipit restaurari; per tertium luna splendoris sui plenitudinem assequitur; per quartum autem Sol in summum gloriæ apicem exaltatur: in quâlibet verò parte ignis secundum geometriæ normam administratur, ita ut agens patientis dispositioni respondeat, eorumque vires inter se adiustam lancem librentur.

CVII.

IGNEM suum occultandi studio plurimum incubuere philosophi, ita ut ipsum attingere vix ausi fuerint; sed per qualitatum & proprietatum descriptionem magis quàm per nomen indicent; ut sit ignis aëreus, vaporosus, humidus & siccus, clarus, astralis, qui

PHILOSOPHIÆ OPVS. 65
 lis, qui ad nutum artificis intendi
 aut remitti gradatim facile pos-
 sit. Plura de ignis notitiâ deside-
 ranti Lullij opera satisfacient, qui
 practicæ arcana candidis animis
 candidè aperuit.

CVIII.

DE conflictu Aquilæ & Leonis
 variè scriptum est, quia leo om-
 niū robustissimum est animal, idcir-
 cò plures aquilæ ad ipsum debellan-
 dū concurrant necesse est, tres ad mi-
 nus, aut etiam plures, vsque ad de-
 cem : Quò pauciores, eò grauior
 lucta; & victoria tardior; quò
 autem plures aquilæ eò breuior
 pugna, & promptior Leonis di-
 reptio sequetur : Fœlicior septem
 Aquilarum numerus ex Lullio, aut
 nouem ex Seniore desumatur.

CIX.

VAs, quo opus suum decoquunt
 philosophi, duplicis generis
 E c est, vnum

VASA
 NATVRÆ
 ET AR-
 TIS.

66 ARCANVM HERMETICÆ
est, vnum Naturæ, alterum artis:
vas Naturæ, qui etiam vas philoso-
phiæ dicitur, est terra lapidis, siue
femella, siue etiam matrix, in quâ
semen masculini recipitur, putrescit, &
ad generationem præparatur: vas
autem artis triplex est; in triplici enim
vase coquitur arcanum.

CX.

VAS primum artis ex lapide pel-
lucido, siue ex vitro lapideo
confectum est, eius formam non-
nulli philosophorû ænigmaticâ quâ-
dam descriptione occultauerunt,
modò ex duobus frustis, nempe
alembico & cucurbitâ, modo ex
tribus tertio duobus supradictis ad-
dito, nempe coopertorio compo-
situm affirmantes.

CXI.

VASORVM huiusmodi multipli-
citatem operi philosophico ne-
cessariam plerique finxerunt diuersis
nominibus

nominibus ea nuncupantes, pro diuersitate operationum, arcani occultandi animo, solutorium enim ad solutionem, putrefactorium ad putrefactionem, distillatorium ad distillationem, sublimatorium ad sublimationem, calcinatorium ad calcinationem, & alia similia dixerunt.

CXII.

SED vt remoto omni dolo candide agamus, vnicum vas tantum ad vtriusque sulfuris opus terminandum sufficit, ad opus elixiris aliud; digestionum enim diuersitas vasorum mutationem non exigit, imò ne mutetur aut aperiat vas vsque ad primi operis finem, maxime cauendum est.

CXIII.

VASIS vitrei formam in fundo seu cucurbita rotundam, vel etiam oualem, collum vnus saltem palmi aut vltra prominens, satis am-

Ee 2 plum,

68 ARCANVM HERMETICÆ
plum, ore stricto, ad modum ampul-
læ factum, sine sectione & continu-
um eliges, vndique spissum, quò igni
longo, quandoque acuto resistat: cu-
curbita cæca vel vas cæcum dicitur,
quia oculus ei occæcatur sigillo Her-
metico, ne quid extranei subintret,
aut spiritus se subducatur.

CXIV.

SECVNDVM vas artis sit ligneum,
ex trunco quercino in duo hemi-
sphæria concaua secto, in quo
ouum philosophorum, donec pullifi-
cet, foueatur; de quò vide fon-
tem Treuisani.

CXV.

TERTIVM vas furnum suum di-
xere practici, qui cætera vasa
cum materiâ & totum opus custodit:
Illum etiam inter arcana sua occul-
tare studuerunt philosophi.

CXVI.

CXVI.

FVURNVS arcanorũ custos Atha-FURNVS
 nor ab igne immortali , quem ATHA-
 iugiter custodit , dictus est ; conti-NOR.
 num enim licet inæqualem quan-
 doque ignem operi exhibet , quem
 secundum materiæ quantitatem
 & furni capacitatem , maiorem
 aut minorem administrari ratio po-
 stulat.

CXVII.

FVURNI materia sit ex cocto latere,
 aut etiam ex terrâ pingui, vel ar-
 gillâ optimè tritâ, & cum fimo equi-
 no , pilis admixtis , præparatâ , vt
 pertinaciùs adhæreat , nec longo
 calore rimosa fiat : Spissi fiant pa-
 rietes trium aut quatuor digito-
 rum , quo calorem sistere , eique
 resistere validiùs possint.

CXVIII.

FORMA furni sit rotunda ; altitu-
 do interior duorum pedum aut

E c 3   circiter,

70 ARCANVM HERMETICÆ

circiter, in cuius medio statuatur lamina ferrea aut ænea, rotunda, dorsi cultelli crassitudinem habens, furni latitudinē interiorem penè occupans, sed eâ paulò angustior, ne parietes tangat quæ tribus aut quatuor fulcris ferreis parietibus affixis innitatur, sitque crebris foraminibus perforata, ut calor per ea & inter latera furni & oras laminæ facilius sursum feratur. Infra laminam ostiolum, & aliud supra in furni parietibus relinquitur, ut ignis per inferius supponatur, per superius autem caloris temperamentum sensu deprehendatur, ad cuius oppositam partem fiat fenestella figuræ romboides vitro munita, ut lux aduersa oculo admoto colores indicet. Laminæ supradictæ umbilico tripes arcanorum cum duplici vase imponatur: Demum testudine siue tecto suo cohærente & continuo furnus optinè operiatur, ostioli etiam strictè clausis, ne calor exhalet.

CXIX.

CXIX.

PRIMO operi omnia necessaria **PRAxis** habes, cuius finis est duplicis **SULFV-** furis generatio; vtriusque composi- **RIS** tio & perfectio sic adimpleantur.

R• Draconem ruffum, animo-
sum, bellicosum, cui natalis
roboris nihil desit: deinde septem aut
nouem aquilas generosas, virgines,
quarum acies oculorum ad solis ra-
dios non hebescat, elige: Aues cum
belluâ in carcerem clarum ac forti-
ter clausum coniice, cui balneum
supponatur, vt tepido vapore ad pu-
gnam accendantur: breui congregi-
entur longum ac durum certamen,
donec tandem circa quadagesimum
quintum aut quinquagesimum diem
Aquilæ deprædari & feram dilaniare
incipiant; illa moriens tabo & nigro
veneno totum carcerem inficiet, quo
vulneratæ Aquilæ etiam expirare co-
gentur: Ex cadauerum putrefactione
generabitur coruus, qui paulatim
emergente capite, balneoq; aliquan-

Ee 4 tulum

72 ARCANVM HERMETICÆ
tulum aucto mox alas extendere ac
volare incipiet; verùm à ventis & nu-
bibus rimas quærens diu circumage-
tur; tu, ne vllas inueniat, caue. Tan-
dem lentâ & longâ pluuiâ ac rore
cælesti dealbatus in candidissimum
colorem migrabit. At nascens coruus
emortui Draconis tibi sit indicium.
In coruo dealbando extrahe elemen-
ta, & ex ordine præscripto distilla,
donec in terrâ suâ figantur, & in ni-
ueos ac subtilissimos pulueres desi-
nant, quo peracto primo ad album
voto potieris.

CXX.

SI vltra ad Rubeum procedere in-
stendas, adde ignis elementum,
quod operi albo deest: immoto igi-
tur vase, ac igne sensim per sua pun-
cta roborato, materiam vrge, donec
occultum incipiat fieri manifestum,
cuius index tibi fiet color citrinus
emergens: ignem quarti gradus per
sua puncta rege, quovsque Vulcani
ope ex lilio purpureæ nascantur rosæ,
tandémque

tandemque amaranthus fusco sanguinis rubore tinctus : sed ne desinas ignem igne euocare , antequam in cineres rubicundissimos & tactui insensibiles materiam terminari conspexeris, Lapis hic rubeus ad maiora tibi animum erigat sanctæ Trinitatis auspiciis.

CXXI.

QVI Naturæ & artis ignorantia perfectio sulfure opus ad metam perduxisse , & arcani præcepta expleuisse autumant, grauitè decipiuntur, ac incassum projectionem tentabunt; praxis enim lapidis duplici opere absoluitur, primum est, in creando sulfure, alterum in elixire conficiendo.

CXXII.

SULFUR illud philosophicum est Terra subtilissima, maximè calida & sicca, in cuius ventre, Ignis naturæ abundè multiplicatus occultatur propterea ignis lapidis nomen meruit, habet,

74 ARCANVM HERMETICÆ

ruit, habet enim in se virtutem aperiendi & penetrandi metallorum corpora, eaque in suum temperamentum conuertendi, ac sibi simile producendi; vnde pater, & semen masculinum vocatur.

CXXIII.

NE quid intactum relinquamus, sciant philosophiæ studiosi ex primo illo sulfure aliud secundum gigni & multiplicari in infinitum posse: sapiens æternam ignis illius cælestis mineram nactus accuratè custodiat. Ex quâ autem materiâ gignitur sulfur, ex eadem multiplicatur, additâ primi portiunculâ, omnia tamen ad lancem: cætera ex Lullio petant tyrones, indicasse sufficiat,

CXXIII.

ELIXIRIS
COMPOSITIO.

EX triplici materiâ componitur Elixir, aquâ nempe metallicâ siue Mercurio vt priùs sublimato; fermento albo, vel rubeo pro intentione

PHILOSOPHIÆ OPVS. 75
tione operantis, & secundo illo sulfure, omnia ad pondus.

CXXV.

ELIXIRI perfecto quinque insunt propriæ & necessarię qualitates, vt sit fusile, permanens, penetrans, tingens, & multiplicans: tincturam & fixationem à fermento; penetrationem à sulfure; fusionem ab Argento viuo, quod medium est coniungendi tincturas, fermenti nempe & sulfuris; multiplicatiuam autem virtutem à spiritu quintę essentię infusam mutuatur.

CXXVI.

DVO perfecta metalla tincturam exhibent perfectam, quia puro naturę sulfure tincta sunt, nullum itaque metallorum fermentum extra hæc duo corpora quærat: Tinge igitur cum Sole & lunâ tuum Elixir album & rubeum, Mercurius eorum tincturam primus suscipit, susceptam aliis

CXXVII.

IN Elixire componendo caue ne
fermenta immutes aut commif-
ceas, vtrumque enim elixir suo pro-
prio fermento gaudet, & ſua propria
elementa deſiderat: Naturâ enim
comparatum eſt, vt duo luminaria
ſua ſulfura diuerſa, & tincturas di-
ſtinctas habeant.

CXXVIII.

SECVNDVM opus in eodem aut
ſimili vaſe, eodem furno, ac iif-
dem ignis gradibus, ac primum, co-
quitur, ſed breuiori tēpore perficitur,

CXXIX.

TRES LA-
PIDIS HV-
MORES.

TRES ſunt in Lapide humores,
qui ſucceſſiuè extrahendi ſunt,
aqueus nempe, æreus, & radicalis:
Omnis itaq; operantis labor & cura
circa humorem verſatur, nec aliud
elementum

elementum in opere lapidis , præter humidum , circulatur ; Terram enim in humorem ante omnia resolui & liquefieri necesse est : Omnium autem radicalis humor, ignis habitus, est, tenacissimus, quia Naturæ centro alligatus est , à quo non facile separatur. Tres ergo humores illos sensim & successiue extrahe per rotas suas soluendo & congelando ; multiplici enim & alternâ Solutionis & Congelationis reiteratione rota extensa, totumque opus absoluitur.

CXXX.

PERFECTIO Elixiris in strictâ sicci & humidi vnione & indissolubili matrimonio consistit, ita vt nusquam separentur, sed siccum modico calore fluat in humidum ad omnem ignis pressuram permanens. Signum perfectionis est, si tantillum illius supra laminam ferream aut æneam candentem iniectum sine fumo illicò fluat.

LXXXI.

CXXXI.

R. Terræ rubæ siue fermenti rubei tria pondera, aquæ & aëris vnà pondus duplum, simul optimè trita misceantur, fiat amalgama instar butyri aut pastæ metallinæ, ita vt terra emollita tactui sit insensibilis: Adde ignis vnum pondus cum dimidio: Hęc in vase suo strictissimè sigillato igne primi gradus, quantum sufficiat, digerantur, deinde suis ignis gradibus extrahantur elementa ex ordine, quę lento motu deorsum versa in terrâ suâ figantur, ita vt nulla inde volatilia excitari possint. Materia tandem in rupem illuminatam rubeam & diaphanam terminabitur, cuius partem ad votum accipe, & in crucibulum proiectam igne leui guttatim oleo suo rubeo pota & incera, quousque omninò fundatur & fluat sine fumo. Nec fugam timeas, potus enim suauitate terra emollita eum intra sua viscera susceptum sistet: **Tunc elixir completum penes te habeto & studiosè**

CXXXII.

ELIXIRIS albi componendi ac
perficiendi idem est ordo, eadem
methodus, modò albis tantum ele-
mentis in eius compositione vtaris:
corpus autem ipsius ad decoctionis
metam perductum in laminam can-
didam, splendentem, & quasi crys-
talinam desinet, quæ oleo suo albo in-
cerata fusionis gratiam adipiscetur.
De alterutro elixire pondus vnum
proiice super decem pondera argenti
viui abluti, & eius effectum attonitus
miraberis.

CXXXIII.

QVONIAM in elixire ignis natu-
ræ vires per inspiratum quintæ
essentiæ spiritum vberrius multipli-
catae sunt, & praua corporum acci-
dentia, quæ puritatem eorum, & ve-
rum Naturæ lumen tenebris obside-
bant,

ELIXIRIS
MULTI-
PLICATA-
TIO.

80 ARCANVM HERMETICÆ
 bant, per longas & multiplices subli-
 mationes ac digestiones deleta sunt;
 idcirco Natura ignea compedibus suis
 liberata, ac virium cælestium auxilio
 roborata, in quinto hoc nostro Ele-
 mento inclusa potentissimè agit: Mi-
 rum itaque non sit, si non solum im-
 perfecta perficiendi, verum etiam vi-
 res suas multiplicandi vim obtineat:
 Multiplicationis autè fons est in Prin-
 cipe Luminarium; qui infinita radio-
 rum suorum multiplicatione omnia
 in hoc orbe nostro generat, genera-
 ta multiplicat virtutem multiplicati-
 uam rerum seminibus infundendo.

CXXXIV.

PRAXIS
 MULTI-
 PLICA-
 TIONIS.

ELIXIRIS multiplicandi via tri-
 plex est per primâ & Elixiris ru-
 bei pondus vnum, quod aquæ suæ ru-
 beæ ponderibus nouem admisce, ac
 in vase solutorio in aquam dissolu-
 materiam optimè dissolutam ac vni-
 tam lento igne decoquendo coagula,
 donec in Rubinum siue laminam
 rubeam roboretur, quam postea oleo
 suo

suo rubeo incera, modo præscripto, donec fluat. Sic medicinam decuplo primâ potentiolem habebis: Facile & breui negotium peragitur.

CXXXV.

PER secundum modum. & Elixiris tui portionem ad libitum cum aqua sua mixtam, seruatis ponderibus; in vase Reductionis optimè sigilla, per inhumationem in balneo dissolue, dissolutam distilla elementa successiue separando propriis suis Ignibus, ac deorsum figendo, vt in primo & secundo opere factum est, donec lapidescat: demum incera, & proiice. Hæc via longior est, sed locupletior, ad centuplum enim augetur Elixiris virtus, nam quò subtilior fit per reiteratas operationes, eò plus virium superiorum & inferiorum retinet, ac potentius operatur.

CXXXVI.

POSTREMO & Vnciam vnâ dicti elixiris in virtute multiplicati, &

82 **AREANVM HERMETICÆ**
 cati, & proiice supra centum Mer-
 curij abluti, & modico tempore Mer-
 curius inter prunas calefactus in pu-
 rum elixir conuertetur, cuius vnci-
 am quamlibet si supra alia centum
 similis Mercurij proieceris, Sol purif-
 simus oculis tuis illucescet. Elixiris
 albi multiplicatio eâdem ratione fiat.
 Virtutes medicinæ huius in omni
 morborum genere curando & vale-
 tudine conseruanda, eiusque vsum
 ex Arnaldi de Villanoua, Lullij,
 tum etiam aliorum philosophorum
 scriptis pete.

CXXXVII.

TEMPO-
 RA LAPI-
 DIS.

TEMPORA Lapidis quarentem
 philosophorum signifer docebit;
 primum enim opus ad Album in do-
 mo Lunæ; secundum in secunda
 Mercurij domo terminari debet.
 Primum autem opus ad rubeum in
 secundo Veneris domicilio; postre-
 mum vero in altero regali Iouis solio
 desinet, à quo Rex noster potentissi-
 mus coronam pretiosissimis Rubinis
 contexam

contextam suscipiet,

Sic in se sua per vestigia voluitur annus.

CXXXVIII.

VELLVS hoc aureum triceps custodit Draco ; primum caput ab aquis , secundum à terra ; tertium ab aëre procedit : tria hæc capita in vnum potentissimum desinant necesse est , quod cæteros omnes Dracones vorabit , tunc ad vellus aureum via tibi patefacta est. Vale , studiose lector , hæc legendo spiritum æterni luminis inuoca ; pauca loquere ; plurimum ratiocinare & rectè iudica.

F I N I S.

